

Chủ giảng: Tiến sĩ Thái Lễ Húc

Giám định: Lão Pháp Sư Tịnh Không

Đường đến Hạnh phúc

Giảng giải “Đệ Tứ Quy”

Tập I

Tái bản lần 3

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

Vì lợi ích mười năm trồng cây
Vì lợi ích trăm năm trồng người

CHỦ GIẢNG: Tiến sĩ Thái Lễ Húc

Giảng ngày: 15/02 - 23/02/2005

ĐƯỜNG ĐẾN HẠNH PHÚC

(GIẢNG GIẢI “ĐỆ TỬ QUY”)

Tái bản lần thứ 4 có bổ sung chỉnh sửa

TẬP I

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

MỤC LỤC

PHẦN THỨ NHẤT: VÌ SAO PHẢI HỌC ĐẠO THÁNH HIỀN?.....	25
I. VÌ SAO PHẢI HỌC ĐẠO ĐỨC?	25
1. Vì sao xã hội ngày nay động loạn?	25
2. Vì từ lâu đã quên nền tảng đạo đức gia đình, xã hội	26
3. Thế nào là “Đạo”? Thế nào là “Đức”?	27
1- Kinh dịch	27
2- Không Tử	29
3- Sách Trung dung	30
4- Lão Tử	30
5- Hòa thượng Tịnh Không	31
4. Kết luận: Vì sao phải học đạo đức?	32
5. Đọc thêm: MỘT SỐ MINH CHỨNG VỀ “CÓ ĐẠO” VÀ “KHÔNG ĐẠO”	33
1- Sự đổi lập đáng kinh ngạc của 2 gia tộc có và không có đạo sau 200 năm	33
1) Gia tộc Edwards – Có đạo	34
2) Gia tộc Max Jukes – Không đạo	35
3) Vì sao gia tộc Edwards thành đạt?	36
4) Vì sao gia tộc Marc Jukes lại có nhiều lưu manh, ăn trộm và kỹ nữ như thế?	36
2- Các triều đại Việt Nam thịnh trị nhất đều là triều đại Nho giáo và Phật giáo phát triển mạnh	36
II. KHÔNG GIÁO VỚI VIỆT NAM, VÀ THẾ GIỚI	40
1. Giới thiệu về Không Tử	40
2. Giới thiệu về Nho giáo	41
1- Mục đích của Nho giáo:	41
2- Nội dung giáo dục của Nho giáo	41
1) Tu thân - tu dưỡng đạo đức cho bản thân là gốc	41
(1) Quả vị của tu học theo mức độ tu dưỡng:	42
(2) Ba cương lĩnh (“Tam cương”) tu học của nhà Nho	42
(3) Kết luận	44

2) Xây dựng một xã hội thịnh trị.....	44
(1) Gốc của XH thịnh trị bắt đầu từ mỗi cá nhân:	44
(2) Thứ tự tu đức “Tu thân, Tề gia, Trị quốc, bình thiên hạ”	45
Một là: Tu thân:.....	45
Hai là: Sau đó mới có thể “Tề gia”:	46
Ba là: Trị quốc, Bình thiên hạ	46
3- Nho giáo trên thế giới và Việt Nam	47
1) Trên thế giới.....	47
2) Nho giáo với Việt Nam.....	49
4- Giáo trình tu học của Nho giáo	50
1) Tiểu học	50
2) Tứ Thư	51
3) Ngũ Kinh.....	52
III. GIỚI THIỆU VỀ “ĐỆ TỬ QUY”	53
1. Giới thiệu tác giả của “Đệ Tử Quy”	53
2. Những căn cứ xây dựng nên Đệ Tử Quy	53
3. Nội dung Đệ Tử Quy	54
4. Vì sao phải học “Đệ Tử Quy”?	55
1- “Đệ Tử Quy” là “tiểu học” trong giáo học Nho giáo.....	55
Thứ nhất: Trẻ thơ nhất định phải được giáo dục.....	55
Thứ hai: Giáo dục phải chân chánh.....	56
2- Đệ Tử Quy có thể giải quyết vấn đề của thế kỷ XXI.....	57
Một là: Vấn đề của thế kỷ 21 là gì?	57
Hai là: Vì sao lại đến nông nỗi như vậy?.....	57
Ba là: Làm thế nào để giải quyết tình trạng này?.....	57
Bốn là: Vì sao Đệ Tử Quy giải quyết được vấn đề Thế kỷ 21?	58
3- “Đệ Tử Quy” là nền tảng để thành tựu	58
5. Giới thiệu giáo trình “GIẢNG GIẢI ĐỆ TỬ QUY” (ĐƯỜNG ĐẾN HẠNH PHÚC).....	58
1- Chủ giảng: Tiến sĩ Thái Lễ Húc;.....	59
2- Dung lượng giáo trình	59

3- Bộ cục giáo trình	59
1) Giáo dục đạo đức là “Đường đến Hạnh phúc”:	59
2) Chánh văn “Đệ Tử Quy”;	59
3) Giảng giải “Đệ Tử Quy”:	59
6. Mấy lời của Ban biên tập, hiệu đính	60
PHẦN THỨ HAI: GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC LÀ ĐƯỜNG ĐẾN HẠNH PHÚC	63
CHƯƠNG I: GIA ĐÌNH MUỐN HẠNH PHÚC PHẢI GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC	65
(VCD 01)	65
I. HẠNH PHÚC LÀ GÌ?	65
Là tâm hoan hỷ an lạc	65
II. LÀM THẾ NÀO ĐỂ CÓ HẠNH PHÚC?	66
Là do lựa chọn đúng	66
I-1. Các loại chọn lựa	67
1. Những chọn lựa mang tính thời điểm	67
Thứ nhất: Chọn việc	67
Thứ hai: Chọn người	67
Một là: Chọn lãnh đạo	68
Hai là: Chọn chồng, vợ	68
Ba là: Chọn bạn	68
Thứ ba: Chọn vật	69
Thứ ăn	69
Thứ tư: Các kiểu chọn lựa khác	69
2. Kết luận: Đường đến hạnh phúc là chọn lựa đúng	69
II-2. Chọn lựa đúng mang tính lâu dài cho cuộc sống là gì?	70
1. Giáo dục con cái	70
2. Phương pháp giáo dục? “Thân giáo”	70
Cha mẹ làm gương.	70
3. Giáo dục cái gì ?	71
Giáo dục thái độ làm người, làm việc	71
III. “HỌC VỊ CAO” CUỘC SỐNG CÓ HẠNH PHÚC?	72
III-1. Hướng tới “Học vị cao” là hướng đến đâu?	72

Là hướng trẻ đến “Danh, Lợi”	72
III- 2. Kết quả của “Chủ nghĩa học vị”	73
1. Không hạnh phúc vì thường phiền não	73
Thứ nhất: Luôn sợ được, sợ mất.....	73
Thứ hai: Luôn muốn đập lên người khác.....	74
2. Năng lực tiếp xúc thấp	74
3. Tấm lòng bao dung không có.....	75
4. Bản thân không dễ tìm việc làm.....	75
Vì không biết “cúi” xuống.....	75
5. Lãnh đạo cũng không dùng	75
Thứ nhất: Vì không biết làm người, không sống hòa thuận.....	76
Thứ hai: Vì không có trách nhiệm	77
III-3. Làm thế nào thành công trong sự nghiệp?	78
1. Những tố chất dẫn đến thành công.....	78
(1) Thành thật.....	78
(2) Lòng trách nhiệm	78
(3) Khiêm tốn, (Còn nữa không?).....	78
(4) Tính nhẫn nại.....	78
2. Phương Tây chọn nhân sự thế nào?	79
Thứ nhất: Trước chỉ chọn “tài”, không chú trọng “đức”	79
Một là: Hậu quả là ăn cắp, ăn trộm, biển thủ	80
Hai là: Hành xử khi xảy ra vấn đề? “Cắt bỏ”	80
Thứ hai: Nay thấy phải giáo dục đức hạnh cho công nhân.	82
Dùng tiền giáo dục đức hạnh liệu có hiệu quả?	82
IV. GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC LÀ ĐƯỜNG ĐẾN HẠNH PHÚC	83
IV-1. Trọng tâm giáo dục đạo đức là gì? Là dạy làm thiện.....	84
Dạy trẻ nhỏ làm thiện.....	84
IV-2. Phương pháp giáo dục là gì?	85
1. “Thân giáo”- Lấy mình làm gương	85
2. “Thân giáo” dạy trẻ ý nghĩa đích thực ngày sinh nhật	85
IV-3. Giáo dục đạo đức bắt đầu từ khi nào?	89
Cầm gốc từ nhỏ.....	90
IV-4. Dạy đạo đức học ở đâu?	92

Từ học thuyết Thánh Hiền	92
IV-5. Muốn dạy con cha mẹ phải có trí tuệ	93
1. Chọn lựa của cha mẹ ảnh hưởng cuộc đời con.....	93
2. Muốn chọn lựa đúng phải có trí tuệ	94
3. Muốn có trí tuệ phải học.....	95
(VCD 02).....	95
Thứ nhất: Học từ khi nào, học bao lâu?.....	96
Càng sớm càng tốt, và học suốt đời	96
Thứ hai: Trí tuệ học ở đâu?.....	96
Một là: Không học trí tuệ từ “chân lý tương đối”	96
1- Học từ trong sách thế gian? Sách có hay, có dở.....	96
2- Học từ cha mẹ? Hành vi có đúng, có sai	97
3- Học từ những nội dung khác? Có hay, dở.....	98
4- Học người nhiều tuổi nhiều kinh nghiệm? Có xấu có tốt	101
Hai là: Phải học trí tuệ Thánh Hiền – Chân lý tuyệt đối.....	102
1- Siêu việt thời gian.....	102
2- Siêu việt không gian	102
CHƯƠNG II: XÃ HỘI MUỐN HẠNH PHÚC PHẢI GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC.....	103
I. KHỞI NGUỒN MỌI VẤN ĐỀ ĐỀU BẮT ĐẦU TỪ TƯ TƯỞNG	104
Vì sao phải bắt đầu từ tư tưởng?.....	104
(1) Tư tưởng quyết định hành vi của quý vị.....	104
(2) Hành vi quyết định tập quán (thói quen) của quý vị.....	104
(3) Tập quán hình thành tính cách một con người	104
(4) Tính cách quyết định vận mạng của một con người.....	104
II. TỰ TƯỞNG TỰ TƯ DẪN ĐẾN XÃ HỘI BẤT ỔN	107
1. Tự tư là gì?	107
Chỉ nghĩ đến mình.	107
2. Tự tư dẫn đến xã hội bất ổn	110
3. Tự tư dẫn đến “Ngày tàn”	110
4. Nguyên nhân tự tư.....	111

Thứ nhất: Do sức mạnh của dục vọng – còn gọi do tham	111
Thứ hai: Dục vọng do đâu mà có?	112
Một là: Do cha mẹ thuận theo tập tánh của trẻ từ nhỏ ..	112
Hai là: Do từ nhỏ dạy trẻ bằng vật chất	112
III. MUỐN TRỪ BỎ TỰ TƯ PHẢI GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC ...	114
II-1. Học đạo đức từ chính mình?	114
II-2. Thức tỉnh mọi người trong xã hội	115
II-3. Giáo dục đạo đức bằng học thuyết Thánh Hiền	117
1. Học thuyết Thánh Hiền thánh Hiền nằm ở đâu? Nho giáo & Phật giáo	117
2. Nội dung giáo dục là gì?	119
Thứ nhất: Chuyển “tự tư” sang “từ bi, bác ái, nhân ái”	119
Thứ hai: Căn bản là phải dạy cho được chữ hiếu	120
3. Mục tiêu giáo dục là gì?	121
Thứ nhất: Trừ bỏ tự tư – Là đoạn ác	121
Một là: Ngăn chặn dục vọng của trẻ	121
Không thuận theo tập tánh của trẻ	122
Hai là: Phòng ngừa dục vọng cho trẻ	122
Dạy tiết kiệm là phòng ngừa dục vọng, tiết phước	122
Thứ hai: Bồi phước từ nhỏ cho trẻ - Là Tu thiện	123
Một là: Bồi phước từ nhỏ bằng thiện từ ý niệm	124
(VCD 03)	124
Hai là: Phước phần có được từ đâu? Thiện tâm	127
Thứ ba: Cuộc đời có thể cống hiến từ khi nào, bao lâu? ..	127
Một là: Có thể cống hiến ngay từ khi còn nhỏ	127
Hai là: Cống hiến suốt đời, thậm chí muôn đời	130
Ba là: Các tấm gương cống hiến muôn đời	130
1- Lão Hòa Thượng Tịnh Không	130
2- Không Lão Phu Tử	131
3- Phạm Trọng Yêm	132
IV. TU DƯỠNG ĐẠO ĐỨC PHẢI BẮT ĐẦU TỪ ĐÂU? Từ chữ Hiếu	133
IV-1. Muốn thành tựu phải bắt đầu từ “Tu thân”	133

IV-2. Muốn “tu thân” phải bắt đầu học từ chữ “Hiếu”	136
IV-3. Muốn “tề gia, trị quốc, bình thiên hạ” phải dạy dân chữ “Hiếu”	137
1. Không tâm hiếu tất không đạo nghĩa	138
2. Không đạo nghĩa tất nuôi lớn “lợi, hại”	139
Thứ nhất: “Lợi” thì dùng mọi thủ đoạn để đạt được	140
Thứ Hai: “Hại” thì dùng mọi thủ đoạn để trừ bỏ.....	140
3. Lợi mình hại người, tất xã hội động loạn.....	141
Thứ nhất: Tỷ lệ ly hôn cao.....	141
Thứ hai: Tỷ lệ tội phạm tăng	141
Thứ ba: Lợi mình hại người tất xã hội động loạn.....	142
Thứ tư: Vì sao tỷ lệ ly hôn cao? Không dạy hiếu đạo	142
V. HỌC CHỮ HIẾU Ở ĐÂU? Đệ Tử Quy	143
VI. THÁI ĐỘ HỌC TẬP THẾ NÀO?.....	144
1. Lập chí.....	144
Thứ nhất: Chí nguyện phải là hy sinh phụng hiến vì xã hội, vì đại chúng.....	144
Thứ hai: Muốn thực hiện được chí nguyện phải làm gì?..	144
Một là: Phải tiếp nối tuyệt học của Thánh Hiền.....	144
1) Trước phải nỗ lực học thánh giáo tốt.....	145
(1) Học từ kinh điển.....	145
(2) Học từ các vị thánh triết.....	145
2) Sau phải nỗ lực thực hành - Dùng Đệ Tử Quy tự quán xét mọi lúc, mọi nơi	146
Hai là: Mở rộng giáo huấn Thánh Hiền khi có thể.....	147
Ba là: Hành vi phải làm mô phạm cho đời?	148
1) Ở gia đình thì lập chí làm cha mẹ tốt;	148
2) Ở công ty lập chí làm một người xếp tốt, đồng sự tốt;	149
3) Ở ngay trong xã hội lập chí làm công dân tốt.....	149
2. Học quý ở thực hành	150
Học một câu hành một câu	151
3. Học phải thận trọng ngay từ đầu	153

4. Cha mẹ phải hợp tác với thầy giáo.....	154
(VCD 04).....	158
5. Thầy trò cùng nhau học tập.....	159
6. Thứ tự học tập	159
Thứ nhất: Trước tiên phải học thành thật	159
Thứ hai: Tiếp theo mới học linh hoạt	160
Thứ ba: Trước phải học thái độ làm người, làm việc	160
Thứ tư: Sau mới học tri thức.....	162
Thứ năm: Tác hại của đảo ngược thứ tự học? Ngạo mạn.	164
7. Phương pháp học.....	166
Thứ nhất: Học một môn là đạo đức	166
Thế nào là “Đạo”? Thế nào là “Đức”?.....	167
Thứ hai: Huân tu suốt đời không thay đổi.....	168
CHƯƠNG III: VỢ CHỒNG HẠNH PHÚC - <u>NỀN TẢNG</u> GIA ĐÌNH, XÃ HỘI HẠNH PHÚC.....	169
I. ĐẠO VỢ CHỒNG QUAN TRỌNG NHẤT VÌ SAO?.....	169
II. LÀM THẾ NÀO ĐỂ LỰA CHỌN BẠN ĐỜI TỐT?	171
1. Thận trọng trước khi chọn lựa.....	171
Muốn nhiều chọn lựa phải chỉnh đốn ngoại hình	171
2. Các giai đoạn từ tìm hiểu đến hôn nhân.....	172
Quen biết, Biết nhau, Trân trọng, Nhớ nhau, Kết hôn.....	172
3. Xây dựng quan niệm “tình yêu chân thật”	173
Thứ nhất: Không thể có tình yêu “sét đánh”	173
Thứ hai: Quán sát thái độ làm người, làm việc của đối phương	174
Thứ ba: Phải “Chỉ đồng, đạo hợp”	175
Thứ tư: Nhận biết thế nào là tình yêu chân thật.....	176
Một là: Tình yêu là sự cảm nhận.....	176
Hai là: Ngôn ngữ tình yêu là chân thật	177
Ba là: Tâm địa tình yêu là vô tư	178
Bốn là: Hành vi tình yêu là thành tựu việc tốt của đối phương.....	178
III. TRÁCH NHIỆM VỢ CHỒNG TRONG GIA ĐÌNH.....	180

III-1. Trách nhiệm về tinh thần	180
1. Quan trọng nhất là giáo dục con cái.....	180
2. Trách nhiệm dạy con trong gia đình	181
Thứ nhất: Thời xưa chồng kiếm tiền, vợ dạy con.....	181
Thứ hai: Thời nay cả hai cùng kiếm tiền, thuê người dạy con	181
3. Thuê người khác trông & dạy con thì thế nào?.....	182
Thứ nhất: Hại nhiều, lợi ít.....	182
Thứ hai: Thuê thầy dạy trẻ học thêm có nên không?	183
Một là: Trẻ không chuyên tâm, coi thường học chính..	183
Hai là: Kiến thức thực không có, vì thầy “học hộ”	184
Thứ ba: Thuê người giúp việc chăm sóc trẻ thì thế nào? .	184
Một là: Năng lực ngôn ngữ thấp	184
Hai là: Năng lực sống tự lập thấp.....	185
Ba là: Ngạo mạn, coi tiền là tất cả	185
Thứ tư: Giao ông bà dạy cháu sẽ thế nào? Quá nuông chiều	186
Thứ năm: Dùng truyền hình, vi tính “dỗ” trẻ thì thế nào?	187
Một là: Cái trẻ học tham sân si, sắc tình, bạo, dục.....	187
Hai là: Mê mờ, hại não	187
Ba là: Ảnh hưởng rất không tốt tới trẻ (bỏ câu này)	188
4. Giáo dục con cái vẫn phải là chính mình	188
III-2. Trách nhiệm về kinh tế.....	188
1. Thời trước: Một người kiếm tiền cả nhà sống đủ	189
2. Thời nay: Vợ chồng cùng kiếm tiền vẫn sợ chết đói	189
Vì không cần kiệm trong cuộc sống	189
(VCD 05)	189
IV. GIẢI QUYẾT CÁC VẤN ĐỀ GIA ĐÌNH THẾ NÀO?	190
IV-1. Giải quyết vấn đề kinh tế	190
1. Để lại cho con nhiều tiền, cuộc sống có hạnh phúc?	190
Thứ nhất: Ít tiền, ít tiêu, cuộc sống vẫn hạnh phúc.....	190
Một là: Ít tiền tạo thói quen tiết kiệm.....	191
Hai là: Ít tiền có hiếu vì biết ơn, có chí khí vì khó khăn.....	191

Thứ hai: Lắm tiền, nhiều tật, cuộc sống không hạnh phúc	192
Một là: Xa xỉ, phóng túng	192
Hai là: Không thể tự lập, con cháu suy vong	193
2. Để lại âm đức cho con, cuộc sống hạnh phúc	194
3. Phương pháp kiếm tiền thế nào?	195
Thứ nhất: Giàu không phải do nhiều người cùng kiếm	195
Kiếm nhiều, tiêu nhiều, vẫn nghèo.....	195
Thứ hai: Giàu có là do bố thí tài	195
Một là: Bố thí tài không nhất thiết phải có tiền.....	198
Hai là: Phước báo giàu có tỷ lệ với tài sản bố thí	198
Ba là: Cội gốc phước điền đều từ tâm.....	200
IV-2. Giải quyết vấn đề tình thân?	200
1. Vợ chồng phải làm tấm gương để dạy con cái.....	201
Thứ nhất: Chồng phải ân nghĩa, tình nghĩa với vợ	201
1- Tình nghĩa.....	201
2- Ân nghĩa	202
Thứ hai: Cha phải có đạo nghĩa với con cái	202
Thứ ba: Vợ phải có “Tứ đức”	202
Một là: “Vợ Đức” (hạnh) – Có lòng nhân từ, luôn vì người mà nghĩ	202
Hai là: “Vợ Ngôn”.....	204
1- Lời nói phải nhẹ nhàng ôn hòa	204
2- Tuyệt đối không chê người khác trước mặt con trẻ	205
Ba là: “Vợ Công” – Phải chăm chỉ việc nhà	205
1- Nhà cửa phải gọn gàng sạch sẽ.....	205
2- Phải biết nấu nướng các món ăn cho chồng con ...	206
Bốn là :“Vợ Dung”	206
Nghĩ dung đoan trang, vừa mắt chồng, không cầu thả	206
Thứ tư: Chồng cũng cần “tứ đức”	207
2. Trách nhiệm vợ, chồng trong giáo dục con.....	207

Thứ nhất: Chồng phải giữ vai trò “Uy” (“Cương” - Nghiêm)	208
Một là: Nghiêm khắc, quát mắng không có nghĩa là tức giận	208
Hai là: Dạy trẻ nhỏ giữ quy củ, không sẽ lười nhác	210
Ba là: Ân, uy phải phối hợp hài hòa	211
Thứ hai: Vợ giữ vai trò “Ân” (“Nhu” – Nhẹ nhàng)	212
Phải để trẻ phản tỉnh lỗi lầm trước khi kết thúc phạt	212
3. Việc dạy trẻ trong gia đình thời nay thế nào?	213
Thứ nhất: Người cha không thực hiện chữ “Uy”	213
Thứ hai: Người mẹ phải làm cả “Ân”, “Uy”	214
Người cha phải có tâm dạy con	214
PHẦN THỨ BA: GIẢNG GIẢI “ĐỆ TỬ QUY”	217
MỤC A: CHÁNH VĂN “ĐỆ TỬ QUY”	219
MỤC B: NHẬP MÔN ĐỆ TỬ QUY	240
I. PHƯƠNG PHÁP HỌC “ĐỆ TỬ QUY”	240
I-1. “Nhất môn thâm nhập”	240
1. Chữ “Nhất môn”	240
2. Chữ “Thâm nhập”	240
II-2. “Trường thời huân tu”	241
1. Chữ “Trường thời”	241
2. Chữ “Tu”	242
I-3. Tổng kết lại thái độ học tập.	243
II. GIẢNG GIẢI TIÊU ĐỀ “ĐỆ TỬ QUY”	243
II-1. “Đệ tử” là gì?	243
II-2. “Quy” là gì?	243
MỤC C: GIẢNG GIẢI ĐỆ TỬ QUY	244
TỔNG QUAN ĐỆ TỬ QUY	244
CHÁNH VĂN 1	244
(VCD 06)	245
1-1. “Đệ Tử Quy, Thánh nhân huấn” (Đệ Tử Quy, Thánh nhân dạy)	245

1-2. “Thủ Hiếu, Đễ, thứ Cẩn Tín” (Trước Hiếu, Đễ; Sau Cẩn Tín)	246
Câu 1: “Thủ Hiếu, Đễ” (Trước Hiếu, Đễ)	246
1. Quốc gia thịnh trị dài lâu đều do “Hiếu, Đễ”	246
Thứ nhất: Bắt đầu “hiếu, đễ” từ vua trước	247
Đời thứ nhất: Thái Vương	247
1- Chữ “Hiếu”	248
2- Chữ “Đễ”	248
3- Chữ “Trung”	249
Đời thứ 3: Chu Văn Vương	249
Chữ “Hiếu”	249
Đời thứ 4: Chu Võ Vương	249
Cũng lại chữ “Hiếu”	250
Thứ hai: “Thức tỉnh” người trong thiên hạ “Hiếu, Đễ”	250
Chữ “Đễ”	251
Đời thứ năm: Chu Thành Vương – Chữ “Đễ”	251
2. Gia tộc hưng thịnh dài lâu do đâu? Hiếu, Đễ, Ham học	253
Thứ nhất: Hiếu	255
Thứ hai: Đễ	255
Thứ ba: Ham học	255
3. Cách học đệ tử quy	256
Thứ nhất: Ôn bài, chuẩn bị bài	256
Thứ hai: Sáng tối đọc “Đệ Tử Quy”	257
Câu 2: “Thứ cẩn, tín” (Sau cẩn, tín)	257
1-3. “Phiếm ái chúng, nhi thân nhân” (Thương chúng sanh; Gần người nhân)	259
1-4. “Hữu dư lực, tắc học văn” (Có dư sức, thì học văn)	260
CHƯƠNG I: NHẬP TẮC HIẾU (Ở NHÀ PHẢI HIẾU)	261
I. GIẢI THÍCH ĐỀ CHƯƠNG “NHẬP TẮC HIẾU”	261
I-1. Ý nghĩa chữ “Hiếu”?	261
I-2. Cha mẹ phải có trách nhiệm giáo dục con?	262
Giáo dục cái gì?	262
Phát huy ưu điểm, sửa chữa sai lầm	262

I-3. Những thói quen xấu nào cần được sửa chữa.....	263
1. Đốp chát cha mẹ.....	263
2. Lười nhác	263
3. Phản nghịch.....	264
4. Tự tư.....	264
5. Qua loa	264
6. Đòi sống không có phép tắc.....	264
I-4. Nguyên nhân & cách khắc phục thói quen xấu của trẻ	264
1. Phản nghịch.....	265
Thứ nhất: Nguyên nhân do trẻ không có tâm hiếu, kính ..	265
Một là: Trẻ không được dạy đạo Thánh Hiền.....	266
Hai là: Cha mẹ không thể làm gương cho trẻ	267
1- Nói một đằng, làm một nẻo, nên trẻ không phục ..	267
2- Cha mẹ không lễ phép với ông bà, nên trẻ vô lễ? .	268
Ba là: Hoàn cảnh bên ngoài ô nhiễm tới trẻ.....	268
Thứ hai: Làm thế nào để chỉnh đốn lại?	268
Một là: Kéo chúng về giáo dục Thánh Hiền	269
Hai là: Lấy mình làm gương	269
2. Tự tư.....	269
Thứ nhất: Nguyên nhân	269
Một là: Cả nhà phục vụ trẻ như ông “hoàng”	270
Hai là: Cung chiều với mọi yêu cầu của trẻ.....	270
Thứ hai: Làm thế nào để chỉnh đốn lại?	271
Một là: Dạy trẻ biết thứ tự “trước, sau”	271
Hai là: Dạy trẻ biết bổn phận, trách nhiệm của mình ...	272
Ba là: Cha mẹ làm gương “Hiếu” với ông bà	273
Thứ ba: Trẻ nào cũng dạy được kể cả là người lớn.....	274
Một là: Phải có lòng tin khi dạy trẻ.....	274
Hai là: Cha mẹ phải tự dạy con, không ỷ lại thầy	274
Ba là: Phải tự nhận biết lỗi lầm của bản thân.....	275
(VCD 07).....	277
3. Lười nhác	279
Thứ nhất: Nguyên nhân	279

Một là: Ngăn cấm con lao động từ nhỏ.....	279
Hai là: Tác hại của việc cấm con lao động.....	279
1- Lười nhác, không biết làm việc	279
2- Với bản thân: Trẻ không tin vào năng lực mình....	280
3- Với mọi người: Trẻ sống không có trách nhiệm ...	280
Thứ hai: Làm thế nào để chỉnh đốn lại?	280
Một là: Dạy trẻ lao động càng sớm càng tốt	280
Hai là: Động viên, khẳng định hiếu tâm khi trẻ làm việc	281
Ba là: Hướng dẫn trẻ phương pháp làm việc	281
Thứ ba: Trẻ lao động có những điều tốt gì?	281
Một là: Khỏe gân cốt.....	281
Hai là: Biết tri ân với công lao của cha mẹ	282
4. Sống không có quy luật.....	282
Thứ nhất: Nguyên nhân	282
Một là: Cha mẹ cũng sống không có quy luật.....	282
Hai là: Cho tiền để con ăn sáng có tác hại gì?	283
1- Không ăn sáng, chơi điện tử	283
2- Sức khỏe yếu vì ăn vặt.....	283
Thứ hai: Làm thế nào để chỉnh đốn lại?	284
☐ Phải tự mình phải làm gương sống có quy củ	284
☐ Phải để con mình ăn ba bữa đầy đủ.	284
I-5. Giải quyết mọi vấn đề bằng chữ “Hiếu”	284
Thứ nhất: Trừ bỏ mọi tính xấu.....	284
Thứ hai: Tăng trưởng mọi việc thiện.....	285
I-6. Làm thế nào để dạy trẻ chữ “Hiếu”?	286
1. Dạy cho trẻ biết công ơn trời biển của cha mẹ.....	286
Thứ nhất: Cưu mang nặng nhọc, gìn giữ bảo toàn cho con	286
Thứ hai: Sinh đẻ đón đầu, muôn ngàn cay đắng!	288
Thứ ba: Dưỡng dục và giáo dục con.....	289
2. Khởi lên hành vi hiếu thảo báo ân cha mẹ	290
II. GIẢNG GIẢI NỘI DUNG CHƯƠNG “NHẬP TẮC HIẾU”	291

CHÁNH VĂN 2:	291
2-1. “Phụ mẫu hô, ứng vật hoãn” (Cha mẹ gọi, phải đến ngay)	291
1. Đạo đức học vẫn một người nhận biết từ đâu?	292
Thứ nhất: Từ lời nói, hành vi.....	292
Thứ hai: Lời nói hành vi nào đầu tiên? Hiếu kính cha mẹ	292
2. Hiếu kính là khởi đầu của tu thân	292
Thứ nhất: Muốn thành tựu đạo nghiệp phải tu thân	292
Thứ hai: Tu thân phải bắt đầu từ “Chánh tâm”.....	293
Trưởng dưỡng tâm hiếu kính là “Chánh tâm”	293
Thứ ba: “Chánh tâm” phải bắt đầu từ “Cách vật”	294
Phế trừ tập tánh xấu là “Cách vật”	294
3. Tu thân bắt đầu từ việc nhỏ nhất.....	294
Thứ nhất: Cha mẹ gọi đến ngay – thái độ cung kính.....	294
Một là: Thái độ trẻ ngày nay tùy tiện, bất kính.....	294
Hai là: Phải dạy trẻ thái độ nói chuyện với cha mẹ.....	295
☐ Thái độ cung kính.....	295
☐ Lời nói nhẹ nhàng.....	296
Thứ hai: Chồng (vợ) gọi thì thái độ nên thế nào?.....	297
Một là: Cũng không được chậm trễ.....	297
Hai là: Lời lẽ tôn trọng.....	297
Thứ ba: Trưởng bối gọi đến ngay, thái độ cung kính	300
Thứ tư: Dạy trẻ “Không gì không cung kính”	301
4. Dạy trẻ cung kính với cha mẹ thế nào?	302
Thứ nhất: Khi trẻ gọi, người lớn có cần đến ngay?	302
Thứ hai: Khi trẻ bất kính với ông bà, cha mẹ lập tức xử lý	303
Thứ 3: Dạy trẻ luôn nhớ ân đức cha mẹ, tự nhiên sẽ cung kính	305
2-2. “Phụ mẫu mệnh, hành vật lãn” (Cha mẹ sai, chớ lười biếng)	307
1. Khi cha mẹ sai bảo, phải giữ chữ tín khi hứa với cha mẹ	307
2. Không đợi cha mẹ sai bảo, tự cảm nhận rồi làm.....	309

3. Cha mẹ cũng phải giữ chữ tín với con cái.....	311
4. Thầy cô giáo cũng phải giữ chữ tín với học sinh.....	311
2-3. “Phụ mẫu giáo, tu kính thánh” (Cha mẹ dạy, phải kính nghe)	314
1. Cha mẹ dạy phải cung kính lắng nghe	314
Thứ nhất: Tuyệt đối không cãi lại.....	314
Thứ hai: Dù cha mẹ dạy sai cũng không được cãi lại.....	314
Thứ ba: Đợi lúc thuận tiện, để cha mẹ nhận ra.....	314
2. Thầy (cô) giáo dạy, phải cung kính lắng nghe.....	315
3. Cấp trên nói, phải cung kính lắng nghe.	317
2-4. “Phụ mẫu trách, tu thuận thừa” (Cha mẹ trách, phải thuận sửa)	317
1. Phải thường nghĩ cho cha mẹ.....	317
2. Phải hiểu cha mẹ đánh mắng là đổi lấy sự tiến bộ.....	319
3. Phải tùy thuận để sửa khi bị cha mẹ trách.....	320
Thứ nhất: Phải dùng lý trí phân biệt được đúng sai.....	321
Thứ hai: Nếu cha mẹ trách đúng phải làm theo	321
Thứ ba: Cha mẹ trách sai cũng không được cãi ngay	321
(VCD 08)	322
CHÁNH VĂN 3:	322
3-1. “Đông tắc ôn, hạ tắc thanh” (Đông phải ấm, hạ phải mát)	323
1. Phải quan tâm đến tất cả nhu cầu của cha mẹ.....	323
Hình thức có thể thay đổi, bản chất không đổi	325
2. Phải quan tâm cha mẹ những phương diện nào?	326
Thứ nhất: “Dưỡng phụ mẫu chi thân” (Chăm sóc thân thể cha mẹ).....	327
Một là: Mọi việc sinh hoạt đều phải quan tâm.....	327
Hai là: Cung cấp tri thức “Sức khỏe người già” cho cha mẹ	328
Ba là: Thay đổi quan niệm của cha mẹ, không thể chốc lát	328
Bốn là: Làm thế nào “hóa độ” người nhà ăn chay?	329

1- Không áp đặt, dần dần từng bước.....	329
2- Về sự: Sao cho đối phương không nhận ra thay đổi	331
3- Về lý: Thảo luận từng chút quan niệm chính xác..	332
4- Tạo môi trường cho đối phương nhận biết.....	332
Năm là: Để cha mẹ hiểu, mình phải có tri thức sức khỏe	333
Thứ hai: “Dưỡng phụ mẫu chi tâm” (Chăm sóc tinh thần cho cha mẹ).....	333
Một là: Giữ gìn đức hạnh để cha mẹ yên vui	333
Hai là: Giữ gìn thân thể khỏe mạnh để cha mẹ yên tâm	334
Ba là: Lãnh hội được ý cha mẹ suy nghĩ cái gì	334
Thứ ba: “Dưỡng phụ mẫu chi chí” (Chăm sóc cái “Chí” của cha mẹ).....	335
Thành danh đức hạnh bản thân	335
(VCD 09).....	339
3-2. “Thần tắc tĩnh, hôn tắc định” (Sáng phải tĩnh, tối phải yên).....	340
Quan trọng nhất là làm cho cha mẹ thực sự yên lòng	340
3-3. “Xuất tất cáo, phản tất diện” (Đi phải thưa, về phải trình) ...	344
1. Đi thưa về trình với cha mẹ.....	344
2. Đi thưa về trình đối với tất cả người thân	345
3. Đi thưa về trình với lãnh đạo	346
3-4. “Cư hữu thường, nghiệp vô biến” (Thường ổn định, chớ danh lợi, mà đổi nghề).....	347
1. “Học nghiệp” ổn định - Là giữ quy củ trong sinh hoạt....	347
Thứ nhất: Quy củ trong sinh hoạt, học tập cả ngày nghỉ..	347
Thứ hai: Đề phòng những ảnh hưởng tiêu cực từ Internet, Truyền hình.....	348
Một là: Rèn luyện cho con thói quen đọc sách	349
Hai là: Cha mẹ phải thân giáo cho con	350
2. Sự nghiệp ổn định – Không vì danh lợi mà đổi việc	350
Thứ nhất: Ngành nghề nên chọn thích hợp với mình	351

Thứ hai: Ngành nghề phải thật sự giúp ích cho xã hội nhiều nhất.....	352
Thứ ba: Sau đó tận tâm tận lực phát triển.....	352
Thứ tư: Không vì mục tiêu danh lợi mà đổi việc.....	355
3. Gia nghiệp ổn định - Là gia đình êm ấm.....	357
Thứ nhất: Giáo dục con cái tốt để ông bà yên tâm	357
Thứ hai: Vợ chồng phải hòa hợp	358
Vì sao tỷ lệ ly hôn cao?	358
1- Trước khi kết hôn: Luôn hy sinh vì đối phương ...	360
2- Sau khi kết hôn: Luôn đòi đối phương phải vì tôi.	361
Thứ ba: Làm gì để hóa giải mâu thuẫn vợ chồng?	361
Một là: Trước tiên là chuyển ý niệm vì người	361
Hai là: Nâng cấp lên là học lễ kính với người.....	364
Ba là: Đối đãi vợ chồng quan trọng nhất là thái độ	365
1- Không thờ ơ lạnh nhạt với đối phương	365
2- Không nói lỗi của đối phương	367
3- Thường tán thán ưu điểm của đối phương	368
Bốn là: Dùng “Tứ nhiếp pháp” thu phục đối phương ...	370
1- Pháp thứ nhất là: Bố Thí.....	370
2- Pháp thứ hai là: Ái Ngữ.....	371
3- Pháp thứ ba là: Lợi Hành.....	372
4- Pháp thứ tư là: Đồng Sự	372
1) Dùng “Đệ Tử Quy” giải quyết mâu thuẫn	373
Ưu điểm của đối phương phải thấy	373
Khuyết điểm của đối phương phải quên.....	374
2) Vợ chồng cùng xây dựng quan niệm chính xác.....	374
(VCD 10)	374
CHÁNH VĂN 4	375
4-1&2. “Sự tuy tiểu, vật thiện vi; Cầu thiện vi, tử đạo khuy” (Việc xấu nhỏ, cũng chẳng làm; Tùy tiện làm, thì bất hiếu) .	375
1. Cha mẹ cũng không được làm “Việc xấu nhỏ”	376
2. Cảnh tỉnh trẻ những việc nào là việc xấu nhỏ.....	377
Thứ nhất: Hành vi có thể gây nguy hiểm cho trẻ	377

Thứ hai: Hành vi gây nguy hiểm cho người khác	378
Thứ ba: Hành vi không được tùy tiện ở nơi công cộng....	379
Một là: Đối với đại tự nhiên.....	379
Hai là: Đối với mọi người ở nơi công cộng	379
3. Phải giáo dục trẻ ngay từ nhỏ.....	381
Thứ nhất: Học lực cao chưa chắc đã có “Giáo dục”.....	381
Thứ hai: “Giáo dục” gì? Thái độ làm người, làm việc	382
Thứ ba: Phương pháp giáo dục	382
Một là: Cha mẹ phải kết hợp với thầy giáo	382
Hai là: Dạy trẻ phải có lòng hỏ thẹn	382
4-3&4. “Vật tuy tiểu, vật tư tàng; Cầu tư tàng, thân tâm thương” (Vật tuy nhỏ, chớ cất riêng; Tự cất riêng, cha mẹ buồn)	383
1. Tài vật của người dù vật nhỏ cũng không được lấy	383
Thứ nhất: Trưởng dưỡng tâm liêm khiết cho trẻ	384
Một là: Khi trẻ phạm sai lầm là cơ hội giáo dục trẻ.....	384
Hai là: Giáo dục tính liêm khiết cho trẻ thế nào?.....	385
Không cất giấu, lấy đồ người để dùng dù vật nhỏ	385
Thứ hai: Giáo dục thái độ làm người, làm việc là gì? Là hiếu liêm	385
Một là: “Hiếu” là căn bản của làm người.....	386
Hai là: “Liêm” là căn bản của làm việc.....	386
Ba là: “Liêm” là căn bản của sự ổn định chính trị quốc gia	386
2. Tài vật của mình phải biết để người cùng hưởng	387
3. Tài vật được cho, tặng, biếu cũng không tham	389
4. Tài vật công cộng không được lấy dùng riêng.....	390
Cầu học vấn, quan trọng là phải kiên trì	392
Cầu học vấn phải nỗ lực, khai phát tiềm lực.....	394
CHÁNH VĂN 5	395
5-1. “Thân sở hiếu, lực vi cụ” (Cha mẹ thích, dốc lòng làm) .	395
1. Đáp ứng sở thích cha mẹ phải hợp đạo lý nhân sinh	395
2. Sở thích của phàm phu là gì? Danh & Lợi.....	398
Thứ nhất: Quan niệm “Phú, Quý” của người đời	398

Một là: “Phú” là nhiều tiền, giàu có – Là lợi	398
Hai là: “Quý” là làm quan lớn – Là danh.....	399
Thứ hai: Nhiều tiền chưa hẳn phú	399
Một là: Những kết cục của việc “xông” đi kiếm tiền....	400
1- Lao tâm, lao lực	400
2- Bận rộn đến mức người thân xem như “đã chết” ..	401
3- “Lang đang nhập ngục”	402
4- Thân thể bệnh hoạn.....	403
Hai là: Thành công là kiêm cả sự nghiệp, gia đình	403
Thứ ba: Làm quan chưa hẳn quý	404

PHẦN THỨ NHẤT

VÌ SAO PHẢI HỌC ĐẠO THÁNH HIỀN?

I. VÌ SAO PHẢI HỌC ĐẠO ĐỨC?

1. Vì sao xã hội ngày nay động loạn?

Trong thời đại ngày nay khoa học kỹ thuật tiến bộ, kinh tế phát triển đời sống vật chất được sung túc. Thế nhưng, đời sống văn hóa tinh thần của nhân loại không những không được đồng nâng cao mà ngược lại đang xuống dốc.

Cha mẹ hiện tại rất khó quản giáo con cái, con cái không nghe lời; Học trò trong trường học không nghe lời của thầy giáo, thầy giáo dạy học rất khô; Ở trong xã hội công nhân không nghe lời ông chủ.

Không phải là chỉ "không nghe lời" mà thậm chí những vụ án đại nghịch vô đạo, con giết cha mẹ chỉ vì cần 20 nghìn

đồng để mua 1 “bi thuốc” (ma túy), mẹ dìm chết con thơ chỉ vì đứa trẻ quấy khóc trong khi người mẹ này đang mải chơi trò chơi điện tử trên điện thoại di động; Vợ chồng sát hại lẫn nhau có khi chỉ vì một hành vi không vừa mắt. Tóm lại chỉ cần những phát sinh không vừa ý là người ta sẵn sàng đoạt đi tính mạng của những người thân của mình, thì nói chi đến người ngoài.

Tình trạng xâm phạm, lạm dụng tình dục xảy ra liên tiếp trên học đường; Có trường hợp cô bắt học sinh quỳ mà uống nước giẻ lau bảng, học trò cùng gia đình đánh cô giáo đến trọng thương; Rồi nhân viên sát hại lãnh đạo, dùng súng mà bắn chết.

Nhưng hiện tượng này xảy ra tràn lan khiến người ta không khỏi giật mình kinh hãi. Hiện tại tình trạng này đang phổ biến trên toàn thế giới, các khu vực đều có thể xem thấy, đó là một vấn đề lớn nghiêm trọng trong xã hội.

Toàn thế giới có rất nhiều người lãnh đạo có trí tuệ, thông minh trong giới học thuật, nhà tư bản trong giới công thương nghiệp, các lãnh đạo tôn giáo, đều đang tìm cầu phương pháp giải quyết vấn đề xã hội ngày nay. Rốt cuộc lỗi lầm là do đâu?

2. Vì từ lâu đã quên nền tảng đạo đức gia đình, xã hội

Nguyên nhân này do đâu? Con người trong xã hội ngày nay đã bị khiếm khuyết về phần giáo dục luân lý đạo đức, kết quả là đã làm ra những việc trái nghịch với luân lý đạo đức và xã hội này điều ác trở nên tràn lan.

Cho nên giáo dục gia đình và giáo dục trường học là nền tảng của giáo dục xã hội. Nếu hai nội dung giáo dục cơ bản này không làm tốt giáo dục xã hội sẽ rất khó đạt được thành công.

Chúng ta cứ nói đạo đức, nhưng đạo đức là gì? Có lẽ chúng ta cũng mơ hồ hiểu rằng đạo đức là người tốt, nhưng lại thế nào là tốt thì lại tiếp tục mơ hồ.

Vậy cái gì là đạo? Cái gì là đức? Người thông thường giảng nói đạo đức nói được rất hay, nhưng chúng ta không dễ gì nghe hiểu. Xin chia sẻ với các bạn về các khái niệm về đạo đức của Không tử, HT Tịnh Không và của cổ thánh tiên hiền xưa.

3. Thế nào là “Đạo”? Thế nào là “Đức”?

1- Kinh dịch

▪ Đạo

Là quy luật khách quan, tự nhiên là xảy ra xung quanh ta không tùy thuộc vào ý nguyện cá nhân của bất cứ ai.

- Với Xã hội: Là trật tự xã hội, phản ánh trật tự vũ trụ.

- Với đại tự nhiên: Thiên địa vạn vật đều có sự vận hành của nó thì mới không xảy ra xung đột.

Ví dụ:

“...Trái đất quay quanh trục của nó với vận tốc 1600 cây số một giờ ở giữa đường xích đạo. Nếu nó quay chậm 10 lần thì ngày sẽ dài gấp 10 và dĩ nhiên sức nóng của mặt trời cũng gia tăng gấp 10 lần. Thế thì cây cối, sinh vật đều bị thiêu sống hết còn gì. Nếu cái gì chống được sức nóng cũng chết lạnh vì đêm cũng dài ra gấp 10 và sức lạnh cũng tăng lên gấp 10 lần kia mà. Ai đã làm trái đất quay trong một điều kiện tốt đẹp như thế?

Mặt trời là nguồn sống của quả đất phải không? Mặt trời nóng khoảng 5500 độ bách phân. Quả địa cầu ở đúng một vị trí tốt đẹp không xa quá mà cũng không gần quá. Vừa vận đủ để đón nhận sức nóng của mặt trời. Nếu sức nóng mặt

trời gia tăng một chút, ta sẽ chết thiêu, và ngược lại nếu sức nóng mặt trời giảm đi một chút, ta sẽ chết rét. Tại sao trái đất nằm ở điều kiện thuận lợi như vậy?

Trục trái đất nghiêng theo một toa độ là 23 độ. Nếu trái đất đứng thẳng, không nghiêng theo bên nào thì sẽ không có thời tiết bốn mùa. Nước sẽ bốc hơi hết về hai cực và đồng thành băng giá cả.

Mặt trăng là một vệ tinh của trái đất, điều khiển thủy triều biển cả. Nếu nó không cách xa trái đất 380 000 cây số mà xích lại gần hơn 80 000 cây số thì một cuộc hồng thủy sẽ xảy ra. Nước sẽ bị sức hút dâng lên ngập tất cả các lục địa mỗi ngày hai lần.

Tóm lại tất cả mọi đời sống trên mặt địa cầu sẽ biến mất, nếu các điều kiện sai lệch đi một ly. Nếu nói rằng đời sống chỉ là một sự ngẫu nhiên thì trong tỷ tỷ lần may ra mới có một điều kiện tốt đẹp hoàn toàn để có được sự sống như thế...”¹

▪ **Đức**

- Đức là mức độ tập trung của Đạo ở một con người.

- Là trình độ năng lực nắm vững và vận dụng quy luật. Trình độ cao bao nhiêu thì Đức dày bấy nhiêu.

- Thánh nhân là người có Đức: Là “Người có trình độ” nắm vững được sự vận động khách quan của quy luật, kể cả quy luật tự nhiên lẫn quy luật xã hội và vận dụng được

¹ Trích Hành trình về phương đông

2- Khổng Tử

▪ Đạo

“Đạo trong thiên hạ có năm quan hệ (Ngũ luân)”: Là quan hệ Ngũ luân: Vua-Tôi, Cha-Con, Chồng-Vợ, Anh-Em, Bạn Bè;

▪ Đức: Sống đúng “Luân, Thường” là có Đức.

- “Ngũ luân” (5 loại quan hệ trong XH): “Phụ tử hữu thân; Phu phụ hữu biệt, Quân thần hữu nghĩa, Trưởng ấu hữu tự, Bằng hữu hữu tín” (“Cha con thân thiết; Vợ chồng phân biệt; Vua tôi có nghĩa, Anh em có tôn ty thứ tự, Bạn bè giữ chữ tín”).

Vì đạo là quy luật tự nhiên nên trong xã hội tự nhiên tồn tại khách quan 5 mối quan hệ này nên đó chính là đạo; còn đức mức độ tập trung của đạo ở mỗi người, cho nên:

- (1) “Cha con” là đạo – “thân thiết” là đức;
- (2) “Vợ chồng” là đạo – “phân biệt” là đức;
- (3) “Anh em” là đạo – “có tôn ti trật tự” là đức;
- (4) “Bạn bè” là đạo – “có chữ tín” là đức;
- (5) “Vua tôi” là đạo – “có nghĩa” là đức

- “Ngũ Thường”: “Nhân, Lễ, Nghĩa, Trí, Tín” là đức

- (1) Lòng cảm, thương đó là “nhân”;
- (2) Ghét cái ác, thẹn với điều xấu chính là “nghĩa”;
- (3) Lòng cung kính chính là “lễ”;
- (4) Phân biệt được điều phải, lẽ trái đó chính là “trí”.
- (5) Chân thành và được mọi người tin tưởng là “tín”

- “Bát đức”: Hiếu, Đễ, Trung, Tín, Lễ, Nghĩa, Liêm, Sỉ

Cho nên nếu thấy một người thương yêu cha mẹ, kính trọng anh em, tôn kính thầy giáo trưởng bối, vợ chồng hòa thuận (phu nghĩa phụ thính), bạn bè tin tưởng, sống có nghĩa với lãnh đạo ...người ta sẽ nói "con người này có đạo đức".

3- Sách Trung dung

- “Thiên mệnh chi vị tánh, suất tánh chi vị đạo, tu đạo chi vị giáo” (Thượng Đế ban tặng bẩm phú cho con người cái gọi là “bồn tánh” (là đạo); Hành động theo bồn tánh gọi là “chánh đạo”; Tu dưỡng đào tạo nhân tài dựa trên chánh đạo gọi là “giáo hóa”).

4- Lão Tử

▪ Đạo

- “Đạo khả Đạo phi thường Đạo. Danh khả danh phi thường danh” (“Đạo” mà nói ra được thì không còn là đạo bình thường nữa, “Tên” mà đặt ra được thì không còn là tên bình thường nữa);

- Là quy luật tự nhiên của vạn vật: Tất cả mọi vật hình thành, biến đổi đều tuân theo quy luật tự nhiên chứ không phải do trời hay các đấng thần linh tối cao quyết định. Do vậy mọi vật đều phụ thuộc nhau và phụ thuộc tự nhiên (Người noi theo Đất, Đất noi theo Trời, Trời noi theo Đạo mà Đạo thì noi theo lẽ tự nhiên).

▪ Đức

Tu thân tới mức hiệp nhất với trời đất, an hòa với mọi người là có Đức.

5- Hòa thượng Tịnh Không

▪ Đạo

"Đạo chính là pháp tắc vận hành của đại tự nhiên, tùy thuận pháp tắc tự nhiên thì gọi là đức, nếu như trái phạm thì tai nạn liền đến.

Tôi thường hay nhắc nhở các đồng tu là đạo ở chỗ nào? Đạo chính ngay ở chính thân mình. Bạn tử mĩ mà quan sát cái thân thể này của chúng ta, cái thân thể này là tự nhiên sanh thành, cha mẹ sanh ra con cái, sanh ra đứa trẻ, tuyệt nhiên không có cái ý muốn đứa nhỏ phải nên làm như thế nào đó, không có cái ý muốn đứa bé có ba con mắt hoặc phải có ba lỗ tai, không hề có cái ý như vậy. Họ đều thuận theo tự nhiên, đó là phép tắc của tự nhiên, là đạo, cho nên là thiên nhiên, không hề có cái ý nào trong đó. Nếu thêm một tí ý gì trong đó thì đạo liền bị phá vỡ.

Thánh nhân dạy bảo chúng ta, đạo ở ngay trong nhân luân, phát khởi ngay nơi vợ chồng, cho nên kết hợp của vợ chồng là hiện tượng của tự nhiên, đó là đạo. Có vợ chồng thì sau mới có cha con, có anh em, có quần thân, có bè bạn. Đây là đã đem nhân luân nói ra hết rồi, không ngoài năm loại lớn này, đó là đạo. Cho nên gốc của đạo là ở hiếu thân, ở tôn sư.

▪ Đức

Đức là “hiếu, đễ, trung, tín, lễ, nghĩa, liêm, sỉ, nhân, ái, hòa bình”. Mười hai chữ này không phải do người nào phát minh, không phải do người nào sáng lập, mà là đạo lý tự nhiên. Mười hai chữ này là thiên tính của mỗi một người, không có người nào là không đầy đủ, tại vì sao đến bây giờ bạn lại quên hết? Bạn đã mê mất tự tánh, nhà Phật thường nói

“đem cái tính đức hoàn mỹ nguyên bản của chính bạn thấy đều quên mất hết”.

- Tư tưởng hành vi của bạn hoàn toàn trái ngược với tánh đức của bạn thì tai hại liền đến. Chúng ta đem luân lý đạo đức xã hội hiện nay ra mà đối chiếu thì thấy, khởi tâm động niệm, lời nói việc làm hoàn toàn trái ngược với tánh đức, trái ngược đến 180 độ, như vậy thì thế giới này làm sao mà không động loạn chứ...”²

4. Kết luận: Vì sao phải học đạo đức?

Đi đúng đạo (pháp tắc đại tự nhiên) bạn sống an bình hạnh phúc không gặp họa hại, xã hội an định, thế giới hòa bình;

Đi ngược đạo (tức ngược pháp tắc đại tự nhiên) là không có “đức” bạn sẽ gặp họa hại ngay, gia đình tan vỡ, xã hội động loạn, thế giới chiến tranh.

Ví dụ: Với tự nhiên: Nếu bạn chặt cây xanh, là phá vỡ tầng khí quyển gây hiệu ứng nhà kính, nhiệt độ trái đất tăng, băng hai đầu bắc cực và nam cực tan, nước biển dâng, tai họa lũ lụt, lở đất...đến liền; cũng quy luật của tự nhiên là ngày thức, đêm ngủ, đến rừng núi cũng im lặng, chim chóc cùng ngừng kiếm mồi ca hát ban đêm, nếu bạn ngày ngủ đêm thức tức đi trái lại với quy luật tự nhiên, bạn ốm liền, nếu vẫn tiếp tục bạn sẽ chết:

Tương tự với quan hệ xã hội: Nếu bạn đi ngược lại với tánh đức là: cha con phải thân thiết, nhưng bạn bất hiếu với cha mẹ; vợ chồng phân biệt, ví dụ phân biệt ở nghĩa vụ:

² Trích: Buông bỏ chấp trước mới thoát khỏi luân hồi – Pháp sư Tịnh Không

Chồng làm kinh tế, vợ dạy con nhưng bạn đi ngược với quy luật, vợ (thậm chí cả chồng) đều lao đi kiếm tiền mà quên hẳn việc dạy con thì gia đình bạn tất trước sau cũng gặp họa; tương tự với cha mẹ bạn phải hiểu, với anh em phải có tôn ti trật tự, anh thương em kính, bạn bè phải có tín, cấp trên cấp dưới phải có nghĩa nếu bạn “bất hiếu”, “bất đễ” (anh em không thương kính nhau), “bất tín”, “bất nghĩa” là tai họa đến liền.

Ai nhìn ra quy luật của đạo đức này? Người đã chứng đắc, đó là: Thánh nhân, cổ thánh tiên hiền, Phật Bồ tát.

5. Đọc thêm: MỘT SỐ MINH CHỨNG VỀ “CÓ ĐẠO” VÀ “KHÔNG ĐẠO”

1- Sự đổi lập đáng kinh ngạc của 2 gia tộc có và không có đạo sau 200 năm³

Tất cả mọi người đều tin rằng, tín ngưỡng và tình yêu đối với một người mà nói là quan trọng vô cùng, đặc biệt là đối với tinh thần và sức khỏe, đối với sự hòa thuận trong gia đình. Nhưng nó quan trọng chừng nào? Rất nhiều người có thể không hiểu rõ lắm.

Có hai gia tộc cùng thời, gia tộc Edwards tin vào Cơ Đốc Giáo, còn gia tộc Marc Jukes nổi danh là vô thần. Hơn

³Theo NTDTV - Biên dịch: Minh Quân, biên tập: Tuệ Minh

nữa Marc Yukos từng nói với Edwards rằng: “Ông tin Chúa Jesus, còn tôi thì vĩnh viễn không tin!”;

Học giả A. E. Winship người Mỹ đã làm một cuộc nghiên cứu vào năm 1900, so sánh hai gia tộc, ghi thành một bức thư “Jukes – Edwards”. Ông theo dõi sự phát triển của 2 gia tộc qua 200 năm nay.

1) Gia tộc Edwards – Có đạo

Nhân khẩu: 1394 người; Trong đó có:

- 100 vị giáo sư đại học,
- 14 hiệu trưởng các trường đại học,
- 70 vị luật sư,
- 30 vị thẩm phán,
- 60 bác sĩ,
- 60 nhà văn,
- 300 vị mục sư, thần học,
- 3 nghị viện,
- 1 phó tổng thống.

Jonathan Edwards (Ảnh: Wiki)

2) Gia tộc Max Jukes – Không đạo

Nhân khẩu: 903 người; Trong đó có:

- 310 lưu manh,
- 130 người ngồi tù 13 năm trở lên,
- 7 người phạm tội giết người,
- 100 người nghiện rượu,
- 60 người ăn trộm,
- 190 kỹ nữ,
- 20 thương nhân, trong đó có 10 người là học kinh doanh trong tù giam.

Max Jukes (Ảnh: đại học Albany, NY)

Rất nhiều người đều cảm thấy khó hiểu, trải qua hai trăm năm tại sao kết quả lại khác biệt như vậy.

3) Vì sao gia tộc Edwards thành đạt?

Nguyên nhân căn bản là vì gia tộc Edwards có được sức mạnh từ tín ngưỡng. Sau tín ngưỡng, họ gieo xuống hai hạt giống quan trọng:

(1) Hướng thiện và yêu thương. Cho nên gia tộc mới có nhiều bác sĩ, giáo sư và hiệu trưởng như vậy;

(2) Sự kính sợ. Cho nên những đứa trẻ sinh ra trong gia đình này luôn ghi nhớ rằng trên đầu ba thước còn có Thần Linh.

4) Vì sao gia tộc Marc Jukes lại có nhiều lưu manh, ăn trộm và kỹ nữ như thế?

Nguyên nhân căn bản: Không có sức mạnh tín ngưỡng: Họ không dạy sự kính sợ cho con cháu. Nên trong nội tâm của họ là: Ông trời là gì chứ, ta mới là lớn nhất, không có điều gì mà ta không dám làm ...

2- Các triều đại Việt Nam thịnh trị nhất đều là triều đại Nho giáo và Phật giáo phát triển mạnh

Lịch sử các triều đại phong kiến Việt Nam trải qua 12 triều đại:

- 1) Khúc Thừa Dụ (905 - 939): 34 năm
- 2) Ngô Quyền (939-968): 29 Năm
- 3) Nhà Đinh (968- 980): 14 năm
- 4) Nhà Tiền Lê (980-1009): 29 năm;
- 5) Nhà Lý (1009-1225): 216 năm

- 6) Nhà Trần (1226-1400): 173 năm;
- 7) Nhà Hồ (1400-1407): 7 năm;
- 8) Nhà Lê sơ (1428-1527): 99 năm;
- 9) Nhà Mạc (1527-1592): 65 năm;
- 10) Nhà Lê trung hưng (1533-1789): 256 năm;
- 11) Nhà Tây sơn (1778-1802): 24 năm;
- 12) Nhà Nguyễn (1802-1945): 143 năm.

Nhìn qua ta sẽ nhận thấy: Nhà Lý kéo dài 216 năm, nhà Trần 173 năm; Lê sơ 99 năm tạo tiền đề cho Lê Trung Hưng 256 năm là dài nhất trong lịch sử các triều đại phong kiến của Việt Nam.

Vì sao nhà Lý, Trần, Lê trung hưng dài lâu? Đó là thời nhà Lý, Trần, Lê “Nho giáo”, Phật giáo” phát triển mạnh mẽ.

▪ Nhà Lý

- Năm 1070, nhà Lý cho xây dựng Văn Miếu;

- Năm 1075 mở khoa thi Nho học đầu tiên với tên gọi “Thi minh kinh bác học” và “Nho học tam trường”, chính thức khai sinh cho lịch sử thi cử Nho giáo lâu dài ở Việt Nam.

- Năm 1076, lập Quốc Tử Giám ngay giữa kinh. Từ đây, con em quý tộc họ Lý chính thức được đào tạo chủ yếu theo Nho giáo. Cũng từ đây, nền đại học Việt Nam được khai sinh.

- Năm 1156, nhà Lý cho lập miếu riêng thờ Khổng Tử đưa Khổng Tử từ bậc "tử" (thầy) như các Chư Tử lên bậc Thánh Khổng vậy”.

Kể từ thời Lý trở đi, sự phát triển tri thức khoa học và sáng tạo nghệ thuật của người Việt đã có một bước tiến rõ rệt, biểu hiện trên các lĩnh vực lý luận chính trị và pháp quyền, văn học và sử học. Nho giáo với tư cách một học thuyết chính trị - đạo đức từng bước thâm nhập vào lĩnh vực tư tưởng văn hóa trong đời sống xã hội, tạo ra những tiền đề cần thiết để tiếp tục phát triển mạnh mẽ dưới thời Trần và các thế kỷ sau.

Các văn bản còn lưu giữ được từ thời này cho thấy các bậc vua quan và nho sĩ dưới thời Lý sử dụng các điển tích và khuôn mẫu theo quan niệm của Nho giáo, coi đó như là những bài học kinh nghiệm, những mực thước trong việc trị nước, yên dân để xây dựng một xã hội thái bình, thịnh trị.

- Các phạm trù đạo đức của Nho giáo, như trung, hiếu, nhân, nghĩa... đã được vận dụng vào lĩnh vực chính trị và ngày càng trở thành chuẩn mực đạo đức cho hành vi của con người trong xã hội.

▪ Nhà Trần

Phật giáo vẫn đóng vai trò ảnh hưởng lớn hơn cả. Nhiều chùa được xây cất. Các vua Trần Thái Tông, Trần Nhân Tông đi tu; vua Trần Anh Tông sai sứ sang Trung Quốc thu thập bộ Đại Tạng kinh về lưu hành trong dân gian.

- Trong các vua Trần theo Phật giáo là vua Trần Nhân Tông, người đã sáng lập ra dòng Thiền Trúc Lâm Yên Tử. Trước Trần Nhân Tông, Hưng Nhượng vương Trần Quốc Tảng (con trai Hưng Đạo vương Trần Quốc Tuấn) cũng tu hành và trở thành Tuệ Trung thượng sĩ. Vua Trần Nhân Tông (cũng là con rể Hưng Đạo vương) đã chịu chân truyền của Tuệ Trung thượng sĩ.

- Năm 1293, Trần Nhân Tông truyền ngôi cho thái tử Thuyên (Trần Anh Tông) lên làm thái thượng hoàng, lui về phủ Thiên Trường. Ít lâu sau ông xuất gia tu ở chùa làng Vũ Lam huyện Gia Khánh (Ninh Bình) rồi trở về Thiên Trường mở Vô Lượng pháp hội tại chùa Phổ Minh.

- Năm 1298 ông sáng lập ra dòng Thiền Trúc Lâm Yên Tử. Dòng Thiền này đã thống nhất các dòng Tì-ni-đa-lưu-chi, Vô Ngôn Thông, Thảo Đường cũ dưới quyền lãnh đạo của Phật hoàng Trần Nhân Tông.

▪ Nhà Lê

- Các vua Lê từ Lê Thái Tổ trở đi rất sùng đạo Nho, dùng đường lối này làm tư tưởng chính thống để cai trị quốc gia.

- Năm 1435, vua Lê Thái Tông sai Thiếu bảo Lê Quốc Hưng chọn ngày làm lễ cúng Khổng Tử ở Văn Miếu. Khoa thi tiến sĩ năm Nhâm tuất (1442) được xem là mốc quan trọng xác lập vị trí độc tôn của Nho học ở Việt Nam;

- Tư tưởng chủ đạo của Vua Lê Thánh Tông là Nho giáo. Nho giáo đạt tới đỉnh cao thịnh vượng, Lê Thánh Tông đưa Nho giáo lên vị trí hàng đầu trong đời sống văn hóa tinh thần của thời đại. Để làm đời sống tư tưởng trở với Nho giáo, ông đã tìm cách “làm sáng tỏ đạo thánh hiền” khiến muôn người tin theo.

- Năm 1467, ông đặt ra chức “Ngũ Kinh bác sĩ”, tức là chọn người giỏi giao cho nhiệm vụ nghiên cứu chuyên sâu về Ngũ Kinh để giảng cho học trò, truyền bá Nho giáo trong xã hội.

- Bản thân vua Lê Thánh Tông cũng có học vấn khá cao về Nho học, ông thường cùng các quan lại bàn về Nho giáo trong lúc rỗi rãi. Ông nhấn mạnh về ba mối quan hệ trong “Ngũ luân” là “Quân thân, Phụ tử, Phu phụ” (vua tôi, cha con, vợ chồng) và chữ “hiếu”.

Vậy bạn đã quyết tâm học đạo đức để phước đến họa đi, gia đình hạnh phúc, gia tộc trường tồn, quốc gia hưng thịnh, thế giới đại đồng hay chưa? Nếu có phải khuyến tấn nhau cùng học đạo đức.

II. KHÔNG GIÁO VỚI VIỆT NAM, VÀ THẾ GIỚI

Vào năm 1970, nhà lịch sử kiêm triết học nổi tiếng thế giới ở thế kỷ trước Tiến sĩ Arnold Joseph Toynbee của nước Anh ở trong một Hội nghị Quốc tế đã nêu ra: “Chỉ có học thuyết của Khổng Mạnh và Phật pháp Đại thừa mới có thể giải quyết được vấn đề của Thế kỷ 21”.

Năm 1988, có 75 nhà nghiên cứu đưa ra lời phát biểu ở hội nghị Paris, trong nội dung có nhắc đến “Nhân loại của thế kỷ 21 nếu muốn tồn tại, nếu muốn tiếp tục sinh tồn thì phải quay lại hai ngàn năm trước, hấp thu trí huệ của Khổng Lão Phu Tử”.

1. Giới thiệu về Khổng Tử

Khổng Tử (551 TCN- 479 TCN), thọ 72 tuổi;

Khổng Phu Tử hoặc Khổng Tử là danh hiệu tôn kính của hậu thế cho Khổng Khâu tự Trọng Ni.

Khổng Tử là một nhà giáo dục, một người thầy vĩ đại, có ảnh hưởng rất sâu sắc đối với nền văn hóa Trung Quốc từ cổ đại tới tận ngày nay. Tư tưởng của Ngài đã lưu truyền cho hậu thế ở khắp các quốc gia trên thế giới.

Ông được suy tôn như một trong những nhà khai sáng Nho giáo, đồng thời là giảng sư và triết gia lỗi lạc bậc nhất cõi Á Đông.

Ông được trao các thụy hiệu: (1) “Bao Thành Tuyên Ni Công” (Ngài Ni (Khổng Tử) Công Đức Đáng Ca Ngợi); (2) “Chí Thánh Tiên Sư” (Bậc Thầy đầu tiên Đã Đạt Tới Bậc Thánh); (3) Vạn Thế Sư Biểu” (Bậc Thầy Của Muôn Đời).

2. Giới thiệu về Nho giáo

Còn gọi là Đạo Nho hay Đạo Khổng là một hệ thống đạo đức, triết học xã hội, triết lý giáo dục và triết học chính trị do Khổng Tử đề xướng và được các môn đồ của ông phát triển.

1- Mục đích của Nho giáo:

Sách Đại học dạy người cách: (1) Tu thân để thành thánh nhân, Hiền nhân, Quân tử và (2) Xây dựng một xã hội thịnh trị “Đêm ngủ không cần đóng cửa, ngoài đường không nhặt của rơi”. Theo đường lối: Cai trị thiên hạ theo chủ trương “Vi chính dĩ đức” (trị quốc lấy đức làm trọng);

Sau đây chúng ta sẽ giới thiệu từng mục đích của nho giáo, đó là "tu thân" và Xây dựng xã hội thịnh trị

2- Nội dung giáo dục của Nho giáo

1) Tu thân - tu dưỡng đạo đức cho bản thân là gốc

“Giáo dục truyền thống của Nho giáo là dạy cái gì? Dạy chúng ta quay về với “bản tính” (pháp tắc đại tự nhiên), thì sẽ trở thành Thánh nhân. Nếu quay chưa về được đến nơi, đó là Hiền nhân. Đang trên đường quay trở về, đó gọi là Quân tử; Còn nếu không tu dưỡng thì là tiểu nhân;

(1) Quả vị của tu học theo mức độ tu dưỡng:

- ☐ Quân tử
- ☐ Hiền nhân
- ☐ Thánh nhân

Ở trong Phật pháp cũng là như vậy, quay về được viên mãn thì gọi là Phật Đà, quay về chưa được đến nơi, thì gọi là Bồ Tát, đang trên đường quay về đó là A La Hán, cùng đồng một đạo lý.

Đây là thánh học, học vấn của thánh nhân, chân thật làm đến được viên mãn cứu cánh triệt để...”⁴ Vì mục tiêu tu dưỡng đức hạnh cho bản thân để cuối cùng thành thánh, hiền nhân như trên nên "tự lợi" (lợi ích chính mình) cũng chính là "lợi tha" (lợi ích cho mọi người, nên nhà Nho đưa ra ba cương lĩnh tu học như sau:

(2) Ba cương lĩnh (“Tam cương”) tu học của nhà Nho

“Đại học” đưa ra ba cương lĩnh (gọi là tam cương lĩnh) tu đức, như sau: “Minh minh đức, Tân dân, Chỉ ư chí thiện” (Làm sáng cái đức sáng – Tự tánh; Làm mới cho dân - ngụ ý sau khi tự sửa mình thành tựu lại đứng ra giúp người cải cách, bỏ xấu theo tốt; có khi viết là thân dân, nghĩa là gần gũi thương yêu với dân; An trụ ở nơi chí thiện).

⁴ Hòa Thượng Tịnh Không – trích: Tất cả chúng sanh vốn dĩ là Phật

▪ Thứ nhất: Minh minh đức (làm sáng cái đức sáng):

Sự giáo hóa của Khổng Tử chủ yếu là: “Làm sao cho sáng tỏ cái đức sáng của con người”, (chính là quay về với “Tự tính” tự nhiên vốn có), chứ không đặt trọng tâm vào sự truyền thụ kiến thức. Đây là một phương pháp giáo dục rất hay để khai mở cái Tâm của con người. Vì khi tâm đã khai mở thì không gì không có, nói theo nhà Phật nói “vô lượng trí tuệ, vô lượng tài bảo, vô lượng thần thông...” siêu thoát tam giới. Cho nên đây chính là “Chìa khóa của chìa khóa”. Cho nên Mạnh tử nói: “Tri kỳ tính, tắc chi thiên hỷ” (Biết được “bản nhiên” của mình, thì biết được trời), biết được trời thì trở nên con của trời vậy.

Đây có thể so sánh với “tự giác” trong Phật pháp nói, là quân tử trong Nho gia và là “tự lợi” (lợi ích cho chính mình).

Nền giáo dục hiện đại, nhiều nơi làm ngược lại: Đặt trọng tâm vào sự truyền thụ kiến thức chứ không quan tâm đến giáo dục đạo đức lối sống, cho nên cái Tâm của học trò không được mở mang khiến họ dễ thành kẻ xấu; Đồng thời những thứ biết được chỉ là khiếm khuyết, không viên mãn, như hình ảnh “Ông sấm mù sờ voi” mà thôi. Đó là điều mà Khổng Tử tối kỵ, ông xem đó là dạy tiểu xảo chứ không phải dạy Người.

▪ Thứ hai: “Tân dân (Làm mới cho dân)

Ngụ ý sau khi tự sửa mình thành tựu lại đứng ra giúp người cải cách, bỏ xấu theo tốt.

Chẳng có một người nào nào đã hiển lộ được tự tánh (minh minh đức) của mình mà lại không “thấy” ta cùng người không hai, không khác, cùng một bản thể. Cho nên

phát khởi lòng từ bi thương yêu muốn giúp người cải cách, bỏ xấu theo tốt, tất cả các chúng sanh đồng thành Phật đạo.

Đây có thể so sánh như “giác tha” trong nhà Phật, giáo hóa chúng sanh, là Hiền nhân trong Nho giáo. Đây chính là “lợi tha” (lợi ích chúng sanh)

- Thứ ba: Chỉ u chí thiện (An trụ ở nơi chí thiện):

Đây chính là “giác hạnh viên mãn” trong nhà Phật, là Thánh nhân trong Nho giáo

(3) Kết luận

Bắt đầu từ chỗ làm “Sáng cái đức vốn sáng” (Minh minh đức), vì có gốc gác “tiên thiên” của bản thân mình (Tự tánh), lấy đó làm khởi điểm cho sự tu đức. Kết quả cuối cùng của quá trình này là làm cho toàn bộ thiên hạ được an trị, đó là cứu cánh của nó.

Sự tu đức, được coi là phổ dụng cho tất cả mọi người. Cho nên từ vua, tam công tể tướng, quan lại đến hàng thứ dân đều nô nức tu thân, đó là cái gọi là: “Tự thiên tử dĩ chí u thứ nhân, nhất thị giai dĩ tu thân vi bản” (Từ vua cho đến thường dân, ai ai cũng đều lấy sự sửa mình làm gốc).

2) Xây dựng một xã hội thịnh trị

Một xã hội thịnh trị “Đêm ngủ không cần đóng cửa, ngoài đường không nhặt của rơi”. Đây chính là trị quốc lấy đức làm căn bản

(1) Gốc của XH thịnh trị bắt đầu từ mỗi cá nhân:

Mạnh Tử nói: “Cái căn bản của thiên hạ là quốc gia; Cái căn bản của quốc gia là gia đình; Cái căn bản của gia đình là thân mình vậy”.

Cả ba yếu tố Quốc gia - Gia đình - Cá nhân đều có liên hệ chặt chẽ với nhau, xem cá nhân là yếu tố căn bản nhất cấu thành nên gia đình và xã hội. Mỗi cá nhân có đức hạnh tốt thì gia đình, xã hội sẽ tốt và ngược lại.

(2) Thứ tự tu đức “Tu thân, Tề gia, Trị quốc, bình thiên hạ”

Một là: Tu thân:

Bắt đầu từ tu thân của chính mình mà làm. Cho nên có rất nhiều sự nghiệp lớn bắt đầu từ rất nhỏ, từng bước từng bước mà làm ra. Đây là Thánh nhân.

Khổng tử luôn đề cao việc tu dưỡng đạo đức cá nhân: “Nhân chi sơ tính bản thiện” (Con người sinh ra vốn thiện) nên đây là “đạo”, cho nên:

- “Ngũ thường” (năm điều thường hằng) là “thường đạo” - đạo nghĩa thường hằng, vĩnh viễn chẳng thể thay đổi, đó là “nhân, lễ, nghĩa, trí, tín” (sau này Mạnh Tử thêm chữ “tín”) là “đạo”, và nó cũng là “đức”. [Vì sao thế? (1) Nếu nó là danh từ thì là "đạo"; (2) Nếu nó là động từ thì là "đức", vì lúc này bạn phải vận hành theo pháp tắc đại tự nhiên nên phải thực hành theo đúng “nhân, lễ, nghĩa, trí tín”];

Một người nếu có đủ bốn hạt giống Nhân, Nghĩa, Lễ, Trí này, cũng giống như thân người có tứ chi chân tay vậy.

Khi có bốn phẩm chất này mới được coi là người có đầy đủ nhân cách...”⁵

Có thể thấy, Nhân, Nghĩa, Lễ, Trí không phải ai ban tặng cho ta từ bên ngoài mà là thứ vốn đã có sẵn trong ta. Nhưng đức tính mà người người vốn đã có này rất dễ vì sự ô nhiễm bên ngoài mà bị che lấp bởi vậy cần phải giáo dục để thức tỉnh và gìn giữ.

- Cũng vậy với “Bát đức”: “Bát đức”: Chính là tiêu làm người. Dùng tám chữ mà nói rõ: Hiếu, Đễ, Trung, Tín, Lễ, Nghĩa, Liêm, Si. Do vậy nói khuyết bát đức thì không phải người, quên bát đức cũng không phải người vì bạn quên tiêu chuẩn làm người rồi nên không còn là người nữa. Đứng đầu bát đức là Hiếu, do vậy có người nói rằng, Trăm điều thiện thì Hiếu đứng đầu, trăm điều ác thì dâm đứng đầu....

Đó đó phải bắt đầu từ tu dưỡng bản thân mình, còn nếu bản thân mình che giấu những hành vi không hợp với đạo thì sao có thể giáo dục được người khác làm theo đạo;

Hai là: Sau đó mới có thể “Tề gia”:

Muốn trị quốc tốt trước hết phải chỉnh đốn tốt gia đình, gia tộc mình. Người trong gia đình, gia tộc mình mà không giáo dục được thì sao có thể giáo dục được người khác;

Ba là: Trị quốc, Bình thiên hạ

Rồi mới đến cai trị thiên hạ bằng lòng nhân từ "Trị quốc, Bình Thiên hạ".

⁵ Trích “Làm thế nào để xã hội an định hài hòa thống nhất, thế giới hòa bình” (Lão Hòa thượng Tịch Không)

3- Nho giáo trên thế giới và Việt Nam

1) Trên thế giới

Khổng giáo rất có ảnh hưởng tại ở các nước châu Á là Trung Quốc, Đài Loan, Nhật Bản, Triều Tiên, Hàn Quốc và Việt Nam. Những người thực hành theo các tín điều của Nho giáo được gọi là các nhà Nho, Nho sĩ hay Nho sinh.

Các tư tưởng của Khổng Tử đã được phát triển thành một hệ thống triết học được gọi là Khổng giáo.

Khổng giáo được một người Italia là Matteo Ricci đưa vào Châu Âu, ông cũng là người đầu tiên La tinh hoá tên Khổng Tử thành “Confucius”.

Tượng Khổng thánh
tại Québec Ca Na Đa

Tượng Khổng thánh
tại Yushima Seido, Tokyo.

Khổng giáo còn được xem là một tôn giáo lớn của loài người, nhất là dân tộc Trung Hoa. Hiện nay hàng trăm Học viện Khổng Tử trên khắp thế giới.

Tư Mã Thiên đã có lời bình về Khổng Tử: Trong kinh Thi có câu nói như thế này:

- “*Núi cao cúi phục, thiên nhiên cũng kính nể ngừng khoe sắc đẹp. Thiên hạ biết không đuổi kịp được ông nhưng luôn hướng theo ông! Từ bậc quân vương đến thường dân lúc đó đều ca ngợi ông. Tuy chỉ là người mặc áo vải nhưng ông đời đời được tôn vinh, những người học đều coi ông là thầy, có thể nói ông là bậc thánh hiền*”;

Tượng Khổng thánh tại
Vân Tuyên Tiên Quán, Hồng Kông.

Mộ phần của Khổng Tử
tại nguyên quán Khúc Phụ.
(Khổng miếu, mộ Khổng Tử và khu
nhà thờ của họ Khổng nay là một di
sản thế giới do UNESCO công nhận)

- “*Cái giống như núi cao khiến người ta chiêm ngưỡng; Cái giống như đại Đạo khiến người ta tuân theo. Từ xưa tới nay trong thiên hạ, Quân Vương và người tài đức thì có cũng nhiều. Họ khi đang còn sống đều vinh hoa quý hiển, nhưng chết đi rồi thì chẳng còn lại chút gì. Khổng Tử là một người bình dân, nhưng những người đọc sách đều tôn ông*

làm thầy. Từ Thiên tử, Vương Hầu đến nhân dân cả nước, những ai nói về "Lục Nghệ" (lễ, nhạc, xạ (bắn), ngự (cưỡi ngựa), thủ (học chữ), số (học tính) thì đều xem học thuyết ấy của Khổng Tử là chuẩn tắc cao nhất. Có thể nói Khổng Tử là một Thánh nhân chí cao vô thượng”.

2) Nho giáo với Việt Nam

Nho giáo được truyền vào VN từ đầu CN - thế kỷ 1 TCN khi nhà Tây Hán Trung Quốc thôn tính VN, song song với chữ Hán. Tuy nhiên tầm ảnh hưởng Nho giáo lúc này còn rất hạn chế. Vì việc phổ biến Nho giáo được nhà Tây Hán chỉ xem là hành động giáo hóa;

Tượng Khổng thánh
tại Khổng Thánh miếu, Sài Gòn thập
niên 1960, nay là Đền thờ vua
Hùng thuộc Thảo Cầm Viên

Tượng Khổng thánh
tại Văn Miếu Hà Nội

Bắt đầu từ thời nhà Lý: Nho giáo phát triển mạnh mẽ;
đến Thời Lê: Vua Lê Thánh Tông năm 1447 đã cho truyền bá

Nho giáo trong xã hội. Bản thân vua Lê Thánh Tông cũng có học vấn khá cao về Nho học

Hiện nay: Tại rất nhiều ngôi chùa của Việt Nam, ngay nhà chính điện, ở hai bên dãy bàn thờ chư Phật có thể gặp tượng thờ Thái Thượng Lão Quân ở bên phải và Khổng Tử ở bên trái. Đây là hai vị tổ của Đạo giáo và Nho giáo được thờ trong điện thờ Phật của các chùa để diễn tả tư tưởng “Tam giáo đồng nguyên” của xã hội Việt Nam xưa. Vào tháng 10/2009, Viện Nam thành lập Học Viện Khổng Tử do Phó Thủ Tướng Nguyễn Thiện Nhân ký thành lập.

4- Giáo trình tu học của Nho giáo

Cũng như ở Việt Nam, chương trình giáo dục phải qua Tiểu học, Trung học, rồi Đại học.

Giáo học của Nho giáo cũng vậy “Tiểu học chung, chí tứ thư” (trước học tiểu học, sau đến tứ thư, ngũ kinh), chính là phải học cho tốt sách Tiểu học, tiếp theo đó mới học Tứ Thư, Ngũ Kinh.

1) Tiểu học

- “Tiểu học” rất quan trọng. Bởi vì một đứa bé trước tiên từ nhỏ phải học cách làm người, làm việc. Nếu nền tảng này xây dựng tốt rồi, chúng đọc các kinh sách khác sẽ hiểu được cách làm thế nào đối nhân xử thế ngay trong cuộc sống thường ngày, chúng hiểu được phải thực tiễn ngay trong cuộc sống thường ngày.

- “Tiểu học” là một quyển sách do Chu Phu Tử biên soạn, quyển sách này cách hiện tại đã gần 1000 năm, lịch sử

tương đối khá lâu, rất nhiều tình huống đời sống vào lúc đó so với hiện tại đã có nhiều khác biệt.

- Ngày nay không dùng Tiều học mà dùng “Đệ Tử Quy”, vì Đệ Tử Quy cũng là xây dựng trên nền tảng của “Tiều Học”, nhưng được Lý Dục Tú biên soạn vào thời nhà Thanh nên chỉ cách chúng ta hơn 200 năm nên phù hợp với đời sống hiện tại, ngôn từ dễ hiểu.

- Giáo dục xưa bắt đầu dạy trẻ Đệ Tử Quy như thế nào? Trong vòng một nghìn ngày (ba năm) sau khi em bé được sinh ra là giai đoạn quan trọng nhất của việc giáo dục. Tất cả người lớn xung quanh trẻ nhỏ đều phải làm được một tấm gương tích cực lời nói và hành vi phải phù hợp với chuẩn mực của “Đệ Tử Quy”. Tất cả lời nói và hành vi bất thiện đều không được cho trẻ tiếp xúc. Sau ba năm bảo vệ trẻ nhỏ như vậy trẻ sẽ có được khả năng nhận biết đúng sai, thiện ác. Đối với lời nói và hành vi thiện, chúng sẽ tiếp nhận; Đối với những điều bất thiện, chúng sẽ rời xa. Khi ba tuổi mà vun bồi được nền tảng này đến tám mười tuổi cũng sẽ không thay đổi, người này chính là một người tốt chuẩn mực.

2) Tứ Thư

- Thông thường người ta hay nói là: Tứ Thư, Ngũ Kinh: Tứ Thư và Ngũ Kinh hợp lại làm 9 bộ sách chủ yếu của Nho giáo. Các sách này còn là những tác phẩm văn chương cổ điển của Trung Quốc.

- “Tứ thư” là bốn tác phẩm kinh điển của Nho học Trung Hoa, được Chu Hy thời nhà Tống lựa chọn, gồm:

(1) Luận Ngữ (Khổng tử)

(2) Đại Học (Tăng Tử - Học trò Khổng tử)

(3) Trung Dung (Tử tư – Cháu Khổng tử - Học trò Tăng Tử)

(4) Mạnh Tử

3) Ngũ Kinh

Là năm quyển kinh điển trong văn học Trung Hoa dùng làm nền tảng trong Nho giáo. Theo truyền thuyết, năm quyển này đều được Khổng Tử soạn thảo hay hiệu đính.

(1) Kinh Thi: Suu tập các bài thơ dân gian có từ trước Khổng Tử, nói nhiều về tình yêu nam nữ, nhằm giáo dục mọi người tình cảm trong sáng lành mạnh.

(2) Kinh Thư: Ghi lại các truyền thuyết, biến cố về các đời vua cổ có trước Khổng Tử. Khổng Tử san định lại để các ông vua đời sau nên theo gương các minh quân như Nghiêu, Thuấn chứ đừng tàn bạo như Kiệt, Trụ.

(3) Kinh Lễ: Ghi chép các lễ nghi thời trước. Khổng Tử hiệu đính lại mong dùng làm phương tiện để duy trì và ổn định trật tự.

(4) Kinh Dịch: Ghi lại các tư tưởng triết học của người Trung Hoa cổ đại dựa trên các khái niệm âm dương, bát quái...

(5) Kinh Xuân Thu: Ghi lại các biến cố xảy ra ở nước Lỗ, quê của Khổng Tử, không chỉ ghi chép như một sử gia mà theo đuổi mục đích trị nước nên ông chọn lọc các sự kiện, ghi kèm các lời bình, sáng tác thêm lời thoại để giáo dục các bậc vua chúa.

(6) Ngoài ra còn có Kinh Nhạc do Khổng Tử hiệu đính, về sau bị Tần Thủy Hoàng đốt, chỉ còn lại một ít làm thành một thiên trong Kinh Lễ gọi là Nhạc ký. Như vậy Lục kinh chỉ còn có Ngũ kinh.

III. GIỚI THIỆU VỀ “ĐỆ TỬ QUY”

1. Giới thiệu tác giả của “Đệ Tử Quy”

“Đệ Tử Quy” nghĩa là “Quy tắc làm người học trò thánh hiền”; nguyên trước đây có tên là “Huấn môn văn” (Bài văn dạy dỗ con trẻ) do bậc đại nho ở vào thời vua Khang Hy (1662-1722) vào đầu triều nhà Thanh là Lý Dục Tú, phỏng theo hình thức [câu 3 chữ] của sách Tam tự kinh mà biên soạn thành.

Về sau lại trải qua sự chỉnh sửa tu bổ nhiều lần của một nho sinh Sơn Tây là Giả Tồn Nhân, lúc đó mới đổi tên là “Đệ tử quy”.

Toàn bộ sách này có 360 câu, cả thảy 1.080 chữ, đề cập đến 113 điều. Quả thật có thể nói là đã qua ngàn lần tinh luyện, mỗi câu mỗi chữ đều đáng giá ngàn vàng, lời lẽ đơn giản mà nghĩa lý trọn vẹn, lại hết sức thuận miệng đọc tụng dễ dàng, xứng đáng được tôn xưng là bộ sách giáo dục nhi đồng giá trị nhất.

2. Những căn cứ xây dựng nên Đệ Tử Quy

Lý Dục Tú phụ tử đã dựa trên 3 căn cứ sau đây để biên soạn nên cuốn “Đệ Tử Quy” này:

1- Luận Ngữ: Y cứ theo cương yếu trong chương thứ 6, 7 thiên “Học nhi” (Bàn về việc học) của sách Luận ngữ:

“Luận ngữ” là một trong bộ «Tứ thư» bao gồm Đại Học, Trung Dung, Luận ngữ, Mạnh tử; Luận ngữ là tổng hợp những lời giảng dạy của Khổng Lão phu tử cho học trò Khổng tử sinh năm 551 TCN – mất 479 TCN, tức là khoảng hơn 2000 năm sau thời của Khổng Tử, Lý Dục Tú Phu tử đã dựa trên cuốn Luận ngữ này mà biên soạn “Đệ Tử Quy”.

2- Căn cứ vào sách “Tiểu học”: Lấy ra cương lĩnh nội dung quan trọng nhất biên soạn thành một quyển Đệ Tử Quy.

3- Và kinh nghiệm đúc kết trong cuộc sống: Để viết ra «Đệ Tử Quy».

3. Nội dung Đệ Tử Quy

Trình bày cụ thể lễ nghĩa và quy tắc về hành vi ứng xử cần có của một người con lúc ở nhà, khi ra ngoài, lúc quan hệ giao tiếp đối xử với người khác và khi tìm tòi học hỏi. Ở đây đặc biệt nhấn mạnh giáo dục trong gia đình và giáo dục ngoài xã hội.

Được diễn giải theo câu số 6 chương “Học Nhi” của Luận Ngữ:

- (1) “Học trò, trên thì hiếu thảo cha mẹ,
- (2) Dưới hòa thuận anh em,
- (3) Cẩn thận,
- (4) Uy tín trong cuộc sống,
- (5) Yêu thương mọi người,
- (6) Kết giao bạn bè tốt,
- (7) Có thêm thời gian và sức lực thì nên học tập thêm”.

4. Vì sao phải học “Đệ Tử Quy”?

1- “Đệ Tử Quy” là “tiểu học” trong giáo học Nho giáo

Không có tiểu học, thì sẽ chẳng có trung học, đại học..., cho nên nhất định kgoong thể bỏ qua tiểu học.

Thứ nhất: Trẻ thơ nhất định phải được giáo dục

Kinh Dịch lấy hình ảnh dòng suối chảy ra dưới núi làm biểu tượng quẻ Mông nên người quân tử có thể trở thành bậc nhân tài thành tựu đức độ, học vấn, cũng nhờ từ căn bản. [Trong lời bàn quẻ Mông có đoạn viết:] “Trẻ thơ được giáo dục đúng đắn, đó là công lao to lớn nhất.”.

Nghĩa lý trong câu này thật sâu xa uyên áo biết bao! Nước suối từ trên nguồn vốn luôn trong trẻo, mà khi chảy xuống đến chân núi thì thành ra vẩn đục, như thế lẽ nào lại do tự thân nước suối ấy hay sao? [Con em hư hỏng] lẽ nào chẳng phải do các bậc cha mẹ, thầy cô giáo đã không kịp thời dạy dỗ đó sao?

Ngạn ngữ có câu: “Dạy con từ thuở còn thơ”, nên việc giáo dục, uốn nắn trẻ phải thực hiện từ lúc còn thơ ấu. Lại có câu rằng: “Nuôi con trai không dạy dỗ khác nào nuôi lừa; nuôi con gái không dạy dỗ khác nào nuôi lợn.”

Thời xưa, trẻ em đến 8 tuổi mới vào tiểu học, 15 tuổi bắt đầu học sách Đại học. Nhưng từ những năm cuối triều Minh, bậc đại nho ở vùng Giang Tô là Lục Phụ Đình từng lên tiếng cảnh báo: “Người thời xưa tâm tánh chất phác, phong tục tốt đẹp chân thật, trẻ em đến 7, 8 tuổi mà tri thức vẫn còn chân chất chưa mở rộng. Người thời nay tâm tánh khác xa người xưa, trẻ em chỉ vừa 5, 6 tuổi thì đa phần đã bị dẫn dụ,

mê hoặc bởi những tri thức sai lầm, gặp sự ham muốn đã thành hư hỏng. Như thế mà chậm lại vài năm mới vào tiểu học thì dù cha mẹ, thầy cô nghiêm khắc dạy dỗ cũng không khỏi phí nhiều sức lực. Huống chi việc giáo dục của các bậc phụ huynh ngày nay chưa hẳn đã được hoàn toàn như xưa”. Chính vì vậy, tôi cho rằng trong nền giáo dục ngày nay, con em chúng ta cần bắt đầu nhập học từ khoảng 5, 6 tuổi...”⁶

Thứ hai: Giáo dục phải chân chánh

Nho sĩ Trần Hoằng Mư vào đời nhà Thanh, trong lời tựa sách “Dưỡng chính di quy” (Khuôn phép nuôi dưỡng sự chân chánh) có nói: “Xã hội cần có phương pháp giáo dục chân chánh thì mới có được nhân tài chân chánh. Đầu mỗi chân chánh của giáo dục phải bắt đầu từ trong gia đình, và sự thành tựu của bậc nhân tài phải bắt đầu từ thơ ấu.”

Cho nên bài trước chúng ta đã nói đoạn này, nay xin nhắc lại: Giáo dục xưa bắt đầu dạy trẻ *Đệ Tử Quy* như thế nào? “Trong vòng một nghìn ngày (ba năm) sau khi em bé được sinh ra là giai đoạn quan trọng nhất của việc giáo dục. Tất cả người lớn xung quanh trẻ nhỏ đều phải làm được một tấm gương tích cực lời nói và hành vi phải phù hợp với chuẩn mực của “*Đệ Tử Quy*”. Tất cả lời nói và hành vi bất thiện đều không được cho trẻ tiếp xúc. Sau ba năm bảo vệ trẻ nhỏ như vậy trẻ sẽ có được khả năng nhận biết đúng sai, thiện ác. Đối với lời nói và hành vi thiện, chúng sẽ tiếp nhận; Đối với những điều bất thiện, chúng sẽ rời xa. Khi ba tuổi mà vun bồi được nền tảng này đến tám mươi tuổi cũng sẽ không thay đổi, người này chính là một người tốt chuẩn mực...” (HT Tịnh Không – Trích Video clip làm thế nào để XH an định hài hòa thống nhất, thế giới hào bình tại Mỹ Đình”

⁶ Trích: Bộ “Thánh học căn chi căn” – Phần Duyên khởi

2- Đệ Tử Quy có thể giải quyết vấn đề của thế kỷ XXI

Một là: Vấn đề của thế kỷ 21 là gì?

- ☐ Là thiên tai; Dịch họa;
- ☐ Là xung đột, là đấu tranh, chiến tranh khắp nơi;
- ☐ Là xã hội động loạn:

- Con cái không nghe lời Cha mẹ,
- Học trò không nghe lời Thầy,
- Nhân viên không nghe lời Lãnh đạo.

Hai là: Vì sao lại đến nông nổi như vậy?

Vì xã hội đã không còn đạo đức; Vì con người trong nhiều năm qua đã bỏ đi nền giáo dục của Nho giáo và Phật Đà, đây chính là nền tảng giáo dục chúng ta có thể đổi nhân xử thế tiếp vật, làm một con người theo đúng nghĩa của nó. Nhà Nho gọi là «Ngũ luân».

Ba là: Làm thế nào để giải quyết tình trạng này?

- ☐ Phải đưa đạo đức trở về cho XH
- ☐ Đưa đạo đức trở về bằng cách nào?

- “Kiến quốc quân dân, giáo học vi tiên”: Kiến lập một quốc gia, lãnh đạo nhân dân cả nước, giáo dục là quan trọng nhất.

- Cho nên xã hội không được kiến tạo trên một nền móng tất sẽ bất ổn.

☐ Giáo dục đạo đức cho XH bằng cách nào? Dùng Học thuyết Khổng Mạnh và Phật pháp đại thừa: Học thuyết

Không Mạnh cho «tiểu học» (người học ban đầu) chính là «Đệ tử Quy».

Bốn là: Vì sao Đệ Tử Quy giải quyết được vấn đề Thế kỷ 21?

▪ Đệ Tử Quy là dạy đạo đức: Sống đạo đức thì hạnh phúc - Đạo đức là pháp tắc tự nhiên;

▪ Vì sao “Đệ Tử Quy” là giáo dục đạo đức “chân chánh”?

▪ “Đệ tử quy” lời của thánh nhân dạy về đạo đức

- Chữ “Quy” cũng là chữ hội ý, một là chữ “Phu”, một bên là chữ “Kiến”, nên gọi là “Kiến Giải” của “Đại trượng phu”. Kiến giải của đại trượng phu nhất định là tùy thuận giáo huấn của Thánh Hiền, cũng chính là chân lý của nhân sinh, để làm việc, để đối nhân xử thế.

- Cho nên “Đệ Tử quy” chính là lời dạy của thánh nhân dạy con người (1) Thái độ làm người (2) Thái độ làm việc sống đúng theo quy luật của đại tự nhiên để được hạnh phúc.

- Hành theo “Đệ Tử Quy” là “Đường đến hạnh phúc”?

3- “Đệ Tử Quy” là nền tảng để thành tựu

Đệ Tử Quy dạy: (1) Dạy thái độ làm người; (2) Dạy thái độ làm việc. Vì muốn làm thánh nhân, phật, bồ tát trước tiên phải làm được người đã.

**5. Giới thiệu giáo trình “GIẢNG GIẢI ĐỆ TỬ QUY”
(ĐƯỜNG ĐẾN HẠNH PHÚC)**

1- Chủ giảng: Tiến sĩ Thái Lễ Húc;

2- Dung lượng giáo trình

Gồm 40 VCD, mỗi VCD dài 60 phút; Được chia thành 2 phần:

(1) Từ VCD 01- VCD 05: Tại sao phải học “Đệ Tử Quy”? Nói một cách đơn giản: Vì đây là “Đường đến hạnh phúc”;

(2) Từ VCD 06-VCD 40: Giảng rõ chánh văn “Đệ Tử Quy”, gồm 7 chương của “Đệ Tử Quy”;

3- Bố cục giáo trình

1) Giáo dục đạo đức là “Đường đến Hạnh phúc”:

Từ VCD 01- hết VCD 05, có 3 chương:

- CHƯƠNG I: Gia đình muốn hạnh phúc phải giáo dục đạo đức cho con cái
- CHƯƠNG II: Xã hội muốn hạnh phúc phải giáo dục đạo đức
- CHƯƠNG III: Vợ chồng hạnh phúc – Nền tảng gia đình, xã hội hạnh phúc.

2) Chánh văn “Đệ Tử Quy”;

3) Giảng giải “Đệ Tử Quy”:

7 chương - Ứng với 7 chương của “Đệ Tử Quy” – Từ VCD 06 – Hết VCD 40

- Mở đầu: Tổng mục “Đệ tử quy”
- Chương I: Nhập tác hiệu (Ở nhà phải hiếu)

- Chương II: Xuất tắc độ (Lễ độ khiêm nhường);
- Chương III: Cẩn (Cẩn thận hành vi hàng ngày);
- Chương IV: Tín (Làm một người đáng để người khác tin);
- Chương V: Phiếm ái chúng (Thương yêu bình đẳng chúng sanh);
- Chương VI: Nhi thân nhân (Thân cận người đức hạnh nhân từ);
- Chương VII: Hữu dư lực, tắc học văn (Có dư sức thì học văn)

6. Mấy lời của Ban biên tập, hiệu đính

Ban biên tập chúng tôi có hiệu đính lại những bài giảng “Đệ Tử Quy” do Tiến sĩ Thái Lễ Húc chủ giảng, trên cơ sở bản dịch của tác giả Hạnh Chơn, Nguyên Thanh, Liên Hải, Trung Tấn – Biên tập Minh Tâm.

1. Bộ bài giảng này gồm 40 đĩa VCD, chúng tôi chia thành 4 tập, mỗi tập gồm 10 đĩa VCD.

Vì chúng tôi có hiệu đính và biên tập như một bài học nên có phân ra thành từng chương mục. Toàn bộ nội dung giảng dạy của Tiến Sĩ Thái Lễ Húc được chia thành 3 phần:

- Phần thứ nhất: Chánh văn “Đệ Tử Quy”;
- Phần thứ hai: “Đường đến Hạnh phúc”: Phần này được sắp xếp thành 3 chương, từ Chương I đến hết Chương III;
- Phần thứ ba: Giảng rõ “Đệ Tử Quy”: Bao gồm 7 chương tương ứng với 7 chương của “Đệ Tử Quy”, từ Chương I đến Chương 7.

2. Ngoài 4 tập trên còn một quyển thứ 5 là “Dàn ý” của toàn bộ 4 tập ĐƯỜNG ĐẾN HẠNH PHÚC.

Sở dĩ chúng tôi làm cuốn “Dàn ý” này nhằm mục đích tạo điều kiện để các bạn nhớ được những ý chính khi hành trì; ngoài ra cũng là cung cấp tư liệu để bạn nào phát tâm CHIA SẺ CÙNG ĐẠI CHÚNG hoặc HOÀNG DƯƠNG VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG có tư liệu thuận tiện

4. Phần Mục lục chúng tôi để rất chi tiết, với mục tiêu ngoài việc là mục lục để tra cứu ra còn là dàn ý ôn tập cho bài giảng để bạn đọc tiện theo dõi.

5. Quy định các kiểu chữ:

- Các tiêu đề của từng mục chữ đậm đứng, đậm nghiêng, chữ nghiêng.
- Nội dung tiêu đề là do Ban hiệu đính chúng tôi tự đặt để bạn đọc tiện theo dõi.
- Chữ “Xt” trong phần hiệu đính có nghĩa là “Xem thêm”, giải thích thêm.
- Tất cả các phần chú thích đều của Ban hiệu đính sưu tầm, không phải của tác giả.
- Tất cả các câu Hán văn được giải thích trong ngoặc đơn (...) đều là do Ban hiệu đính tự sưu tầm.
- Phần nội dung lời giảng của Tiên Sĩ Thái Lễ Húc là những phần không bao gồm tiêu đề (chữ thường).
- Phần CHÁNH VĂN chúng tôi in chữ đậm đứng và kèm theo phần dịch nghĩa sang tiếng Việt bên cạnh.

6. Chuyển ngữ tiếng Việt: Phần chuyển ngữ tiếng Việt chúng tôi tổng hợp từ hai bản “Phép tắc người con”

(Chuyên ngữ Vọng Tây cư sĩ) và “Đệ Tử Quy” của Tinhton.org (Tịnh Tông Học Viện Úc Châu), dựa trên nguyên tắc bản nào câu nào hợp với lời giảng của thầy Thái thì chúng tôi sử dụng.

7. Về thứ tự nội dung bài giảng: Có một số nội dung thầy Thái sau khi đã kết thúc ở phần trước, đến VCD sau thầy giảng bổ sung. Do đó, để chuyển từ văn nói sang văn viết, đồng thời cùng một nội dung được liên mạch văn, chúng tôi có sự hội tập, cắt chuyển, đảo một số đoạn từ các VCD khác nhau. Chỗ nào có cắt chuyển nội dung, chúng tôi đề ghi chú rõ, nhưng không hề cắt bỏ bất cứ một đoạn nào của thầy.

8. Trong quá trình hiệu đính, do trình độ còn non kém, cho nên mặc dù chúng tôi đã nỗ lực hết sức mình, chắc chắn không thể tránh khỏi nhiều sai sót. Do vậy các quý vị nào muốn xem toàn văn bài giảng của tiến sĩ Thái Lễ Húc chỉ cần bỏ các mục tiêu đề không cần đọc là quý vị đã có toàn văn bài giảng của thầy một cách trọn vẹn.

Kính mong chư vị lượng thứ cho những sai sót này của chúng tôi. Chúng tôi thành tâm mong chư vị đóng góp để chúng tôi hoàn thiện cho lần tái bản sau có thể hoàn thành tốt hơn.

BAN HIỆU ĐÍNH

PHẦN THỨ HAI

**GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC LÀ
ĐƯỜNG ĐẾN HẠNH PHÚC**

CHƯƠNG I

GIA ĐÌNH MUỐN HẠNH PHÚC PHẢI GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC

(VCD 01)

⁷Xin chào quý vị! Diễn giảng lần này với chủ đề là “Hạnh Phúc Nhân Sinh”.

I. HẠNH PHÚC LÀ GÌ?

Các bạn đồng tu! Hạnh phúc là thứ mọi người đều mong cầu, mỗi người đều hy vọng có được hạnh phúc. Vậy làm thế nào để cuộc đời được hạnh phúc? Cuộc đời của chúng ta đã đi qua mấy mươi năm rồi, quý vị có cảm thấy hạnh phúc không? Có rất nhiều bạn đang mỉm cười. Cười là cảm giác của hạnh phúc đó mà! Ở ngay trong lúc nằm mộng, có khi nào ngủ đến cười mà thức dậy không? Có à!

Là tâm hoan hỷ an lạc

Có bạn nào nói nghe thử xem, ngủ mà cười thức dậy là nguyên nhân gì? Nguyên nhân gì có thể khiến cho tâm hoan hỷ này trong cuộc đời của quý vị ngày càng nhiều? Biết được nguyên nhân rồi thì nếu chúng ta đầu tư cho kiếp sống được

⁷ VCD 1 – Đoạn 1

như vậy thì sẽ càng ngày càng hạnh phúc. Những sự việc nào khiến cho quý vị khi vừa nghĩ đến thì liền cảm thấy rất hoan hỷ, rất an lạc? Nào, có bạn nào chia sẻ cùng mọi người cảm giác hạnh phúc của quý vị chẳng? Sao không có ai hết vậy? Cái gì hay thì phải chia sẻ cùng các bạn chứ. Ngay khi chúng ta chia sẻ cái hay đến với bạn mình, quý vị có cảm giác hạnh phúc hay không? Người “cho” hạnh phúc hơn người “nhận”!

Kỳ thật hiện nay chúng ta có bạn buổi chiều đến nghe giảng chắc chắn đã dẫn theo người bạn tốt nhất của mình cùng đến. Có người bạn nào như vậy hay không? Ngay khi chúng ta mời người bạn tốt nhất của mình đến để họ ở ngay trong buổi giảng này có được quan niệm quan trọng nhất của cả đời, trong lòng quý vị sẽ cảm thấy như thế nào? Rất hoan hỷ! Giả như trong tiết học này, người bạn này biết được phải làm thế nào dạy tốt con cái, để con cái hiểu được hiểu đạo. Họ có được quan niệm này, sau này con cái của họ thật sự hiểu được hiểu đạo thì người bạn này của quý vị ngủ đến nửa đêm sẽ mỉm cười mà thức dậy. Như vậy là quý vị không hưởng hạnh phúc cho riêng mình mà còn chia cho người khác cùng hưởng.

II. LÀM THẾ NÀO ĐỂ CÓ HẠNH PHÚC?

Là do lựa chọn đúng

Xin thưa với quý vị, chúng ta hồi tưởng lại một chút, trong đời tất cả những gì làm cho quý vị cảm thấy hạnh phúc kỳ thật đều là do chọn lựa đúng.

Cho nên khó nhất của đời người không phải là phấn đấu mà là chọn lựa.

Thưa các bạn! Trong đời mình các bạn đã từng chọn lựa đúng những gì? Nhân sinh từng giây từng phút đều là đang chọn lựa. Vậy hiện giờ có đang chọn lựa hay không?

Thí dụ hiện giờ bạn ở bên dưới đó nói: “Hôm nay mệt quá, ta phải ngủ gật thôi”. Như vậy bạn chọn ngủ gật hoặc nỗ lực nghe giảng tạo thành kết quả thế nào? Quyết không như nhau.

I-1. Các loại chọn lựa

1. Những chọn lựa mang tính thời điểm

Thứ nhất: Chọn việc

Tục ngữ có câu: “*Nam sợ chọn sai nghề, nữ sợ lấy lầm chồng*”.

Câu nói này trước và sau đều là chọn lựa. “Nam sợ chọn sai nghề”, cho nên phải chọn lựa đối với cái gì? Nghề nghiệp!⁸ Nếu như chọn đúng việc rồi thì sự nghiệp của bạn liền sẽ phát triển rất tốt, tiến thêm nữa gia đình của bạn sẽ rất an định. Cho nên chọn lựa đúng thì cuộc đời mới có được hạnh phúc.

Thứ hai: Chọn người

⁹ “Nữ sợ lấy lầm chồng”, cho nên phải chọn lựa đối với ai? Chọn người xứng đôi.

⁸ Đoạn dưới đưa lên: VCD 1 - Đoạn 3

⁹ VCD 1 – Đoạn 2

Kỳ thật, hai thứ này có mối quan hệ giống nhau, đó là quý vị nhìn người phải nhìn được rất chuẩn.

Một là: Chọn lãnh đạo

Thí dụ nói: “Nam sợ chọn sai nghề”. Quý vị chọn lấy nghề nghiệp này, chọn đúng nghề nghiệp rồi, nhưng quý vị còn phải đối với chủ quản như thế nào thì họ mới có thể đề bạt quý vị, họ mới có thể thành tựu quý vị.

Cho nên cách đánh giá một con người có quan trọng không? Rất quan trọng.

Hai là: Chọn chồng, vợ

“Nữ sợ lấy lầm chồng”. Lấy lầm chồng rồi có được hạnh phúc hay không? Việc này rất khó được.

Ba là: Chọn bạn

¹⁰ Ngoài ra còn phải chọn bạn. Chọn bạn rất quan trọng. Có câu “Ra ngoài nhờ bạn bè”.

Nhưng chúng ta hãy suy xét một chút, hiện nay những người làm vợ và những người làm cha mẹ đều lo lắng chồng, con của họ kết giao làm bạn. Nếu như họ kết giao làm bạn, vợ ở nhà cơm cũng ăn không ngon, ngủ cũng không ngủ được tốt, còn cha mẹ của họ cũng sẽ có rất nhiều lo lắng.

Cho nên quý vị phải dạy con mình, và chính mình hiểu được rằng phải chọn lấy người bạn chuẩn mực thì cuộc đời

¹⁰ VCD 01- Đoạn 4

mới có được hạnh phúc. Bạn chọn đúng bạn rồi thì gia đình của bạn mới có được hạnh phúc.

Thứ ba: Chọn vật

Thức ăn.

Cuộc đời còn chỗ nào cần phải chọn lựa nữa? Sáng nay ai đã ăn sáng thì đưa tay lên?

Oh! Rất nhiều! Xin để tay xuống. Người không ăn sáng thì đưa tay lên?

Oh! Có một vài bạn chưa ăn.

Các bạn, không ăn sáng chúng ta đã bước thêm một bước đến sức khỏe không tốt, chọn lựa đấy. Chọn lựa đúng thì thân thể liền khỏe, chọn lựa sai thì sức khỏe sẽ không tốt. Nếu sức khỏe bạn không tốt thì đời sống bạn có hạnh phúc không? Không thể nào!

Cho nên chọn thức ăn cũng rất quan trọng.

Thứ tư: Các kiểu chọn lựa khác

Đời người cũng phải chọn lấy:

- Khinh (thứ yếu), trọng (quan trọng);
- Nhanh, chậm, việc gì nên làm trước, việc gì nên làm sau, thứ tự trước sau cũng phải đưa ra chọn lựa.

2. Kết luận: Đường đến hạnh phúc là chọn lựa đúng

Nếu bạn chọn lựa đúng từng li từng tí cho cuộc sống,

thì mới có thể đưa bạn đi trên con đường đại đạo hạnh phúc.

II-2. Chọn lựa đúng mang tính lâu dài cho cuộc sống là gì?

1. Giáo dục con cái

Chúng ta thường nói “*Chí yếu mạc nhược giáo tử*” (Đời người việc lớn thứ nhất là phải dạy tốt con cái).

Nếu con cái của chúng ta không được dạy tốt thì đời này bạn có được hạnh phúc không?

Bạn nên biết, con người có phước báo hay không là đời sống của người đó có được tự tại không, cuối đời của họ con cái họ có hiểu việc hay không, có hiếu thảo hay không? Nếu như con cái lớn lên không biết chuyện, thì nửa đời sau của chúng ta phải làm sao? Rất khó sống! Không biết hôm nay con cái sẽ diễn vở kịch gì cho ta, để cho ta thâm thập tàn cuộc. Cho nên phải giáo dục con cái dạy dỗ cho tốt. Đem việc giáo dục con cái đặt lên hàng đầu, đặt ở vị trí quan trọng, vậy thì nặng, nhẹ, nhanh, chậm bạn đã chọn lựa đúng.

2. Phương pháp giáo dục? “Thân giáo”

Các bạn làm thế nào để dạy tốt được con cái? Các bậc cha mẹ hiện nay cảm thấy dùng cái gì làm giáo dục? Xin hỏi cái gì làm giáo dục?

Cha mẹ làm gương.

Oh! «Thân giáo» (Lấy mình làm gương)!

Quý vị, chúng ta vỗ tay cổ vũ cho vị này. Đáp án này đều không xuất hiện ở người ba bốn mươi tuổi, đều là người cao tuổi mới có được đáp án này.

3. Giáo dục cái gì ?

Khi tôi diễn giảng ở Malaysia, tôi hỏi phụ huynh:

- Thế nào gọi là giáo dục?

Có một vị phụ huynh rất là thành thực, ông nói:

- Thi được 100 điểm.

Ông ấy đáng được cổ vũ, bởi vì ông ấy không có chút «hư ngại» nào, ông đem cái nghĩ trong lòng mình nói ra.

Khi tôi dạy học trò tôi, tôi cũng rất chú trọng tiếp xúc với phụ huynh. Lần đầu tiếp xúc với phụ huynh, tôi thường hỏi phụ huynh:

- Quý vị cảm thấy giáo dục con cái một đời là:

(1) Thái độ “Làm người, Làm việc”¹¹ quan trọng?

(2) Hay đem số điểm của nó từ 98% kéo lên đến 100% quan trọng?

Sự việc nào là quan trọng? Là việc trước quan trọng hay là việc sau quan trọng?

Giáo dục thái độ làm người, làm việc

¹¹ “**Tiên tác nhân, hậu tác sự**”: Trước tiên phải học làm người, sau đó mới học làm việc.

Việc trước! Cho đến nay vẫn chưa có ai nói là việc sau.

Quý vị, xem chư vị phụ huynh của chúng ta có minh trí hay không nhé? Nghe ra thì rất minh trí.

Nhưng xin hỏi các vị phụ huynh, quý vị đang làm công việc trước, hay đang làm công việc sau? Việc sau phải không? “Lần này con thi được mấy điểm, mau đem ra đây”. Trong đầu chỉ là số điểm.

Các vị phụ huynh! Chúng ta phải xem lại, chúng ta thường hay nói với con mình:

- Làm người thì lời nói và việc làm phải đi đôi với nhau.

Vậy tại vì sao chúng ta vẫn biết thái độ làm người, thái độ làm việc quan trọng, nhưng rốt cuộc quý vị lại để trọng điểm ở chỗ số điểm của con? Vì sao lại như vậy?

Kỳ thật cũng không thể trách các bậc phụ huynh bởi vì họ chưa nhận ra được là đối với cả đời của đứa bé “Cách làm người, làm việc” có sự ảnh hưởng to lớn cỡ nào! Nhưng còn với số điểm, 100 điểm, lập tức nhìn thấy được ngay, hơn nữa còn có thể đem ra nói: “Con trai tôi tam khoa, tứ khoa đều 100 điểm”.

III. “HỌC VỊ CAO” CUỘC SỐNG CÓ HẠNH PHÚC?

III-1. Hướng tới “Học vị cao” là hướng đến đâu?

Là hướng trẻ đến “Danh, Lợi”

Chúng ta phải bình lặng mà suy xét: Ngày nay chúng ta hướng trẻ nhỏ đi trên con đường của số điểm. Xin hỏi chúng

sẽ đi đến đời sống như thế nào? Bạn có thể nhìn thấy được hay không? Bạn mong muốn thúc đẩy chúng đi trên con đường này thì bạn cũng phải tường tận. Chúng ta đang đẩy trẻ nhỏ đi về hướng nào? Danh, lợi.

III- 2. Kết quả của “Chủ nghĩa học vị”

1. Không hạnh phúc vì thường phiền não

Thứ nhất: *Luôn sợ được, sợ mất*

Các vị phụ huynh! Tôi cũng là sản vật của chủ nghĩa học vị. Quý vị có nhận thấy được không? Có nhận thấy được không? Các vị thật quá nhân từ, không muốn tổn hại tôi ngay trước mặt.

Tôi chính là sản vật của chủ nghĩa học vị. Tôi còn nhớ khi tôi đang học trung học, lúc thi chỉ thi được 98 điểm, khiến tôi khóc đến nửa ngày. Vì sao vậy? Bởi vì lúc đó muốn là học sinh ưu tú thì phải 100 điểm, cho nên nếu kém hai điểm, thì tôi xem như không được ghi vào học sinh ưu tú. Không được học sinh ưu tú thì phải làm sao đây? Đời tôi kể như tiêu rồi.

Thực tế có nghiêm trọng như vậy không? Không! Nhưng tôi lại cảm thấy nghiêm trọng đến như vậy. Quý vị xem chúng tôi vừa mới lên trung học, cái tâm sợ được sợ mất đã nghiêm trọng đến như vậy rồi.

Một đứa nhỏ sợ được sợ mất cả đời này có được hạnh phúc không? Không thể, vì thường hay phải phiền não chuyện này chuyện nọ.

Thứ hai: Luôn muốn đạp lên người khác

Chủ nghĩa học vị là chỉ nghĩ đến số điểm của chính mình, muốn đạp lên người khác.

Cho nên đáng lẽ tôi phải có tâm huyết của Phạm Trọng Yêm¹²⁻ⁱ là: *“Tiên thiên hạ chi ưu nhi ưu, hậu thiên hạ chi lạc nhi lạc”* (Lo trước cái lo của thiên hạ, vui sau cái vui của thiên hạ), nhưng rốt cuộc vì chủ nghĩa học vị, tôi chỉ nghĩ đến đánh bại người khác.

Tôi nghĩ lại khi còn đi học trung học, khi thầy giáo vừa trả bài kiểm tra là tôi lướt nhìn người khác xem bao nhiêu điểm. Nếu như được điểm cao hơn tôi, thì trong tâm tôi rất là khó chịu, mặt mũi nhăn nhó thật khó coi. Nhân cách như vậy có thể có được hạnh phúc không? Chúng ta phải suy xét.

2. Năng lực tiếp xúc thấp

Tôi nhớ khi tôi tốt nghiệp đại học, thành linh trong cửa tiệm nọ gặp được người bạn lúc học trung học, mỗi lần thi anh ấy đều hạng nhất. Trong ấn tượng của tôi, anh ấy là hạng nhất trong lớp giỏi. Vì thời gian dài đều là vùi đầu ở trong đồng sách, nên khi anh ấy tốt nghiệp đại học, năng lực tiếp xúc với người của anh ấy rất kém. Vừa nói đến kinh nghiệm làm việc trong xã hội thì anh ấy liền run lên, anh ấy nói:

¹² Phạm Trọng Yêm, tiếng Trung: 范仲淹, (989 - 1052), tự Hy Văn, thụy Văn Chánh, là một nhà chính trị, nhà văn, nhà quân sự, nhà giáo dục thời Bắc Tống. Ông là người huyện Ngô, Tô Châu (nay thuộc Tô Châu, Giang Tô).

- Con người tại vì sao mà khủng khiếp vậy? Tôi cảm thấy rất sợ khi tiếp xúc với họ.

Quý vị xem năng lực tiếp xúc với người của anh ấy rất thấp.

3. Tấm lòng bao dung không có

Cũng như vậy, tấm lòng bao dung người khác cũng không hình thành. Đời sống của anh ấy như vậy thì không thể nào có được hạnh phúc.

4. Bản thân không dễ tìm việc làm

Chúng ta cùng nhau suy xét: Chúng ta đây trẻ nhỏ đi con đường chủ nghĩa học vị, khi chúng ra trường có thể lấy được tiến sĩ, thạc sĩ rất nhiều.

Vì không biết “cúi” xuống

Xin hỏi hiện tại mức độ thất nghiệp nhiều nhất là học vị nào? Hiện tại tốt nghiệp trung học thì không thất nghiệp, vì sao vậy? Lao động, rửa bát, quét dọn, họ chấp nhận làm, cho nên họ không bị thất nghiệp. Trái lại tốt nghiệp đại học, thạc sĩ, cảm thấy mức lương đó quá thấp nên không muốn làm.

Các bạn, xin hỏi đại học, thạc sĩ đã cho đứa nhỏ thái độ gì? Không thể cúi xuống. Nhân sinh phải có thể cúi thì mới có thể vươn lên.

5. Lãnh đạo cũng không dùng

Tốt! Hiện tại mỗi năm học sinh tốt nghiệp đại học số lượng rất là nhiều. Thế nhưng có rất nhiều người đang thất nghiệp, có hay không vậy?

Chúng ta cùng nhau suy xét một chút: Đây là “nhân tài” được bồi dưỡng hơn mười năm, nhưng khi ra trường thì không dùng được. Mặc dù học sinh tốt nghiệp ra trường rất nhiều, nhưng các vị nếu như có bạn bè là chủ xí nghiệp, là chủ quản của công ty, thậm chí là chủ quản cơ quan nhà nước, bạn hãy thử hỏi họ câu này xem:

- Thanh niên hiện tại có phải là nhân tài thật sự hay không?

Họ sẽ trả lời thế nào? Họ sẽ nói với bạn là:

- Không tìm được nhân tài.

Máy móc giáo dục vẫn luôn sản xuất ra, nhưng rốt cuộc các xí nghiệp vẫn cảm thấy không dùng được.

Thứ nhất: *Vì không biết làm người, không sống hòa thuận*

Các vị phụ huynh nếu quý vị nói với con của mình:

- Con chỉ lo thi cử là đủ rồi, việc nhà con không cần phải làm. Cứ thế mà đi lên, sau khi tốt nghiệp đại học rồi, bảo đảm con có đời sống hạnh phúc mỹ mãn.

Có phụ huynh nào đưa ra tiêu chuẩn này với con của mình không? Quý vị sẽ bị thất vọng đấy.

Hoặc là dường như bạn nói với chúng:

- Chỉ cần con đi học cho tốt thì về sau cuộc đời con sẽ được thuận buồm xuôi gió.

Liệu có thể được như vậy không? Không thể có việc này! Hiện tại không có! Ngày xưa có hay không? Ngày xưa cũng không có.

Dù hôm nay chúng tốt nghiệp đại học rồi, nhưng nếu như chúng không biết cách làm người, không biết sống hòa thuận với người thì cơ hội tốt cũng sẽ vượt mất ngay trước mắt chúng.

Thứ hai: *Vì không có trách nhiệm*

Hoặc nếu quý vị lại nói với con mình rằng:

- Chỉ cần con học thẳng lên trên, các việc khác không cần phải làm.

Vậy thì trẻ nhỏ sẽ có một thái độ kém khuyết, kém khuyết cái gì? Chính là trách nhiệm. Một đứa nhỏ có trách nhiệm thì chúng mới chịu gánh vác. Đằng này quý vị lại nói với chúng “Cứ học thẳng lên trên thì tốt rồi”. Cho nên chúng đi học là vì cái gì? Xem mặt của cha mẹ, cứ như vậy mà học. Đứa trẻ này so với một đứa bé hiếu thảo thì hoàn toàn không giống nhau.

Đứa bé có tâm hiếu thì chúng phải để cha mẹ an lòng, chúng hy vọng về sau có thể làm cho đời sống của cha mẹ được tốt hơn, cho nên chúng không ngừng nâng cao năng lực cùng đức hạnh của chính mình. Đứa bé như vậy sẽ phát triển rất tốt.

III-3. Làm thế nào thành công trong sự nghiệp?

Thưa các bạn! Quý vị cần hiểu rõ một chút, những người chủ xí nghiệp cùng doanh nghiệp thật sự thành công không phải là những người có trình độ cao nhất. Chúng ta phải suy nghĩ lại từ một góc độ khác, chủ xí nghiệp cảm thấy không tìm ra được nhân tài. Vì sao?

Xin hỏi chủ xí nghiệp cần đến nhân tài như thế nào? Vấn đề này không nhất định phải đi hỏi tiến sĩ, mà trong lòng mỗi một người đều có đáp án. Bởi vì cuộc đời chúng ta đã đi qua, cũng thấy được không ít người thành công, nhưng cũng không ít người thất bại.

1. Những tố chất dẫn đến thành công

Thưa các bạn! Quý vị cảm thấy người thành công phải đầy đủ những tố chất gì? Có bạn nào nói ra nghe thử không? Các vị không nên mê tín, mà nhất định phải có học thì mới có đáp án.

Rất nhiều đáp án, khi người ta tâm bình lặng lại liền có được đáp án, tâm thanh tịnh sanh trí huệ. Quý vị cảm thấy tố chất thế nào mới có thể khiến cho cuộc đời được thành công?

(1) *Thành thật*

(2) *Lòng trách nhiệm*

(3) *Khiêm tốn, (Còn nữa không?)*

(4) *Tính nhẫn nại*

Chúng ta có thể cho ra một quyển sách Tổ Chất Thành Công rồi. Tôi không gạt quý vị, quý vị đến nhà sách phân nhiều đều là những lời nói này.

Đã biết được rồi, về sau bạn chọn những người đầy đủ tố chất như vậy mới là nhân tài chân thật.

Vậy xin hỏi chúng ta dạy trẻ nhỏ có thành thật không?

Rất nhiều phụ huynh cảm thấy thành thật là quan trọng, nhưng sau đó trong lòng lại nghĩ: “Nếu như quá thành thật thì ngộ nhỡ ra ngoài bị người ta ức hiếp thì phải làm sao?” hoặc “Nếu như quá khiêm tốn, bị người ta đè xuống thì phải làm sao?”, lòng tin này liền có sự đắn đo. Cho nên lòng tin là căn bản, quý vị thật sự tin tưởng có đủ những tố chất này thì về sau đời sống của quý vị sẽ thật sự thành công. Thật ra chủ xí nghiệp đều đã phát hiện ra sự thật này.

2. Phương Tây chọn nhân sự thế nào?

Thứ nhất: Trước chỉ chọn “tài”, không chú trọng “đức”

Phương Tây quản lý qua mấy mươi năm, họ chú trọng ở quản lý phẩm chất. Phẩm chất gì vậy? Phẩm chất sản phẩm, vật phẩm, cho nên họ gọi là “TQM”¹³, tức quản lý chất lượng toàn diện. Quản lý học mấy mươi năm qua đều là cường điệu, mà thực ra bản chất chỉ là: Ví dụ ngày nay ta muốn làm một cái micro, chỉ cần làm tốt micro, khiến nó có sức cạnh tranh mạnh, ta liền có thể gỏi cao đầu mà ngủ. Cho nên điểm chú trọng của họ là phải làm ra món đồ cho tốt.

¹³ Total Quality Management: Quản lý chất lượng toàn diện

Rốt cuộc sau gần mười đến hai mươi năm thì bắt đầu phát sinh ra một số vấn đề.

Một là: Hậu quả là ăn cắp, ăn trộm, biển thủ

Năm 1995, nước Anh có ngân hàng hơn hai trăm năm, tên là Ngân Hàng Barings, có cơ nghiệp của hơn 200 năm, chỉ vì một nhân viên của Singapore lạm dụng công khoản, cơ nghiệp của hơn 200 năm không có cánh mà bay, liền sụp đổ.

Hai là: Hành xử khi xảy ra vấn đề? “Cắt bỏ”

Các bạn! Tư duy của phương Tây khi xảy ra vấn đề thì thế nào? Nhanh chóng giải quyết. Đây gọi là “Đau đâu trị đó”.

Đau đâu trị đó có phải là phương pháp tốt không? Không phải là phương pháp tốt. Cũng giống như sức khỏe hôm nay xấu đi, bị bệnh ung thư, có dễ xử lý không? Không dễ xử lý. Cho nên học vấn của Trung Quốc là không phải trị bệnh mà phòng lúc chưa bệnh [phòng bệnh], khi chưa bị bệnh thì phải phòng ngừa.

Còn khoa học phương Tây tuy là kỹ thuật rất phát triển nhưng họ chuyên môn xử lý cái gì? Bệnh trạng!

Ví dụ nói: Ung thư bao tử thì lập tức cắt bỏ bao tử, gan thì cắt gan, cắt rồi có hết hay không? Ngay chỗ đó có thể không sao, nhưng vài năm sau thì chỗ khác bị bệnh.

Ung thư bao tử, tế bào ung thư bạn không nên dùng tâm thù hận đối với nó, bởi vì có người muốn hại nó nên nó mới phát tác như vậy. Ai cũng tế bào ung thư để nó hư như vậy?

Các bạn! Trên mỗi người đều có tế bào ung thư, chỉ vì quý vị quá cưng nó, nên nó phát tác lớn lên. Vì sức khỏe của chúng ta đã mười năm, mười lăm năm, ta đã bỏ rơi nó rồi. Thật ra cái thân này nếu thật muốn hư cũng không phải dễ, vì nó rất là tinh mật, cho nên cắt bỏ ung thư, tuyệt nhiên không phải giải quyết vấn đề căn bản. Không chỉ không giải quyết được căn bản vấn đề, mà còn đồng thời sanh ra tác dụng phụ.

Rất nhiều người bị bệnh ung thư, sau khi họ đi trị liệu, ngày tháng sau đó đều sẽ rất là khó qua. Kỳ thật xử lý tế bào ung thư như vậy là gì?

Xin đưa ra một thí dụ, cũng giống như kéo một bao rác dể ở trên đất vậy, có rất nhiều gián đều chạy đến, quý vị rất là tức giận, làm gì mà nhiều gián đến vậy? Lập tức lấy thuốc diệt côn trùng ra phun chết hết, vấn đề giải quyết rồi. Tốt! Sau khi bạn rời khỏi, qua mười phút sau thì gián lại đến nữa.

Tư duy của người hiện tại chính là giải quyết bệnh trạng bằng cách cắt bỏ đi bệnh trạng. Người bạn trai này không tốt, đổi đi; Người bạn gái này không tốt thì đổi luôn. Nhưng có giải quyết được vấn đề hay không? Không giải quyết được. Không phải người bạn trai không tốt, cũng không phải người bạn gái không tốt, là ai không tốt vậy? Chính mình không học qua bao dung, không học được thương yêu người khác. Cho nên nếu căn bản vấn đề không thể giải quyết, thì có đổi thêm vài người nữa thì có ích gì chẳng? Cũng không ích gì. Cho nên giải quyết vấn đề phải giải quyết từ căn bản.

Năm 2001, tập đoàn An Long - xí nghiệp lớn đứng thứ bảy toàn cầu, mỗi năm doanh thu ngàn ức Mỹ kim. Nhưng do

bởi hai chủ quản cao cấp lạm dụng công khoản của công ty, xí nghiệp lớn thứ bảy toàn cầu này cũng phải sập.

Thứ hai: Nay thấy phải giáo dục đức hạnh cho công nhân

Hiện nay người phương Tây đã phát hiện “Thì ra vẫn còn một nhân tố quan trọng ảnh hưởng sự thành bại của một xí nghiệp hơn là việc làm ra món đồ tốt, đó chính là đức hạnh của công nhân”.

Cho nên hiện nay người phương Tây đã chú trọng liên kết xí nghiệp toàn cầu, hiện tại thúc đẩy “TEM”¹⁴ tức là quản lý luân lý đạo đức toàn diện, đang yêu cầu nâng cao tố chất của công nhân. Vậy tố chất đạo đức này người phương Tây cảm thấy có thể giải quyết được hay không?

Các bạn! Người hiện tại có một nhận biết sai lầm, họ cảm thấy tiền tài là vạn năng, chỉ cần có tiền thì liền có thể dạy tốt được con cái của ta, chỉ cần có tiền liền có thể giải quyết vấn đề. Hiện tại có loại quan niệm này hay không? Có! Cho nên người nước ngoài xem ra rất có “khí phách”.

Dùng tiền giáo dục đức hạnh liệu có hiệu quả?

Năm 2002, Hoa Kỳ chuyên môn cường điệu giáo dục luân lý đạo đức, còn đặc biệt đưa ra ngân sách giáo dục đạo đức, ban đầu vốn là 2,5 tỷ USD, điều chỉnh lên đến 7,5 tỷ USD, đã điều chỉnh lên gấp 3 lần, có hữu dụng hay không? Bạn cảm thấy có khí phách hay không? Cuối cùng họ làm một cuộc điều tra thăm dò, nhằm vào hơn 8.000 học sinh trung học. Kết quả là:

¹⁴ Total Ethical Management: Quản trị đạo đức toàn diện

- 71% trẻ nhỏ là copy bài,
- 68% trẻ nhỏ đánh người,
- 35% trẻ nhỏ ăn cắp đồ trong cửa tiệm.

Đáng chú ý là trong đề trắc nghiệm lần đó phía sau có câu: “Xin hỏi bạn cảm thấy đạo đức của bạn có cao thượng không?”. Đáp án, học sinh trung học là: “Có đạo đức cao thượng” đến 96%.

Các bạn! 71% làm bài copy, 68% đánh người, 35% ăn trộm đồ trong cửa tiệm. Kết quả kết luận của họ, 96% trẻ nhỏ cảm thấy chúng có phẩm đức cao thượng.

Xin hỏi một nhóm này, trẻ nhỏ của thời đại này, chúng nương tựa vào tiêu chuẩn của ai vậy? Ai là tiêu chuẩn? Chính nơi chúng.

Xin hỏi, thái độ này của trẻ nhỏ là học với ai vậy? Nếu như lãnh đạo quốc gia của chúng, động đậy một chút thì mang quân đội đi đánh người, sau khi đánh xong trở về nói:

- Nay các bạn nhỏ, các bạn không nên đi đánh lộn với người, phải chú ý đến lời dạy bảo này.

Chúng có nghe hay không? Không nghe!

Cho nên người nước ngoài có nắm được cương lĩnh của giáo dục hay không?

IV. GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC LÀ ĐƯỜNG ĐẾN HẠNH PHÚC

Giáo dục không phải tiền nhiều là hữu dụng, giáo dục không phải nói nhiều là hữu dụng, cũng không phải có rất nhiều sách lý luận thì hữu dụng. Quan trọng nhất là ở chỗ “*Thuyết văn giải tự*” (Giải thích rõ ràng).

IV-1. Trọng tâm giáo dục đạo đức là gì? Là dạy làm thiện

- Cái gì gọi là “Giáo”? “*Thượng sở thí, hạ sở hiệu giả*” (Người trên đặt ra, người dưới bắt chước làm theo gọi là giáo);
- Cái gì gọi là “Dục”? “*Dưỡng tử sử tác thiện giả*” (Nuôi con khiến con làm điều thiện).

Hai hàng chữ này đã nói ra được trọng tâm của giáo dục.

Các bạn! Nếu quý vị có lòng tin đối với trí tuệ của lão tổ tông thì tuyệt đối có thể thâm nhập được kinh điển, bạn sẽ thật sự tiếp nhận được giáo huấn, càng đọc sẽ càng bội phục.

Dạy trẻ nhỏ làm thiện

Trong giáo dục, quan trọng thứ nhất là phải dạy đúng sự việc, đó là “*Dạy cho làm thiện*”: Ngay khi đứa bé có lòng lương thiện thì chúng liền có việc làm lương thiện, trong vô hình chúng tự nhiên có rất nhiều bạn bè tốt, đời sống của chúng sẽ hạnh phúc.

IV-2. Phương pháp giáo dục là gì?

1. “Thân giáo”- Lấy mình làm gương

Chúng ta làm thế nào dạy chúng những hành vi thiện này? Không phải yêu cầu chúng đọc nhiều sách mà là trước tiên yêu cầu chính mình phải làm cho được. Ngay khi chúng ta biểu hiện ra hành vi là thiện, con cái của bạn ngay trong vô hình sẽ cảm động rất sâu.

Các bạn! Quý vị có tin tưởng lời nói này của tôi không? Có một số người tin tưởng.

Có một số người dường như không có cảm giác gì. Nếu như quý vị không có cảm giác gì, vậy thì quý vị phải bình lặng mà suy xét, liệu có phải bên cạnh quý vị chắc không có người thiện, nên không thể diễn ra màn kịch khiến cho quý vị cảm động. Chỉ cần có người diễn ra, nhất định sẽ cảm động người chung quanh. Tôi dám bảo đảm điều này với quý vị, bởi vì “*Nhân chi sơ, tánh bản thiện*” (Con người mới sinh ra, bản tính vốn thiện), nên chỉ cần có người làm, thì nhất định có người cảm động, có người làm theo.

2. “Thân giáo” dạy trẻ ý nghĩa đích thực ngày sinh nhật

Ở Thẩm Quyển có một cô giáo, cô ấy cũng đã có một khoảng thời gian học tập văn hóa Trung Quốc. Lúc đó tôi đang ở Hải Khẩu. Ngày 15 tháng 3 năm ngoái, Thẩm Quyển có một số thầy cô mời tôi qua bên đó để giảng bài. Họ liền hỏi cô giáo ấy:

- Vị thầy giáo này muốn giảng cái gì?

Cô này liền nói với họ:

- Vị thầy giáo này muốn giảng “Đệ Tử Quy”.

Họ liền nói:

- Đệ Tử Quy có gì để giảng? Cái đó chẳng phải để trẻ nhỏ học hay sao? Vì sao không giảng «Luận Ngữ»¹⁵ chứ?

Rốt cuộc cô giáo này, tuy là nói như vậy, thế nhưng cũng đi nghe tiết giảng thứ nhất. Sau khi nghe xong, cô đột nhiên cảm thấy chính mình thiếu sót rất nhiều, đạo lý cơ bản để làm người, vẫn chưa áp dụng được, cho nên cô liền điều chỉnh lại thái độ của cô, rất nỗ lực học Đệ Tử Quy.

Trước khi chưa học Đệ Tử Quy, cô đã xem qua rất nhiều sách Thánh Hiền, cảm thấy chính mình thiện căn sâu dày, có lúc còn bội phục chính mình nữa. Rốt cuộc sau khi

¹⁵ Luận Ngữ được viết từ đời Tiên Hán tới đời Hậu Hán, và là một chủ đề học vấn chủ yếu trong thi triều đình Trung Hoa Khoa bảng (hay là "Khoa Cũ").

Luận Ngữ là do Khổng Tử và những đệ tử của mình biên soạn, trong Luận Ngữ có bài do môn sinh của Khổng Tử chép, như môn sinh nghe giảng điều gì thì chép ngay lại cho khỏi quên, có bài do hạng môn sinh tái truyền (môn sinh của môn sinh chép). Có thể rằng sau khi Khổng Tử mất, các môn sinh thu thập lời dạy của thầy, truyền cho nhau, một số người chép lại dùng để dạy học, khi chép lại thì học trò của họ chép lại cả lời của Khổng Tử lẫn lời của họ. Theo Liễu Tôn Nguyên đời Đường thì có lẽ là một học trò của Tăng Sâm là người cuối cùng chép Luận Ngữ và xuất hiện sớm cũng vào khoảng bảy tám chục năm sau Khổng Tử mất.

Luận Ngữ đã được phổ biến từ thời Tiên Tần. Sách Luận Ngữ gồm 20 thiên, mỗi thiên đều lấy chữ đầu mà đặt tên, và các thiên không có liên hệ với nhau.

học Đệ Tử Quy rồi, cảm thấy ngay đến hiếu cũng chưa làm xong, phải cố gắng xem xét lại mình.

Các bạn! Quý vị cảm thấy:

- (1) Chính mình thiện căn sâu dày tốt hơn; hay cảm thấy...
- (2) Chính mình vẫn chưa học được gì tốt hơn?

Điều trước tốt hay là điều sau tốt?

- Điều trước là đời sống không nhận định được rõ ràng;
- Điều sau là biết khiêm tốn mà dừng tiến.

Chúng ta nói tu hành, tu hành là phải tu sửa hành vi, phát hiện lỗi lầm của chính mình, mới có thể càng ngày càng tường tận. Phải nên làm một người tường tận mới tốt, cải đổi lỗi lầm của chính mình, đây gọi là chân tu hành.

Cho nên khoảng tháng 5, cũng là ngày Lễ Mẫu thân, đúng dịp cô giáo này trở về quê nhà. Học rồi phải làm, cô muốn cảm tạ ân dưỡng dục của cha mẹ, cũng vừa lúc đó cũng là sinh nhật của cô.

Các vị phụ huynh! Trẻ nhỏ hiện nay sinh nhật, việc thứ nhất chúng nghĩ đến là cái gì? Bánh kem! Quý vị còn gì cho chúng nữa không? Dạy con phải làm thiện vậy.

Xin hỏi cái ý niệm thứ nhất nghĩ đến bánh kem có thiện không? Cho nên rất nhiều phản ứng của trẻ nhỏ đều là hiện rõ ra kết quả của giáo dục.

Chúng ta phải bình lặng mà quán sát, hạt giống này đã gieo đúng chưa, hay là đã gieo sai rồi? Phải cẩn trọng mà suy

xét. Cơ hội giáo dục tốt đến như vậy! Phải nên khiến cho chúng nghĩ đến sinh nhật thì việc thứ nhất phải nghĩ đến chính là ngày bị nạn của mẹ, phải nhớ lấy mẹ mang thai lao nhọc, sanh đẻ khổ cực, phải làm cho chúng khởi lên lòng tri ân báo ân, đó gọi là giáo dục.

Cho nên khi cô giáo này quay về, cô muốn cảm tạ cha mẹ. Cô liền đem ra ba cái ghế. Lúc đó cũng có bà ngoại của cô, cô liền mời bà ngoại, cha mẹ ngồi trên ghế. Mẹ của cô tương đối nhạy cảm, bà nói:

- Con gái, rốt cuộc con muốn làm việc gì vậy?

Cô giáo này liền đối trước mẹ của cô, đối trước ba vị trưởng bối này nói:

- Con đã sống qua hơn 30 năm rồi, đã làm cho cha mẹ biết bao lo lắng. Hiện nay con đã bắt đầu học tập giáo huấn của Thánh Hiền, cho nên từ nay về sau, con phải làm một đứa con gái hiếu thảo, không để cho bà và cha mẹ phải bận tâm. Ân dưỡng dục hơn 30 năm, con sẽ ghi nhớ ở trong lòng. Hôm nay cũng là gặp lúc sinh nhật của con, con phải chân thành cảm tạ cha mẹ. Cho nên hôm nay con muốn hành lễ “*Tam quỳ, cửu khấu*” (ba quỳ, chín khấu đầu).

Cô giáo này lạy xuống cái lạy đầu tiên, mẹ của cô lập tức liền rơi nước mắt. Các bạn à! Đây là nước mắt gì? Giọt lệ an ủi.

Kỳ thật người làm mẹ không hề nghĩ đến con cái phải đền đáp thứ gì, nhưng con cái có chút tâm hiếu thảo thì họ sẽ rất an ủi.

Dưới vòm trời ai là người khờ nhất? Mẹ là người dễ gạt nhất, không cần đèn đáp. Bạn nói cho mẹ nghe lời ngon lời ngọt, đối với mẹ có chút tâm hiếu thảo thì mẹ đã mẫn nguyện lắm rồi.

Khi cô giáo này lạy xuống lạy thứ hai, con của cô là một học sinh tiểu học lớp ba, lập tức đến đứng bên cạnh chồng của cô, bắt đầu bóp nắn vai cho ba mình. Con trai cô dường như cảm thấy ở trong không khí như vậy mà không làm gì đó thì thật là khó chịu. Đúng là bài dạy không lời! Cái tâm hiếu hạnh này của mẹ chú đã làm cho chú bé bị cảm động rất mãnh liệt, chú cảm thấy bây giờ phải nên phục vụ cho ba chú một chút.

Cho nên thân giáo vô hình đã cảm hóa, sức mạnh rất là to lớn.

Đứa bé này khi từ quê ngoại trở về nhà, bước vào cửa liền đồng dạc nói với cha mẹ của chú:

- Cha mẹ ơi! Năm tới sinh nhật của con, con cũng lạy cha mẹ.

Đó là giáo dục, trên làm dưới bắt chước. Có cần phải tốn tiền không? Việc quan trọng thật sự của đời người, tiền không có tác dụng gì lớn.

IV-3. Giáo dục đạo đức bắt đầu từ khi nào?

Từ điểm này chúng ta hồi tưởng lại một chút: Người phương Tây đến lúc nào thì họ phát hiện đức hạnh rất quan trọng? Đó đều là lúc đã xảy ra vấn đề. Cho nên hiện tại họ phải lo đi giải quyết.

Xin hỏi, họ biết cội gốc của đức hạnh ở đâu không? Vì phải trị gốc thì mới có thể giải quyết được vấn đề. Cho nên hiện tại xí nghiệp lớn của họ cũng bỏ ra rất nhiều tiền để bồi huấn. Tục ngữ của phương Đông nói: “*Lâm nguy mới đến ôm chân Phật*”.

Xin hỏi, thân và lực của một người, một người muốn có thái độ lễ phép, liệu có thể trong hai tháng luyện thành hay không? Nếu như vốn dĩ họ vốn là người rất nghiêm không biết cười, lập tức rèn luyện hai tháng phải cười với mọi người. Tôi tin rằng khi khách hàng bước vào nhìn thấy họ cười, thì toàn thân sẽ nổi da gà. Vì sao? Vì rất không tự nhiên! Bởi vì nụ cười của họ là muốn lấy tiền từ trong túi của khách hàng về họ, chứ không phải là tôn kính người từ trong nội tâm.

Cắm gốc từ nhỏ

Người xưa cắm cái gốc đức hạnh vào trẻ từ lúc nào? Phải từ nhỏ, mới có thể cắm được gốc. Từ nhỏ không dạy, “*Cẩu bất giáo, tính nãi thiên*” (Nếu chẳng được giáo dục, bản tính sẽ đổi dời)¹⁶, khi đã lớn khôn rồi mới muốn kéo

¹⁶Xt: **Hán văn** (Tam thiên tự):

Nhân chi sơ, Tính bản thiện,
Tính tương cận, Tập tương viễn.
Cẩu bất giáo, Tính nãi thiên,
Giáo chi đạo, Quý dĩ chuyên.

Việt dịch

Con người mới sinh ra, bản tính vốn hiền lành,
Tính ban sơ giống nhau, thói quen dần khác xa.
Nếu chẳng được giáo dục, bản tính sẽ đổi dời,
Đường lối để giáo dục, quý ở sự chuyên cần.

chúng trở lại thì sẽ rất khó khăn. Cho nên nhất định phải dạy từ nhỏ.

Trong Kinh Dịch có câu rất quan trọng: “*Mông dĩ dưỡng chánh, thánh công dã*” (Giáo dục cho trẻ thơ sự chính đạo từ nhỏ, đó là công làm nên bậc thánh vậy): Chữ “mông” này là tượng trưng cho thiên địa sơ khai, vạn vật đều còn rất mềm yếu, vào lúc này phải cố gắng bảo hộ chúng, cố gắng dưỡng dục chúng. Cho nên giáo dục này chính là khi đứa bé còn nhỏ phải nuôi dưỡng chánh khí hồn nhiên của chúng, thái độ đối nhân xử thế chuẩn xác. Bạn nuôi dưỡng tốt chúng, công đức này rất thần thánh. Nếu như bạn nuôi ra một Phạm Trọng Yêm thì là «thánh công» đó.

Hiện nay muốn nuôi ra một Phạm Trọng Yêm có dễ không? Không dễ! Vì sao không dễ? Vì thực tế nếu hiện nay bạn nuôi dạy được một đứa bé hiếu thảo thì chúng lập tức là một điểm hồng trong đám rừng xanh.

Ở Thảm Quyên chúng ta có rất nhiều đứa nhỏ đang học giáo huấn của Thánh Hiền, lần này trở lại quê hương đều làm cho tất cả trưởng bối đều kinh ngạc. Hiện nay còn thấy trẻ con cúi đầu đến 90 độ, họ đều ngăn cả người ra, xem thấy rất là hoan hỷ. Không biết là bao lì xì có bỏ vào nhiều hơn một chút chăng?

Có một lần, một đứa bé cùng ngồi ăn cơm chung với mọi người. Tất cả người lớn khi thức ăn bung lên, lập tức ra tay gấp thức ăn. Đột nhiên xem thấy đứa bé đó cúi đầu đọc qua cái gì đó, có câu có kệ. Vốn dĩ họ muốn gấp thức ăn rồi, đột nhiên cảm thấy rất kỳ lạ, đều ngưng lại. Đợi đứa bé này sau khi đọc xong, liền hỏi nó:

- Vừa rồi con đọc cái gì vậy? Vì sao không ăn đi?

Đứa bé này nói với các trưởng bối cả bàn rằng :

- Con vừa đọc bài cầu nguyện trước khi ăn cơm «Cảm tạ ân cha mẹ nuôi dưỡng; Cảm tạ thầy giáo khó nhọc dạy bảo; Cảm tạ sự lao nhọc khôn khổ của nông phu và tất cả những người đã bỏ ra công sức.

Những người trưởng bối này thật là cảm đứa không vững nữa. Chúng ta chỉ là nghĩ đến phải ăn, đứa nhỏ này trái lại mang cái tâm cảm ân, có thể nó thường giữ ở trong lòng.

Các bạn à! Đứa bé này hạnh phúc không? Người sống với sự biết ân họ rất hạnh phúc. Bạn có thể thật sự dạy tốt được chúng rồi, chắc chắn chúng sẽ ảnh hưởng được nhiều người, chúng nhất định là Phạm Trọng Yên đương thời.

Cho nên làm phụ huynh chúng ta phải định vị “*Mông dĩ dưỡng chánh, thánh công dã*” (Nuôi dưỡng cho trẻ thơ sự chính, đó là công làm nên bậc thánh vậy) thì đứa bé ngay từ nhỏ đã được cảm gốc trí tuệ của Thánh Hiền nhân. Các vị phụ huynh, quý vị có cần lo lắng khi lớn lên chúng không có công việc chăng? Nếu quý vị còn lo lắng, thì gọi là “Lo cái việc không đâu”. Cho nên phải mở rộng cái nhìn thì cuộc đời mới có thể được rộng mở, còn nếu như tâm lượng nhỏ thì cả đời bạn sẽ sống trong tâm trạng sợ được sợ mất.

IV-4. Dạy đạo đức học ở đâu?

Từ học thuyết Thánh Hiền

Gần đây tôi nghe một người bạn nói, có rất nhiều xí nghiệp lớn đều đến đoàn thể chuyên thúc đẩy học thuyết Nho giáo này để tuyển chọn nhân tài, chọn một số thanh niên vào làm việc. Những xí nghiệp này nói:

- Hiện nay người bên ngoài không nói lời thành thật, không có trách nhiệm, cho nên dùng họ thì tâm thật bất an.

Và họ chủ động đến Đoàn thể học tập học thuyết Thánh Hiền để tìm nhân tài. Cho nên các vị phụ huynh, con cái quý vị nếu như hiện nay cầm cái gốc này, tức là chúng hiểu được cách làm người, làm việc, thì bạn đã làm cho chúng ngay một đời này đứng vững không hề ngã.

IV-5. Muốn dạy con cha mẹ phải có trí tuệ

Vừa rồi chúng ta đã nhắc đến chọn lựa giáo dục trước sau, thứ tự.

1. Chọn lựa của cha mẹ ảnh hưởng cuộc đời con

Chư vị phụ huynh, chọn lựa hiện tại của quý vị không chỉ ảnh hưởng đến quý vị mà còn có thể ảnh hưởng ai? Người cả nhà của quý vị! Không chỉ người nhà của quý vị ảnh hưởng mà con cháu nhiều đời đều bị ảnh hưởng.

Các bạn! Người nào đã từng nghĩ qua là quyết định của ta sẽ ảnh hưởng đến con cháu ngàn đời, xin đưa tay lên? Nào vỗ tay khích lệ những người bạn này.

Nhân sanh giống như đánh một ván cờ:

- Nếu như suy nghĩ của chúng ta mỗi bước đi đều là đắn đo, thế này có được hay không? Thế kia có tốt không? Vậy thì mỗi bước đi bạn đều là không thể định.
- Còn nếu như chúng ta đánh cờ, có thể nhìn thấy một trăm bước phải đi như thế nào, hai trăm bước hoạch định như thế nào, vậy thì đời sống của quý vị sẽ được thung dung, đời sống con cái của quý vị cũng sẽ đi được cao hơn xa hơn.

Cho nên ngay khi quý vị suy nghĩ đến chọn lựa của quý vị sẽ ảnh hưởng đến đời đời kiếp kiếp, thì tin rằng giáo dục đời này của quý vị sẽ rất cẩn thận, sẽ rất dụng tâm, vì quý vị đã suy nghĩ xa đến như vậy.

Hiện nay người có suy nghĩ như vậy không nhiều. Người xưa của chúng ta có suy nghĩ như vậy không? Rất nhiều! Cho nên gia huấn của chúng ta nhiều hơn trên toàn thế giới. Chúng ta đã nghe qua “Liễu Phàm Tứ Huấn”, “Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn”, “Nhan Thị Gia Huấn”, còn có “Gia Cát Lượng”, có rất nhiều thánh triết nhân đều có thái độ như vậy, đem trí huệ của nhân sanh truyền thừa lại. Cho nên chúng ta phải suy nghĩ đến chọn lựa của mình rất quan trọng.

2. Muốn chọn lựa đúng phải có trí tuệ

Ông nội của tôi không đi học, không biết một chữ nào, ông là người bắt cá, anh em của ông đều làm nghề này. Không chỉ anh em của ông bắt cá, con cái của anh em ông đều là học đến trung học, vẫn chưa tốt nghiệp thì đã cùng nhau đi bắt cá rồi. Họ cảm thấy thế nào? Thoải mái nhiều, “Con của tôi đã giúp tôi bắt cá rồi, tôi không cần phải mệt

như trước đây nữa”. Như vậy có tốt không? Ngay lúc đó thì rất tốt đúng không? Nhưng ông nội tôi cảm thấy cuộc đời vì không có học nên không có trí tuệ, rất đáng thương.

3. Muốn có trí tuệ phải học

Cho nên ông kiên trì, khổ đến cỡ nào cũng phải để cho con đi học. Do sự chọn lựa này, phán đoán này, nên đến đời cha tôi có năm người con, thì có một tiến sĩ, ba người tốt nghiệp đại học, một người tốt nghiệp cao trung; đến đời của chúng tôi toàn bộ đều là trên đại học, đã có được hai tiến sĩ, đều là do chọn lựa của ông nội. Ngay thời đại này học lực của tôi là thấp nhất, đáng người của tôi cũng thấp nhất.

Cho nên nếu quý vị làm bậc trưởng bối của người, thì quý vị phải cẩn trọng với chọn lựa của quý vị, sức phán đoán của quý vị.

(VCD 02)

¹⁷Chúng ta phải chuẩn bị sức phán đoán chính xác thì mới có thể đưa ra chọn lựa đúng. Có phải một con người khi sanh ra liền có thể biết phán đoán chẳng? Không phải! Cần phải thông qua học tập thì họ mới có thể hình thành được sức phán đoán mới có thể đưa ra chọn lựa đúng.

Sức phán đoán này phải được quyết định bởi lý trí và trí tuệ của họ, họ mới có thể đưa ra phán đoán đúng; Còn nếu

¹⁷ Đoạn 1- VCD 02

như không có trí huệ, không có lý trí, thì có thể bạn sẽ dùng ý thức để làm việc.

Thứ nhất: *Học từ khi nào, học bao lâu?*

Càng sớm càng tốt, và học suốt đời

Tục ngữ có câu: “*Hối hận không kịp*”. Hối hận đều là sau khi đưa ra chọn lựa sai, đưa ra phán đoán sai thì mới hối. Vì vậy một người lúc nào thì cần phải đầy đủ lý trí? Khi nào? Lý trí phải học bao lâu? “*Sống đến già, học đến già*”. Nhưng lý trí phải xây dựng càng sớm càng tốt, thì cuộc đời mới có thể đưa ra chọn lựa quan trọng đúng.

Thứ hai: *Trí tuệ học ở đâu?*

Một là: Không học trí tuệ từ “chân lý tương đối”¹⁸

1- Học từ trong sách thế gian? Sách có hay, có dở

Rất nhiều người đọc nhiều sách, họ có lý trí hay không?

Hiện nay có một loại bệnh gọi là chứng trầm kha, rất nhiều người bệnh trầm kha vì họ xem không ít sách, càng xem thì càng thế nào? Oh! Vì sao các vị đọc nhiều sách như vậy mà cái gì cũng không biết hết vậy? Cho nên vào thời đại này, ngay đến chọn sách cũng phải có sức phán đoán.

Hiện tại tri thức bùng phát, nên rất nhiều trẻ nhỏ xem sách không đúng. Có đứa bé mới có năm, sáu tuổi đi xem

¹⁸ Thay đổi theo thời gian và không gian

sách tâm lý học. Trước đây khi chưa xem sách này nó thường nói với mẹ mình:

- Mẹ ơi! Con muốn có một em trai.

Thường nói với mẹ như vậy. Rồi cuộc sau khi xem sách tâm lý xong, nó lập tức nói với mẹ rằng:

- Mẹ không được sanh em trai, vì nếu như mẹ sanh em rồi, mẹ sẽ không còn thương con nhiều nữa.

Vậy việc xem sách như kiểu này có tốt không? Không! Nhưng hôm nay quý vị ra ngoài không nên nói: “Thầy Thái nói xem sách không tốt”. Phải nói cho hết lời: “Xem đúng thì quá tốt, xem sai thì là ô nhiễm”.

Các bạn à! Một ly nước trong, nếu bỏ vào một giọt mực, chỉ cần mất một giây. Xin hỏi phải cần bao nhiêu thời gian mới có thể phục hồi được trạng thái trong sạch như ban đầu? Có thể gấp mười lần, trăm lần [thời gian một giây ban đầu này]. Cho nên nếu như tư tưởng của trẻ nhỏ bị ô nhiễm rồi thì quý vị phải tốn rất nhiều thời gian để thanh lọc nó.

2- Học từ cha mẹ? Hành vi có đúng, có sai

Tôi thường hay nói chuyện với các đồng sự, những đồng sự đó nói những tiết mục tổng hợp thật cười vỡ bụng, cười đến nổi lăn ra trên đất.

Tôi liền nói với họ, tôi nói:

- Bạn thấy những người đó đang bơi móc việc riêng của người khác, lấy người khác để làm trò cười. Bạn cảm thấy họ làm vậy có đúng không?

Họ nói:

- Đương nhiên không đúng.

Vậy khi bạn cảm thấy rất đáng cười, khi bạn ở nơi đó cười, con cái ở bên cạnh cùng cười với bạn, liệu chúng có biết được việc này “đúng” hay “không đúng” không? Chúng chỉ cảm thấy ba mình rất thích thú, thì chúng sẽ cho rằng làm như vậy là rất đúng.

Cho nên trẻ nhỏ chính mắt thấy, tai nghe những lời nói khinh mạn đối với người khác, sẽ có khuynh hướng chiếm lợi ích. Bạn thường tùy tiện nói đùa, là đã làm tấm gương xấu cho trẻ nhỏ. Khi bạn phát hiện ra trẻ nhỏ chúng nói chuyện không có mực thước, lúc này bạn muốn kéo chúng quay lại thì sẽ rất mệt.

3- Học từ những nội dung khác? Có hay, dở

Truyền hình cũng vậy, nội dung sách vở cũng như vậy. Gần đây có quyển sách bán rất chạy tựa đề là “Cha Nghèo, Cha Giàu”, chắc có người cũng đã xem qua. Có một phụ huynh sau khi xem xong rất vui mừng, chạy đến nói với tôi.

Cô nói:

- Thầy Thái ơi! Quyển sách này thật có hiệu quả, nó có thể làm cho con gái lười biếng của tôi biến thành con gái siêng năng.

Thuốc đặc trị này có hiệu quả không? Thật có hiệu quả. Cô kể, cô nói với con gái:

- Con gái ơi, giúp mẹ lau nhà thì mẹ cho con hai đồng, giúp mẹ phơi quần áo thì mẹ cho con hai đồng, giúp mẹ rửa chén thì mẹ cho con ba đồng. Con gái cô vốn dĩ lười biếng đột nhiên biến thành người rất có tinh thần, gần như là không biết sợ khó khăn là gì, bắt đầu làm việc. Vậy có hiệu quả hay không?

Quý vị thấy thuốc đặc trị đều có hiệu quả. Khi bạn thấy cảm mạo chảy nước mũi, vừa chích thuốc vào, thuốc vừa uống vào năm phút đến mười phút sau liền thấy hiệu quả, có hiệu quả không?

Con người đương thời của chúng ta đều rất thích thuốc đặc hiệu, cho nên quý vị thấy vì sao có rất nhiều người bị một số thần bí gạt. Quan hệ vợ chồng họ không được tốt đã mười năm, hai mươi năm rồi, nhưng người này nói với họ:

- Anh phải mau đốt giấy tiền vàng bạc, làm một số động tác(nào đó), bảo đảm vợ chồng anh lập tức thay đổi tốt.

Ai cũng rất mong muốn uống thuốc đặc trị, nhưng không hề nghĩ đến rằng “*Băng đã đóng ba thước*”¹⁹ rồi. Vậy có lý trí không? Không có!

Vị phụ huynh này trải qua một hai tuần lại đến tìm tôi, nét mặt của cô thật khó coi. Cô nói:

¹⁹ Xt: “**Băng đóng tam xích, phi nhất nhật chi hàn**”: Băng đông lại dày thành ba thước, hoàn toàn không phải chỉ do lạnh có một ngày

- Thầy Thái ơi, đã xảy ra vấn đề rồi.

Tôi liền hỏi cô:

- Vấn đề gì?

- Hôm nay tôi nói với con gái tôi: “Con gái ơi, hôm nay mẹ rất mệt, con giúp mẹ phơi quần áo, mẹ sẽ cho con hai đồng”. Con gái của tôi đã nói với tôi rằng: “Hôm nay con cũng rất mệt, con không muốn kiếm tiền nữa!”.

Cô ấy đột nhiên cảm nhận rằng, loại thuốc đặc trị này đã lộ ra tác dụng phụ rồi.

Các bạn! Gia đình có phải là nơi để nói đến lợi ích không? Không phải! Quý vị đã đem chủ nghĩa “công lợi”²⁰ đưa vào nơi ấm áp nhất, hài hòa nhất, đã bị chủ nghĩa công lợi làm cho thay đổi. Gia đình là nơi phải gánh vác, gia đình là nơi dạy cảm ân, gia đình là nơi dạy nhận biết bốn phận, hiểu được dốc hết bốn phận, nơi biết được phải tận đạo hiếu.

Cho nên chúng ta phải có lý trí phán đoán thì mới có thể ngăn ngừa những tri thức không chuẩn xác trong sách vở, mới có thể ngăn ngừa trẻ nhỏ bị những thứ ô nhiễm này.

Được rồi, chúng ta trở lại xem, rốt cuộc phải nên học những loại sách nào? Những giáo huấn nào mới thật sự xây dựng lý trí?

Tiến thêm một bước chúng ta phải suy nghĩ đến vấn đề này.

²⁰ Hám lợi lập công: Ý nói làm việc là phải có lợi cho mình, nếu không thì không làm, hay còn gọi “mua bán”.

4- Học người nhiều tuổi nhiều kinh nghiệm? Có xấu có tốt

Có một nhà tâm lý học năm 40 tuổi đã viết một quyển sách, năm 60 tuổi lại viết một quyển sách. Các bạn! Quý vị muốn xem quyển sách nào? Oh, 60 tuổi! Tại sao vậy? Vì kinh nghiệm phong phú? Kinh nghiệm có phần kinh nghiệm tốt, cũng có phần kinh nghiệm xấu thì sao. Vậy kinh nghiệm xấu phong phú cũng phải học sao?

Rất nhiều bạn bè đều nói:

- Cuộc đời họ có thể có trí huệ tương đối cao.

Trong câu nói này có hai chữ mà chúng ta phải suy xét, đó là “Có thể”. Có phải là sống được càng già thì càng có trí huệ không? Không nhất định vậy. Vì xã hội là một cái lò ô nhiễm lớn, cho nên, các bạn! Người hai mươi tuổi “đơn thuần” hay là người bốn mươi tuổi “đơn thuần”? “Đơn thuần” gần trí huệ gần hay là “Phức tạp” gần trí huệ?

Rất nhiều sự việc quý vị tưởng như đúng mà là sai. Quý vị phải rõ ràng tường tận thì con cháu của quý vị mới có thể đúng, nếu đúng sai rồi, cuộc đời có thể là không quay đầu được, cho nên phải hết sức cẩn thận.

Nếu như quý vị tin tưởng họ, họ “có thể” nói đúng, quý vị đem cuộc đời của mình giao phó cho họ, thậm chí đem hạnh phúc của con bạn sau này giao cho họ, như vậy quá nguy hiểm.

Cho nên không thể nghe người nào đó nói là mình tin ngay, vì lời của họ nói vẫn không thể ẩn chứng là “trí tuệ”,

vì vẫn không thể ẩn chứng là “chân lý”.

Hai là: Phải học trí tuệ Thánh Hiền – Chân lý tuyệt đối

Văn hóa xưa đã trải qua mấy ngàn năm nhân loại cùng đồng ẩn chứng, những gì nói ra đích thực đều là chân lý không hư dối. Trí tuệ của Thánh Hiền là siêu việt cả thời gian cùng không gian.

1- Siêu việt thời gian

Chúng ta thử xem qua, bốn đến năm ngàn năm trước làm người phải tận hiếu, bốn đến năm ngàn năm sau có cần phải hiếu không? Rất cần, cho nên siêu việt thời gian.

2- Siêu việt không gian

Người Trung Quốc cần phải hiếu. Vậy người nước ngoài thì sao? Xin hỏi người nước ngoài nghe đến giáo dục hiếu đạo, nội tâm của họ sẽ như thế nào? Họ nghe rồi sẽ rất hoan hỷ, vì “*Nhân chi sơ, tánh bốn thiện*” (Con người mới sinh ra, bản tính vốn hiền lành).

Chúng tôi ở Úc Châu thành lập lớp Đệ Tử Quy. Vì là một đất nước lễ giáo cho nên khách ngồi phía trước, chúng tôi ngồi phía sau. Đệ Tử Quy có rất nhiều câu kinh, đều là căn cứ vào đức hạnh của Thánh Hiền nhân nói ra. Thí dụ nói “**Thần tắc tĩnh, hôn tắc định**” (Sáng phải tĩnh, tối phải vắng) thì Châu Văn Vươngⁱⁱ làm được rồi; “**Đông tắc ôn, hạ tắc thanh**” (Đông phải ấm, hạ phải mát) thì Hoàng Hương thời Đông Hán đã làm đượcⁱⁱⁱ.

Cho nên ngay trong lúc lên lớp, mỗi lần trong lúc giảng kinh đều đem những câu chuyện này tường thuật lại rõ ràng. Chúng tôi ngồi ở phía sau đều nhìn thấy những người Úc Châu bản địa gật đầu lia lịa. Chúng tôi cũng rất hiếu kỳ, muốn xem họ gật đầu như vậy là họ đang nghĩ việc gì. Khi học xong cùng nhau ngồi lại nói chuyện, những người bạn Úc Châu liền nói:

- Làm người phải nên như thế, làm người phải nên như vậy!

Cho nên “Tâm hiếu” siêu vượt thời gian, siêu vượt không gian. Chân lý như vậy mới đáng được chúng ta dùng sinh mạng ngắn ngủi cố gắng mà truy cầu.

Khi chúng ta thật sự có lý trí thì sẽ chọn lựa đúng.

CHƯƠNG II

XÃ HỘI MUỐN HẠNH PHÚC PHẢI GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC

I. KHỞI NGUỒN MỌI VẤN ĐỀ ĐỀU BẮT ĐẦU TỪ TƯ TƯỞNG

Các bạn! Trong sự chọn lựa có một chọn lựa quan trọng, đó là chọn lựa tư tưởng, quan niệm của bạn, đó gọi là “*Trạch niệm*”²¹.

Vì sao phải bắt đầu từ tư tưởng?

(1) *Tư tưởng quyết định hành vi của quý vị*

(2) *Hành vi quyết định tập quán (thói quen) của quý vị*

(3) *Tập quán hình thành tính cách một con người*

(4) *Tính cách quyết định vận mạng của một con người*

Cho nên con người có thể có hạnh phúc hay không, từ chỗ nào thì có thể thấy được? Tư tưởng là chọn lựa quan trọng!

Các bạn! Tư tưởng, quan niệm hiện tại của quý vị thuộc vào trạng thái nào?

Tôi thường hay hỏi bạn bè:

- Bạn là con cháu của Viêm - Hoàng^{iv} phải không?

²¹ “**Trạch**” là lựa chọn.

Sao không có âm thanh gì vậy? Các bạn! Quý vị không biết hiện tại mình đang ở ngay trong “Vạn tánh tông từ” hay sao? Cho nên tất cả tổ tông đang chờ đáp án của quý vị, họ đang sắp rơi lệ rồi.

- Các vị là con cháu Viêm - Hoàng phải không?

Vâng! Tốt lắm!

Một đứa bé nếu như lớn lên từ nhỏ ở Hoa Kỳ, cha mẹ của chúng đều là người Trung Quốc. Sau khi lớn lên, chúng ta có thể bảo đảm máu huyết của chúng nhất định là máu huyết chánh thống của người Trung Quốc, còn tư tưởng của chúng thì sao? Oh!

Vậy thì tư tưởng quan trọng hay là huyết thống quan trọng? Huyết thống không thể ảnh hưởng cả đời của quý vị, nhưng tư tưởng sẽ ảnh hưởng từng lời nói cử chỉ của quý vị. Cho nên làm người chúng ta phải chú trọng đến thực chất, không thể xem trọng hình thức.

Vậy bây giờ chúng ta kiểm điểm lại một chút xem tư tưởng của chúng ta có phải là tư tưởng của con cháu Viêm - Hoàng hay là tư tưởng của ai khác? Các bạn! Trong lòng quý vị có đáp án hay chưa?

Xã hội hiện tại chúng ta thấy được rõ ràng, người với người xảy ra xung đột. Hiện tại cha con, anh em có xung đột hay không? Có! Lật tờ báo ra xem có rất nhiều tình huống cha con xung đột, anh em xung đột, vợ chồng tỷ lệ ly hôn ngày càng tăng cao. Cho nên người với người xung đột.

Đoàn thể cùng đoàn thể xung đột, chúng ta xem thấy rất nhiều đoàn thể công kích lẫn nhau, phê phán lẫn nhau, xảy ra xung đột. Rất nhiều pháp viện càng xây càng lớn, vì sao vậy? Vì xung đột càng ngày càng nhiều, họ không xử lý kịp nên càng xây càng to.

Quốc gia với quốc gia thì sao? Ngày nay vừa mở báo chí ra, nếu như quý vị không thấy có chiến tranh thì quý vị sẽ cảm thấy rất vui mừng. Nhưng thực tế là hầu như mỗi ngày đều có chiến tranh xảy ra.

Các bạn! Những xung đột này là kết quả. Nếu như mỗi ngày chúng ta nhìn thấy những kết quả này than thở thì liệu có lợi ích gì không? Không ích gì.

Có thể ví toàn thể giới cũng giống như thửa ruộng, và nhân loại được ví giống như những cây lúa. Khi những cây lúa mọc lên chúng xiêu vẹo nghiêng ngã, quý vị có cần chờ rửa những cây lúa này hay không? Mắc chờ hết nửa ngày nó có tốt được hay không? Không tốt lên được! Có thể sau khi mắc xong, nó lập tức liền chết đi.

“*Người giác sợ nhân*”: Người giác ngộ sẽ tìm cho ra nguyên nhân.

“*Người mê hoặc chỉ là lo sợ cái kết quả đó*”: Khi chúng ta lo lắng sức khỏe của ta sẽ không tốt, lo lắng sau này con cái không hiếu thảo. Lo lắng trước lo lắng sau, không có chút lợi ích nào.

Chúng ta phải tìm cho ra nguyên nhân xung đột giữa người với người, giữa quốc gia với quốc gia. Chúng ta phải

bắt tay vào từ căn bản thì mới có thể giải quyết được vấn đề. Căn bản ở đâu? Ở ngay tư tưởng!

II. TỰ TƯỞNG TỰ TU DẪN ĐẾN XÃ HỘI BẤT ỔN

Vì tư tưởng của người hiện tại, phổ biến đều là lấy mình làm trung tâm.

Lấy mình làm trung tâm nên việc thứ nhất là nghĩ đến ai? Chính mình!

- Cho nên sẽ tổn người lợi mình, dẫn đến cạnh tranh.
- Cạnh tranh lên cao thì biến thành cái gì? Đấu tranh!
- Đấu tranh lại nâng lên cao thì chiến tranh.
- Chiến tranh nâng lên cao nữa thì là ngày tàn.

Các bạn! Hiện nay quý vị thấy chiến tranh, liệu quý vị có thể đứng ở trung gian mà nói:

- Không được đánh nhau nữa!

Liệu có thể giải quyết được không? Không thể!

Vì sao có chiến tranh? Căn nguyên ở chỗ nào? Tư tưởng, thái độ của con người liền sẽ kéo theo hành vi của họ. Lấy mình làm trung tâm! Các vị, có thể là tôi nói như vậy các vị nghe không tường tận, cho nên tôi dùng một so sánh tương đối dễ hiểu hơn để các vị thấy.

1. Tự tư là gì?

Chỉ nghĩ đến mình.

Thí dụ về tự tư: Hiện tại quý vị lấy được một cục kẹo socola thật ngon. Người đầu tiên quý vị nghĩ đến là ai?

Vừa rồi chúng ta mới nói «Làm người phải thành tín». Người đầu tiên nghĩ đến là ai? Tốt. Có lần trong lúc giảng dạy, tôi hỏi thì có ba đáp án:

Có một người thanh niên khoảng 30 tuổi ngồi ở hàng ghế đầu, anh ấy nói:

- Ăn liền.

Anh ấy rất thành thật.

Ở hai hàng ghế sau có một cô khoảng bốn mươi mấy tuổi, cô ấy nói:

- Để cho con cái ăn.

Ở hàng ghế sau có một vị phụ huynh khoảng sáu mươi, bảy mươi tuổi, ông nói:

- Dâng lên cho cha mẹ ăn trước.

Các bạn! Người nào là có hàm dưỡng văn hóa? Ai? Ba mươi mấy tuổi, bốn mươi mấy tuổi hay là người sáu mươi mấy tuổi? Sáu mươi mấy tuổi à?

Có thể người sáu mươi mấy tuổi đó là người không biết chữ, còn người ba mươi mấy tuổi có thể là người tốt nghiệp đại học thì sao? Cho nên học lực cao không thể nói họ có văn hóa, không thể nói họ hiểu được cách làm người.

Tôi thường hay hỏi các bạn nhỏ, tôi nói:

- Tốt nghiệp đại học có văn hóa hay không?

Chúng lập tức nói:

- Có.

Tôi hỏi:

- Bất hiếu với cha mẹ thì có văn hóa hay không?

Chúng liền nói:

- Không có.

Tôi nói:

- Tốt nghiệp đại học mà bất hiếu với cha mẹ, có văn hóa hay không?

Chúng không thể trả lời được, đã bị tôi gạt rồi!

Cho nên nhận biết của con người sai lầm. Còn thật sự có hàm dưỡng đạo đức văn hóa thì ngay trong khoảng một niệm của quý vị liền thấy được.

Ba mươi mấy tuổi, niệm đầu tiên là nghĩ đến chính mình, cho nên tự tư.

Bốn mươi mấy tuổi thì nghĩ đến con, có đúng không? Người đương thời thẳng thắn mà nói là “đúng”. Nếu như quý vị quay ngược về 200 năm trước, nếu làm như vậy, quý vị sẽ bị người ta cười, người ta cảm thấy quý vị không có trí huệ. Vì khi quý vị có được đồ ăn ngon mà đưa cho đứa con trước thì quý vị đã cho con mình một điển phạm sai lầm. Vì sao?

Chúng sẽ nghĩ đến ai là người quan trọng nhất? “Ta là người quan trọng nhất”. Chính là quý vị đang nuôi lớn lòng tự tư của chúng.

Nhưng nếu như cục kẹo socola này mang đến cho ông bà, đứa nhỏ ở bên cạnh xem thấy ông bà mỉm cười thật tươi, chúng sẽ rất cảm động. Như vậy quý vị đã trồng cho chúng cái đạo làm người rồi.

2. Tự tư dẫn đến xã hội bất ổn

Từ sự việc này, chúng ta cũng cố gắng bình lặng suy xét: Nếu như chúng ta nhiều tự tư, vậy thì không phải là con cháu của Viêm - Hoàng. Nhiều tự tư là chịu ảnh hưởng của chủ nghĩa tư bản, cùng chủ nghĩa “công lợi”²².

Các bạn! Hiện nay người bị ảnh hưởng chủ nghĩa “công lợi” chiếm nhiều không? Số lượng này vẫn không ngừng thêm lớn. Các bạn! Có nên tiếp tục tăng thêm không? Nếu như tiếp tục tăng thêm, những diễn biến này sẽ dẫn đến như thế nào? Tiếp tục diễn biến. Có thể dừng lại không? Không thể nào.

Cho nên giải quyết xung đột căn bản phải bắt đầu từ đâu? Từ tư tưởng của con người.

3. Tự tư dẫn đến “Ngày tàn”

Chúng ta thường hay nói: “Chiến tranh có thể không đến thân ta, ngày tàn ta cũng không nhất định nhìn thấy”.

²² Hám lợi lập công (Chủ nghĩa “mua bán”)

Rất nhiều người có cách nghĩ đối với ngày tàn như thế nào? Cảm giác có thể là mấy quả bom hạt nhân phát nổ, địa cầu hủy diệt, gọi là ngày tàn.

Kỳ thật tục ngữ thường hay nói đến “*Sống không bằng chết*”, càng thống khổ. Đời sống như thế nào khiến cho quý vị sống không bằng chết? Quý vị có kinh nghiệm này không? Xem ra thì không có. Vậy thì các vị đều rất có phước báo.

Nhiều người có con ở bên ngoài mỗi ngày làm xăng làm bậy, phụ huynh đó mỗi ngày lo lắng không an, đúng là đau khổ sống không bằng chết. Ngay khi đạo đức suy đồi, đó là ngày tàn thật sự đã đến.

4. Nguyên nhân tự tự

Thứ nhất: Do sức mạnh của dục vọng – còn gọi do tham

Ở Tú Xuyên, có một đứa bé 13 tuổi nấu cơm cho cha mẹ ăn. Cha của chú ăn xong thì liền chết ngay. Nhà rất nghèo, không có tiền để làm khám nghiệm, cho nên đem chôn liền. Qua một thời gian, chú nấu cơm cho mẹ chú ăn, mẹ chú ăn xong cũng chết, cũng an táng chung với cha của chú. Chú bái tế cho cha mẹ, bái tế xong không đợi lâu, lập tức đem cơm và thức ăn đổ vào trong thùng rác.

Thím của chú sau khi nhìn thấy, trong lòng khởi lên nghi hoặc, đứa nhỏ này vì sao đối với cha mẹ không có tâm cung kính gì hết? Rốt cuộc đứa nhỏ này đi đến nói với người thím rằng:

- Cha mẹ của con có mua bảo hiểm phải không?

Thím của chú nghe xong rất cảnh giác, lập tức báo cảnh sát xử lý. Kết quả điều tra đích thực chính tay chú bé giết chết cha mẹ. Vì cái gì? Vì phí bảo hiểm của cha mẹ, mà phí bảo hiểm đó chỉ có mười ngàn nhân dân tệ, không nhiều, vậy mà giết chết đi hai mạng người, đây không phải là sinh mạng bình thường, mà là cha mẹ của chú ấy. Vì sao chú ấy muốn lấy phí bảo hiểm? Vì muốn đi mua một cái điện thoại.

Các bạn! Sức mạnh của dục vọng có mạnh không? Rất mạnh, khiến cho tâm trí mê muội.

Thứ hai: Dục vọng do đâu mà có?

Một là: Do cha mẹ thuận theo tập tánh của trẻ từ nhỏ

²³Khi trẻ nhỏ tự tư, khi trẻ nhỏ chú trọng hưởng thụ vật chất, chúng sẽ đi đến đời sống như thế nào?

Chúng ta cùng nhau phân tích một chút. Lúc nhỏ thì rất an vui, muốn chơi thứ gì thì để cho chúng chơi, muốn ăn thứ gì thì đều cho chúng ăn, thuận theo cá tánh của chúng mà phát triển.

Thuận theo cá tánh, là thuận theo cá tánh nào vậy? Con người thích phóng túng, lười lao nhọc²⁴.

Hai là: Do từ nhỏ dạy trẻ bằng vật chất

²³ Đoạn 3: VCD 02

²⁴ Tập tánh của con người: Kiêu (Kiêu mạn”, Xa (xa xỉ), Dâm (Tham nhiễm), Dật (Lười biếng)

²⁵Chúng ta dạy con cái là dạy thêm lớn dục vọng của chúng, hay là thêm lớn đức hạnh của chúng? Điều này khác biệt rất lớn.

Nếu như quý vị dạy bảo đứa bé hiểu được hiếu đạo, hiểu được dốc hết bổn phận, thì chúng sẽ hiểu chúng đi học là loại trách nhiệm của chúng, nên chúng sẽ nỗ lực học tập, sẽ không làm cho cha mẹ có cảm giác lo lắng, đó là nuôi lớn đức hạnh của chúng.

Còn nếu như chúng đi học, quý vị lại nói với chúng là:

- Hôm nay con thi phải được hạng ba, nếu được sẽ dẫn con đi ăn kem.

Khi chúng lên được trung học rồi, bạn lại nói:

- Con thi được hạng ba, sẽ mua cho con một máy chụp hình kỹ thuật số.

Đến khi chúng thi đại học, quý vị lại nói:

- Nếu con thi đậu đại học, sẽ cho con một máy vi tính.

Ngay khi chúng ta dạy bảo đứa bé như vậy là bạn đang nuôi lớn cho chúng cái gì vậy? Dục vọng. Cho nên chúng không xem thấy được bổn phận, mà cái chúng muốn là dục vọng của chúng.

Có một đứa nhỏ thi lên trung học, thi đậu rồi, liền nói với cha mẹ của chúng là:

²⁵ Đoạn 4: VCD 02

- Cha mẹ phải mua cho con mấy bộ quần áo hàng hiệu.

Cha mẹ nó rất buồn bực, hỏi nó:

- Tại sao vậy?

Nó nói:

- Bởi vì con thi đậu trung học rồi, cha mẹ đã đỡ tốn phí trợ cấp rất nhiều.

Nó cho rằng vì nó thi đậu trung học thì cha mẹ nó không cần phải mua cho nó một cái bằng trung học. Cho nên nó cảm thấy nó rất có công, giúp cha mẹ đỡ tốn rất nhiều tiền, vì vậy cha mẹ phải đền đáp nó, mua cho nó mấy bộ quần áo hàng hiệu.

Cha mẹ của nó sau khi nghe xong, trong lòng cảm thấy thế nào? Cũng giống như phản ứng của các vị đây vậy, cứ lắc đầu hoài. Sớm biết có ngày hôm nay thì ngay từ sớm đã phải cảnh giác, chú ý dạy dỗ trẻ nhỏ. Vì sao đứa nhỏ có thái độ này? Vì cha mẹ nó đã dùng vật chất thúc đẩy đứa nhỏ, để dạy đứa nhỏ.

Cho nên khi bạn dùng vật chất để dạy trẻ thì trẻ nhỏ sẽ rất tự tư.

III. MUỐN TRỪ BỎ TỰ TƯ PHẢI GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC

II-1. Học đạo đức từ chính mình?

Chúng ta không muốn đạo đức suy đồi thì phải nên bắt đầu làm từ chính mình.

Rất nhiều người cảm thấy xã hội hiện tại đều là như vậy, nên cho rằng ta làm thế nào có thể cũng chẳng có hiệu quả.

Xin hỏi ý niệm của chúng ta như vậy có giúp ích gì đối với gia đình, đối với xã hội hay không? Không có! Cách nghĩ như vậy có lý trí không? Không lý trí! Chúng ta không nên xem nhẹ sức mạnh của chính mình, đức hạnh chân thật, tâm chân thành của một người, có thể làm thức tỉnh bản tánh lương thiện của người xung quanh.

II-2. Thức tỉnh mọi người trong xã hội

Vua Thuấn^v thời xưa, là người con rất hiếu thảo, một mình ông rất hiếu thảo, tu dưỡng rất tốt. Tuy cha mẹ đối với ông rất tệ bạc, thế nhưng ông vẫn cứ tận hết hiếu đạo của mình, vì ông biết được **“Thân tăng ngã, hiếu phương hiền”** (Cha mẹ ghét, vẫn hiếu kính).

Đối với cha mẹ không phải là giao dịch, không thể nói “Hôm nay cha mẹ đối với ta không tốt thì ta đối với họ cũng không tốt”.

Chúng ta phải từng giờ từng phút ghi nhớ ân dưỡng dục của cha mẹ, phải nên hồi đáp, chứ không nên mong muốn cha mẹ phải tốt đối với chúng ta, bởi vì hiếu thảo là bổn phận của con người.

Vì ông có thái độ như vậy, cho nên sự hiếu thảo của ông đối với cha mẹ đã làm thay đổi gia đình ông. Ông “tu

thân” (Rèn luyện thân tâm, hàm dưỡng đức tính), nên có thể “*tề gia*” (Sắp đặt việc gia đình); Vì đức hạnh của ông khiến cho người trong làng xóm thấy rồi đều rất cảm động, đều muốn làm theo ông, thậm chí đều hy vọng làm người trong nước của ông, cho nên ông liền từ “*tề gia*” đến “*trị quốc*” (Sắp đặt việc nước tốt đẹp); Vị quốc vương lúc đó là vua Nghiêu nhìn thấy cũng rất cảm động, cảm thấy đem thiên hạ giao cho người như thế này thì nhân dân mới có được hạnh phúc, cho nên ông tiến thêm một bước trị quốc “*bình thiên hạ*” (Đẹp yên, thái bình thiên hạ).

Các bạn! Khi chúng ta thật sự tu dưỡng thân tâm, liền có thể đối với gia đình xã hội sanh ra sức mạnh rất lớn.

Singapore có hai quốc bảo:

Một người là thủ tướng tiền nhiệm của họ - Lý Quang Diệu;

Ngoài ra, một vị nữ sĩ tên là Hứa Triết. Bà đã 106 tuổi, bà rất có lòng thương yêu đối với người, cũng rất là hiếu thảo đối với cha mẹ. Một mình bà chăm sóc cho hai, ba mươi người già. Những người già này đều trẻ hơn bà hai ba chục tuổi, cũng đều bảy tám mươi tuổi, bà vẫn chăm sóc cho họ. Lòng yêu thương của bà như vậy đã cảm động người Singapore. Không chỉ cảm động người Singapore, mà đã cảm động ngàn vạn người trên toàn thế giới.

Kỳ thật nếu muốn đối với xã hội, thế giới có sự công hiến, không hề khó khăn như chúng ta tưởng tượng. Chúng ta chỉ cần cố gắng nâng cao tu dưỡng phẩm đức của chính mình là đã ảnh hưởng sâu rộng đến xã hội, là thực sự đã cống hiến cho xã hội ngày một tốt đẹp lên.

Cho nên lão tổ tông dạy chúng ta quốc gia hưng vong phụ thuộc thái độ này, rất quan trọng. Khi người có thái độ như vậy càng ngày càng nhiều thì xã hội liền có sự thay đổi tốt hơn.

II-3. Giáo dục đạo đức bằng học thuyết Thánh Hiền

1. Học thuyết Thánh Hiền thánh Hiền nằm ở đâu? Nho giáo & Phật giáo

Vào thập niên 70, có một nhà đại triết học người Anh, là giáo thụ Thang Ân Tử²⁶, ông đã từng nói qua mấy câu, ông nói: “*Muốn giải quyết vấn đề xã hội của thế kỷ 21, chỉ có học thuyết Khổng Mạnh và Phật pháp Đại thừa*”. Lời nói này

²⁶ Thang Nhân Tử - **Arnold Joseph Toynbee** (14 tháng 4 năm 1889 – 22 tháng 10 năm 1975) là một nhà sử học người Anh nổi tiếng hàng đầu thế kỷ 20, cháu của nhà sử học kinh tế Arnold Toynbee. Tác phẩm lớn nhất của ông, *Nghiên cứu Lịch sử*, 1934–1961, là một kiệt tác tổng hợp lịch sử thế giới, phân tích sự trỗi dậy và suy vong của các nền văn minh trong lịch sử nhân loại. Ông mô tả sự vận động của nền văn minh như là sự đáp ứng không ngừng các thách thức bên trong và bên ngoài. So với một triết gia lịch sử lớn khác viết trong cùng chủ đề là Oswald Spengler, quan điểm của Toynbee có phần lạc quan hơn. Bên cạnh là một nhà sử học, trong giai đoạn 1918–1950 ông còn là cố vấn hàng đầu cho chính phủ Anh về các vấn đề quốc tế, nhất là những vấn đề liên quan tới Trung Đông. Tên ông được đặt cho một tiểu hành tinh, 7401 Toynbee

(https://vi.wikipedia.org/wiki/Arnold_J._Toynbee)

thật có đạo lý, nhưng lại không phải là người Trung Quốc nói.

Vậy xin hỏi học thuyết Khổng Mạnh ở đâu? Ở Trung Quốc à? Có chắc chắn không?

Quý vị xem Trung Quốc là một nước lễ giáo, nhưng hiện nay người với người khi gặp mặt nhau có còn rất khách sáo mà cúi đầu nói “Chào bạn” không? Không thấy! Ở đâu nhìn thấy việc này? Ở Nhật Bản! Ở Hàn Quốc! Tại sao đáp án thay đổi vậy? Cho nên tôi rất lo lắng một việc, có thể sau 50 năm, pháp đình quốc tế sẽ phải đưa ra một phán quyết xem Khổng Phu Tử là lão tổ tông người Hàn Quốc, hay là lão tổ tông của người Trung Quốc? Các bạn! Kết quả sẽ như thế nào? Vị pháp quan sẽ nói:

- Phải trọng thực chất, không trọng hình thức.

Nào bây giờ chúng ta cùng xem “thực chất” nằm ở đâu? Ở người Hàn Quốc hay người Trung Quốc? Người Hàn Quốc thực hiện lời giáo huấn của Khổng Lão Phu Tử, hay là người Trung Quốc? Đến lúc đó chúng ta muốn khóc cũng không khóc được. Cho nên gọi là “*Biết liêm sỉ là gần với dũng vậy*”²⁷. Chúng ta phải trân trọng có được tổ tông tốt như vậy, trân trọng giáo huấn của họ, phải đem nó để cải đổi xã hội lại.

Vì sao giáo thọ Thang Ân Tử lại nói như vậy?

Cũng tương tự, vào năm 1988, có 75 nhà nghiên cứu đưa ra lời phát biểu ở hội nghị Paris, trong nội dung có nhắc

²⁷ “Tri sỉ cận hồ Dũng”

đền “*Nhân loại của thế kỷ 21 nếu muốn tồn tại, nếu muốn tiếp tục sinh tồn thì phải quay lại hai ngàn năm trước, hấp thu trí huệ của Khổng Lão Phu Tử*”.

Các bạn! Người như thế nào thì nhận được giải Nobel? Đều là những người xuất sắc của mỗi nghề nghiệp. Vì sao họ “khác miệng”, nhưng “đồng lời” thể hội đến “Vấn đề xã hội ở tương lai nhất định phải là học thuyết Khổng Mạnh mới giải quyết được”?

Kỳ thật những đạo lý này, chúng ta chỉ cần bình lạng lại thì đều có thể suy nghĩ ra được.

2. Nội dung giáo dục là gì?

Thứ nhất: Chuyển “tự tư” sang “từ bi, bác ái, nhân ái”

Chúng ta cùng nhau phân tích một chút:

- Nòng cốt của học thuyết Khổng Mạnh ở chỗ nào? Là “Nhân ái”.
- Nòng cốt của Phật pháp Đại thừa ở chỗ nào? Là “Từ bi”.
- Nòng cốt của Thiên chúa giáo: Thánh giả của phương Tây cũng nêu ra giải quyết vấn đề xã hội của thế kỷ 21. Thánh giả của phương Tây, Thượng đế, Giê-su dạy cái gì? Là “Bác ái”²⁸!

²⁸ “Bác ái”: Là tình thương yêu rộng lớn với khắp nhân loại. Người thế gian nói “Yêu”, KiTô giáo nói “Bác ái”, Phật pháp vì sao không nói “Yêu”? “Yêu” là cảm tình, cho nên mới đổi một tên gọi khác là “Từ bi”. “Từ bi” là lý trí, yêu có lý tính, không phải yêu của cảm tình, cho nên yêu của lý tính thì gọi là từ bi, là thương yêu với tất cả chúng sinh không có bất cứ một điều kiện nào.

Tuy đã dạy rồi, thế nhưng hiện tại vì sao vẫn phải nếm quả ác? Vì không nghe lời người xưa nói thì chịu thiệt ở ngay trước mắt.

Tư tưởng quan niệm của con người phải hướng đến giáo huấn của Thánh Hiền, vấn đề liên bất đầu chuyển tốt.

Chúng ta cùng xem, giữ tâm nhân ái:

- Hiểu được giúp đỡ lẫn nhau;
- Lại nâng lên thương yêu lẫn nhau, liền có thể sáng tạo thế giới đại đồng.

Thứ hai: Căn bản là phải dạy cho được chữ hiếu

Các bạn! Thế giới đại đồng không phải là treo ở trên tường cao. Chúng ta cùng nhau suy xét:

Khi một người có lòng hiếu thảo, hiếu tâm đích thực có ngay trong lòng họ, thì khi họ nhìn thấy cha mẹ của người khác, họ có cung kính hay không? Có!

Trong Hiếu Kinh có nhắc đến: “*Giáo dĩ hiếu, sở dĩ kính thiên hạ chi vi nhân phụ giả dã*” (Dạy con cái hiếu thảo, thì chúng cũng sẽ kính trọng cả cha mẹ của người khác)²⁹.

²⁹Xt: “**Giáo dĩ hiếu, sở dĩ kính thiên hạ chi vi nhân phụ giả dã**”: Dạy con cái hiếu thảo, thì chúng cũng sẽ kính trọng cả cha mẹ của người khác;

“**Giáo dĩ ễ, sở dĩ kính thiên hạ chi vi nhân huynh giả dã**”: Dạy con cái kính trọng bậc trưởng bối, thì chúng cũng sẽ kính trọng tất cả những trưởng bối của người khác;

“**Giáo dĩ thần, kính thiên hạ chi vi nhân quân giả dã**”: Dạy con cái có lòng kính trọng thiên hạ, thì chúng sẽ là người lãnh đạo của nhân dân.

Quý vị làm cho một người thật sự có hiếu tâm, họ đối với tất cả những người làm cha mẹ đều sẽ cung kính.

Chúng ta thử nghĩ xem, ngày nay nếu bạn có hiếu tâm, thì khi bạn ngồi xe công cộng, thấy một cụ già đi lên, bạn còn có thể ngồi chỗ đó sao? Có hay không? Bạn lập tức sẽ nghĩ đến phải mau đứng dậy, đó là trưởng bối của ta, hàng cha mẹ ta, rất cung kính mà nhường chỗ cho bà ấy ngồi. Khi bạn thấy những trưởng bối này đi trên đường, qua đường rất nguy hiểm, tin tưởng bạn sẽ lập tức tự nhiên đến để dìu đỡ họ, tin tưởng người có tâm và lòng nhân từ tự nhiên liền giúp đỡ người khác, thương yêu người khác.

Khi chúng ta biết xem trọng đức hạnh của mỗi người, xem trọng đức hạnh của trẻ nhỏ, thì toàn thể xã hội dần dần sẽ hiện ra bầu không khí hài hòa.

“Ngày tàn” hay là “Thế giới đại đồng” xem ra rất phức tạp, nhưng quý vị vẫn có thể tìm ra được mạng mạch chủ yếu của nó. Căn bản ở đâu? Trong khoảng một niệm.

3. Mục tiêu giáo dục là gì?

Hiện nay trên thị trường thường nói đến quy hoạch đời sống. Quý vị làm thế nào “kinh doanh” cuộc đời của quý vị? Quý vị hy vọng con mình “kinh doanh” cuộc đời của nó như thế nào?

Thứ nhất: *Trừ bỏ tự tư – Là đoạn ác*

Một là: Ngăn chặn dục vọng của trẻ

Không thuận theo tập tánh của trẻ

³⁰ “*Cầu bất giáo, tính nãi thiên*” (Nếu chẳng được giáo dục, bản tính thiện sẽ đổi dời), rất nhiều tập tánh liền lộ rõ ra.

Người lớn đối với vấn đề này phải rất là tường tận, do đó rất chú trọng giáo dục trẻ nhỏ, không để tăng trưởng những tập tánh này của chúng, vì nếu như chúng xa xỉ, chúng lười biếng, không cung kính, xin hỏi cả đời sẽ như thế nào? Cả cuộc đời “kinh doanh” có được tốt không? Không thể nào! Thế nhưng những tập quán này trở thành thói quen rồi, nếu muốn đem nó chuyển đổi lại sẽ rất khó.

Hai là: Phòng ngừa dục vọng cho trẻ

Dạy tiết kiệm là phòng ngừa dục vọng, tiết phước

“*Từ kiệm mà vào xa xỉ thì dễ, từ xa xỉ mà vào kiệm thì khó*”. Bạn làm cho chúng lúc nhỏ rất hạnh phúc an vui, muốn thứ gì có thứ đó, đợi đến lúc chúng tiêu tiền quen rồi thì rất khó sửa.

Chúng ta cùng xem hiện tại: Những người thiếu niên mười, hai mươi tuổi, đều vẫn chưa bước ra xã hội, nhưng tiêu tiền còn nhiều hơn người kiếm tiền, thẻ tín dụng có mấy tám (việc này tôi không có kinh nghiệm, các vị cho tôi một số tư liệu), làm đến mấy tám, tám này xài hết rồi thì xài đến tám khác.

Người xưa cảm thấy thiếu tiền [phải vay] người ta là rất xấu hổ, còn thanh niên hiện nay nghĩ ra hết cách xài trước

³⁰ Đoạn 4: VCD 02

rồi tính sau. Cho nên rất nhiều người trẻ tuổi vẫn chưa bước vào xã hội, nhưng đã đem tín dụng ra xã hội phá hoại, làm hỏng hết! Vì chúng rất xa xỉ, nên cả đời phải trở thành nô lệ của vật chất. Cho nên mục tiêu nỗ lực của chúng không phải vì để hiếu thảo cha mẹ, không phải vì để chăm sóc vợ con, mà là muốn thỏa mãn dục vọng vật chất của chúng.

Kỳ thật con người một ngày phải tốn tiền ăn cơm, quần áo có nhiều không? Không phải nhiều. Thế nhưng chỉ cần tiền nhiều phải khí chất hoang phí thì sẽ không cưỡng lại được mê hoặc. Vì phải hoàn trả tiền, nên chúng cần phải rất nỗ lực, phải đi đánh bại người khác, ngay trong công việc có thể là tổn người để lợi mình, nhìn thấy người đều cảm thấy là kẻ địch, là đối thủ, cho nên sống như ở chiến trường.

Đến tuổi già của họ thì sao? Bạn thấy, nhiều người trong chúng ta đều rất ngưỡng mộ phương Tây có phúc lợi người già, rất ngưỡng mộ. Thế nhưng chúng ta cần phải hiểu rõ, những người già này ở trong đó tuy là không lo về ăn mặc, thế nhưng đời sống tinh thần của họ rất thiếu kém. Hôm nào con cái đến thăm họ, họ sẽ vui mừng đến vài ngày, nói với các bè bạn khác là:

- Con trai tôi vẫn chưa quên tôi.

Câu nói này nghe như họ cảm thấy rất vui mừng, nhưng bạn cảm thấy chua xót. Con người thật sự cảm thấy có phước báo thì hưởng vào lúc nào vậy? Lúc tuổi già. Nếu như đời sống tinh thần thiếu kém như vậy, cuộc đời này bạn cũng sẽ không cảm thấy hạnh phúc.

Thứ hai: Bồi phước từ nhỏ cho trẻ - Là Tu thiện

Vậy nên quy hoạch đời sống như thế nào mới là chính xác? Chúng ta cùng nhau xem:

- Nếu như một đứa bé từ nhỏ có lòng nhân ái, thì nó đang vì chính mình tích phước, bồi phước. Cho nên từ nhỏ phải tích phước, bồi phước, lúc trẻ, vì có sức khỏe, đức hạnh, có trí huệ, cho nên phải tạo phước;
- Còn ở tuổi già thì hưởng phước, thì đó mới là phước chân thật.

Một là: *Bồi phước từ nhỏ bằng thiện từ ý niệm*

Quý vị không nên nghĩ rằng chúng tuổi nhỏ như vậy thì có thể bồi được phước gì? Tục ngữ thường nói “*Phước điền tâm canh*” (Canh tác ruộng tâm)³¹. Ngay khi còn là một đứa bé, từ nhỏ mỗi niệm chúng đều sẽ vì người mà lo nghĩ, luôn quan tâm đến người, tâm này của chúng đã vì cả cuộc đời của chúng bồi dưỡng ra rất nhiều phước điền.

Khi chúng có thái độ như vậy, tin rằng những điều học được chúng nhất định sẽ dâng hiến cho xã hội, vì xã hội tạo phước, tuổi già chắc chắn hưởng phước.

(VCD 03)

³¹ Xt: **Hán văn**

Canh Vũ điền ưu thủy,
Canh Thang điền ưu hạn,
Canh tâm điền thủy hạn hà u.

Dịch

*Cày ruộng Vua Vũ sợ nước lụt,
Cày ruộng Vua Thang sợ nắng hạn,
Cày ruộng tâm nào sợ nước lụt và nắng hạn.*

Hôm qua chúng ta nhắc đến vấn đề an định của thế giới, xã hội, gia đình. Trên thực tế không phải là không có biện pháp để đạt được. Then chốt chính ngay tâm niệm của mỗi người:

- Nếu như tự tư, thì liền phát sanh xung đột;
- Nếu như luôn luôn nghĩ đến người khác thì gia đình xã hội liền sẽ an khang viên mãn.

Hôm qua cũng đã nói đến:

Một đứa bé nếu như từ nhỏ có thể suy nghĩ vì người khác, thì sự khởi tâm động niệm của nó từ nhỏ đã bắt đầu vun bồi phước phần cho chính mình, từ nhỏ liền biết bồi phước tích phước. Vì giữ được tâm này nên chúng biết được: Đi học “*Chí tại Thánh Hiền*”³², phải đem đạo đức học vấn đã học phụng hiến cho xã hội, cho nên khi chúng bước vào xã hội liền biết vì xã hội tạo phước, do đó phước phần của chúng liền sẽ càng ngày càng lớn. Đến già rồi phước báo liền hiện tiền, được an hưởng lúc lớn tuổi.

³² “**Đi học chí ở thánh hiền**”: Phật dạy chúng ta làm Phật. Cổ nhân chúng ta dạy học, vào thời xưa người đi học không phải cầu công danh phú quý. Mục đích đi học của người xưa là chí tại thánh hiền, không phải chí tại công danh phú quý. Chí tại thánh hiền tức là chí ở làm người hiểu biết, không muốn làm người hờ hờ. Người hờ hờ là phàm phu, người hiểu biết là thánh hiền.

Mục tiêu của giáo dục trước đây không giống như chúng ta hiện nay. Hiện nay đi học, những học trò trẻ tuổi này đi chọn khoa ngành, điều kiện tuyển chọn hàng đầu là gì vậy? Là học ngành này có kiếm tiền được không, khoa ngành này có dễ dàng tìm được công việc không, hầu như chẳng liên quan gì với hạnh phúc của mình. (HT.Tịnh Không)

Trong “*Ngũ phước*”³³ có một phước gọi là “*Thiện chung*”. Nói cho dễ hiểu một chút chính là “Chết được dễ”, chứ không phải chết rất khó khăn. Tục ngữ thường nói: “*Không dễ chết*”. Câu nói này dường như là lời nói mắng người, thế nhưng hiện tại câu nói này không xem là lời mắng người, mà xem là gì? Xem là một hiện tượng phổ biến.

Chúng tôi nhớ còn lúc nhỏ, thường hay nghe nói đến một vị nào đó, hôm qua ra đi khi ngủ rất an lành. Hiện nay tình hình này có nhiều không? Không nhiều.

Vì sao người thời trước họ có thể an lành mà rời thế gian này, còn người hiện tại khi chết có thể phải đưa đi cấp cứu, khi chết có thể là mê mờ, không biết gì hết? Đó đều là

³³ “**Ngũ phước**”: Trong kinh Thư chép 5 phước ấy là: Thọ, Phú, Khương ninh, Du hiếu đức, Khảo chung mạng.

- Trường thọ: Là số mạng không chết yểu, lại có phước thọ lâu dài.
- Phú quý: Là tiền bạc sung túc, lại có được địa vị tôn quý.
- Khương ninh: Là thân thể khỏe mạnh và tâm linh được an ổn.
- Hiếu đức: Là thường làm việc lành, lại còn rộng chứa âm đức;
- Thiện chung: Là biết trước được thời gian mình qua đời, đến lúc mạng chung không gặp những tai họa ngang trái, thân thể không đau bệnh, trong lòng không còn vướng mắc và sầu lo về nhân thế, an lành và tự tại lìa bỏ cõi nhân gian.

Các loại thiện chung:

- 1- Tiểu thiện chung: Không gặp cảnh hoạn họa bất ngờ, không có bệnh tật mà qua đời;
- 2- Trung thiện chung: Chẳng những không có bệnh khổ mà còn không có oán hận hay áy náy trong lòng.
- 3- Đại thiện chung: Tự mình biết trước thời gian lâm chung. Thân tâm không bị ngăn ngại bởi nghiệp lực. Tự tại giải thoát mà lìa đời. Thậm chí tự mình còn thấy chư Phật và Bồ Tát. Đây mới thật là một nhân sinh hoàn mỹ.

do họ không biết cách chăm sóc thân thể, họ không biết vun bồi phước phần của chính mình. Phước quá mỏng thì không thể “thiện chung”, cho nên con người cần phải có phước phần.

Hai là: Phước phần có được từ đâu? Thiện tâm

Căn nguyên vẫn ở một niệm thiện tâm:

- Người xưa tâm địa lương thiện, nơi nơi đều nghĩ đến người khác, vì vậy mà chết được rất nhẹ nhàng.
- Người thời này tự tư tự lợi, cho nên trước khi chết vẫn sợ được sợ mất, chấp trước nhiều điều, không buông bỏ.

Nếu chúng ta muốn tuổi già hưởng phước thì phải biết giữ tâm thiện, phải biết được mỗi lúc đều có thể buông bỏ, không nên chấp trước.

Thứ ba: Cuộc đời có thể cống hiến từ khi nào, bao lâu?

Rất nhiều người đều cảm thấy, đời người phải làm việc thì mới có thể giúp đỡ cho xã hội, vì sau này già rồi sẽ không thể dốc hết tâm lực của mình. Cho nên phần nhiều đều cảm thấy dường như 20 tuổi đến 60 tuổi mới là giai đoạn hoàng kim tạo phước cho xã hội. Rất nhiều người quy hoạch đời sống đều nói như vậy.

Một là: Có thể cống hiến ngay từ khi còn nhỏ

Kỳ thật, ngay một đứa bé, từ nhỏ tiếp nhận giáo huấn của Thánh Hiền thì đời sống của chúng tuyệt đối không phải

chỉ có thời gian của 40 năm. Chúng ta cùng nhau xem, một đứa bé từ nhỏ đã dùng tâm nhân ái, giữ tâm đạo đức.

Trong lớp học của chúng tôi đã từng có một đứa bé mới hơn hai tuổi, ngày đầu tiên đến lớp, khi học xong về nhà, cha mẹ của chú hỏi chú:

- Hôm nay con học được cái gì?

Đứa bé này lập tức tinh thần phấn chấn nói ra bốn chữ:

- Hiếu thảo cha mẹ.

Cha mẹ của chú cũng rất kinh ngạc, trẻ nhỏ hơn hai tuổi học được điều vô cùng quý báu, rất là thiết thực.

Khi lần thứ hai đi học, thầy giáo mời nhiều bạn học lên chia sẻ, tuần lễ này đã làm được những việc gì để hiếu thảo với cha mẹ.

Vì học vẫn quý ở thực hành, cho nên sau khi học rồi, quay về nhà phải cố gắng thực tiễn. Rất nhiều đồng tu đều đến nói, giúp cha mẹ bưng nước rửa chân, có người cắt trái cây cho cha mẹ ăn. Bạn nhỏ hơn hai tuổi này xem thấy rất nhiều anh nhiều chị lớn đều làm được những việc hiếu hạnh, khiến chú khởi tâm học làm theo.

Các bạn! Người lớn dạy trẻ nhỏ là một phương pháp, nhưng trẻ nhỏ dạy trẻ nhỏ lại là một phương pháp tốt, nên gọi là “*Tương quán nhi thiện*” (Nhìn theo bắt chước làm lành)³⁴,

³⁴ Xt: “**Dĩ ngôn giáo giả tụng, dĩ thân giáo giả tụng. Quân tử cư hương, dĩ thân suất vật, linh đức phục nhân, tương quán nhi thiện**”: Dùng lời lẽ để dạy thì bị tranh cãi, dùng thân để dạy thì người khác thuận theo. Quân tử sống

chúng sẽ quan tâm lẫn nhau. Cho nên đứa nhỏ này, sau khi học tiết thứ hai xong, lập tức liền tìm lấy tách trà mang nước nóng đến cho cha mẹ uống.

Các bạn! Chú mới hơn hai tuổi mà luôn giữ cái tâm như vậy. Cho nên đây gọi là “*Phước điền tâm canh*” (Canh tác ruộng tâm của mình), chú đã đang vun bồi phước phần của chính mình. Hành vi của chú như vậy là “*Tu thân*” (Sửa mình, tu dưỡng đạo đức học vấn của chính mình).

Chú cũng sẽ cảm động cha mẹ của mình. Ngay đến đứa bé hơn hai tuổi cũng biết bung trà cho cha mẹ uống, biết được mọi lúc mọi nơi phải suy nghĩ đến cha mẹ. Tin rằng bậc cha mẹ cũng cảm thấy con mình làm như vậy thì chính mình càng phải tích cực làm hiếu đạo. Cho nên đứa bé này đã bắt đầu “*tề gia*” (Sắp xếp gia đình).

Thí dụ về chú bé này, khi tôi ở Trung Quốc Đại Lục đã giảng khắp cả đại giang Nam Bắc, thậm chí biểu dương ở hải ngoại, đem câu chuyện của chú kể ở các nơi như Malaysia, Singapore, Indonesia. Vì đứa bé này chân thật là công phu tu thân, chúng ta mới có thể đem những câu chuyện này mà biểu dương với mọi người, để thật nhiều người trong khắp thiên hạ đều có thể do đây mà bắt chước theo.

Cho nên một đứa bé nếu như từ nhỏ nhận được giáo dục của Thánh Hiền, sinh mạng của chúng tuyệt đối không phải là từ 20 tuổi mới bắt đầu phát quang, mà từ mấy tuổi

trong làng, dùng thân để làm gương lôi kéo mọi người, dùng đức khiến người khác khâm phục rồi nhìn theo bắt chước làm lành. (trích: *Ấn Quang Pháp Sư Văn Sao Tục Biên, Phần 5 - Chuyển ngữ: Bửu Quang Tự đệ tử Như Hòa - Giáo chánh: Tịnh nghiệp hành nhân Minh Tiến & Huệ Trang*)

vậy? Nếu như lúc người mẹ mang thai, liền biết mở Đệ Tử Quy, đọc cho chúng nghe, cho chúng nghe những kinh điển Thánh Hiền này, có thể đưa bé này khi sanh ra, câu đầu tiên nói cái gì nào? Có thể nói là **“Đệ Tử Quy, thánh nhân huấn”** (Đệ Tử Quy, Thánh nhân dạy), đưa bé đó từ nhỏ sanh ra liền có thể hoằng dương thánh giáo, sinh mạng của chúng ta từ nhỏ đã có giá trị rồi.

Hai là: Cống hiến suốt đời, thậm chí muôn đời

Cũng vậy, đưa bé từ nhỏ đọc sách Thánh Hiền, chúng lớn lên tạo phúc xã hội, trí huệ của chúng sẽ ngày càng thêm lớn, càng già chúng càng có giá trị, đi đến nơi nào cũng có rất nhiều “*Hậu sanh, văn bối*”³⁵ đến thân cận. Vì thân cận được người như thế thì có thể nhận được rất nhiều khảo thí của nhân sanh, giảm thiểu rất nhiều những việc sai lầm. Cho nên người tiếp nhận giáo huấn của Thánh Hiền thì sinh mạng của họ không phải là 60 tuổi kết thúc, mà là đến già vẫn rất có giá trị.

Ba là: Các tấm gương cống hiến muôn đời

1- Lão Hòa Thượng Tịnh Không

Thầy giáo của tôi là Hòa Thượng Tịnh Không, năm nay đã 79 tuổi rồi. Ngài đi đến khắp nơi trên thế giới, đều có rất nhiều học trò hy vọng có thể nhận được giáo huấn của Ngài. Không chỉ là người Trung Quốc mong nhận được giáo huấn của Ngài, hiện tại các chủng tộc tôn giáo trên thế giới đều rất hy vọng có thể thân cận vị trưởng lão này. Cho nên sinh

³⁵ **“Hậu sanh, văn bối”**: Là cách xưng hô khi đứng trước người già cả của hạng người sinh sau đẻ muộn.

mạng của Ngài tuyệt đối không phải là 60 tuổi kết thúc, sinh mạng của Ngài đến lúc nào kết thúc vậy? Không hề kết thúc, vì giáo huấn của ngài là từ trong tâm chân thành lưu xuất ra, mà tâm chân thành có thể siêu việt «thời, không» (thời gian và không gian).

Trong “Trung Dung”³⁶ nói “*Thành giả, vật chi chung thi*” (Chân thành là khởi đầu và cùng đích của mọi vật)³⁷, chân thành nhất định có thể thành tựu sự việc. Hơn nữa “*Chí thành như thần*”³⁸, chí thành có thể cảm thông. Cho nên dùng tâm chân thành dẫn đến hành động, lời nói đều không vì thời gian và không gian mà thay đổi được sức ảnh hưởng của Ngài.

2- Không Lão Phu Tử

³⁶“**Trung dung**”: Đại Học cùng với Trung Dung, Luận Ngữ và Mạnh Tử hợp thành bộ Tứ Thư được Khổng Tử khởi xướng và Mạnh Tử kế thừa. Hai thiên Đại Học và Trung Dung trong Tiểu Đới Lễ Ký có ảnh hưởng rất lớn trong triết học Trung Quốc sau này.

³⁷Xt: “**Thành giả, vật chi chung thủy, bất thành vô vật. Thị cố quân tử thành chi vi quý. Thành giả, phi tự thành kỷ nhi dĩ dã, sở dĩ thành vật dã. Thành kỷ, nhân dã; thành vật, trí dã; tính chi đức dã, hợp ngoại nội chi đạo dã. Cố thời thố chi nghi dã**»:

Trung Dung nói: “Chân Thành là khởi đầu và kết thúc của vạn vật. Không có Thành thì không có vạn vật. Do đó, quân tử xem Thành là quý. Thành không chỉ là hoàn thiện bản thân, mà còn phải hoàn thiện vạn vật. Hoàn thiện bản thân là Nhân Ái; hoàn thiện vạn vật là Trí. Nhân và Trí là hai đức của Tính. Có hai đức ấy tức là hợp nhất ngoài và trong. Cho nên quân tử luôn thi hành đúng nghi thức» [Lê Anh Minh]

³⁸“**Chí thành như thần**”: Tử Tư (cháu nội Khổng Tử) nói: Bậc chí thành như thần linh. Có nghĩa là con người khi tu thân đến độ chân thành hết mức thì có sự hiểu biết và năng lực như thần minh, không bị lệ thuộc vào không gian và thời gian như người thường nữa – (*Trích Tử bình thư giải*)

Thưa các bạn! Không Lão Phu Tử đã chết chưa? Tinh thần của ông trường tồn, là mô phạm cho đời sau.

3- Phạm Trọng Yêm

Phạm Trọng Yêm đã chết chưa? Vào năm 2002, Trung Quốc Đại Lục tổ chức một cuộc hoạt động cho người Hoa toàn cầu học kinh, đến từ Malaysia, đến từ Singapore, HongKong, Indonesia. Người Hoa rất nhiều nơi đều đến Sơn Đông để tham dự, trong đó có một yêu cầu đặc biệt với người đến tham dự, đó là đều là truyền thừa đời sau của Phạm Trọng Yêm. Đã hơn 800 năm qua, mà đời sau của ông đều rất có thành tựu. Ngay trong lúc diễn giảng, tôi đã tìm ra được hai vị, trong đó có một vị tôi thấy ông có khuôn mặt rộng, trái tai rất to. Người xưa nói, nhìn là biết tướng phú quý. Cho nên giáo huấn của ông từ 800 năm trước vẫn ảnh hưởng đến con cháu đời sau của ông. Vị con cháu này của ông, trong hoạt động truy điệu ở Sơn Đông, bước lên trên đài hát lên một bài ca. Họ đem Nhạc Dương Lâu Ký của Phạm Trọng Yêm phổ thành một ca khúc. Khi họ hát đến câu: “*Tiên thiên hạ chi ưu nhi ưu, hậu thiên hạ chi lạc nhi lạc*” (Lo trước cái lo của thiên hạ, vui sau cái vui của thiên hạ), tin rằng linh hồn Phạm Trọng Yêm trên trời, ông cũng cảm thấy đời này thật có giá trị, đời này thật không uổng phí.

Ngay con cháu của chúng ta, từ nhỏ tiếp nhận giáo huấn của Thánh Hiền, nó biết dùng tâm chân thành, tâm yêu thương để “kinh doanh” cuộc đời của nó, tin rằng giá trị đời này của nó sẽ mãi được lưu truyền.

Các bạn! Khi quý vị làm cha mẹ, làm trưởng bối, rút cuộc quý vị muốn con cháu của mình có một nhân cách thế nào? Việc này rất quan trọng. Quý vị hy vọng chúng:

- Là mô phạm (hình mẫu, tấm gương) cho đời sau, hay là mong muốn chúng...
- Không bị chết đói thì được rồi?

Các bạn! Tư tưởng quan niệm của chúng ta sẽ trực tiếp ảnh hưởng đến con cháu đời sau.

Làm người phải có chí khí. Khi chúng ta biết nền văn hóa xưa có thể giải quyết vấn đề của xã hội và thế giới này thì chúng ta phải nỗ lực phấn đấu, phải dũng cảm mà đi con đường này.

Các vị bằng hữu! Dũng cảm mà đi cũng không cần phải rơi đầu, cũng không cần phải đổ máu, chỉ cần biết phải bắt đầu từ đâu?

IV. TU DƯỠNG ĐẠO ĐỨC PHẢI BẮT ĐẦU TỪ ĐÂU? **Từ chữ Hiếu**

Bắt đầu từ tu thân của chính mình mà làm. Cho nên có rất nhiều sự nghiệp lớn bắt đầu từ rất nhỏ, từng bước từng bước mà làm ra.

IV-1. Muốn thành tựu phải bắt đầu từ “Tu thân”³⁹

Trong “Đại Học”⁴⁰ có câu giáo huấn rất quan trọng:
“Từ thiên tử cho đến dân thường, việc đầu tiên là lấy tu thân

³⁹ “Tu thân”: Tu sửa bản thân

⁴⁰ **“Đại Học”**: Nguyên là một chương trong Lễ Kí được viết thành sách trong khoảng thời gian từ thời chiến quốc đến thời Tần Hán, được xem là một trong những sách chủ yếu của Nho Gia. Tác giả của Đại Học là ai hiện nay vẫn chưa xác định rõ, có người cho là của Tử Tư viết, nhưng Chu Hy đời Tống lại cho là của Tăng Tử viết.

“Đại học chi đạo, tại minh minh đức, tại thân dân, tại chí u chí thiện. Tri chỉ nhi hậu hữu định, định nhi hậu năng tĩnh, Tĩnh nhi hậu năng an, an nhi hậu năng lực, lực nhi hậu năng đắc. Vật hữu bốn mặt, sự hữu chung thủy, tri sở tiên hậu, tắc cận đạo hĩ”:

Đạo của Đại học làm việc lớn là ở chỗ làm rạng tỏ cái đức sáng của mình, thương yêu người dân, và chỉ dừng ở chỗ chí thiện (vô cùng hoàn thiện). Biết được cái mục đích cần đạt đến mà sau đó mới có sự kiên định (đã định được việc đúng đắn). Định rồi mới có thể yên ổn (không còn thay đổi nữa). Yên rồi mới có thể an tâm, thư thái. An tâm rồi thì sau mới lo nghĩ, mưu sự. Lo nghĩ cho chu đáo rồi sau mới có thể đạt thành.

Cổ chi dục mình minh đức u thiên hạ giả,

1. **Tiên trị kì quốc;**
2. **Dục trị kì quốc giả, tiên tề kì gia;**
3. **Dục tề kì gia giả, tiên tu kì thân;**
4. **Dục tu kì thân giả, tiên chính kì tâm;**
5. **Dục chính kì tâm giả, tiên thành kì ý;**
6. **Dục thành kì ý giả, tiên trí kì tri,**
7. **Trí tri tại cách vật.**

Điều mong muốn của người xưa là làm tỏ đức sáng trong thiên hạ:

1. Do vậy trước tiên họ phải lo liệu, sắp xếp nước mình (trị quốc);
2. Muốn trị quốc, trước hết phải sửa sang, sắp đặt nhà mình (tề gia);
3. Muốn tề gia, trước hết phải hàm dưỡng và rèn luyện bản thân (tu thân);
4. Muốn tu thân, trước hết phải giữ cho lòng mình ngay thẳng (chính tâm);
5. Muốn chính tâm, trước hết phải chân thật với điều mình nghĩ (thành ý);
6. Muốn thành ý, trước hết phải suy xét đến cùng những điều mình biết (trí tri);
7. Mà sự hiểu biết căn kẻ nằm ở chỗ nghiên cứu, xem xét sự vật đến cùng (cách vật)

làm gốc”. Ý muốn nói rằng, cho dù họ là người lãnh đạo quốc gia hay là người dân bình thường, họ muốn trị quốc được tốt, trị gia được tốt, phải hạ thủ công phu từ chỗ nào? Tu dưỡng đạo đức, học vấn của chính mình.

1. Vật cách nhi hậu tri chí, tri chí nhi hậu ý thành,

2. Ý thành nhi hậu tâm chính, tâm chính nhi hậu thân tu,

3. Thân tu nhi hậu gia tề,

4. Gia tề nhi hậu quốc trị,

5. Quốc trị nhi hậu thiên hạ bình.

1. Xét sự vật cho cùng lẽ rồi (**cách vật**) thì sự hiểu biết mới đạt đến đích, hiểu biết thấu đáo rồi (**trí tri**) thì điều mình suy nghĩ (ý) mới được chân thật (thành) (**thành ý**).

2. Điều mình nghĩ có chân thật thì lòng mình mới ngay thẳng (chính) (**chánh tâm**), lòng có ngay thẳng thì bản thân mới hàm dưỡng và rèn luyện được (**tu thân**).

3. Hàm dưỡng và rèn luyện bản thân được rồi thì mới sửa sang, sắp xếp việc nhà (**tề gia**);

4. Sắp xếp việc nhà được rồi thì mới lo liệu cho đất nước (**trị quốc**);

5. Lo liệu cho đất nước được thì thiên hạ mới yên ổn (**bình thiên hạ**).

“Tự thiên tử dĩ chí ư thứ nhân, nhất thị giai dĩ tu thân vi bản. Kỳ bản loạn nhi mạt trị giả phủ hĩ, kì sở hậu giả bác, nhi kì sở bác giả hậu, vị chi hữu dã! thử vị tri bản, thử vị tri chí dĩ”

(Từ bậc thiên tử cho đến thứ dân đều phải lấy sự hàm dưỡng và rèn luyện bản thân (tu thân) làm gốc. Cái gốc của nó lộn xộn, rồi ren (loạn) thì không thể nào lo liệu, sắp xếp (trị) được ở cái ngọn vậy. Cái chỗ quan trọng thì coi nhẹ mà cái chỗ không quan trọng thì lại xem trọng thì chưa từng có vậy. Thế mới gọi là biết cái gốc, thế mới gọi là đạt đến sự hiểu biết vậy”).

Đoạn trên đây là ý tứ chủ yếu của Đại Học, vốn gọi là tam cương lĩnh và bát điều mục của Đại Học.

- Tam cương lĩnh là: Minh Minh đức; Tân dân; Chi ư chí thiện.
- Bát điều mục là: Cách vật, Trí tri, Thành ý, Chính tâm, Tu thân, Tề gia, Trị quốc, Bình thiên hạ. (*Phùng Hữu Lan viết, Lê Anh Minh dịch*)

Khi quý vị có đạo đức, học vấn, thì có thể tề gia, trị quốc, bình thiên hạ. Cho nên nhiều việc phức tạp, quý vị đem nó phân tích cặn kẽ, kỳ thật rất đơn giản.

Chúng ta đã hiểu rõ được, người có tâm nhân từ, mỗi niệm có tâm nhân từ, người người đều có nhân từ, thì xã hội liền có thể hướng đến một thế giới đại đồng.

Chúng ta tiến thêm một bước nữa, một người có tâm nhân từ, phải bắt đầu bồi dưỡng từ đâu? Phải hạ thủ từ đâu mới có thể nuôi lớn tâm nhân từ của họ?

Chúng ta luôn phải tìm ra cái bước đầu tiên. Bước đầu tiên này ở đâu vậy? Tốt! Khi chúng ta thường hay hướng về cội gốc mà tư duy thì chân lý liền xuất hiện.

IV-2. Muốn “tu thân” phải bắt đầu học từ chữ “Hiếu”

Một người không hiếu kính đối với cha mẹ, họ đi hiếu kính đối với người khác, quý vị có tin hay không?

Trong “Hiếu Kinh” có câu “*Bất ái kỳ thân*” (Kẻ không yêu mến người thân)⁴¹, không yêu cha mẹ của họ, “*Nhi ái tha*

⁴¹ “**Bất ái kỳ thân, nhi ái tha nhân giả, vị chi bội đức**”: Kẻ không yêu mến người thân mà yêu mến người khác, gọi là phản bội đạo đức.

Xt: Khổng Tử:

1. “**Thân thể phát phu, thụ chi phụ mẫu, bất cảm hỷ thương, hiếu chi thủy dã.**”
2. **Lập thân hành đạo, dương danh vu hậu thế, dĩ hiển phụ mẫu, hiếu chi chung dã.**
3. **Hiếu chi sự thân, cư tắc trí kỳ kính, dưỡng tắc trí kỳ lạc, bệnh tắc trí kỳ ưu, tang tắc trí kỳ y, tế tắc trí kỳ nghiêm.**
4. **Cố nhân, bất ái kỳ thân, nhi ái tha nhân giả, vị chi bội đức;**

nhân giả” (mà yêu mến người khác) mà đi thương yêu cha mẹ người khác, gọi là “*Vị chi bội đức*” (gọi là phản bội đạo đức), là trái với đức hạnh của một con người. Việc này không thể nào có được.

IV-3. Muốn “tề gia, trị quốc, bình thiên hạ” phải dạy dân chữ “Hiếu”

Trong lúc giảng dạy, tôi đã từng thỉnh giáo qua một số bạn nữ chưa kết hôn. Tôi nói:

- Có một người nam, anh ấy rất tích cực đeo bám bạn, không ngừng nỗ lực trong suốt mấy mươi năm (hiện tại còn có loại ái tình lâu dài mấy mươi năm như một ngày không? Hiện tại hình như không còn). Anh ấy đeo đuổi bạn ba năm, ba năm như một ngày. Bạn có bất cứ yêu cầu nào, thì anh ấy nhất định tận tâm tận lực làm tốt giúp bạn, hơn nữa chỉ cần có thời gian rảnh liền mời bạn đi uống cafe, dẫn bạn đi du sơn ngoạn thủy.

5. Bất kính kỳ thân nhi kính tha nhân giả, vị chi bội lễ.”

Dịch nghĩa: Không Tử nói:

1. “Thân thể tóc da là thứ nhận của cha mẹ, không dám làm tổn thương, đó là bắt đầu lòng hiếu thảo vậy.
2. Lập thân, làm đều đúng đạo, nêu tiếng tăm cho đời sau để làm vẻ vang cha mẹ là phần cuối của nét hiếu thảo vậy.
3. Con hiếu thờ cha mẹ, cư xử phải hết mực cung kính, nuôi nấng phải hết mực vui vẻ, bệnh hoạn, phải hết mực lo lắng, lễ tang phải hết mực nghiêm túc.
4. Thế cho nên, kẻ không yêu mến người thân mà yêu mến người khác gọi là phản bội đạo đức;
5. Kẻ không tôn kính người thân mà tôn kính người khác gọi là phản bội lễ giáo.”

Tôi nói tiếp:

- Thế nhưng anh ấy chưa từng uống cafe với cha mẹ mình, cũng chưa từng đi leo núi với cha mẹ. Ba năm này, bạn cảm thấy anh ấy rất tốt đối với bạn, anh ấy muốn kết hôn với bạn.

Đột nhiên có một vị trưởng bối, là người hàng xóm của anh ấy nói với bạn: “Người nam này không hiếu kính đối với cha mẹ của anh ấy”. Xin hỏi, bạn có nên kết hôn với anh ấy không? Có nên không? Không nên!

1. Không tâm hiếu tất không đạo nghĩa

Có một số bạn nữ hơi do dự. Người trong cuộc mê muội, nếu như bây giờ còn do dự, thì thật sự gặp phải rồi phải làm sao?

Nhất định là nhảy vào.

Vì sao các vị có kinh nghiệm đến như vậy? Cho nên chúng ta phải hiểu rõ được, hiếu rất quan trọng đối với một con người. Một người không học được hiếu đạo thì thái độ đời sống ân nghĩa, đạo nghĩa của họ không thể hình thành được. Vì người có ân đức lớn nhất đối với chúng ta không ai hơn được cha mẹ của chính mình, khổ cực mang thai, sanh đẻ, nuôi nấng, dạy bảo.

Họ không nuôi lớn ân nghĩa, không nuôi lớn đạo nghĩa, thì sẽ nuôi lớn cái gì?

Có rất nhiều cha mẹ nói:

- Con của tôi không học tốt, cũng không học xấu.

Có người nào như vậy hay không? Học như chiếc thuyền chầy ngược dòng nước, không tiến thì ắt lùi. Cái gì là ngược dòng nước? Xã hội hiện nay là một cái lò ô nhiễm lớn, cho nên bạn không mau dạy chúng cho tốt thì chúng nhất định sẽ học xấu.

Tôi đã từng ở một nơi tương đối hẻo lánh để dạy học, thông thường người ta sẽ cho rằng, ở nơi hẻo lánh thì mức ô nhiễm sẽ thấp, cho nên trẻ con rất đơn thuần. Kỳ thật không phải vậy, vì hiện nay có một đại ma vương ở khắp mọi nơi, cho dù bạn ở trong núi sâu, nó cũng sẽ chạy đến nơi đó và nó đem những quan niệm không chính xác nói với bạn. Đại ma vương này là ai?

Truyền hình.

Làm sao các vị nhận biết được nó vậy? Đúng rồi!

Cho nên chúng ta phải cảnh giác. Bạn không mau đem quan niệm thái độ chuẩn xác dạy cho trẻ con, thì mỗi ngày từng li từng tí chúng đang học những điều không tốt. Vì vậy, khi cho đứa bé xem truyền hình, nhất định phải chọn những tiết mục không ô nhiễm, những tiết mục tốt.

2. Không đạo nghĩa tắt nuôi lớn “lợi, hại”

Khi đứa bé không thêm lớn ân nghĩa, tình nghĩa, thì sẽ thêm lớn cái gì? Sẽ thêm lớn lợi hại. Chúng ưa thích thì chúng sẽ tận lực mà truy cầu; Chúng không ưa thích thì có thể chúng sẽ trở mặt không nhận người quen. Khi đó thái độ của đứa bé đối với người đều là lợi hại.

Vậy lợi hại có đáng tin cậy hay không? Hôm nay không có lợi hại gì thì anh em còn có thể hòa thuận cùng ở với nhau, ngày mai có thể vì tài sản của cha mẹ mà anh em liền sẽ trở mặt.

Thứ nhất: “Lợi” thì dùng mọi thủ đoạn để đạt được

Cho nên vì sao người nam này trong ba năm có thể tận tâm tận lực đến như vậy, vì người nữ đó mà bỏ công ra. Nguyên nhân ở chỗ nào? Có lợi để chiếm.

Cho nên quý vị thấy ngày nay, người con trai thấy người nữ xinh đẹp, họ không tiếc thân tình nguyện phục vụ cho cô ấy, có hay không? Nửa đêm cô gái này bụng đói rồi, gọi điện cho anh ấy, anh ấy lập tức chạy đi mua cho cô ấy một ly bột mè nóng, hoặc là một ly hạnh nhân nóng để cô ấy ăn, động lực phía sau này là “lợi”.

Thứ Hai: “Hại” thì dùng mọi thủ đoạn để trừ bỏ

Sau khi bạn lấy anh ấy rồi, sau ba năm lại sanh cho anh ấy một đứa con trai vừa trắng vừa tròn. Thế nhưng sanh con rất khó nhọc, cho nên trên mặt có vài nếp nhăn, không còn mỹ miều trẻ đẹp như trước. Rốt cuộc vị nam sĩ này ra ngoài làm việc, thấy một người xinh đẹp trẻ tuổi hơn.

Lúc này cô vợ của anh ta bây giờ đối với anh ta đã chuyển từ “lợi” biến thành “hại” rồi. Vì anh ấy lại muốn theo đuổi cô gái khác đó, nên cô vợ lúc này từ lợi liền biến thành hại. “Hại” thì phải làm sao?

Phải trừ bỏ.

Đây là các bạn nói đây nhé.

3. Lợi mình hại người, tất xã hội động loạn

Bởi vì anh ấy chỉ có lợi hại, chỉ có thích ác, cho nên từ lợi liền biến thành hại, từ hại biến thành ác.

Làm ra động tác này, sẽ ảnh hưởng gia đình, ảnh hưởng xã hội, cho nên tỷ lệ ly hôn ngày càng tăng cao.

Thứ nhất: Tỷ lệ ly hôn cao

Khi tỷ lệ ly hôn cao thì trực tiếp ảnh hưởng đến giáo dục thế hệ sau. Không chỉ là sau khi bạn ly hôn sẽ ảnh hưởng đứa nhỏ này, mà ở ngay trong quá trình chung sống, sự xung đột của vợ chồng, bầu không khí không tốt này, sẽ ghi lại ấn tượng sâu sắc trong tâm khảm của ai? Của trẻ nhỏ.

Cho nên vợ chồng bất hòa, vợ chồng ly hôn là tổn hại cả đời đối với con cái.

Thứ hai: Tỷ lệ tội phạm tăng

Tỷ lệ ly hôn còn kéo theo một vấn đề xã hội nghiêm trọng khác nữa, đó chính là tỷ lệ phạm tội.

Tôi đã từng hỏi qua một vị là người lãnh đạo của trại giam, ông nói:

- Có đến 60% - 70% số người bị tù tội, đều có xuất thân từ gia đình bất hòa.

Gia đình không kiện toàn, trẻ nhỏ từ nhỏ không có giáo dục gia đình tốt, cho nên nền tảng nhân sanh của chúng

không được xây đắp, sau đó đến trường học, vào xã hội, gặp được nhân duyên không tốt, lập tức liền bị bắt gốc, rất dễ dàng bị bạn xấu làm hư hỏng.

Thứ ba: Lợi mình hai người tất xã hội động loạn

Khi tỷ lệ phạm tội của xã hội càng ngày càng cao, dù bạn có nhiều tiền, có địa trong xã hội, bạn có cảm giác an toàn hay không? Không có!

Hiện tại cả thế giới, đích thực ra rất ít người có cảm giác an toàn. Chúng ta đi dạo trên phố, như tôi đi đến Hải Khẩu, ba lô của tôi, tôi phải mang như thế nào? Nhất định phải mang ở phía trước, hoặc là mang ở phía trước bụng, phải mang như vậy mà đi chậm chậm. Nếu mang phía sau sẽ như thế nào? Nếu như có người muốn giựt bóp da của bạn, bạn liền bị nguy hiểm.

Thứ tư: Vì sao tỷ lệ ly hôn cao? Không dạy hiểu đạo

Hiện tại xã hội không được an định là kết quả, còn nguyên nhân do đâu vậy? Gia đình không có ổn định, con người từ nhỏ không được dạy hiểu đạo, không học giáo huấn Thánh Hiền.

Ngày nay hôn nhân không tốt, nguyên nhân do đâu? Nguyên nhân từ nhỏ không được học hiểu đạo.

Chúng ta hiểu rõ được điểm này thì càng phải xem trọng giáo huấn của hiểu đạo, và giáo huấn của Thánh Hiền. Nhất là chúng ta trước đây thường hay oán trách trị an xã hội không tốt, chỉ bằng hiện tại làm từ chính mình, dạy hiểu cho con cái, đồng thời nhìn thấy con cái của người khác cũng

phải dạy cho chúng hiếu thảo với cha mẹ. Chúng ta phải tận tâm tận lực mà phát triển quan niệm quan trọng chính xác này.

Khổng Lão Phu Tử trong Hiếu Kinh có một đoạn khai thị rất quan trọng: “*Phù hiếu, đức chi bản dã, giáo chi sở do sanh dã*” (Hiếu là cái gốc của đạo đức, mọi việc giáo dục con người đều phát sinh từ cái gốc này).

“Hiếu” là căn bản của đức hạnh, giáo dục phải bắt đầu từ chỗ này. Nếu không bắt tay từ hiếu đạo, thì không thể nuôi lớn được đức hạnh của một người. Cho nên giáo dục là chú trọng hiếu đạo.

Các bạn! Chúng ta đem câu này đọc qua một lượt, bạn đọc qua một lần nhất định có cảm giác không như ngày trước đọc qua một câu này. Nào, chúng ta cùng đọc qua một lần: “*Phù hiếu, đức chi bản dã, giáo chi sở do sanh dã*” (Hiếu là cái gốc của đạo đức, mọi việc giáo dục con người đều phát sinh từ cái gốc này).

Tốt quá! Đã tìm được căn bản thì đường sẽ không còn xa, nên gọi là quân tử lo ở gốc, gốc đã kiên lập thì nhân đạo liền sanh. Cho nên Khổng Lão Phu Tử trong Luận Ngữ liền nói đến “*Hiếu để dã giả, kỳ vi nhân chi bản dã*” (Hiếu thuận là cội gốc của đạo làm người). Vì vậy chúng ta nhất định phải bắt đầu từ chữ “Hiếu”.

V. HỌC CHỮ HIẾU Ở ĐÂU? Đệ Tử Quy

Chủ đề lần này của chúng ta là giảng rõ về Đệ Tử Quy, mà Đệ Tử Quy chính là từ “Hiếu, Để” mà cắm gốc. Cho nên vừa mới bước vào cửa Đệ Tử Quy là “**Nhập tắc hiếu**” (Ở

nhà phải hiểu), kế tiếp đến “**Xuất tặc đễ**” (Ra ngoài kính anh, nhường em).

Trước khi chúng ta bắt đầu giảng Đệ Tử Quy, chúng ta cần phải xác lập trước thái độ học tập chính xác. Khi chúng ta có thái độ học tập chính xác, hiệu quả học tập của bạn sẽ rất tốt. Tục ngữ nói “*Bắt đầu tốt là thành công được một nửa*”.

VI. THÁI ĐỘ HỌC TẬP THẾ NÀO?

1. Lập chí

Học tập quan trọng ở lập chí, nên gọi là “Học quý lập chí”.

Thứ nhất: *Chí nguyện phải là hy sinh phụng hiến vì xã hội, vì đại chúng*

Nói cách khác là vì muôn đời cuộc sống thái bình

Chúng tôi ở Hải Khẩu mở lớp học cho thầy giáo, tiết thứ nhất chúng tôi cùng với tất cả thầy giáo cùng đồng lập ra một chí hướng là “*Vì tiếp nối tuyệt học của thánh giáo, vì vạn thế khai mở thái bình*” (Vì Thánh Hiền mà tiếp nối chân truyền, vì muôn đời mà mở ra cuộc sống thái bình).

Chúng ta thường mong cầu thế giới hòa bình, thế giới hòa bình là một kết quả, vậy trước tiên phải trồng nhân gì?

Thứ hai: *Muốn thực hiện được chí nguyện phải làm gì?*

Một là: Phải tiếp nối tuyệt học của Thánh Hiền

Trước tiên mỗi người phải trồng cái nhân tư tưởng quan niệm nhân ái. Mà quan niệm tư tưởng nhân ái phải thông qua học tập, thông qua giáo dục, cũng chính là phải giáo dục trí huệ của Thánh Hiền. Cho nên “khai thái bình” (mở ra đời sống thái bình) là kết quả, “kế tuyệt học” (tiếp nối tuyệt học của Thánh Hiền) là trồng nhân. Vì tiếp nối tuyệt học của thánh giáo mới có thể nương trước dìu sau.

1) Trước phải nỗ lực học thánh giáo tốt

(1) Học từ kinh điển

Muốn nương trước thì chính mình trước tiên phải học tốt. Chúng tôi có một vị thầy giáo dạy lớp năm, thầy có sự mạng như vậy. Thầy là cả ngày ngoài việc dạy học ra, còn phải sắp xếp ba giờ đồng hồ thâm nhập kinh điển thánh giáo. Mỗi buổi sáng thầy đi đến trường học từ rất sớm, sau đó chính mình lật Đệ Tử Quy ra, lật Hiếu Kinh ra đọc tụng.

Học trò của ông vừa bước vào cửa, vốn dĩ còn mang theo thức ăn sáng dự định đến nơi đó từ từ mà ăn, nhưng khi thấy thầy giáo đã đoan trang nghiêm túc ngồi ở đó đọc kinh, trẻ nhỏ lập tức đến chỗ ngồi của chính mình và đem sách kinh ra cùng đọc theo.

Cho nên, các bạn, giáo dục quan trọng nhất là việc gì? Lấy mình làm gương.

(2) Học từ các vị thánh triết

Do bởi dụng tâm của thầy, cho nên lớp của thầy ngoài thành tích học tập, lễ phép có sự thành công rất lớn. Hiệu trưởng của thầy sau khi xem thấy rồi, liền hỏi ông rằng:

- Lớp của thầy dạy như thế nào vậy, vì sao mà dạy được tốt đến như vậy?

Vị thầy giáo này nói với hiệu trưởng:

- Vì em đã giảng mấy trăm lần giáo huấn của cổ thánh tiên hiền, nên đã dùng giáo huấn của cổ thánh tiên hiền để dạy các em.

Trung Quốc có một bộ sách, mang tên là Đức Dục Cổ Sự⁴², trong đó có hơn bảy trăm câu chuyện của thánh triết nhân, phân thành tám mục để biên tập. Tám mục này chính là bát đức, căn cứ “*Hiếu, Đễ, Trung, Tín, Lễ, Nghĩa, Liêm, Sĩ*”⁴³, từ bát đức này biên tập ra. Mỗi ngày ông giảng cho học trò nghe hai ba câu chuyện giáo dục. Cho nên những đứa nhỏ đó về sau hiểu được “Thấy người hiền thì biết sửa mình” (**Kiến nhân thiện, tức tư tề** - Thấy người thiện, ta học theo).

2) Sau phải nỗ lực thực hành - Dùng Đệ Tử Quy tự quán xét mọi lúc, mọi nơi

Sau đó lại dùng Đệ Tử Quy làm quy chế cho lớp của mình. Học trò phạm quy không đợi thầy giáo nói, chính mình liền biết được sai ở câu nào.

⁴² “Bát Đức Tu Tri”, còn gọi là Đức Dục Cổ Sự do tiên sinh Thái Văn Long (tự Chấn Thân) biên soạn vào năm đầu Dân Quốc, bao gồm những câu chuyện đề cao tám đức “hiếu, đễ, lễ, nghĩa, trung, tín, liêm, sĩ”.

⁴³ “**Hiếu** (lòng biết ơn cha mẹ, hết lòng phụng dưỡng cha mẹ), **đễ** (kính mến, biết vâng lời anh), **trung** (trung thành, làm hết bổn phận), **tín** (Tín, không sai lời hẹn là tín, như trung tín), **lễ** (Tôn kính, hậu đãi), **nghĩa** (nghĩa, lễ phải chăng, việc đáng phải làm, việc làm vì người khác, việc có lợi ích chung), **liêm** (Ngay thẳng, trong sạch), **sĩ** (Biết xấu hổ)”

Thí dụ nói: Học sinh chạy trong phòng học, bị đụng vào bàn ghế, học trò sẽ nói gì? **“Khoan chuyển loan, vật xúc lăng”** (Rẽ quẹo rộng, chớ đụng góc), **“Sự vật mang, mang đa thác”** (Lúc làm việc, chớ vội vàng, vội sai nhiều).

Khi trẻ nhỏ có hành vi không tốt xuất hiện, trẻ nhỏ sẽ nghĩ đến:

“Vô tâm phi, danh vi thác, hữu tâm phi, danh vi ác; Quá năng cải, quy ư vô, thẳng yểm sức, tăng nhất cô” (Lỗi vô ý, gọi là sai; Lỗi cố ý, gọi là ác. Biết sửa lỗi, lỗi không còn; Còn che giấu, tội tăng thêm). Cho nên trẻ nhỏ hiểu được sẽ mạnh dạn nhận sai, mạnh dạn sửa lỗi, không hề thoái thác, không hề che giấu.

Cũng sẽ nghĩ đến **“Đức hữu thương, di thân tu”** (Đức hạnh kém, cha mẹ tủi).

Các bạn! Khi thể hệ sau của chúng ta gặp phải sự việc này thì đều có thể đề khởi giáo huấn của Đệ Tử Quy, thì ngay đời này của chúng nhất định sẽ sống rất đầy đủ, rất thiết thực, cũng sẽ có sức ảnh hưởng lớn.

Hai là: Mở rộng giáo huấn Thánh Hiền khi có thể

Ngoài biểu hiện tốt ở trong lớp ra, vị thầy giáo này sau khi được hiệu trưởng chú trọng còn yêu cầu thầy giáo của trung tâm chúng ta cùng thầy giáo toàn trường có hai lần diễn giảng. Sau đó chúng tôi lại đem Đệ Tử Quy phát tặng đến toàn trường của họ.

Một người có lập định chí hướng muốn *“Vì tiếp nối tuyệt học của thánh giáo”*, sức ảnh hưởng của họ sẽ không

ngừng mở rộng. Yêu cầu của chính họ thì phải rất sâu, họ liền có thể “*Cầu nhật tân, nhật nhật tân, hựu nhật tân*” (Ngày một mới, mỗi ngày mới, ngày ngày mới!) - Gột rửa cái bản, trở thành con người mới, ngày ngày đổi mới, lại càng phải mới nữa⁴⁴.

Vị thầy giáo này tiếp xúc với tôi thời gian nửa năm thì ông liền bắt đầu theo tôi đến Trung Quốc Đại Lục diễn giảng, đem kinh nghiệm của ông không chỉ thúc đẩy ở trong trường học, mà còn cống hiến cho các phụ huynh cùng thầy giáo của khu vực khác.

Các bạn! “*Vì tiếp nối tuyệt học của Thánh Hiền*” tuyệt đối không phải là việc xa vời bất cập, mà quan trọng nhất là ở tâm niệm của chúng ta có chân thật phát ra được hay không, cho nên chúng ta phải lập chí “Tiếp nối tuyệt học”. Đương nhiên phải từ chính bản thân mình, sau đó bắt đầu từ người thân nhất, chúng ta làm tấm gương cho họ.

Ba là: Hành vi phải làm mô phạm cho đời?

1) Ở gia đình thì lập chí làm cha mẹ tốt;

Lập chí của chúng ta có thể trước tiên lập chí làm tấm gương tốt cho con cái. Các bạn, khi quý vị lập chí này, bảo đảm ngay tức khắc quý vị liền biến thành một người khác. Ví dụ: Khi nói chuyện bạn sẽ rất cẩn trọng, những “**Gian xảo**

⁴⁴Cầu Nhật Tân! Nhật Nhật Tân! Hựu Nhật Tân! (Ngày một Mới, mỗi ngày mới, ngày ngày mới!: Đây là câu Vua Thang (Thành Thang) người lập ra nhà Thương (lật đổ nhà Hạ), khắc trên chậu tắm của mình, ý vừa nói về việc tắm rửa, vừa nói về cái Đạo hành xử ở Đời, luôn luôn nên thay đổi cho thích hợp!

ngũ, uế ô từ” (Lời gian xảo, từ thô, ác), nói ra thì không phải là tấm gương tốt cho con cái.

2) Ở công ty lập chí làm một người xếp tốt, đồng sự tốt;

3) Ở ngay trong xã hội lập chí làm công dân tốt.

Chúng tôi có vị thầy giáo ngồi xe bus, vừa lúc xem thấy một vị trưởng bối đi lên, thầy lập tức đứng dậy, mời vị trưởng bối này ngồi. Thầy vừa làm như vậy xong, kết quả là liền tiếp có bốn người nhường chỗ ngồi. Thầy thấy rồi rất cảm động, suýt chút thì rơi nước mắt, thầy cũng ấn chứng được mỗi một người đều có bản tánh lương thiện. Khi chúng ta có phần chí hướng này, muốn đi cải thiện phong khí xã hội, tin tưởng cử chỉ lời nói của bạn đều sẽ can trọng, đều sẽ khắc chế chính mình.

Cho nên đạo đức học vấn của chúng ta cũng vì lập chí mà không ngừng nâng cao lên. Đây là lập chí.

Ở Thâm Quyển chúng tôi đối diện với trẻ nhỏ năm - sáu tuổi, chúng tôi hỏi các em là:

- Đi học để làm cái gì?

Các vị biết đáp án của chúng là gì không? Đáp án của chúng rất là chuẩn xác, nó nói:

- Em muốn làm Thánh Hiền. Không làm Thánh Hiền thì đi học làm gì?

Sáu, bảy bạn nhỏ trong lúc từ bên ngoài trở lại trường mẫu giáo của chúng, trên đường đi trẻ nhỏ còn tranh trước tranh sau làm gì? Nhặt rác! Chúng vừa nhìn thấy rác, đường

như nhìn thấy của báu vậy, cảm thấy ta có thể vì xã hội phục vụ, mọi người giành nhau để nhặt rác. Đúng lúc trên đường gặp được một số học sinh trung học tan trường, học sinh trung học này trên tay đang cầm que kem, đang cầm thức ăn, vừa ăn vừa vứt rác. Đột nhiên nhìn thấy một nhóm trẻ nhỏ đang nhặt rác, đang định vứt rác, đột nhiên ở giữa chừng dừng lại, không thể vứt xuống.

Sau đó có một học sinh trung học, nói với các bạn khác là:

- Chúng ta đừng có ném rác nữa, các em nhỏ như vậy đang nhặt rác.

Học sinh trung học đó dùng tiếng Quảng Đông để nói. Trong sáu, bảy em nhỏ chỉ có một em là người Quảng Đông, khi trở lại trường mầm non của chúng, chú nhỏ này liền cao giọng phiên dịch lời của anh trung học kia ra để cho các bạn học khác cùng nghe. Chú nói:

- Mấy anh trung học kia vì nhìn thấy chúng ta nhặt rác, cho nên mấy anh ấy không ném rác nữa.

Sự cảm nhận trong nội tâm của bạn nhỏ này, là lời nói hành động của ta đều có thể ảnh hưởng xã hội này. Cho nên định vị của đứa bé này chính là *“Học vi nhân sư, hành vi thế phạm”*⁴⁵.

Chí hướng cũng giống như mục tiêu của đời người, chúng ta lập chí đúng, đời này mới không luống qua một cách vô ích.
--

2. Học quý ở thực hành

⁴⁵ Học làm thầy của nhân loại, thân làm gương mẫu (mô phạm cho đời)

Học một câu hành một câu

Trong học tập, ngoài lập chí ra còn có một thái độ rất quan trọng, gọi là “Học quý ở hành”. Chúng ta học tập một câu kinh giáo, thì nhất định phải làm một câu, nên gọi là giải hành tương ưng, như vậy thì đạo đức học vấn của chúng ta mới có thể nâng lên cao.

Vào thời Đường triều, có một vị cao tăng tên Ô Sào Thiên Sư. Bạch Cư Dị^{vi} là nhà thơ của nhà Đường, cuối đời thích học Phật, ông hy vọng có thể đến thân cận vị cao tăng như vậy, có thể nâng cao học vấn của chính mình. Khi ông gặp được Ô Sào Thiên Sư, ông liền thỉnh giáo với ngài, ông nói:

- Làm thế nào học Phật?

“Phật” là tiếng Ấn Độ, ý nghĩa vốn có của nó, chính là “Phật Đà Da”, người Trung Quốc thích đơn giản, đem nó trực tiếp dịch thành một chữ “Phật”, bên trái là chữ “nhân”, bên phải chữ “Phật”. Cách tạo chữ Trung Quốc gọi là chữ “Hình Thanh”⁴⁶, “hình” là “Nhân”, “thanh” đó là chữ “Phật”.

⁴⁶ Văn Ngôn là một loại văn viết được lưu hành đã lâu, có nghĩa đen là “*Lối viết văn chương cổ điển được sử dụng trong sách vở*”, Văn Ngôn khác với văn nói thông thường (Bạch Thoại).

Theo Vương Lực (một nhà Hán học trứ danh cận đại), Văn Ngôn lấy ngôn ngữ thời Tiên Tần (trước thời Tần Thủy Hoàng thống nhất Trung Hoa) làm cơ sở, được canh cải qua các đời Hán, Đường, Tống trở thành một thứ văn viết thống nhất và không bị lệ thuộc vào ngôn ngữ hội thoại thông dụng.

Theo tiên sinh Trần Văn Chánh, có thể phân biệt Bạch Thoại và Văn Ngôn một cách đơn giản như sau: “*Hễ dùng tai nghe và hiểu được thì là Bạch Thoại. Hễ không dùng mắt để xem sẽ không hiểu được thì đó là Văn Ngôn*”.

Sau phong trào vận động Ngũ Tứ (1919) của một số người quá khích muốn xóa bỏ toàn bộ nền học vấn cũ, hầu như không còn sách vở nào viết bằng Văn Ngôn. Ngay trong số những người tốt nghiệp đại học ở Đại Lục hoặc Đài

Chữ Phật này, dùng lời Trung Quốc để giải thích, chính là người giác ngộ, người có trí huệ, nếu nói rõ ràng hơn gọi là người minh bạch, người hiểu rõ đạo lý. Cho nên học Phật chính là phải đi học làm người minh bạch.

Ô Sào Thiên Sư liền nói với Bạch Cư Dị^{vii}:

- Học Phật thì phải “Chớ làm các điều ác, vâng làm các điều lành”.

Sau khi Bạch Cư Dị nghe xong cười lên thật to, ông nói:

- Trẻ nhỏ ba tuổi cũng biết.

Các bạn! Khi các vị ba tuổi có biết hay không? Ngày xưa dạy bảo thiện ác, dạy bảo làm người, dạy ở đâu? Không phải đến trường học, mà ở tại nhà, gia giáo đã dạy rồi. Cho nên đích thực Bạch Cư Dị nói không sai, trẻ nhỏ ba tuổi đều biết.

Ô Sào Thiên Sư mỉm cười:

- Tuy con nít lên ba nói được, nhưng ông lão tám mươi chưa chắc làm được đâu ạ.

Đều không làm được.

Cho nên then chốt cốt tủy của đạo đức học vẫn, không phải ở học được nhiều ít, mà ở chỗ bạn làm được bao nhiêu.

Loan hiện thời (nhất là tại Đại Lục), có không ít người lúng túng, cảm thấy Văn Ngôn rất khó hiểu. (*A DI ĐÀ Kinh yếu giải* - PS. Tịnh Không – Bửu Quang Tự Đệ tử Như Hòa chuyển ngữ)

Chúng ta chính mình học, cũng dẫn dắt trẻ nhỏ học thánh học hiền, nhất định phải xác lập thái độ chính xác này.

3. Học phải thận trọng ngay từ đầu

Ngày 15 tháng 03 năm rồi tôi đến Thẩm Quyển. Tôi cùng với thầy cô giáo và phụ huynh nơi đó có một buổi nói chuyện. Hôm sau thầy giáo nơi đó mời tôi đến giảng một buổi cho mấy bé trường mầm non, tôi liền dạy Đệ Tử Quy. Kết quả khi tôi vừa bước vào, tôi nói:

- Xin chào các bạn nhỏ, hôm nay chúng ta học Đệ Tử Quy.

Thì lập tức những đứa bé này khác miệng đồng âm nói:

- Thầy ơi! Chúng em đã học qua rồi, chúng em đều đọc thuộc rồi.

Các bạn à, việc học Đệ Tử Quy này đã cho những đứa bé này cái gì? “Cái đó chúng em đã sớm học thuộc rồi, chúng em đã học qua rồi”, đã cho chúng sự ngạo mạn, chứ không phải là khiêm tốn. Cho nên thầy giáo đầu tiên rất quan trọng đối với đứa bé.

Tôi liền viết một chữ lên bảng đen, chữ “đạo” của đạo đức, tôi cũng không trực tiếp phản bác với chúng, trước tiên tôi viết một chữ “đạo”. Tôi nói:

- Nay các bạn nhỏ, văn hóa Trung Quốc rộng lớn tinh thâm, trên toàn thế giới chỉ có văn tự của Trung Quốc là có thể ở ngay trong văn tự đem triết học nhân sinh, trí tuệ nhân sinh lưu xuất ra văn tự.

Tiếp theo đó tôi liền giải thích:

- Cái chữ này gọi là hội ý, khi bạn xem thấy cái chữ này, bạn liền có thể thể hội được đạo lý trong đó, bên trái là bộ “Xước”, bên phải là bộ “Thủ”. Chữ này nói với chúng ta, người thật sự có đạo đức, là trước tiên phải thực tiễn, chữ “Xước” là thực tiễn, người trước tiên có thể làm được, có thể làm ra, mới là người có đạo đức. Cho nên chúng ta học Đệ Tử Quy là phải làm người có đạo đức. Các bạn nhỏ! Các bạn đã làm được câu nào trong Đệ Tử Quy rồi?

Chúng vốn dĩ là ngẩng đầu rất cao, sau khi nghe xong, đột nhiên suy nghĩ **“Phụ mẫu hô, ứng vật hoãn”** (Cha mẹ gọi, phải đến ngay), hôm qua vừa mới “trả treo” với mẹ, cho nên lập tức liền phản tỉnh. Tiếp theo tôi liền đem từng câu từng câu kinh của Đệ Tử Quy nói với chúng, làm thế nào thực tiễn ngay trong đời sống của gia đình.

Trong lớp có một đứa bé, khi trở về, ngay hôm đó viết nhật ký câu đầu tiên liền viết: “Hôm nay thầy Thái đến dạy chúng em, thầy Thái nói Đệ Tử Quy là phải làm chứ không phải chỉ để học thuộc lòng”.

Các bạn! Đứa bé này biết viết trên nhật ký, tức là ấn tượng của chúng rất sâu sắc. Ấn tượng này có thể ảnh hưởng cả đời của nó. Cho nên giáo dục có ba chữ chân ngôn, phải “Thận ư thi”⁴⁷, khi chúng vừa bắt đầu học tập học vấn, liền phải chú trọng thực hành, vậy thì công phu của chúng mới đặc lực, nhất định sẽ khác so với những người khác.

4. Cha mẹ phải hợp tác với thầy giáo

⁴⁷ “Thận ư thi”: Thận trọng cẩn thận ngay từ đầu.

Ngoài ra, có đứa bé khi học xong rồi, trở về cũng rất nỗ lực, hôm sau đứng ngay trước cửa phòng của cha mẹ, đợi cha mẹ đi ra. Khi thấy cha mẹ vừa đi ra, chú liền cúi chào cha mẹ và nói:

- Con chào cha mẹ buổi sáng, hôm qua cha mẹ ngủ có ngon giấc không?

Cha mẹ của chú bất chợt cảm thấy rất ngạc nhiên, lập tức liền gọi điện thoại cho trường mầm non hỏi:

- Hôm qua đã xảy ra việc gì? Con tôi vì sao hôm nay biết chào hỏi vắn an chúng tôi?

Thầy giáo mới nói:

- Vì hôm qua học đến **“Thần tắc tĩnh, hôn tắc định”** (Sáng phải tĩnh, tối phải vắng).

Trẻ nhỏ có dễ dạy hay không? Rất dễ dạy, chỉ là chúng ta không dạy.

Ở Sơn Đầu có một đứa bé mới bảy tuổi (ở Sơn Đầu cũng có rất nhiều thầy giáo tình nguyện giảng môn Đệ Tử Quy), lên lớp được khoảng hai tháng, các thầy giáo tổ chức một hoạt động cùng giao lưu với các bậc phụ huynh. Họ sắp xếp mỗi trẻ nhỏ đứng lên chia sẻ một chút xem trong một hai tháng chúng có những thay đổi gì. Rốt cuộc đứa bé bảy tuổi này bước lên, câu thứ nhất chú ấy liền nói:

- Con học Đệ Tử Quy rồi mới biết được làm người vốn dĩ phải hiếu đạo.

Các bạn! Câu nói này rất thú vị “Vốn dĩ phải hiểu đạo”. Cho nên phải học mới hiểu. Người không học, không biết đạo, người không học, không biết nghĩa. Vậy mà rất nhiều phụ huynh tức giận nói với trẻ nhỏ:

- Tại vì sao không hiểu chuyện, ngay đến việc này cũng không hiểu.

Nhưng chúng thật sự ngay đến việc này cũng không hiểu, vì chúng không được dạy. Cho nên chúng ta lý giải được những đạo lý nào thì nhất định phải dạy ngay. Bạn thấy đứa nhỏ này, bạn lập tức nói với chúng **“Thần tác tĩnh, hôn tác định”** (Sáng phải tĩnh, tối phải định), chúng ngày hôm sau liền làm ngay.

Khi vị phụ huynh này hiểu được, mau gọi điện đến trường học. Động tác này nói lên họ rất quan tâm đến sự trưởng thành của trẻ nhỏ, họ hiểu rõ muốn dạy tốt trẻ nhỏ thì điều quan trọng là phải cùng hợp tác với thầy, cho nên vị phụ huynh này là có độ mặn cảm giáo dục.

Còn nếu như họ cảm thấy kỳ lạ, sau đó họ sờ lên đầu con, nói với con rằng:

- Con à! Có phải hôm nay con đã bị sốt rồi không? Vì sao mà có lẽ phép như vậy?

Nếu làm như vậy thì có thể sẽ phản tác dụng với hiểu tâm và tâm học tập của trẻ nhỏ. Cho nên ngay khi con cái của bạn học Đệ Tử Quy, trở về giúp bạn bung nước rửa chân, bạn phải nên làm thế nào? Bạn không nên nói:

- Không nên phiền phức như vậy, lỡ bị bỏng thì sao?

Làm vậy là cơ hội học tập của chúng đã bị quý vị đã cắt đứt rồi.

Chúng ta làm bậc cha mẹ, phải hiểu được phối hợp với thầy giáo, phải hiểu được kiện toàn hiếu tâm của con mình, kiện toàn đức hạnh của con mình.

Có một người mẹ nói:

- Con của tôi nhỏ như vậy, bụng nước bị lật đổ thì phải làm sao?

Tôi liền nói với cô:

- Lật đổ thì càng tốt.

Cô liền tỏ ra suy nghĩ: Vì sao lật đổ càng tốt? Bởi vì bị lật đổ, bạn ngoài việc bạn đã kiện toàn hiếu tâm của chúng ra, bạn còn có thể ngay hiện trường lợi dụng cơ hội này nói với chúng:

- Con à! Cái tâm này của con làm cho mẹ rất cảm động. Con nhỏ như vậy liền có thể tận hiếu kính. Bây giờ mẹ con ta phải suy nghĩ một chút, vì sao con bụng nước bị lật đổ? Nhất định là hai tay con nắm không được chặt, lần sau làm thế này thì sẽ không bị lật đổ. Nào, mẹ con mình cùng nhau lau chùi nó thật sạch.

Như vậy là quý vị đã đồng thời dạy chúng làm thế nào cầm món đồ, đồng thời còn dạy chúng làm thế nào thu dọn tình huống này, đem sự việc này để dạy bảo.

Cho nên khi chúng ta làm phụ huynh không nên có quá nhiều do dự, cũng không nên có quá nhiều bất cập, bởi vì để

trẻ nhỏ làm nhiều việc thì chúng mới có thể học tập nhiều, thể hội nhiều.

(VCD 04)

Các vị bằng hữu! Xin chào buổi chiều tốt đẹp. Buổi sáng chúng ta có nhắc đến phương pháp học tập:

Thứ nhất: “Học quý lập chí”: Vừa mở đầu rất quan trọng, đã nói đến câu “Học quý lập chí”, cho nên trước tiên phải lập định chí hướng thì liền sẽ có động lực mạnh mẽ, thúc đẩy khiến cho chúng ta không ngừng tiến bộ trưởng thành.

Việc thứ hai: “Học quý thực hành”: Hiện tại chúng ta muốn học văn hóa Trung Quốc, muốn học học vấn của Thánh Hiền, chúng ta cũng không cần phải lo lắng rằng “Liệu bây giờ ta mới bắt đầu học có còn kịp hay không?” Kỳ thật quan trọng nhất là học một câu chúng ta liền làm một câu, học đến đâu hành đến đấy, không cần chờ đợi học cho hết.

Có rất nhiều người nói:

- Đợi tôi học tốt rồi thì sẽ dạy cho con cái, đợi tôi học tốt rồi sẽ trở lại giúp người.

Đợi chúng ta học tốt rồi có còn kịp hay không? Không kịp. Bây giờ học một điều làm một điều, chỉ cần là tinh thần như vậy liền sẽ cảm động con cái của bạn, cảm động học trò của bạn.

5. Thầy trò cùng nhau học tập

Có rất nhiều thầy giáo, trước đây ít huân tập văn hóa Trung Quốc, cho nên họ cũng là giữ lấy thái độ này cùng nhau học tập với học trò của chính mình, luôn luôn có thái độ như vậy. Con cái xem thấy rồi cũng rất hoan hỷ, bởi vì chúng ta đem thái độ hiếu học diễn ra cho con cái xem, cho học trò xem.

Có một trường mầm non dạy bảo trẻ nhỏ sau khi ăn no rồi phải có lễ phép, khi đứng dậy phải nói với thầy giáo bạn học cùng ngồi chung bàn là:

- Xin mọi người từ từ dùng.

Sau đó lại mang chén cùng đĩa của mình đến nhà bếp tự tay rửa, tất cả học trò đã tập thành thói quen.

Thầy giáo của chúng cũng làm như vậy, mỗi vị thầy giáo ăn xong rồi cũng cúi người xuống nói rằng:

- Xin mọi người từ từ dùng

Tất cả học trò đều mỉm cười trong lòng. Các bạn, vì sao vậy? Trong lòng những học trò này liền nghĩ, thầy giáo cũng làm giống như chúng ta, phải có lễ phép, phải tuân thủ những quy định này. Cho nên khi chúng ta cùng làm với trẻ nhỏ, hiệu quả đó sẽ rất tốt.

6. Thứ tự học tập

Thứ nhất: Trước tiên phải học thành thật

Làm người trước tiên phải học thành thật.

Còn có một đứa bé, lần đó ăn cơm, toàn bộ thầy giáo và bạn học đều ăn cơm xong rồi, chỉ còn lại một mình chú. Đứa bé này sau khi ăn xong đứng dậy, đối với bàn ghế cúi đầu một cách kính cẩn rồi nói:

- Xin mọi người từ từ dùng.

Tất cả thầy giáo xem thấy đều mỉm cười. Thế nhưng chúng tôi cảm thấy đứa bé này rất thành thật, nói một điều, học một điều thì làm một điều. Cho nên làm người trước tiên phải học thành thật.

Thứ hai: Tiếp theo mới học linh hoạt

Tiếp theo phải học linh hoạt. Như vậy học vấn mới có thành tựu. Nếu như vừa mở đầu liền học linh hoạt, giáo huấn của thầy nói ra năm điều, thì chọn ra ba điều để làm. Tốt, đầu óc cũng rất linh hoạt, thế nhưng rất có thể học vấn sẽ không có nền tảng, đến lúc đó sẽ bị chính thông minh nhỏ của mình hại mình.

Thứ ba: Trước phải học thái độ làm người, làm việc

Ngoài việc nỗ lực ra, tiếp theo đó chúng ta còn phải hiểu rõ, học tập cũng cần phải xem trọng thứ tự của nó, trình tự của nó.

Trên Tam Tự Kinh có câu: “*Vi học giả, tất hữu sơ*” (Làm kẻ học, có ban đầu): Đi học có trước sau; “*Tiểu học chung, chí Tứ Thư*”⁴⁸: Chính là phải học cho tốt sách “Tiểu học”, tiếp theo đó mới học “Tứ Thư, Ngũ Kinh”.

⁴⁸ Học xong Tiểu Học, mới tới Tứ Thư.

“Tiểu học” là một quyển sách do Chu Phu Tử biên soạn, thư tịch của Đồng Mông Dưỡng Chánh. Quyển sách này dạy bảo trẻ nhỏ làm thế nào nuôi dưỡng cha mẹ, làm thế nào tôn trọng người lớn, và còn ở ngay trong cuộc sống thường ngày ứng xử qua lại với người.

Quyển sách này ai xem qua xin đưa tay lên. Oh! Thật không ít. Quyển sách này cách nay đã gần 1000 năm, lịch sử khá lâu, rất nhiều tình huống đời sống vào lúc đó so với hiện tại đã có nhiều khác biệt. Vì sao “Tiểu học” quan trọng đến như vậy?

Nếu nền tảng này xây dựng tốt rồi, thì khi chúng đọc các kinh sách khác, chúng sẽ không chỉ có đọc mà thôi, chúng sẽ hiểu được cách làm thế nào đối nhân xử thế ngay trong cuộc sống thường ngày, chúng hiểu được phải thực tiễn ngay trong cuộc sống thường ngày. Cho nên nền tảng này nhất định phải xây dựng tốt.

Vì quyển sách này cách chúng ta tương đối xa, tôi đã từng xem qua, chỉ có thể xem 60% - 70%, vì có rất nhiều thuật ngữ xem không hiểu. Sau đó tôi lật sách “Tiểu học” ra, lại lật Đệ Tử Quy, đối với quyển Đệ Tử Quy này rất là cảm động, cũng rất tán thán.

“Đệ Tử Quy” được viết vào đời nhà Thanh, cách chúng ta thời gian mới mấy trăm năm, nên rất gần với thời đại của chúng ta. Hơn nữa Lý Dục Tú Phu Tử nhà Thanh căn cứ vào sách “Tiểu học”, lấy ra cương lĩnh nội dung quan trọng nhất biên soạn thành một quyển Đệ Tử Quy, hoàn toàn tương ứng với đời sống của chúng ta, không có câu nào không làm

được. Hơn nữa cũng bao hàm những trọng điểm của “Tiểu học”.

Đồng thời Lý Dục Tú Phu Tử ông biên soạn quyển sách này vẫn là y theo câu giáo huấn rất quan trọng trong Luận Ngữ của Khổng Lão Phu Tử. Câu giáo huấn này nhắc đến **“Đệ Tử Quy, thánh nhân huấn”** (Đệ Tử Quy, thánh nhân dạy), chính là nhắc đến **“Thủ hiếu thuận, thứ cần tín, phiếm ái chúng, nhi thân nhân, hữu dư lực, tắc học văn”** (Trước hiếu đễ, sau cần tín, thương chúng sanh, gần người nhân, có dư thời, siêng học văn); “Trước hiếu đễ. Sau cần tín”, chính là căn cứ vào câu nói này của Khổng Lão Phu Tử phân thành bảy cương mục, biên soạn thành quyển Đệ Tử Quy này. Cho nên chúng ta học tốt được Đệ Tử Quy chính là đem nền tảng của “Tiểu Học” xây dựng cho tốt. Nếu nền tảng của “Tiểu Học” không được xây dựng tốt, mà đã trực tiếp đọc qua Tứ Thư, Ngũ Kinh thì trẻ nhỏ càng đọc nhiều sẽ càng tách rời đời sống.

Thứ tư: Sau mới học tri thức

Có rất nhiều trẻ nhỏ đọc rất nhiều Kinh Thư, cho nên chúng sẽ lấy những câu kinh trong Luận Ngữ để biện luận cùng với cha mẹ.

Có một đứa bé khoảng sáu tuổi, có lần mẹ chú phê bình chú, chú liền nói với mẹ rằng:

- Mẹ ơi, mẹ có **“Ôn, Lương, Cung, Kiệm, Nhượng”** (Ôn hòa, Thiện lương, Cung kính, Tiết kiệm, Nhường nhịn) của Khổng Lão Phu Tử không? Nếu mẹ làm không được thì mẹ cũng không có tư cách để nói con.

Mẹ chú liền bị chấn động, bây giờ con ta đã dùng đến ngôn ngữ của kinh điển để phản bác lại với ta, nếu tiếp tục mà học nữa thì sẽ như thế nào?

Tôi có một vị họ hàng lớn tuổi, bà dẫn theo cháu gái của bà (cháu gái đó phải gọi tôi bằng cậu), bà dẫn đến nhà chúng tôi. Lúc đó cả cha mẹ tôi đều có ở nhà, bà vừa ngồi xuống thì liền nói với cháu gái của bà:

- Nào chúng ta cùng đọc Anh văn để những ông bà nghe nào.

Đứa cháu gái nhỏ này cũng rất là thuần thực. Tôi tin tưởng tuyệt đối rằng bé không chỉ có biểu diễn cho chúng tôi xem mà nhất định là đã biểu diễn không ít lần, cho nên bé ấy cũng rất tự tại. Sau đó bà của bé liền bắt đầu hỏi:

- Trái táo nói thế nào?

Bé đó liền nói:

- “Apple”.

- Cây dù nói thế nào?

Bé đó liền nói:

- “Umbrella”.

Hỏi qua rất nhiều bé điều trả lời lưu loát. Đột nhiên bé gái này hỏi ngược lại bà của bé một câu:

- Bà ơi, sách vở nói thế nào?

Bà của cháu liền nói:

- Làm sao bà biết được.

Bé gái này nói:

- Bà ơi! Vì sao mà bà mất trí đến như vậy?

Thứ năm: Tác hại của đảo ngược thứ tự học? Ngạo mạn

Nếu như trẻ nhỏ không học cách làm người, làm việc thì tri thức học được, sách xem được càng nhiều thì càng ngạo mạn. Ngạo mạn cầu học vẫn là một sai lầm lớn, chỉ cần sanh ra tâm ngạo mạn thì rất khó mà thành tựu được học vấn.

Cho nên “Lễ Ký – Khúc Lễ” có nói đến “*Ngạo bất khả trưởng*” (Kiêu ngạo chớ để cho nó tăng trưởng lớn lên)⁴⁹.

Đây đều là những Thánh Hiền nhân về trước nhắc nhở chúng ta, rất quan trọng.

Tiên sinh Lâm Tắc Từ, khi ông thể ngộ được nhân sinh đã quy nạp mười sự việc. Mười việc này chính là nếu

⁴⁹ Xt: “**Ngạo bất khả trưởng**”: Đây là một trong 4 điều không nên (Tứ bất khả), và điều này đứng đầu trong “Tứ bất khả”. “Tứ bất khả” gồm có:

- 1) “*Ngạo bất khả trưởng*”: Có ý niệm kiêu ngạo trong lòng thì phải diệt ngay, chớ để cho nó lớn lên;
- 2) “*Dục bất khả túc*”: Phải kiềm chế dục vọng, đừng có buông lơi;
- 3) “*Chí bất khả mãn*”: Đừng nên tự mãn về chí khí, vì kẻ tự mãn về chí khí không bao giờ lập được công nghiệp to;
- 4) “*Lạc bất khả cực*”: Gặp lúc có việc vui mừng, không nên hưởng đến mức cùng cực.

như người phạm phải mười điều sai lầm này, vậy thì đời sống không có ích lợi gì, ông gọi là “Mười vô ích”⁵⁰

Thứ nhất: “*Bất hiếu cha mẹ, thờ thần vô ích*”. Không hiếu kính đối với cha mẹ, mỗi ngày lạy thần cầu thần bảo hộ thì có ích gì không? Không có ích gì.

Thứ hai: “*Anh em chẳng hòa, kết bạn vô ích*”. Qua lại với anh em trong nhà đều không có sự bao dung, thường hay xung đột, con người này ra ngoài kết giao bạn bè, có thể kết giao được bạn tri âm hay không? Không thể nào.

⁵⁰ **Lâm tác từ:** Ông sinh năm 1785 (mất năm 1850) tại Phúc Châu, tỉnh Phúc Kiến, là một người có chí khí và tâm huyết với đất nước, chuyên tâm học hành và đã đỗ tiến sĩ dưới triều Thanh. Năm 1838, ông được bổ nhiệm làm tổng đốc Lương Quảng, được cử làm khâm sai đại thần chỉ huy việc cấm thuốc phiện ở Quảng Châu.

“**Lâm Táct Từ thập vô ích cách ngôn**” (Cách ngôn 10 điều vô ích của Lâm Táct Từ):

1- Tồn tâm bất thiện, phong thủy vô ích	1- Tâm chứa bất thiện, phong thủy vô ích
2- Bất hiếu phụ mẫu, phụng thần vô ích	2- Bất hiếu cha mẹ, thờ cúng vô ích
3- Huynh đệ bất hòa, giao hữu vô ích	3- Anh em chẳng hòa, bè bạn vô ích
4- Hành chỉ bất đoan, độc thư vô ích	4- Việc làm bất chánh, đọc sách vô ích
5- Tác sự quai trướng, thông minh vô ích	5- Làm việc ngang bướng trái lòng người, thông minh vô ích
6- Tâm cao khí ngạo, bác học vô ích	6- Kiêu căng ngã mạn, học rộng vô ích
7- Thời vận bất thông, vọng cầu vô ích	7- Thời vận không thông, vọng cầu vô ích
8- Vọng thủ nhân tài, bố thí vô ích	8- Trộm cắp của người, bố thí vô ích
9- Bất tích nguyên khí, phục dược vô ích	9- Chẳng giữ nguyên khí, uống thuốc vô ích
10- Dâm ác tứ dục, âm chất vô ích	10- Dâm tà loạn phép, âm đức vô ích.

Trong mười vô ích này, có hai điểm trong đó là chú trọng đối với cầu học vấn. Sự nhắc nhở này rất quan trọng. Hai điểm đó là: “*Kiêu căng ngã mạn, học rộng vô ích*” và “*Việc làm bất chánh, đọc sách vô ích*”.

Cho nên chỉ cần trẻ có tâm ngạo mạn, học lực càng cao sẽ càng xem thường người, càng dễ dàng tổn hại người khác. “Việc làm bất chánh”, tức là nếu lời nói, hành vi của chúng hoàn toàn trái ngược với giáo huấn của Thánh Hiền, vậy thì sách đọc được không tương ứng, không được lợi ích.

Chúng ta xem thấy, bậc thánh triết mấy ngàn năm của chúng ta đã lưu lại lời dạy, chúng ta phải trân trọng, phải cố gắng đem nó làm sự nhắc nhở, chính mình không thể phạm, đương nhiên trẻ nhỏ cũng phải gắng sức, không nên phạm những lỗi lầm này, đây là thứ tự của học tập.

7. Phương pháp học

Phải nắm lấy tám chữ: “*Nhất môn thâm nhập, trường thời huân tu*”, có nghĩa là: Đi sâu vào một môn, huân tu suốt thời gian dài.

Thứ nhất: Học một môn là đạo đức

Một môn là một môn nào? Thánh triết xưa giáo huấn chúng ta, nếu dùng hai chữ để nói thì chính là “Đạo đức”. Hai chữ đạo đức này nắm lấy toàn thể cương lĩnh giáo huấn của Thánh Hiền trong mấy ngàn năm.

Thế nào là “Đạo”? Thế nào là “Đức”?

Các bạn! Chúng ta lật ra trang thứ hai của sổ tay, phía dưới trang thứ hai có một dòng, chúng ta cùng nhau đọc qua một lần:

“Đạo” là: *“Nhận thức siêu việt thời không, đích đại tự nhiên vận hành pháp tắc, thử chi vị đạo”*.

“Đức” là: *“Giáo đạo nhân loại như hà, thuận tòng đại tự nhiên đích pháp tắc, bất vi việt địa tổ nhân, thử chi vị đức”*.

“Đạo” là siêu việt thời không, vận hành theo “Pháp tắc đại tự nhiên”. Tục ngữ nói “Luân, Thường Đạo Lý”⁵¹, quan hệ “Ngũ luân”⁵² chính là đạo.

Cũng vậy, thiên địa vạn vật đều có sự vận hành của nó thì mới không xảy ra xung đột.

⁵¹ “**Ngũ luân**”: Tức 5 loại quan hệ là: vua-tôi, cha-con, chồng-vợ, anh-em, bạn bè;

“**Ngũ Thường**”: Nhân; Lễ; Nghĩa; Trí, Tín

⁵² Trung Dung nói: “Đạo trong thiên hạ có năm quan hệ (Ngũ luân)”. Ngũ luân: tức 5 loại là “**Phụ tử hữu thân, Phu phụ hữu biệt, Quân thần hữu nghĩa, Trưởng ấu hữu tự, Bằng hữu hữu tín**”: Cha con có quan hệ thân thiết, vợ chồng có trách nhiệm khác nhau, vua tôi có nghĩa, lớn nhỏ có tôn ty thứ tự, bạn bè giữ chữ tín.

Về ngũ luân, có người sinh ra đời thì đã biết; có người phải học mới biết; có người gặp nguy khốn mới biết. Tuy nhiên kết quả của sự hiểu biết ấy là một. Có người thi hành đạo ngũ luân rất tự nhiên; có người thi hành nó dễ dàng; có người phải cố gắng lắm mới thi hành được. Tuy nhiên sự thành công của họ thì như nhau.

Không chỉ con người có lối đi chuẩn xác, mà sự vận chuyển giữa tinh cầu với tinh cầu cũng có quỹ đạo chuyển động chuẩn xác. Nếu tinh cầu vận chuyển giữa khoảng vũ trụ, hôm nay chuyển như vậy, ngày mai thì đổi lại chuyển kiểu khác, có được không? Không được. Nếu như chín hành tinh lớn, sao Diêm Vương nói “Hôm nay tôi không vận hành như vậy, ngày mai tôi phải đổi lại”, có thể khi nó vừa đổi quỹ đạo lập tức đụng nhau với những tinh cầu khác, ma sát, xung đột.

Vạn vật như vậy và con người cũng như vậy^{viii}. Chúng ta ở trong năm quan hệ này, nếu có thể tuân thủ, thì ở chung với nhau rất hòa hợp. Thế nhưng năm quan hệ này nếu chúng ta không tuân thủ, thì sẽ xảy ra sự mâu thuẫn, xảy ra xung đột.

Các bạn! Hiện nay năm quan hệ này có xung đột hay không? Có không? Có rất nhiều xung đột, mở báo chí ra xem thì liền biết. Vậy chúng ta cùng nhau xem thử, năm quan hệ này làm thế nào cho tốt? Dụng tâm như thế nào để xây dựng? Các bạn! Năm quan hệ này, quý vị cảm thấy cái nào quan trọng nhất? Đều rất quan trọng.

Thứ hai: Huân tu suốt đời không thay đổi

CHƯƠNG III

VỢ CHỒNG HẠNH PHÚC - NỀN TẢNG GIA ĐÌNH, XÃ HỘI HẠNH PHÚC

Trong Trung Dung có nói đến: “*Quân tử chi đạo, tạo đoan hồ phu phụ*” (Đạo người quân tử khởi đầu mỗi từ vợ chồng). Cho nên ảnh hưởng của quan hệ vợ chồng rất sâu xa.

I. ĐẠO VỢ CHỒNG QUAN TRỌNG NHẤT VÌ SAO?

Vì vợ chồng cùng ở chung một nhà, ở chung một gian phòng, vợ chồng được hòa thuận, con cái ở trong hoàn cảnh gia

đình như vậy mà trưởng thành, tự nhiên quan hệ cha con sẽ rất thân thiết (*“Phụ tử hữu thân”*); Xử lý quan hệ vợ chồng được tốt, anh em cũng sẽ hòa thuận (*“Trưởng ấu hữu tự”*).

Vợ chồng hòa thuận đích thực là đã cho con cái sự ảnh hưởng giáo dục thâm lắng, cho nên vợ chồng vừa chánh thì *“Phụ tử hữu thân”* (Cha con có quan hệ thân thiết); Anh em chị em cũng sẽ hòa thuận.

Khi *“Phụ tử hữu thân”* thì con cái biết được cảm ân sự khó nhọc của cha mẹ, chúng sẽ tự nhiên sanh ra cái tâm cảm ân này đối với người.

Chúng bước ra xã hội gặp được cấp trên rất quan tâm rất giáo dưỡng đối với chúng, vô hình trung chúng sẽ sanh khởi *“Quân thần hữu nghĩa”* (Vua tôi có nghĩa), sẽ hiếu trung với lãnh đạo của mình, tự nhiên sẽ hình thành cái thái độ này. Cho nên thời xưa có một câu danh ngôn *“Trung thần xuất thân từ hiếu tử”* (Bề tôi trung thành xuất thân từ người con hiếu). Câu nói này rất có lý vì hiện nay chọn lựa rất nhiều, khi chọn lựa chỉ nghĩ đến tiền tài của chính mình, chứ không nghĩ đến cấp trên đối với họ, có lúc thậm chí trực tiếp liền chọn lấy đối thủ của công ty mình, lại sanh ra sự cạnh tranh quyết liệt. Cho nên *“Quân thần hữu nghĩa”* (Vua tôi có nghĩa);

Anh em chị em có thể hòa thuận với nhau (*“Trưởng ấu hữu tự”* - lớn nhỏ có thứ tự, tôn ti), chúng ở trong nhà sẽ hiếu được quan tâm lẫn nhau, giúp đỡ lẫn nhau.

Vì vậy khi cùng ở chung với bạn học, cùng ở chung với đồng sự, thái độ đó của họ trong tự nhiên liền sẽ biểu hiện ra,

nên cũng sẽ cùng với người kết giao bạn bè được rất tốt, bạn bè giữ chữ tín (*“Bằng hữu hữu tín”*).

Cho nên quan hệ vợ chồng được tốt thì ngũ luân liên tốt. Do đó dạy bảo làm thế nào tốt được quan hệ vợ chồng là một học vấn rất quan trọng.

II. LÀM THẾ NÀO ĐỂ LỰA CHỌN BẠN ĐỜI TỐT?

Các bạn! Quý vị đã từng học qua đạo làm chồng vợ chưa? Trong giáo trình có dạy qua hay không? Không có! Một việc quan trọng đến như vậy vì sao mà không dạy?

Quý vị xem, ngày trước những đề thi của chúng ta có ảnh hưởng không lớn đối với nhân sinh thì phải học rất lâu. Nhưng đạo lý ảnh hưởng đến nhân sinh quan trọng thì trái lại chúng ta không học qua.

1. Thận trọng trước khi chọn lựa

Quan hệ chồng vợ cũng phải nhớ lấy *“thận ư thi”* (thận trọng ngay từ đầu). Lúc mới bắt đầu, trước khi kết hôn, quý vị phải mở to đôi mắt, phải chọn tốt đôi phương.

Muốn nhiều chọn lựa phải chinh đốn ngoại hình

Đương nhiên quý vị muốn chọn người khác, người khác cũng phải chọn quý vị. Cho nên muốn tìm được đôi phương tốt, không phải trực tiếp chạy đến đó để tiếp cận, phương pháp này sẽ rất mệt. Phương pháp tốt nhất gọi là *“Chúng tinh cộng nguyệt”*, chỉ cần quý vị làm cho khuôn mặt mình được sáng sủa thì sẽ có rất nhiều người đến với quý

vị, đến lúc đó tùy quý vị chọn. Đây là phương pháp tìm đôi phương rất hay.

Vậy vợ chồng lúc nào cũng phải đối xử với nhau như vừa mới gặp, phải như vừa quen, có thể làm bạn với nhau cả đời hay không, đây là việc không được mơ hồ.

Hiện nay có rất nhiều nam nữ trẻ tuổi, họ học đạo chồng vợ, học cách đối xử với nhau ở đâu? Điều học ở trong tình ca. Trong tình ca nói tình hình nam nữ yêu nhau như thế nào? Điều là yêu rất đau khổ, yêu đến chết đi sống lại, có phải vậy không? Dường như “Tuổi trẻ không đau khổ thì không gọi là người tuổi trẻ, người không kinh hoàng thì không phải thiếu niên”, như vậy mà gọi là yêu sao?

Tôi phát hiện ra điểm này, nên khi tôi dạy học trò lớp năm, lớp sáu, tôi liền rất cẩn trọng, vội vàng “Chích vài mũi thuốc” phòng ngừa cho chúng, để chúng đối với quan hệ nam nữ có thái độ chuẩn xác, không nên bị những tình ca này dạy sai.

2. Các giai đoạn từ tìm hiểu đến hôn nhân

Vì vậy tôi liền nói với chúng:

- Người với người cùng ở với nhau đều sẽ trải qua một số quá trình:

Quen biết, Biết nhau, Trân trọng, Nhớ nhau, Kết hôn

- Nhất định phải từ “Quen biết” trước, tức là nhận biết nhau;
- Tiếp theo là “Biết nhau”, là hiểu biết lẫn nhau;

- Tiếp đến là “Trân trọng”, đôi bên trân trọng nhân duyên lẫn nhau;
- Kế đến là “Nhớ nhau”;
- Sau cùng là “Kết hôn”.

Có rất nhiều người nói “Kết hôn là nắm mồ của ái tình”, đây đều là dạy sai. Nếu như cố gắng đối xử tốt với nhau, rượu sẽ càng luyện càng nồng. Cho nên cần phải xây dựng quan niệm “Thế nào là tình yêu chân thật?”

3. Xây dựng quan niệm “tình yêu chân thật”

Tôi thường nêu ra một thí dụ, tình yêu chân thật cũng giống như một vị ông lão hơn 70 tuổi, dắt tay cụ già vợ ông cũng hơn 70 tuổi đi tản bộ ở công viên. Sau đó bà cụ nói với chồng mình rằng:

- Ông ơi! Ngày mai là 15 rồi, ngày mai phải ăn chay đây.

Quý vị xem, vợ chồng già như vậy mới thấy ra được mùi vị của tình yêu.

Thứ nhất: Không thể có tình yêu “sét đánh”

Tuyệt đối không phải là tình yêu quyết liệt, thứ đó thì rất dễ dàng thay đổi. Chúng ta nói với trẻ nhỏ, đây là cách nam nữ qua lại với nhau, quá trình qua lại với nhau giữa người và người.

Còn nếu hôm nay người nam này quen biết với bạn, anh ấy lập tức nói với bạn:

- Anh rất yêu em.

Vậy nhất định là gì? Nhất định là gạt bạn, vì đây là không phù hợp với tự nhiên, đó là sai lầm.

Sau đó bạn lại gặp một người nói với bạn:

- Đời anh ngoài em ra không cưới ai khác, ngoài em ra anh không lấy ai khác.

Bạn cũng phải mau mà tỉnh ngộ đi, anh ấy là gì vậy? Anh ta không biết bạn là người như thế nào, có phải vậy không? Anh ta lại không biết được thái độ đối với người, với việc của bạn, vậy mà anh ta nói anh ta yêu bạn, vậy thì gọi là gì? Lời nói không thật.

Thứ hai: Quán sát thái độ làm người, làm việc của đối phương

Từ quen biết đến biết nhau, quá trình này phải rất bình lặng. Thí dụ nói bạn cảm thấy người con trai này không tệ, thì bạn cần phải tỉ mỉ mà quán sát, xem anh ấy đối với đồng sự của anh ấy thế nào, anh ấy đối với bạn bè của anh ấy như thế nào. Bạn quán sát như vậy rất khách quan, thì có thể thật sự hiểu rõ thái độ làm người làm việc của anh ấy. Nếu anh ấy cùng bạn bè, bạn học của anh ấy, anh ấy đều rất có ái tâm, rất quan tâm “tha nhân” (người khác), nếu anh ta thật sự muốn cùng bạn thương yêu thương ái, thì nhất định sẽ có sự cống hiến cho bạn rất nhiều.

Quen biết cũng phải khách quan, phải lý trí, không thể khi vừa mới đầu thì hai người đến với nhau, vậy thì rất nguy hiểm. Các bạn! Thanh niên hiện nay không biết được điểm

này, vì vậy sẽ rơi vào cảnh địa rất nguy hiểm. Cho nên có câu: “Bởi vì ngộ nhận mà kết hợp, vì hiểu rõ mà chia tay”. Đúng vậy, vì họ hiểu rõ chỉ là bề ngoài, chứ không phải thật sự hiểu rõ một cách khách quan.

Cho nên biết nhau rất quan trọng, phải quán sát nhiều, phải bình lặng. Kể đến trân trọng, trân trọng nhân duyên của đôi bên, cơ hội gần nhau; Tiếp theo là thương yêu, kế tiếp là trên thăm dò.

Thứ ba: Phải “Chí đồng, đạo hợp”

Trong quá trình quen biết có một điều rất quan trọng, phải có sự hiểu nhau, sau đó mới đi đến hôn nhân. Rất nhiều bạn bè có chí khí mãnh liệt, cô ấy nói:

- Quan niệm của anh ấy không đúng cũng không sao, tôi sẽ thay đổi anh ấy.

Chí khí có mãnh liệt hay không? Người như vậy không ít đâu. Tôi sẽ nói với cô ấy, có câu nói: “*Túy ngọa sa trường quân mạc tiếu, cổ lai chinh chiến kỷ nhân hồi*” (Rượu ngon chứa trong ly quý muốn uống, thì kèn xuất quân bắt mình phải lên ngựa); “*Nhất tướng công thành vạn cốt khô*”, nghĩa là một ông tướng ra lệnh tấn công thành trì sẽ có cả vạn người chết, bất kể thắng hay thua cũng cả vạn người chết. Cho nên nếu như bạn giữ lấy thái độ như vậy mà đi, thì người sống mà trở lại sẽ không có bao nhiêu người.

Bởi vì đến 20-30 tuổi thì rất nhiều thói quen, rất nhiều tính cách đã cố chấp, trừ khi chính họ muốn thay đổi, nếu không thì người khác sẽ rất khó xoay chuyển họ, lúc này chúng ta hãy tùy duyên, không nên đi cưỡng cầu. Cho nên

bạn phải tìm được bạn lữ “*Chí đồng đạo hợp*” (Cùng chí hướng, hợp về đạo), vậy thì hôn nhân mới không đến nỗi khổ đau.

Thứ tư: Nhận biết thế nào là tình yêu chân thật

“*Tương ái*” (yêu nhau), làm thế nào để yêu người khác? Làm thế nào để phân biệt được xem người với người thật sự yêu nhau? Bạn xem hiện nay có rất nhiều người, đem chữ “yêu” này để uy hiếp người khác, có hay không?

- Tôi rất yêu em, vì vậy em phải vì tôi mà làm thế này làm thế nọ.

Khi không hiểu rõ đối với tình yêu, rất có thể dùng chữ yêu này đi khắp nơi để khống chế người khác, đi khắp nơi làm cho người đau khổ và phiền não.

Một là: Tình yêu là sự cảm nhận

Vì vậy chúng ta xem thấy chữ “Ái” này, nó là chữ hội ý, ở khoảng giữa là một chữ “tâm”, bên ngoài là một chữ «thọ», cho nên yêu là dùng tâm mà cảm nhận. Cảm nhận cái gì? Cảm nhận người khác cần gì.

Cho nên nếu như lúc nào đối phương cũng cảm nhận được nhu cầu của bạn, thì sẽ hiểu được cách quan tâm đối với bạn, vì vậy nội tâm của bạn, cảm thọ của bạn sẽ rất ấm áp. Tuyệt đối không phải giống như tình ca đâu, lời ca thống khổ quá như vậy, còn cảm giác của tình yêu là ấm áp.

Chúng ta phải biết chọn lựa, xem đó có phải là tình yêu chân thật hay không. Nếu không phải thì phải mau tỉnh ngộ, không nên mê chấp không ngộ.

Hai là: Ngôn ngữ tình yêu là chân thật

Ngôn ngữ của tình yêu là lời chân thật, không phải là những lời đường mật. Vì hôm nay họ biết nói lời đường mật với bạn, thì ngày khác họ cũng sẽ nói những lời đường mật như vậy đối với người khác.

Ngược lại, những người nam không biết nói những lời đường mật thì thế nào? Có thể đáng tin, vì tinh thần của họ, dụng tâm của họ đều không để trên những lời đường mật đó, cho nên họ mới không biết nói chuyện như vậy. Còn những người nói những lời đường mật họ đem tinh thần để ở đâu? Đều để trên những lời nói đó để mà chiêu dụ.

Có cô nói rằng:

- Lần đầu tiên tôi gặp mặt ông xã của tôi, ông xã không nói câu nào khác. Câu thứ nhất nói với tôi rằng “Răng của em không tốt”. Tiếp theo lại nói “Cho nên đường ruột của em cũng không tốt, vì răng không được tốt thì khi nhai thức ăn tiêu hóa sẽ không tốt, cho nên áp lực của đường ruột sẽ lớn”.

Sau đó tôi liền nghĩ “Con người này thành thật, không nói những lời đường mật, lần đầu tiên gặp mặt, liền thấy được khuyết điểm của ta”. Cô cảm thấy rất đáng tin, nên sau đó kết hôn với anh ấy.

Việc này nghĩ lại, cô ấy thật có trí tuệ, cô biết được người có lời nói chánh trực mới đáng tin. Cho nên, ngôn ngữ của tình yêu phải là lời chánh trực.

Ba là: Tâm địa tình yêu là vô tư

Tiếp theo, tâm địa của tình yêu là vô tư, họ giữ tâm là vô tư. Cho nên một người biết quan tâm thương yêu người khác, thì họ sẽ đối với cha mẹ, đối với vợ con, đối với bạn bè, thậm chí đối với người xa lạ, họ đều có thái độ giống như vậy mới đúng.

Hiện nay có rất nhiều nam nữ qua lại với nhau, khi đôi phương không bằng lòng tiếp tục kết giao, họ then quá hóa giận, thậm chí có thể làm tổn hại đôi phương. Đó không phải là tâm vô tư, đó là không chế, là muốn chiếm hữu, họ chỉ mặc chiếc áo tình yêu bên ngoài để gạt người.

Cho nên bạn phải phân biệt rõ đó gọi là dục vọng, đó là không chế và chiếm hữu, tuyệt đối không phải là tình yêu, họ đã làm ô nhiễm cái chữ yêu này rồi.

Bốn là: Hành vi tình yêu là thành tựu việc tốt của đôi phương

Kể đến, hành vi của yêu là thành tựu, biết được thành tựu người khác. Chúng tôi có một cô giáo, chồng cô có một người em gái sinh sống đi học ở Hawaii. Khi em gái có vấn đề về tài chính, chồng của cô liền nói với vợ:

- Hai ba năm qua chúng ta đã tiết kiệm được một ít tiền, hiện tại em gái gặp khó khăn, anh muốn rút số tiền đã tiết

kiệm được trong hai ba năm qua, chuyển qua cho em gái mượn.

Các bạn! Nếu như đó là chồng của bạn, thì bạn sẽ nói như thế nào? Vì sao các bạn không thể nói ra được vậy?

Còn cô giáo này lập tức nói với chồng:

- Anh làm như vậy khiến em rất cảm động, anh chăm sóc em gái vô tư như vậy, chắc chắn mẹ của anh, cha của anh cũng sẽ rất an ủi, cho nên em bằng lòng cách làm của anh, ngày mai em sẽ đi rút tiền gửi cho anh.

Quý vị xem, người vợ này còn đích thân đi làm việc này giúp cho chồng. Cho nên tâm địa của tình yêu là như thế nào? Là thành tựu việc tốt của đối phương; Hành vi của tình yêu là thành tựu việc làm tốt của đối phương. Vì vậy, ngày hôm sau cô giáo này đi rút tiền. Vừa lúc đó có một người bạn, nghe được việc này rất cảm động, anh ấy nói:

- Bạn không cần phải đi rút tiền, tôi sẽ giúp bạn rút tiền, tôi rất thân với ngân hàng.

Sau khi rút tiền xong thì nói với cô giáo này:

- Lúc nào bạn gọi lại cho tôi cũng được, tôi đã giúp bạn làm xong rồi.

Cho nên một người có hành vi lương thiện sẽ làm cảm động những người xung quanh. Vì vậy, từ bốn góc độ này, chúng ta có thể phán đoán họ có phải chân thật biết được yêu người hay không.

Có một người bạn nói:

- Thầy Thái ơi, sau bốn điều này cần phải thêm một điều nữa, là ưa thích đọc sách Thánh Hiền.

Tôi nói:

- Câu nói này rất có lý.

Vì những thái độ làm người này học được từ đâu? Không phải đột nhiên mà có, cũng đều phải học giáo huấn của Thánh Hiền mới có thể hình thành những thái độ chuẩn xác này.

Khi chúng ta đã chọn đúng đối tượng rồi, thì tiếp theo đó là phải vận dụng, phải tiến đến cùng hiểu nhau.

III. TRÁCH NHIỆM VỢ CHỒNG TRONG GIA ĐÌNH

III-1. Trách nhiệm về tinh thần

1. Quan trọng nhất là giáo dục con cái

Có câu: “*Chỉ yếu mặc nhược giáo tử*” (Sự việc quan trọng nhất chính là dạy dỗ tốt cho con cái).

Chúng ta cùng nhau suy xét, nếu như vợ chồng đều có địa vị trong xã hội, cũng rất có tiền của, thế nhưng con cái hàng ngày ở bên ngoài chơi bời lêu lổng, nửa đời sau của họ có tốt hay không? Không thể nào.

Không chỉ là gia đình phải dạy tốt con cái, đế vương của mấy ngàn năm trước cũng nhận biết được, phải dạy tốt đời sau là việc rất quan trọng. Cho nên khi họ lên ngôi thì

việc làm thứ nhất, quan trọng nhất là lập thái tử. Họ cũng hy vọng triều đại của họ có thể thanh trị dài lâu, mà Thái Tử chánh thì thiên hạ mới có thể chánh, cho nên họ đều tìm thầy giáo tốt nhất của cả nước để dạy bảo con cái của họ.

2. Trách nhiệm dạy con trong gia đình

Thứ nhất: *Thời xưa chồng kiếm tiền, vợ dạy con*

Khi vợ chồng có được sự hiểu biết giống nhau như vậy, thì sẽ phối hợp rất tốt. Cho nên ngay trong quan hệ ngũ luân, chồng vợ gọi là “*Phu phụ hữu biệt*” (Vợ chồng có trách nhiệm khác nhau).

“Phu phụ” này là “đạo”, “Hữu biệt” là “đức”. “Biệt” ở chỗ nào? «Biệt» ở trách nhiệm khác nhau.

Vào thời xưa, nam ở ngoài, nữ ở trong, vì gia đình có hai việc quan trọng: Việc thứ nhất là đời sống vật chất, việc thứ hai là đời sống tinh thần. Cho nên nam ở bên ngoài giải quyết tốt vấn đề đời sống, vấn đề kinh tế; Nữ thì ở trong nhà lo đời sống tinh thần, phải giáo dục tốt con cái.

Thứ hai: *Thời nay cả hai cùng kiếm tiền, thuê người dạy con*

Hiện nay rất nhiều vợ chồng đều cùng nhau ra ngoài đi làm kiếm tiền.

Giáo dục con cái để cho ai? Bảo mẫu, thầy cô giáo, người giúp việc, rất nhiều. Cho nên hiện nay có một danh từ mới gọi là “đại lý phụ mẫu”. Như vừa rồi mới nói, rất nhiều người sau khi hết giờ đều đưa trẻ đến gửi nơi nhà giữ trẻ, hoặc là mời đại lý cha mẹ, hoặc là gửi đến nơi nuôi dưỡng

cũng rất nhiều, còn có nhờ người nuôi dạy giùm. Còn có một số “đại lý cha mẹ”, cũng có rất nhiều gia đình đến mời thỉnh nơi họ.

Ngoài ra còn có truyền hình, hiện nay còn có cả vi tính.

3. Thuê người khác trông & dạy con thì thế nào?

Thứ nhất: Hại nhiều, lợi ít

Các bạn! Khi chúng ta kiếm được nhiều tiền, số tiền này có phải bạn luôn có thể giữ được bên mình hay không? Chúng ta cần hiểu rõ, có «năm nhà» muốn có tiền tài của bạn⁵³: Thủy tai muốn tiền của bạn; Hỏa tai muốn tiền của bạn; Tham quan ô lại muốn tiền của bạn; Ăn trộm, cướp giựt muốn tiền của bạn. Bốn điều này vẫn không đủ sức mạnh, cái sau cùng là lợi hại nhất, đó là con cháu chẳng ra gì, ta kiếm được rất khổ cực, chúng hoang phí rất thoải mái. Cho nên nếu bên này bạn kiếm tiền, bên kia đang tốn tiền, vậy thì tiền vẫn không thể giữ được.

⁵³ “Tài vi năm nhà cộng hữu”:

Kinh “*Tăng chi bộ II*” (chương Năm pháp, phẩm Du hành dài), Đức Phật dạy rằng: “Tiền bạc, của cải là tài sản của năm nhà: Lửa, Nước, Vua quan, Trộm cướp, Vợ con phá tán”.

Tài sản không của riêng một ai, chúng chỉ là vật sở hữu tạm thời trong tay người này một thời gian rồi lại sang tay của kẻ khác. Điều đó ai cũng thấy rõ, ngay cả tấm thân con người khi chết đi còn bỏ lại, huống hồ tài sản là những vật ngoài thân. Một trận bão lũ đi qua có thể cuốn trôi tất cả; Một cơn hỏa hoạn có thể thiêu rụi hoàn toàn; Chiến tranh, trộm cướp hoặc vua quan tịch thu, sung công, chiếm đoạt; Vợ (chồng) con không lương thiện (đam mê rượu chè cờ bạc, ăn chơi hưởng thụ...) cũng làm tiêu tan tài sản mình đang có, chỉ trong phút chốc có thể trắng tay.

Vì vậy khi chúng ta đang dùng đại lý cha mẹ trong nom và dạy trẻ nhỏ, sau cùng trẻ nhỏ không hiểu việc, có thể cả đời bạn đều phải lo lắng, có thể sẽ bị chứng trầm kha, việc này đều rất nguy hiểm.

Thứ hai: Thuê thầy dạy trẻ học thêm có nên không?

Chúng ta hãy xem, nếu giao con cho một số lớp giữ trẻ, tôi đã từng thâm nhập suy nghĩ đến một vấn đề, cũng đến quán sát. Toàn lớp có khoảng mười bé, nhưng có đến hơn phân nửa có học thêm, phân nửa thì không học thêm.

Một là: Trẻ không chuyên tâm, coi thường học chính

Phân nửa trẻ nhỏ có học thêm đó, tôi bắt đầu quán sát thấy chúng học không chuyên tâm. Vì những điều hôm nay học trên lớp, chúng đã học qua ở lớp học thêm rồi, chúng sẽ nghĩ thế nào? Chúng sẽ vỗ vai các bạn học bên cạnh nói:

- Bài này mình đã học qua rồi, bài kia mình cũng đã học qua rồi.

Vậy liệu khi lên lớp chúng có chuyên tâm hay không? Vậy thì thật đáng lo.

Cầu học vẫn quan trọng nhất chính là phải chuyên tâm chú ý. Khi chúng bắt đầu học mà đã xem thường thì thất bại đã lộ rõ.

Cho nên đã học qua giáo trình rồi thì chúng sẽ không chuyên tâm. Nếu hôm nào lên lớp mà bài chúng chưa học qua, chúng sẽ nghĩ thầy giáo lớp học thêm sẽ dạy. Học trò như vậy đó.

Hai là: Kiến thức thực không có, vì thầy “học hộ”

Tôi còn phát hiện ra, đêm trước khi đi thi, ôm lấy mấy tấm giấy ở nơi đó mà đọc, mấy trang giấy nào? Thầy giáo lớp học thêm giúp chúng soạn những bài quan trọng. Chúng đi học ai giúp chúng học? Đều là những thầy giáo này, cho nên tôi thấy chúng rất nỗ lực học thuộc. Sau khi thi xong rồi thì lập tức nói: “Wa! Giải thoát rồi!”.

Tôi liền nghĩ chỉ cần hai ba ngày sẽ quên hết sạch những tri thức này, không còn nhớ gì cả.

Ngoài ra, mười bé không có được học thêm, chúng cũng không có những đề được giải trước, chúng chia ra hai người một nhóm:

- Nào! Ta cùng nhau chinh lý một số trọng điểm. Tôi hỏi bạn, xem bạn có đúng hay không? Bạn cũng hỏi tôi, xem tôi có đúng hay không?

Đều cố gắng chuyên cần tự mình đánh dấu trọng điểm. Ngay trong quá trình chúng đánh dấu trọng điểm, chúng đã đang từng ly từng tí tích lũy năng lực học tập của chúng rồi.

Có rất nhiều người mê lầm, cho rằng chỉ cần tốn tiền liền có hiệu quả. Đã tốn tiền rồi, nhưng cũng không cần trọng kiểm tra xem con mình có thật sự học được cái gì không. Như vậy, việc thứ nhất là hiệu quả của lớp học thêm, chúng ta cần phải suy nghĩ.

Thứ ba: Thuê người giúp việc chăm sóc trẻ thì thế nào?

Một là: Năng lực ngôn ngữ thấp

Rất nhiều người giúp việc, ngay đến tiếng phổ thông cũng nói không được rõ ràng, cho nên năng lực ngữ văn, lời nói của thế hệ sau càng ngày càng thấp.

Các bạn! Năng lực khoa ngữ văn là nền tảng của tất cả các khoa. Không học tốt được ngữ văn, các môn học khác đều sẽ rất khó khăn.

Hai là: Năng lực sống tự lập thấp

Không chỉ ở ngay trong ngữ văn có vấn đề, mà khi người làm chăm sóc trẻ nhỏ, họ dùng thái độ thế nào để chăm sóc trẻ nhỏ? Có phải là cha mẹ không? Không phải! Họ xem chúng như là ông chủ, là Hoàng Đế để mà chăm sóc.

Có rất nhiều người giúp việc, đưa trẻ nhỏ đi ra ngoài, khi ra đến cửa thì trẻ nhỏ ngồi trên một cái ghế, hai chân sãi ra, người giúp việc mang giày vớ cho chúng, cho nên năng lực đời sống rất thấp.

Trẻ nhỏ như vậy, nếu như buôn bán của bạn bị thất bại, thì chúng sẽ như thế nào? Chúng có thể sẽ chết đói. Giàu sang không thể giữ được dài lâu, quý vị phải suy nghĩ đến khi trong nhà không có tiền của nhiều như vậy nữa, trẻ nhỏ có năng lực độc lập sinh sống hay không? Không có! Cho nên phải có kế hoạch lâu dài.

Ba là: Ngạo mạn, coi tiền là tất cả

Cũng có báo chí đã nói đến, trẻ nhỏ ở trong những gia đình có người giúp việc này, khi đi đến trường học, thầy giáo sắp xếp công việc trực nhật quét dọn cho chúng, chúng nói với thầy giáo:

- Thầy ơi! Em cho thầy tiền, thầy làm giúp em.

Trong giá trị quan của chúng chính là gì? Tiền có thể giúp làm tất cả mọi việc.

Cho nên người giúp việc không cách gì có thể dùng thái độ của cha mẹ để giáo dục con cái của quý vị.

Thứ tư: *Giao ông bà dạy cháu sẽ thế nào? Quá nuông chiều*

Rất nhiều phụ huynh khi làm cha mẹ thì rất có lý trí, nhưng khi làm ông nội bà nội rồi thì sao ? Cháu nội này sao mà đáng yêu thế! Họ thương yêu hết mực.

Như mẹ của tôi, khi bà dạy chúng tôi thì rất có nguyên tắc, rất có khuôn phép. Tôi còn nhớ được có lần, tôi có một yêu cầu không hợp lý đối với mẫu thân của tôi. Sau đó mẹ tôi cầm lấy một quyển sách, bỏ mặc tôi. Tôi liền nằm trên đất bắt đầu gầy ròi, nhất định muốn bà phải đồng ý mục tiêu của tôi. Rốt cuộc mẹ tôi không hề để ý đến tôi, tiếp tục xem sách của bà. Sau đó tôi cảm thấy lẩn lộn trên đất rất mệt, cũng biết được dùng tình cảm không thể đạt đến mục đích của tôi, mẹ tôi không tiếp nhận uy hiếp, tôi liền ngoan ngoãn bò dậy đi ra. Quý vị xem, kỷ ức của tôi rất sâu sắc.

Cho nên giáo dục trẻ nhỏ nhất định phải có nguyên tắc rất chuẩn xác, không nên để cho trẻ nhỏ muốn gì được nấy, yêu chúng quá làm cho chúng hư.

Quý vị xem, khi mẹ tôi dạy tôi tốt như vậy, nhưng khi đến đưa cháu ngoại của bà (con của chị gái tôi) thì lại rất ưu ái. Bà thường hay nói với tôi:

- Con không nên nghiêm khắc đối với cháu như vậy.

Tôi cũng không nói gì. Sau đó trải qua khoảng nửa năm, bà liền nói với tôi:

- Con nghiêm khắc là đúng

Bởi vì đứa cháu ngoại này đã trèo cả lên trên đầu của bà.

Cho nên nếu để cách thế hệ giáo dưỡng trẻ thì hiệu quả đều không tốt, sẽ nuông chiều. Con cái do chính mình dạy bảo thì hay hơn.

Thứ năm: Dùng truyền hình, vi tính “dỗ” trẻ thì thế nào?

Một là: Cái trẻ học tham sân si, sắc tình, bạo, dục

Vi tính và truyền hình thì không cần phải nói, cái học được đều là tham-sân-si-mạn. Chúng ta thấy rất nhiều trẻ nhỏ có lời nói ngạo mạn vô lối, lời nói đều rất thô tục. Việc này có khi không phải được học từ cha mẹ, mà học với truyền hình và vi tính.

Hai là: Mê mờ, hại não

Xem truyền hình và vi tính, nó có hiệu quả thôi miên. Bạn có phát hiện thấy người xem truyền hình dường như hoàn toàn cách biệt với thế gian hay không? Người bên cạnh có gọi thế nào cũng không ích gì, vì sao vậy? Bởi vì sóng từ và sóng âm của truyền hình, sẽ làm cho não của bạn giống như đã hoàn toàn cách ly với thế giới bên ngoài vậy. Cho nên truyền hình xem càng nhiều thì sẽ càng không biết suy nghĩ.

Quý vị xem, vì sao rất nhiều thương phẩm rất quý đều ưa thích quảng cáo trên truyền hình, đều là hô hào giá cả rất hấp dẫn? Vì khi người xem truyền hình thì không có lý trí, nhìn thấy «SKILL» (kỹ năng) xoa lên lập tức liền sẽ bóng đẹp, nhìn vào sẽ mê người, liền lập tức đi mua.

Cho nên truyền hình đối với đại não của trẻ nhỏ có ảnh hưởng sâu xa, đây đều là đã có chứng minh của khoa học.

Ba là: Ảnh hưởng rất không tốt tới trẻ (bỏ câu này)

Trên web Đại Phương Quảng chúng ta có một bài viết, mang tên “Truyền Hình Dạy Lớn Trẻ Thơ”, mọi người có thể xem thử. Khoa học đã nghiên cứu ra, truyền hình có sức ảnh hưởng rất không tốt đối với trẻ nhỏ.

4. Giáo dục con cái vẫn phải là chính mình

Cho nên, chúng ta cần phải hiểu rõ được giáo dục trẻ nhỏ vẫn là phải nhờ vào chính mình, mới có thể nắm chắc được phần tốt, vì sự trưởng thành của trẻ nhỏ không thể nào lập lại được lần thứ hai.

Hiện nay bảo bạn phải tự mình dạy con cái, bạn làm được không? Bạn lập tức nói:

- Thầy Thái ơi, Những điều thầy nói tôi đều rất đồng ý! Nhưng “*Nhân tại giang hồ, thân bất do kỷ*” (Người ở trong giang hồ, hành động không thể do mình định).

III-2. Trách nhiệm về kinh tế

Chúng ta cùng nhau suy xét đến vấn đề thứ nhất, chính là vấn đề kinh tế.

1. Thời trước: Một người kiếm tiền cả nhà sống đủ

Người thường đều cảm thấy, nếu cả hai vợ chồng nếu không cùng nhau kiếm tiền thì sẽ đói chết. Bạn thấy đây chúng ta đều có rất nhiều lập trường dự bị.

Các bạn! Ở vào thời của ông tôi, hai vợ chồng chỉ có chồng ra ngoài kiếm tiền, hơn nữa còn sanh ra năm, sáu người con, bảy, tám người con, họ có đói chết hay không? Không có!

2. Thời nay: Vợ chồng cùng kiếm tiền vẫn sợ chết đói

Hiện nay chúng ta mới nuôi có một đứa mà phải hai người kiếm tiền, lại sợ chết đói. Vấn đề ở chỗ nào?

Vì không cần kiệm trong cuộc sống

Vấn đề ở chỗ không nắm được thái độ trị gia rất then chốt là cần kiệm, “*Kiệm là gốc trị gia*” (Tiết kiệm là gốc để quản lý gia đình), chỉ cần cần kiệm, không nên tiêu phí bừa. Kỳ thật một người kiếm được tiền thì đã đủ cho người trong nhà dùng rồi. Hơn nữa một người kiếm tiền, người trong nhà dùng sẽ rất cần kiệm, từ nhỏ đã cho con cái thái độ gì? Thái độ cần kiệm là bạn làm cho trẻ nhỏ có lập trường vững chắc, không đến nỗi trở thành nô lệ của vật chất.

(VCD 05)

IV. GIẢI QUYẾT CÁC VẤN ĐỀ GIA ĐÌNH THẾ NÀO?

Xin chào mọi người!

Lần giảng trước chúng ta nhắc đến, gia đình có hai thứ rất quan trọng. Một là kinh tế, nghĩa là đời sống vật chất; Hai là đời sống tinh thần, nghĩa là trên phương diện giáo dục con cái.

Vừa rồi cũng nhắc đến tình hình gia đình hiện nay, đều là vợ chồng cùng nhau kiếm tiền, bộ phận lớn trẻ nhỏ đều gửi vào nhà trẻ, hoặc là giao cho người giúp việc, hoặc giao cho ông bà nội giữ cháu.

IV-1. Giải quyết vấn đề kinh tế

Trí tuệ của nhân sanh xem thấy từ chỗ nào?

- Phải thấy được trong việc “thủ, xả”⁵⁴, có “xả” mới có “đắc”⁵⁵.
- Bớt kiếm một ít tiền và giáo dục con cái nhiều hơn, hay là bạn muốn kiếm được nhiều tiền và lơ là giáo dục con cái? Kết quả có được nhất định sẽ không như nhau.

1. Để lại cho con nhiều tiền, cuộc sống có hạnh phúc?

Chúng ta xem thế hệ trước là người hiện nay (khoảng 50 - 60 tuổi), và thế hệ này (là người hiện nay khoảng 20 - 30 tuổi), chúng ta so sánh xem hai thế hệ này.

Thứ nhất: Ít tiền, ít tiêu, cuộc sống vẫn hạnh phúc

⁵⁴ Lấy, bỏ (bồ thí)

⁵⁵ Được

Người thế hệ trước rất có trách nhiệm, rất hiếu thảo cha mẹ.

Còn người thời nay chúng ta thì sao? Các bạn! Xin các vị đừng khách sáo, cứ nói thẳng ra, có thái độ đời sống giống thế hệ trước hay không? Là tiến bộ hay là thoái lui?

Là thoái lui!

Thế hệ trước có tiền, hay là ngay đời hiện tại này chúng ta có tiền? Là thế hệ này chúng ta có tiền. Vì sao có tiền mà thái độ của đời sống lại thoái lui? Như vậy thì có tiền không nhất định giải quyết được vấn đề.

Một là: Ít tiền tạo thói quen tiết kiệm

Thời đại của cha tôi cơ bản đều rất nghèo. Vì rất nghèo cho nên biết tiết kiệm. Nhớ lại lúc nhỏ, khi ăn cơm, đồ ăn còn lại là ai gắp? Đều là cha và mẹ, vì họ đều đã rất quen rồi, không thể lãng phí thức ăn, cho nên đời sống tương đối chặt chẽ, ít tiền giúp tạo thành thói quen tiết kiệm.

Hai là: Ít tiền có hiếu vì biết ơn, có chí khí vì khó khăn

Thứ hai là đời sống càng khó khăn, người càng hiếu được cảm ân cha mẹ, thương yêu anh em chị em. Cho nên thế hệ của phụ thân tôi, khi ông học đều không phải là cha mẹ thúc giục, mà đều là chính mình rất tích cực chủ động. Vì hy vọng thông qua sự thành tựu trên học tập, có thể về sau làm cho cha mẹ có được ngày tháng tốt đẹp.

Quý vị thấy đời sống nghèo khổ, đời sống đáng tin cậy thì làm cho người càng có chí khí, càng có hiếu tâm. Cho nên chúng ta phải cảm ơn nghèo khổ.

Thứ hai: *Lắm tiền, nhiều tật, cuộc sống không hạnh phúc*

Một là: Xa xỉ, phóng túng

Còn thế hệ này thì sao? Vì từ nhỏ đời sống đã rất dư dả, muốn thứ gì có thứ đó, cho nên quen thói cao ngạo, quen thói xài tiền, lại không biết hiếu đạo, không biết gánh vác tôi luyện đời sống.

Cho nên thế hệ này của chúng ta không chỉ tiêu sài hết số tiền do mình làm ra mà còn đi tiêu tiền của ai nữa?

Tiền của cha mẹ.

Làm sao các vị biết vậy?

Rất nhiều thanh niên đã có thói quen phung phí, hưởng thụ đến mức độ nào vậy? Tiền lương của một tháng, vừa cầm trên tay thì lập tức phải đi “shopping” tốt nhất. Tiền lương của cả tháng có thể tiêu hết trong 15 ngày trước rồi, những ngày tháng sau đó thì thế nào? Ngày tháng sau đó mua mì ăn liền từng gói từng gói từ từ mà ăn. Nhưng sau đó không thể tiếp tục được nữa thì trở về nhà tìm người cha già mà nói:

- Ba ơi! Con hết tiền rồi.

Người cha rất tức giận nói:

- Đã nói với con không nên sài phung phí, thế mà con không nghe. Thôi đến đây, muốn bao nhiêu?

Vẫn là móc ra đưa chúng. Cho nên đời sống dư dả, chưa chắc đã mang đến cho con cái quý vị thái độ đời sống chuẩn xác.

Hai là: Không thể tự lập, con cháu suy vong

Thời xưa rất nhiều người có học thức đã thấy rõ được điểm này. Khi triều Hán khai quốc, Lưu Bang đánh khắp thiên hạ, đã phong cho hơn 100 công thần, đều phong cho đất đai, cho họ rất nhiều đất đai, cho hơn 100 vị công thần này.

Trải qua 100 năm, sử học gia của triều Hán đột nhiên nghĩ ra nói:

- Tôi đi tìm hiểu xem, đời sau của 100 vị công thần này như thế nào?

Kết quả làm cho nhà sử học này rất là kinh ngạc, con cháu đời sau của 100 vị công thần này, cơ bản đều đã chìm xuống, rất nhiều người lưu lạc trên đường đi xin ăn.

Chỉ có mấy người đời sau vẫn còn rất tốt, trong đó có một người tên là Tiêu Hà. Khi chia đất đai, Tiêu Hà nhận lấy một mảnh đất rất xấu. Vì miếng đất khô cằn, nên chỉ cày không canh tác sẽ không có cơm ăn, nên đây là ông lo nghĩ kế hoạch lâu dài, hy vọng con cháu của ông về sau hiểu được phải cần lao tiết kiệm.

Những người được chia phần đất tốt, thích ăn chơi mà biếng làm. Hơn nữa đất tốt bạn ưa thích thì người khác cũng ưa thích, nên cũng có rất nhiều người đến dòm ngó, có rất nhiều người nghĩ cách hãm hại.

Tiêu Hà thấy được, không nên để tiền lại cho con cháu, mà quan trọng hơn là phải lưu lại trí huệ cho con cháu, lưu lại tấm gương tốt cho con cháu.

2. Để lại âm đức cho con, cuộc sống hạnh phúc

Tiên sinh Tư Mã Quang⁵⁶ từng nói:

- Để tiền lại con cháu, chưa chắc con cháu có thể giữ được; Để sách lại con cháu, con cháu chưa chắc có thể đọc; Không bằng trong âm thầm để lại âm đức cho con cháu mới là cách tính dài lâu cho con cháu.

Trong Kinh Dịch có câu giáo huấn rất quan trọng: *“Tích thiện chi gia, tất hữu dư khánh”* (Nhà chứa điều thiện, tất có dư niềm vui). Cho nên âm đức nhất định có thể hỗ trợ con cháu đời sau. Âm đức không chỉ có thể hỗ trợ cho con cháu đời sau mà thôi, ngay khi chúng ta làm việc thiện, ngay trong quá trình lập thân hành đạo, đã làm thân giáo tốt nhất cho con cháu đời sau. Cho nên cha mẹ có trí tuệ, sẽ chọn lựa như vậy.

Thế hệ của phụ thân tôi, vì đời sống tương đối khó khăn, có năm anh chị em, họ đi học không cần phải cha mẹ thúc đẩy, hơn nữa anh em chị em đều rất hòa thuận.

Cho nên chỉ cần đời sống trải qua được tốt, cố gắng nâng cao trí tuệ của con cái, đời sống tinh thần của con cái, gia đình vẫn có thể kinh doanh tốt.

⁵⁶ **Tư Mã Quang** (1019–1086), tự **Quân Thật** 君實, hiệu **Vu Tẩu** 迂叟, là một nhà sử học, học giả Trung Quốc, thừa tướng thời nhà Tống. Ông là tác giả của cuối sử nổi tiếng *Tư trị thông giám*.

3. Phương pháp kiếm tiền thế nào?

Thứ nhất: Giàu không phải do nhiều người cùng kiếm

Chúng ta xem tiếp, có phải nếu chỉ một người [trong gia đình] kiếm tiền thì số tiền sẽ kiếm được ít hay không? Có phải cả hai người [trong gia đình] đều kiếm tiền thì sẽ kiếm được nhiều chẳng? Không phải!

*Kiếm nhiều, tiêu **nhiều**, vẫn nghèo*

Rất nhiều cặp vợ chồng cùng nhau kiếm tiền, thế nhưng cũng không dư được bao nhiêu, vì một mặt thì bị bạn bè kéo, một mặt thì đi mua những món đồ lại bị gạt.

Cho nên chúng ta phải lý giải được, tiền tài thật sự có được từ đâu, người thế nào mới có được tiền của? Phải đem cái đạo lý làm cho rõ ràng, nếu không thì cả đời bạn chỉ để kiếm tiền, nhưng cả đời cũng không kiếm được bao nhiêu tiền.

Thứ hai: Giàu có là do bố thí tài

Thần tài cổ xưa của Trung Quốc là Phạm Lãi, tục danh là Đào Chu Công, ông là người thời đại Xuân Thu Chiến Quốc. Phạm Lãi cùng Văn Chủng giúp cho Việt Vương Câu Tiễn. Sau khi phục hồi được Việt quốc, Phạm Lãi nói với Văn Chủng:

- Việt Vương Câu Tiễn có thể cùng hoạn nạn, thế nhưng không thể nào cùng phú quý.

Phạm Lãi rất biết nhìn người. Cho nên biết nhìn người rất quan trọng, không biết nhìn người có thể cả đời sẽ nhận được ảnh hưởng không tốt.

Bạn xem Văn Chung không biết nhìn người, ông thấy vinh hoa phú quý trước sắp đến rồi, làm sao có thể bảo tôi buông bỏ nó được, không bằng lòng. Sau đó Việt Vương Câu Tiễn liền “ban” cho Văn Chung tự sát.

Phạm Lãi dẫn theo Tây Thi rời khỏi nơi đó, đến khu vực Giang Nam bắt đầu buôn bán. Ban đầu từ làm ăn nhỏ, làm được không bao lâu thì phát tài to. Phạm Lãi lập tức đem những tiền của này đi bố thí hết. Trải qua không bao lâu, trải qua vài năm ông lại phát tài, ông lại đem nó đi bố thí hết cho người bần cùng khốn khổ, sau đó lại bắt đầu từ buôn bán nhỏ. Trên lịch sử ghi chép: “*Tam tụ tài, tam tán tài*” (Ba lần bố thí, phân phát tiền tài; Ba lần phát tài, tiền tài tự đến).

Con người tại vì sao có tiền của? Nguyên nhân chân thật ông hiểu được muốn có tiền phải bố thí tiền của ra. Cách làm của Phạm Lãi như vậy, ông cũng là căn tuân giáo huấn của Thánh Hiền.

Trong Đại Học có nhắc đến: “*Tài tán tất nhân tụ*” (bố thí phân phát tiền tài, thì mọi người sẽ đến). Khi chúng ta đem tiền của cho đi, cái gì tụ tại? Tất cả mọi người yêu thương đối với ta, lòng người đều hướng đến ta, cho dù bạn làm ăn buôn bán gì, họ đều sẽ đến mua giúp bạn, muốn đến ủng hộ bạn, vì bạn đã lấy được lòng người.

Cho nên tiền tài cho đi rồi chẳng phải là không còn, không phải không nhìn thấy thì là không có, sức ảnh hưởng

vô hình của nó, chỉ cần gặp được duyên thì khởi hiện hành. Vì vậy chúng ta phân tích, tiền của có nhân, có duyên mới có kết quả. Cái “Nhân” ở bố thí tài, “Duyên” là nỗ lực của bạn, cộng với tương trợ của quý nhân và cơ hội đến, thì tự nhiên sẽ kết “Quả” tiền của.

Cho nên kinh doanh tiền của cho gia đình, nhất định phải như lý như pháp mà kinh doanh, nếu không thì dù bạn có nỗ lực cả đời, cuối cùng có thể vẫn là uổng phí.

Chị gái tôi sau khi chị mang thai liền từ bỏ công việc công chức của chị. Rất nhiều bạn bè thân thích đều cảm thấy đáng tiếc, ngay đến mẹ chồng của chị cũng thường hay nói với chị:

- Con đi làm đi, mẹ giúp con giữ cháu.

Thế nhưng nhân sanh “có xả, có đắc”. Sau khi chị tôi từ chức thì đến ở trong nhà chúng tôi, sau này con chị đều là chính chị dạy. Chị tôi sau khi từ chức thì một mình anh rể tôi kiếm tiền, nhưng anh rể tôi càng ngày càng kiếm được nhiều tiền.

Vì sao càng kiếm tiền càng nhiều vậy? Vì anh rể tôi mang tiền đưa cho chị tôi. Chị tôi nói “Một mình ở nhà giữ con cũng không dùng vào đâu” nên thường hay mang đến đưa cho tôi. Chị nói:

- Em mang đi in ấn kinh sách, làm một số việc thiện.

Chị tôi biết giúp chồng mình tu tài bố thí, cho nên chồng của chị kiếm tiền được ngày càng nhiều. Có lần hai vợ chồng chị đi mua đồ, cũng gặp lúc trung tâm mua sắm lớn

khai trương, có thể bốc thăm trúng thưởng, giải hạng nhất là một chiếc xe hơi. Chị tôi cũng viết tên địa chỉ bỏ vào thùng tham dự thưởng, không bao lâu sau, trung tâm mua sắm gọi điện thoại đến nói:

- Cô Thái ơi, cô đã trúng được một chiếc xe hơi rồi.

Cho nên hiểu được bố thí [là nhân, có tiền của là quả]; “trong số có thì nhất định có”. Không phải như quý vị nói “có rất nhiều người đi làm kiếm được rất nhiều tiền”. Quý vị phải hiểu được trông cái nhân của tài bố thí.

Một là: Bố thí tài không nhất thiết phải có tiền

Có nhiều bạn nói:

- Tôi không có tiền thì làm sao trông được cái nhân tài bố thí?

Tài này tuyệt đối không phải chỉ có tiền mà thôi. Bố thí tài bao hàm “nội tài” và “ngoại tài”.

Chúng ta làm việc rất nỗ lực, cộng với kinh nghiệm và trí tuệ của quý vị, đây đều thuộc về nội tài bố thí.

Ngoại tài là tiền, vàng, tài vật, cùng vật phẩm, những thứ này đều có thể tu tài bố thí.

Bố thí tiền tài có phải quyen tặng càng nhiều thì phước báo sẽ càng lớn hay không? Không phải.

Hai là: Phước báo giàu có tỷ lệ với tài sản bố thí

Tôi nhớ đã từng xem qua một bài báo, có một cặp nông phu, tuổi tác của họ đều rất lớn, cả đời dành dụm được một ít tiền. Lúc đó bên cạnh nhà họ xây một bệnh viện, là một bệnh viện rất tốt. Hai vợ chồng họ liền đem tiền tích lũy cả đời quyên tặng để mua một chiếc xe cấp cứu.

Mua một chiếc xe cấp cứu của vợ chồng nông phu này so với một xí nghiệp lớn tặng mấy mươi vạn thì người nào phước báo lớn? Người nông phu tích lũy cả đời đều đem đi bố thí hết, lòng thương yêu đó của họ có thể tạo phước cho bao nhiêu sinh mạng; Còn xí nghiệp bố thí mấy mươi vạn đó, đối với họ mà nói chỉ là thế nào? Ngọn tóc mà thôi. Phước điền phải từ nơi tâm mà trồng, phước phần cũng là do tâm sanh. Cho nên khi chúng ta tận tâm tận lực bố thí, cho dù là tiền nhiều hay ít đều có thể trồng vô lượng phước.

Thời xưa có một nữ sĩ, vừa lúc đi ngang qua ngôi chùa, cô liền bước vào chân thành lễ Phật. Lúc đó trên người chỉ có hai xu tiền, cô liền đem hết ra cúng dường. Phương trượng nhìn thấy rất cảm động, đích thân ra giúp cô niệm Phật cầu phước, giúp cô hồi hướng. Sau này cô được gả vào trong cung, giàu có rồi, cô mang theo mấy ngàn lượng đến ngôi chùa ấy, cũng là mang đến để cúng dường, nhưng vị phương trượng không bước ra, chỉ để cho một đồ đệ ra giúp cô tụng kinh hồi hướng. Vị tín nữ này liền rất hiếu kỳ, ngày trước chỉ cúng dường có hai xu thì phương trượng đích thân giúp mình sám hối hồi hướng, thế nhưng hiện nay tặng mấy ngàn lượng, vì sao chỉ bảo đồ đệ ra thôi? Vị tín nữ này cũng rất có trí huệ, cô đi thưa hỏi, đem vấn đề này làm cho rõ ràng. Cô liền chủ động đi tìm phương trượng, thưa hỏi xem vì sao lại như vậy? Phương trượng nói với cô:

- Hai xu tiền của cô là phát ra từ tâm chân thành, do đó nếu tôi không đi ra giúp cô hồi hướng là có lỗi với cô. Lần này tuy là cô mang đến mấy ngàn lượng, thế nhưng tâm của cô đã không còn chân thiết như lần trước đến đây, nên để học trò của tôi làm là được rồi.

Ba là: Cội gốc phước điền đều từ tâm

Như vậy, phước điền của một người, cội gốc vẫn là ở tâm của họ. Chỉ cần chúng ta có tâm này, luôn biết xả tài để giúp đỡ người khác, thì phước báo của chúng ta từng li từng tí đều có thể tích lũy.

Cho nên, đối với vấn đề tiền tài, chúng ta có sự nhận biết chính xác, sẽ không sợ được sợ mất.

Bình thường khi nhìn thấy người khác kiếm được nhiều tiền, tâm của bạn sẽ thế nào? Sẽ thấp thỏm không an. Không cần thiết! Chúng ta cứ thành thật mà tu tài bố thí của mình, tự nhiên quả báo liền hiện tiền.

Như vậy là mặt kinh tế giải quyết rồi. Kế đến vấn đề giáo dục con cái.

IV-2. Giải quyết vấn đề tinh thần?

Vợ chồng phải chọn lấy cùng hiểu hợp nhau, đương nhiên giáo dục chủ yếu phải lấy mình làm gương. Cho nên người xưa nói “*Tam tông, tứ đức*”⁵⁷, “*Phu nghĩa, phụ thánh*” (Chồng yêu quý vợ; Vợ nghe theo chồng).

⁵⁷ **Tam tông** (ba theo):

1. Vợ chồng phải làm tấm gương để dạy con cái

Thứ nhất: *Chồng phải ân nghĩa, tình nghĩa với vợ*

Nghĩa là người làm chồng phải có ân nghĩa, phải có tình nghĩa, phải có đạo nghĩa, phải làm đến ân nghĩa, tình nghĩa, đạo nghĩa thì liền có thể làm tấm gương tốt cho con cái. Con cái thấy cha đối với mẹ của mình có ân nghĩa, thì con cái cũng hiểu được phải hiếu thảo với cha mẹ.

1- Tình nghĩa

Đối với vợ phải có tình nghĩa, người vợ cùng với ta gánh vác nặng nhọc, cùng lo liệu gia đình thật không dễ dàng. Từng giờ từng phút phải nhớ lấy ân tình này của vợ.

-
1. Tại gia tòng phụ: Khi còn con gái ở nhà phải nghe theo cha;
 2. Xuất giá tòng phu: Lấy chồng phải theo chồng;
 3. Phu tử tòng tử: Nếu chồng qua đời phải theo con trai.

Tứ đức (bốn đức): Với người phụ nữ, tứ đức gồm Công, Dung, Ngôn và Hạnh:

1. *Công*: Nữ công, gia chánh phải khéo léo, đảm đang trong gia chánh, nội trợ, với người phụ nữ giỏi thì có thêm cầm kỳ thi họa.
2. *Dung*: Dáng điệu đoan trang, cách ăn mặc trang điểm chải chuốt trang nhã, gọn gàng, sạch sẽ, nghiêm chỉnh, đi đứng khoan thai, vẻ mặt dịu dàng, tươi cười
3. *Ngôn*: Lời ăn tiếng nói khoan thai, dịu dàng, mềm mỏng, biết thưa gửi, ứng đối lịch sự, khôn khéo
4. *Hạnh*: Tính nết hiền thảo, trong nhà thì nết na, kính trên nhường dưới, chiều chồng thương con, ăn ở tốt với anh em họ nhà chồng. Ra ngoài thì nhu mì chín chắn, không hợm hĩnh, cay nghiệt.

2- Ân nghĩa

Người vợ có một ân tình mà cả đời này chúng ta báo đáp cũng không hết, đó chính là giúp chúng ta nối dõi tông đường, cái sứ mạng này rất nặng. Một mình ta làm có được không? Không thể được, không ai có thể thay thế, cho nên chúng ta phải cảm ân. Làm người chồng mỗi lần nghĩ đến vợ ta đã giúp ta nối dõi tông đường, lúc nào chúng ta cũng đem cái ân đức này để ở trong lòng thì vợ chồng sống với nhau có thể không tốt sao? Không thể nào.

Thứ hai: Cha phải có đạo nghĩa với con cái

Sau đó đối với con cái phải có “đạo nghĩa”, nhất định phải đem con cái dạy tốt, đó là bổn phận và trách nhiệm của người làm cha mẹ.

Thứ ba: Vợ phải có “Tứ đức”

Tứ đức là: Vợ đức (hạnh), vợ ngôn, vợ công, vợ dung.

Một là: “Vợ Đức” (hạnh) – Có lòng nhân từ, luôn vì người mà nghĩ

Nếu người vợ không có đức hạnh, khi gả vào trong nhà người thì sẽ làm cho người ta thế nào? Lộn xộn không yên. Vốn dĩ trong nhà không có chuyện gì, khi con dâu được gả vào nhà thì rối tung cả lên. Cho nên “đức” rất quan trọng. Con trai có hiếu không bằng con dâu có hiếu. Vì vậy người xưa có nói:

“Cưới được một người vợ tốt, gia tộc có thể hưng thịnh ba đời. Nếu một người vợ không tốt thì sao, gia đình sẽ như

thế nào? Sẽ bại đến ba đời”.

Cho nên cưới vợ tiêu chuẩn thứ nhất là gì? Đức hạnh, cưới vợ phải cưới người có đức.

Hiện nay người nam có sự nhận biết như vậy nhiều không? Không nhiều! Cho nên chúng ta phải giáo dục con cái về sau tìm đối tượng phải chú trọng đức hạnh, phải có “Vợ đức”. Người vợ đức này, tự nhiên trong hành vi lời nói của người mẹ liền sẽ cho con cái sự ảnh hưởng thâm lắng.

Mẫu thân của tôi thường hay nói với cha tôi:

- Cái lòng của ông quá mềm yếu.

Sau đó bà lại nói tiếp:

- Hết thầy mọi người đều như vậy.

Vốn dĩ là đang nói cha tôi, sau đó toàn bộ thầy đều bị bà nói. Tôi muốn thêm một câu:

- Chẳng phải mẹ cũng như vậy sao?

Tôi nhớ có một lần về quê ngoại, đi xe taxi về quê. Kỹ thuật của người lái xe taxi không được tốt, khi lái vào một con đường nhỏ thì một bánh xe bị lọt xuống mương nước. Khi xe rơi xuống thì ông pô chạm xuống bùn nên sút ra. Nửa đoạn đường sau cái ông pô đó cứ kêu lên «khọt khọt khọt khọt», cứ như vậy mà đến nhà ngoại tôi.

Khi mẹ tôi lấy tiền trả tiền xe cho ông ấy, ngoài ra số tiền này ra còn lấy thêm 500 đưa cho ông ấy. Khi đó tôi còn

nhỏ, động tác mà mẹ tôi lấy tiền ra, xin hỏi mẹ tôi có nói với tôi là bà đang làm gì không? Bà không nói, thậm chí bà còn không biết con trai bà đang đứng nhìn. Thế nhưng trong đầu của tôi xuất hiện ra mấy câu văn. Nghĩa là mẹ tôi cảm thấy họ là người lao nhọc, kiếm tiền không dễ dàng, tiền để sửa xe này nhất định sẽ tạo thành gánh nặng cho gia đình ông ấy, đời sống của chúng tôi tương đối có dư, nên giúp đỡ cho ông ấy một chút. Động tác của mẹ tôi khiến cho tôi rất cảm động. Cho nên từng lời nói việc làm của mẫu thân đều đã cho con cái sự giáo hóa thâm lặng.

Tôi sau này trong lúc giảng bài, đột nhiên hồi tưởng lại việc này, tôi gọi điện thoại nói với mẹ tôi việc này. Bà thế nào vậy? Bà nói đã sớm đã quên mất việc này rồi, thậm chí không hề biết con cái đang học tập, đang cảm động.

Cho nên “vợ đức” đích thực là ngay trong từng lời nói việc làm đều đang ảnh hưởng con cái.

Hai là: “Vợ Ngôn”

1- Lời nói phải nhẹ nhàng ôn hòa

Lời nói của người mẹ lúc nào thì ảnh hưởng đến con cái vậy? Ngay khi thai giáo. Lời nói của người mẹ nếu như rất dịu dàng, em bé ở trong thai sẽ cảm nhận rất dễ chịu. Nếu như người mẹ ồn ào lớn tiếng, nói chuyện rất khó nghe, em này sẽ học tập ngay từ trong thai.

Chúng ta thường hay đến nhà một số bạn bè, cảm thấy người trong nhà họ nói chuyện, dường như là đang gây lộn, đều rất lớn tiếng. Đó chính là một thói quen. Lời nói quá lớn tiếng, lời nói khó nghe, con cái của quý vị cũng đang học tập.

Nếu như lời nói của chúng ta ôn hòa, lời nói có thể bao dung người khác, thì con cái sẽ học được tốt.

2- Tuyệt đối không chê người khác trước mặt con trẻ

Tôi nhớ lại, cha mẹ tôi từ trước đến giờ, chưa từng ở trước chúng tôi nói người bạn nào đó không tốt. Việc này rất quan trọng.

Khi cha mẹ ở trước mặt con cái nói người này không tốt, người kia rất không tốt, xin hỏi con cái của quý vị học được cái gì? Học được cái thấy người khác không tốt, khắp nơi phê bình, chúng sẽ rất ngạo mạn.

Cho nên lời nói của chúng ta cũng phải nên cẩn trọng.

Ba là: “Vợ Công” – Phải chăm chỉ việc nhà

Thời xưa phụ nữ biết may quần áo, biết làm rất nhiều việc nhà, đây gọi là “vợ công”. Đổi lại tình huống hiện nay, phụ nữ còn phải đan áo len làm gì nữa, việc này không cần thiết, vì hiện nay xí nghiệp tương đối phát triển. Tình hình gia đình thời xưa và thời nay không giống nhau, thế nhưng một người mẹ muốn làm cho gia đình duy trì được tốt, vẫn phải có rất nhiều năng lực.

1- Nhà cửa phải gọn gàng sạch sẽ

Thí dụ nói trong nhà thì phải dọn dẹp cho sạch sẽ. Con cái ở trong hoàn cảnh dọn dẹp gọn gàng mà lớn lên, trong vô hình trung chúng sẽ cảm thấy đồ đạc phải được giữ sạch sẽ, phải để ngay ngắn. Nếu chúng nhìn thấy đồ đạc lộn xộn, chúng sẽ tự mình ra tay dọn dẹp.

2- Phải biết nấu nướng các món ăn cho chồng con

Ngoài việc dọn dẹp nhà cửa ra, còn phải nấu được một số món ăn. Nếu chồng con ăn uống ở quán xá, thì sẽ có kết quả gì? Đều ra ngoài quán ăn thì không khí gia đình không còn ấm áp, rất ít khi ngồi chung với nhau. Thường ăn ở ngoài quán, thức ăn ở bên ngoài thế nào? Vừa dầu vừa mặn. Cho nên hiện nay bệnh gì là nhiều nhất? Bệnh cao huyết áp. Người bệnh cao huyết áp mà muốn đi trị bệnh thì phải ngồi xếp hàng chờ đến nửa ngày, vì hiện nay người bị tai biến, đau tim rất nhiều. Cho nên trong nhà nếu như thường hay nấu những món ăn thanh đạm, sẽ khiến cho người trong nhà đều rất hoan hỷ, đều trở về nhà mà ăn.

Tôi nhớ lúc nhỏ, có một câu khẩu hiệu rất hay: “Ba ba về nhà ăn cơm tôi”, liền có không khí gia đình rất tốt.

Bốn là : “Vợ Dung”

Nghi dung đoan trang, vừa mắt chồng, không cầu thả

Dung mạo của con gái, đương nhiên không phải là hóa trang lên giống như ngày kết hôn. “Vợ dung” là biểu thị rất đoan trang, rất giản dị.

Nhưng cũng không phải sanh con xong thì tự bỏ rơi mình. Rất nhiều cô gái khi sanh con xong, cảm thấy ta nhất định giống như một bà mẹ rồi, cho nên không cần phải chung diện. Rất có thể ông chồng vừa bước vào cửa thì giật thót cả người “Á” lên một tiếng rồi lập tức quay đi. Như vậy thì không tốt, phải làm cho ông chồng nhìn thấy vui vẻ vừa mắt. Hơn nữa bạn nghi dung đoan trang thì sẽ cho ai tấm gương tốt vậy? Cho

trẻ nhỏ. Đúng! Chúng ta phải thấy được xa, cho nên “vợ dung” cũng rất quan trọng.

Thứ tư: Chồng cũng cần “tứ đức”

Khi vợ chồng đều có thể đoan chánh ngôn hạnh, phẩm hạnh của chính mình thì nhất định sẽ giáo dục tốt con cái. Hiện nay nói nam nữ bình đẳng, cho nên “bốn đức” này người nữ cần, người nam cũng cần.

- Chồng cũng phải có đức.
- Lời nói của chồng cũng phải nhẹ nhàng uyển chuyển, ngôn ngữ cũng phải thường hay miệng nở ra hoa sen, làm gương tốt cho con cái [Chồng ngôn].
- Người nam không có bản lĩnh sao được, làm sao có thể duy trì gia đình [Chồng công].
- Tiếp theo là “Chồng dung”, bạn làm cha ở trong nhà mà ăn mặc lôi thôi, hoặc là khi ngồi gác chân trên bàn ghế, vậy thì cho đứa bé ảnh hưởng không tốt, đây cũng là chồng dung.

Con cái học được cái gì? Cho nên mỗi giờ mỗi phút chúng ta phải nhắc nhở chính mình, cho con cái tấm gương tốt, lấy mình làm gương là rất quan trọng cho con cái học tập.

2. Trách nhiệm vợ, chồng trong giáo dục con

Dạy trẻ nhỏ phải có «cương» (cứng) có «nhu» (mềm). Có cương có nhu, nói dễ hiểu một chút chính là có người diễn mặt trái, có người diễn mặt phải. Có cương có nhu, có cứng có mềm, cho nên người xưa nói trung dung là đạo, không thể thái quá, cũng không thể bất cập.

Nếu như ngày nay chỉ có ân, đối xử tốt với con không gì bằng, thì chúng sẽ không sợ cha mẹ, sẽ cười lên đầu cha mẹ mà đi.

Nếu như nếu chỉ có uy, đối với con cái rất dữ dằn, con sẽ có cảm giác cách ly với chúng ta. Cho nên cương nhu phải sử dụng cho tốt.

Thứ nhất: Chồng phải giữ vai trò “Uy” (“Cương” - Nghiêm)

Tôi cũng có đứa cháu là con của chị, có nhiều thời gian đều ở trong nhà chúng tôi. Anh rể tôi làm việc tương đối bận rộn, nên khi ở nhà chúng tôi, tôi cũng có trách nhiệm gánh vác việc dạy bảo đứa cháu này.

Các vị nghĩ xem, tôi thích hợp diễn chánh diện hay phản diện? Các vị cảm thấy thế nào? Phản diện à? Làm sao vừa nhìn mà biết ngay vậy?

Một là: Nghiêm khắc, quát mắng không có nghĩa là tức giận

Tôi nhớ lại năm đầu tiên tôi đi dạy học, có lần học trò không giữ quy củ, tôi mắng cho chúng một trận. Từ lâu hai đi xuống lầu một đi vào văn phòng, thầy giáo toàn trường đều nhìn vào tôi nói:

- Thầy cũng tức giận à?

Họ đều rất kinh ngạc. Kỳ thật, đáng tức giận mà không giận thì không thể nào dạy tốt được học trò. Chúng ta tức giận là để cho học trò cảnh giác, về sau không được tái phạm cái

lỗi này nữa. Nhân sanh như diễn kịch, đáng diễn như thế nào thì nên diễn như thế đó.

Cho nên tôi đối với đứa cháu này của mình, tôi chính là diễn phản diện, mẹ của chú là chánh diện, phản diện cùng chánh diện nhất định phải phối hợp được tốt.

Tôi nhớ cũng là mấy năm về trước, hôm đó là đêm đón giao thừa, nên cả nhà ăn cơm ở nhà chúng tôi. Chú nhỏ này vừa cầm đũa lên liền cầm sát ở đầu đũa để gấp thức ăn. Tôi liền nói với bé, tôi nói:

- Vĩ à, cầm như vậy có vi khuẩn, con cầm đũa thì nhất định phải cầm ở bên trên.

Chú nhìn vào tôi, lại đưa tay cầm xuống phía dưới. Tôi rất có lòng nhẫn nại, tôi lại nói:

- Cầm như vậy sẽ có vi khuẩn, cho nên con phải cầm lên phía trên.

Chú lại nhìn vào tôi, tuy là chú không nói lời nào, bạn biết được là ý gì không? Chú nói «Để xem ông có mức nhẫn nại đến cỡ nào».

Rất nhiều trẻ nhỏ muốn xem mức nhẫn nại của cha mẹ, khi chúng vừa qua mức hạn chế của cha mẹ, thì chúng liền có thể muốn gì được nấy đối với cha mẹ, bạn sẽ từng bước nhượng bộ, chúng có thể dùng tình cảm để uy hiếp bạn.

Tôi thấy ba lần khuyên chú ấy không ích gì. Tôi lập tức bồng chú ấy lên, đi về phòng của tôi. Vì sao phải đi về phòng của tôi? Phải cắt đứt hết tất cả viện binh của chú ấy. Chú mới

biết sắp có việc không lành rồi. Khi tôi liền bông chú ấy đi, mẹ tôi lập tức nói:

- Sắp đón giao thừa rồi, đừng có đánh mà.

Có nên đánh hay không? Lễ nào sắp đón giao thừa phạm sai lầm thì không cần xử phạt? Như vậy thì con cái sẽ không biết quy củ ở chỗ nào, quy củ phải thường xuyên, không có ngoại lệ

Hai là: Dạy trẻ nhỏ giữ quy củ, không sẽ lười nhác

Hiện nay có rất nhiều phụ huynh, vào ngày thứ bảy, ngày chủ nhật thì có thể ngủ đến giữa trưa. Có tình hình này hay không? Năm ngày thì chúng bình thường, thứ bảy và ngày chủ nhật thì không bình thường, đời sống của chúng liền lộn xộn lên, không có quy củ. Cho nên hiện nay khi thứ hai đi học, biểu hiện của học trò thì như thế nào? Lười nhác. Quy tắc quy định không thể thay đổi bởi vì bất cứ tình huống nào, nếu không thì con cái nhất định sẽ lười nhác, không nỗ lực, nhất định sẽ đi đến chỗ vui chơi mà không tuân thủ quy tắc.

Cho nên tôi thường giao hẹn với chị tôi :

- Cho dù chị dẫn nó đi leo núi, đi ra ngoài chơi vài ngày, nhưng mỗi ngày nhất định phải cố định đem theo những kinh điển để học thuộc lòng.

Phải học thuộc lòng. Như vậy thì trong lòng nó sẽ hiểu rõ, cho dù ở trong nhà hay ở bên ngoài, bài tập học tập của chính mình đều phải làm cho tốt. Khi nguyên tắc của bạn rõ ràng, chúng sẽ cảm thấy đó là bổn phận của chúng, chúng sẽ không có tâm cầu may, chúng sẽ không ở đó mà nói:

- Mẹ ơi! Hôm nay thôi đi mà.

Nó sẽ nói những lời hay với quý vị. Cho nên nguyên lý nguyên tắc này nhất định phải nắm lấy.

Lại nói khi tôi bỗng chú nhỏ đi vào phòng, kỳ thật vào lúc đó quan trọng nhất là phải để cho chú ấy biết chính mình sai rồi. Có phải chúng ta thích trừng phạt trẻ nhỏ hay không? Không phải vậy! Cho nên tôi liền nói với chú:

- Con có khóc cũng không hề gì, con khóc càng lớn tiếng, thì cậu càng trừng phạt con nặng.

Khi bạn vừa nói như vậy thì chúng sẽ như thế nào? Chúng sẽ khóc càng lớn tiếng, rồi cuộc bạn liền đánh chúng một cái. Kỳ thật lúc đó chú ấy còn mang tã lót, nên cơ bản là chú sẽ không đau, chỉ là khí thế này của bạn làm cho chúng chấn động ngay. Bạn liền nói với chúng:

- Nông nổi tuyệt đối không thể đạt đến mục đích của con, hôm nay con có khóc thế nào cũng không ích gì đâu.

Ngay khi bạn rất kiên định, chúng vừa nghe thì chúng hiểu là phương pháp của chúng như vậy tuyệt đối không thể nào đạt đến được mục đích của chúng, chúng sẽ không khóc nữa.

Ba là: Ân, uy phải phối hợp hài hòa

Khi chúng không khóc nữa, lúc này chúng ta liền nói với chúng, đem đạo lý giảng nói rõ ràng cho chúng nghe:

- Cậu dạy con như vậy là muốn tốt cho con, con phải nên tiếp nhận giáo huấn của người lớn.

Từ rất hung dữ biến thành thế nào? Biến thành rất từ ái. Sau khi giảng cho chú nghe rồi, tôi liền đi ra, phản diện đã diễn xong rồi, ai sẽ diễn tiếp? Chánh diện phải lên diễn tiếp, cho nên chị tôi liền đi đến.

Thứ hai: *Vợ giữ vai trò “Ân” (“Nhu”– Nhẹ nhàng)*

Phải để trẻ phản tỉnh lỗi lầm trước khi kết thúc phạt

Khi chị tôi vừa đi đến, chú nhỏ liền chạy đến trước mặt chị, liền ôm lấy chị nũng nịu. Chị tôi lập tức liền nắm nó lại:

- Con vừa phạm phải lỗi lầm gì?

Phải để trẻ nhỏ tự mình nói. Chú không nói, lại tiếp tục ôm lấy chị tôi. Chị vẫn là rất kiên trì, lại hỏi con trai là:

- Con vừa phạm phải sai lầm gì?

Phải để trẻ nhỏ tự mình nói ra, phải để trong ký ức của chúng không thể chứa đựng việc bị cậu trừng phạt, mà phải chứa đựng việc chính mình phạm phải những lỗi lầm gì. Sau khi chú nói xong, chị của tôi liền nói với chú:

- Con phải đi xin lỗi cậu ngay.

Còn muốn chú phải đến xin lỗi tôi, đây chính là tìm cơ hội để giáo dục, tạo nên một kết thúc rất đẹp.

Rất nhiều bậc làm cha mẹ dạy con chỉ trừng phạt là xong, trút hết tức giận thì thôi, chứ không hề làm động tác kết thúc.
--

Cho nên ngay trong ký ức của con cái, chúng chỉ cảm giác tính khí của cha không tốt, tính khí của mẹ không tốt.

Cho nên ân đức và uy nghiêm phải đồng nhau, hai mặt này kết hợp phải cẩn thận.

3. Việc dạy trẻ trong gia đình thời nay thế nào?

Thứ nhất: Người cha không thực hiện chữ “Uy”

Hiện nay phản diện có người diễn hay không? Người cha hiện nay có chịu diễn phản diện hay không? Không chịu làm.

Vì sao hiện nay người cha không chịu diễn phản diện?

Vì họ làm việc rất bận rộn, cảm thấy rất thiếu sót đối với con cái, khó gần gũi con cái, đều mong muốn con cái nỗ lực, cho nên mỗi lần họ quay về nhà, thì mang về quà tặng, đồ chơi.

Đó là chẳng những không diễn phản diện «Uy», mà đều là diễn chánh diện «Ân». Sau đó con chạy đến:

- A ba ba tốt quá!

Rồi vội vàng ôm lấy đồ chơi rồi đi. Một lần rồi hai lần, hai lần rồi ba lần, đều là như vậy, mang quà về cho con. Trải qua hai ba tháng, con lao đến:

- A! ba ba!

Chúng không phải nhìn vào bạn, chúng nhìn vào phần quà, ôm lấy rồi bỏ đi. Đột nhiên có một hôm bạn trở về mà không có quà, chúng nói:

- Sao ba về mà không có quà gì hết vậy?

Cho nên không thể dùng vật chất để xây dựng quan hệ cha con, như vậy thì thật không tốt. Phải nên dùng sự quan tâm thương yêu của bạn để xây dựng quan hệ cha con.

Thứ hai: Người mẹ phải làm cả “Ân”, “Uy”

Người cha không diễn phản diện thì ai diễn? Người mẹ diễn à? Thiên tính của người nữ là nặng về tình cảm, đều rất quan tâm đối với con cái, cho nên các cô diễn chánh diện “Ân” là tự nhiên nhất. Nhưng hiện nay người mẹ không chỉ diễn chánh diện, mà còn phải diễn phản diện nữa. Có rất nhiều cô sau khi đóng xong phản diện với con, trong lòng mình lại cảm thấy rất là đau xót, đầu này thì phải diễn phản diện, có thể tí nữa lại phải biến thành chánh diện. Có dễ diễn không? Thật khó diễn, vừa trút xong cơn giận, lại phải rất từ ái đối với con.

Cho nên người nữ hiện nay, bệnh nghiêm trọng nhất là gì? Gọi là nội tiết không thông, có phải vậy không? Thường phải diễn phản diện, lại phải chuyển thành chánh diện, tạo thành áp lực rất lớn đối với thân tâm của các cô.

Cho nên người chồng phải diễn phản diện, bởi vì người nam thuộc cương, người nữ thuộc nhu. Có như vậy con cái mới không dễ dàng gây rối.

Chúng tôi nhớ lại lúc còn nhỏ, chỉ cần ánh mắt của cha trừng chúng ta một cái, chúng tôi lập tức sẽ hiểu được phải cẩn trọng.

Người cha phải có tâm dạy con

Tôi thường kiến nghị những người cha hiện nay, vì làm việc tương đối bận rộn, không nhất định phải dành nhiều thời gian để dạy con, không phải thời gian dài thì con cái mới cảm nhận được. Bạn quan tâm chúng, quan trọng nhất là bạn có cái tâm này hay không. Nếu như mỗi ngày bạn bỏ ra mười phút, trong mười phút này, điện thoại phải tắt đi, trong khoảng thời gian này chính là thời gian bạn cùng ở chung với con của mình, bạn phải đem sách Thánh Hiền ra, đem Đức Dục Cố Sự ra, mỗi ngày giảng cho chúng nghe hai điều. Bạn liên tục không ngừng làm như vậy, con cái sẽ cảm thấy bạn rất quan tâm đến chúng. Sau khi chúng nghe xong chuyện xưa rồi, khi đi đến trường học chúng sẽ kể với các bạn, ba của mình mỗi ngày đều kể cho mình nghe hai câu chuyện. Các bạn học sẽ như thế nào? Sẽ có cái nhìn kính phục. Sau đó chúng sẽ nói:

- Nào, mình sẽ kể cho bạn nghe hai câu chuyện này.

Đồng thời bạn huấn luyện chúng làm thế nào đem những giáo huấn của Thánh Hiền cùng chia sẻ với mọi người. Cho nên quan trọng nhất là bạn phải có cái tâm này.

Vừa rồi chúng ta đã nói đến quan hệ “Ngũ luân”, trong đó quan hệ vợ chồng là quan trọng nhất, vợ chồng chánh thì ngũ luân chánh. Ngũ luân chánh thì xã hội yên định hòa bình thống nhất thịnh vượng cùng phát triển.

HẾT PHẦN THỨ HAI

PHẦN THỨ BA
GIẢNG GIẢI “ĐỆ TỬ QUY”

MỤC A: CHÁNH VĂN “ĐỆ TỬ QUY”

ĐỆ TỬ QUY

(Lý Dục Tú Phu Tử)

TỔNG TỰ

1. Đệ Tử Quy, thánh nhân huấn:
Thủ “Hiếu”, “Đễ”, thứ “Cần”, “Tín”.
“Phiếm ái chúng”, “Nhi thân nhân”,
“Hữu dư lực, tắc học văn”.

NHẬP TẮC HIẾU

ĐỆ NHẤT

2. Phụ mẫu hô, ứng vật hoãn;
Phụ mẫu mệnh, hành vật lãn.
Phụ mẫu giáo, tu kính thính;
Phụ mẫu trách, tu thuận thừa.
3. Đông tắc ôn, hạ tắc thanh;
Thần tắc tĩnh, hôn tắc định,
Xuất tất cáo, phản tất diện;
Cư hữu thường, nghiệp vô biến.

QUY TẮC LÀM HỌC TRÒ THÁNH HIỀN

(Lý Dục Tú Phu Tử)

TỔNG MỤC

- 1 **Đệ tử quy, Thánh nhân dạy:**
Trước “Hiếu”, “Đễ”, sau “Cần”, “Tín”.
“Thương chúng sanh”, “Gần người nhân”;
“Có dư sức, thì học văn”.

CHƯƠNG I

Ở NHÀ PHẢI HIẾU

- 2 **Cha mẹ gọi, phải đến ngay;**
Cha mẹ sai, chớ lười biếng.
Cha mẹ dạy, phải kính nghe;
Cha mẹ trách, phải thuận sửa.
- 3 **Đông phải ấm, hạ phải mát;**
Sáng phải thăm, tối phải viếng.
Đi phải thưa, về phải trình;
Thường ổn định, chớ danh lợi, mà đổi nghề.

4. Sự tuy tiểu, vật thiện vi,
 Cầu thiện vi, tử đạo khuỵ.
 Vật tuy tiểu, vật tư tàng;
 Cầu tư tàng, thân tâm thương.
- 5 Thân sở hiếu, lực vi cụ;
 Thân sở ố, cần vi khứ.
 Thân hữu thương, di thân ưu;
 Đức hữu thương, di thân tu.
 Thân ái ngã, hiếu hà nan;
 Thân tăng ngã, hiếu phương hiền.
- 6 Thân hữu quá, gián sử canh;
 Di ngô sắc, nhu ngô thanh.
 Gián bất nhập, duyệt phúc gián;
 Hào khắp tùy, thất vô oán.
- 7 Thân hữu tật, được tiên thường;
 Trú dạ thị, bất ly sàng.
 Táng tam niên, thường bi thiết;
 Cư xứ biến, tửu nhục tuyệt.
 Táng tận lễ, tế tận thành;
 Sự tử giả, như sự sanh.

- 4 Việc xấu nhỏ, cũng chẳng làm,
Tùy tiện làm, thì bất hiếu.
Vật tuy nhỏ, chớ cất riêng;
Tự cất riêng, cha mẹ buồn.
- 5 Cha mẹ thích, dốc lòng làm;
Cha mẹ ghét, cẩn thận bỏ.
Thân bị thương, cha mẹ lo;
Đức hạnh kém, cha mẹ tủi.
Cha mẹ thương, dễ hiếu thuận;
Cha mẹ ghét, vẫn hiếu kính.
- 6 Cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi;
Mặt vui tươi, lời hiền hòa.
Khuyên không nghe, vui khuyên tiếp;
Dùng khóc khuyên, đánh không giận.
- 7 Cha mẹ bệnh, nếm thuốc trước;
Ngày đêm hầu, không rời bước.
Tang ba năm, thường thương nhớ;
Không vui chơi, kiêng rượu thịt.
Tang đủ lễ, cúng hết lòng;
Việc người chết, như người sống.

XUẤT TÁC ĐỂ ĐỆ NHỊ

- 8 Huynh đạo hữu, đệ đạo cung;
Huynh đệ mục, hiếu tại trung.
Tài vật khinh, oán hà sanh;
Ngôn ngữ nhĩn, phần tự mẫn.
- 9 Hoặc ẩm thực, hoặc tọa tẩu,
Trưởng giả tiên, ấu giả hậu.
Trưởng hô nhân, tức đại khiếu,
Nhân bất tại, kỷ tức đáo.
- 10 Xưng tôn trưởng, vật hô danh;
Đối tôn trưởng, vật hiện năng.
Lộ ngộ trưởng, tậ xu ấp,
Trưởng vô ngôn, thoái cung lập.
Kỳ hạ mã, thừa hạ xa,
Quá do đãi, bách bộ dư.
- 11 Trưởng giả lập, ấu vật tọa,
Trưởng giả tọa, mệnh nãi tọa.

CHƯƠNG II

LỄ ĐỘ VÀ KHIÊM NHƯỜNG

- 8 Anh thương em, em kính anh;
Anh em hòa, là hiếu kính.
Tiền của nhẹ, oán nào sanh;
Lời nhường nhịn, rồi oán hận, sẽ tự diệt.
- 9 Lúc ăn uống, ngồi hay đi,
Người lớn trước, người nhỏ sau.
Người lớn cần, gọi đến ai, liền gọi thay,
Nếu không có, mình làm thay.
- 10 Kính người lớn, chớ gọi tên;
Trước người lớn, chớ khoe tài.
Gặp người lớn, ở trên đường, nhanh đến chào,
Người chưa nói, kính lui đứng.
Gặp người già, đang đi bộ, phải xuống ngựa,
phải xuống xe, đến thăm hỏi,
Đợi người đi, hơn trăm bước, mới quay đi.
- 11 Người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi,
Người lớn ngồi, cho phép ngồi, mới được ngồi.

Tôn trưởng tiền, thanh yếu ê,
Ê bất văn, khước phi nghi.
Tiến tất xu, thoái tất trì,
Vấn khởi đối, thị vật di.
Sự chư phụ, như sự phụ;
Sự chư huynh, như sự huynh.

“CÂN”

ĐỆ TAM

- 12 Triều khởi tảo, dạ miên trì;
 Lão dị chí, tích thử thời.
 Thần tất quán, kiêm sấu khẩu,
 Tiện niệu hồi, triếp tịnh thủ.
- 13 Quan tất chánh, nữu tất kết,
 Miệt dữ lý, câu khẩn thiết.
 Trí quan phục, hữu định vị,
 Vật loạn đốn, chí ô uế.
- 14 Y quý khiết, bất quý hoa,
 Thượng tuần phạt, hạ xứng gia.
 Đối ẩm thực, vật giản trách;
 Thực thích khả, vật quá tắc.

Trước người lớn, phải nói nhỏ,
Tiếng quá nhỏ, cũng không nên.
Gặp người lớn, đến phải nhanh, lui phải chậm,
Khi hỏi đáp, mắt nhìn thẳng.
Kính chú bác, như cha mẹ;
Anh em họ, cũng xem như, anh em ruột.

CHƯƠNG III

CẦN THẬN HÀNH VI HÀNG NGÀY

- 12 Sáng dậy sớm, tối ngủ trễ;
Dù chưa già, cũng phải biết, quý thời gian.
Sáng rửa mặt, phải đánh răng,
Vệ sinh rồi, liền rửa tay.
- 13 Mũ phải ngay, cúc phải cài;
Tất và giày, mang chỉnh tề;
Mũ, quần áo, để cố định;
Chớ để bừa, tránh dơ bẩn.
- 14 Quần áo sạch, không cần đắt,
Hợp thân phận, hợp gia đình.
Với ăn uống, chớ kén chọn;
Ăn vừa đủ, chớ quá no.

Niên phương thiếu, vật ẩm tửu,
Âm tửu túy, tối vi xú.

- 15 Bộ thung dong, lập đoan chánh;
Ấp thâm viên, báii cung kính.
Vật tiền vực, vật bả ỷ;
Vật ky cú, vật điều bề.
- 16 Hoãn yết liêm, vật hữu thanh;
Khoan chuyển loan, vật xúc lảng;
Chấp hư khí, như chấp doanh;
Nhập hư thất, như hữu nhân.
Sự vật mang, mang đa thác;
Vật úy nan, vật khinh lược.
Đấu náo trường, tuyệt vật cận;
Tà phích sự, tuyệt vật vấn.
- 17 Tương nhập môn, vấn thực tồn;
Tương thượng đường, thanh tất dương.
Nhân vấn thùý, đối dĩ danh;
Ngô dữ ngã, bất phân minh.
Dụng vật nhân, tu minh cầu,
Thắng bất vấn, tức vi thâm.
Tá nhân vật, cập thời hoàn,
Hậu hữu cấp, tá bất nan.

Tuổi còn nhỏ, chớ uống rượu,
Uống say rồi, rất xấu xa.

- 15 Đi thông thả, đứng ngay thẳng;
Chào cúi sâu, lạy cung kính.
Chớ dẫm đạp, lên bậc cửa, không đứng nghiêng
Chớ ngồi dang, không rung đùi.
- 16 Kéo rèm cửa, không tiếng động;
Rẽ quẹo rộng, chớ đụng góc.
Bưng vật nhẹ, rỗng bên trong,
cẩn thận như, bưng vật đầy;
Vào phòng trống, phải xem như,
đang có người.
Lúc làm việc, chớ vội vàng, vội sai nhiều;
Đừng sợ khó, chớ xem thường.
Nơi ồn náo, không đến gần;
Việc không đáng, quyết không hỏi.
- 17 Sắp vào cửa, hỏi có ai;
Bước vào nhà, cất tiếng lớn.
Nếu người hỏi, xưng rõ tên;
Còn xưng "tôi", hay xưng "ta", không rõ ràng.
Dùng đồ người, Phải hỏi trước,
Nếu không hỏi, thành trộm cắp.
Mượn đồ người, trả đúng hẹn,
Sau có cần, mượn không khó.

“TÍN”
ĐỆ TỬ

- 18 Phàm xuất ngôn, tín vi tiên;
Trá dữ vọng, hề khả yên.
Thoại thuyết đa, bất như thiếu;
Duy kỳ thị, vật nịnh xảo.
Gian xảo ngữ, uế ô từ,
Thị tỉnh khí, thiết giới chi.
- 19 Kiến vị chân, vật khinh ngôn;
Tri vị đích, vật khinh truyền.
Sự phi nghi, vật khinh nặc,
Cầu khinh nặc, tiến thoái thác.
Phàm đạo tự, trọng thả thư,
Vật cấp tậ, vật mơ hồ.
Bỉ thuyết trường, thử thuyết đoản,
Bất quan kỷ, mạc nhàn quản.
- 20 Kiến nhân thiện, tức tư tề;
Túng khứ viễn, dĩ tiệm tề.
Kiến nhân ác, tức nội tỉnh;
Hữu tắc cải, vô gia cảnh.

CHƯƠNG IV

LÀM NGƯỜI CHÂN THẬT ĐÁNG TIN

- 18 Phàm nói ra, tín trước tiên;
Không lừa gạt, không nói dối.
Nói nhiều lời, không bằng ít;
Phải nói thật, chớ xảo nịnh.
Lời gian xảo, từ thô, ác,
Tập khí xấu, phải trừ bỏ.
- 19 Tự không thấy, chớ vội nói;
Biết chưa rõ, chớ tuyên truyền.
Việc chưa rõ, chớ nhận lời,
Vội nhận lời, làm hoặc không, cũng đều sai.
Phàm nói chuyện, nói trọng điểm,
Không gấp gáp, không mơ hồ.
Kẻ nói dài, người nói ngắn,
Không liên quan, chớ xen vào.
- 20 Thấy người thiện, ta học theo;
Dù kém xa, dần cũng kịp.
Thấy người ác, tự phản tỉnh;
Có phải sửa, nếu không có, phải cảnh giác.

- 21 Duy đức học, duy tài nghệ,
 Bất như nhân, đương tự lệ.
 Nhược y phục, nhược ẩm thực,
 Bất như nhân, vật sanh thích.
- 22 Văn quá nộ, văn dự lạc,
 Tồn hữu lai, ích hữu khước.
 Văn dự khủng, văn quá hân,
 Trực lương sĩ, tiệm tương cận.
- 23 Vô tâm phi, danh vi thác;
 Hữu tâm phi, danh vi ác.
 Quá năng cải, quy ư vô,
 Thắng yếm sức, tăng nhất cô.

PHIẾM ÁI CHÚNG ĐỆ NGŨ

- 24 Phàm thị nhân, giai tu ái,
 Thiên đồng phú, địa đồng tải.
- 25 Hạnh cao giả, danh tự cao;
 Nhân sở trọng, phi mạo cao.
 Tài đại giả, vọng tự đại,
 Nhân sở phục, phi ngôn đại.

21 Khi học vấn, cùng đức tài,
Không bằng người, phải nỗ lực.
Còn quần áo, hoặc ăn uống;
Không bằng người, chớ nên buồn.

22 Nghe lỗi giận, nghe khen vui,
Bạn xấu đến, bạn hiền đi.
Nghe khen sợ, nghe lỗi vui,
Người thiện lương, dần gần gũi.

23 Lỗi vô ý, gọi là sai;
Lỗi cố ý, gọi là ác.
Biết sửa lỗi, lỗi không còn;
Nếu che giấu, tội tăng thêm.

CHƯƠNG V

THƯƠNG YÊU BÌNH ĐẲNG TẤT CẢ CHÚNG SINH

24 Phàm là người, đều yêu thương,
Trời cùng che, đất cùng chở.

25 Đức hạnh cao, danh tự cao;
Được người kính, không phải do,
vẻ bề ngoài.
Người tài cao, tiếng tự cao
Được người phục, chẳng do khoe.

- 26 Kỷ hữu năng, vật tự tư;
 Nhân sở năng, vật khinh tỵ.
 Vật siểm phú, vật kiêu bần;
 Vật yếm cố, vật hỷ tân.
 Nhân bất nhàn, vật sự giả;
 Nhân bất an, vật thoại nhiều.
- 27 Nhân hữu đoản, thiết mạc yết;
 Nhân hữu tư, thiết mạc thuyết.
- 28 Đạo nhân thiện, tức thị thiện,
 Nhân tri chi, dĩ tư miễn.
 Dương nhân ác, tức thị ác,
 Tật chi thậm, họa thả tác.
 Thiện tương khuyến, đức giai kiến;
 Quá bất quy, đạo lưỡng khuỵ.
- 29 Phàm thủ dư, quý phân hiểu,
 Dư nghi đa, thủ nghi thiểu.
 Tương gia nhân, tiên vấn kỷ,
 Kỷ bất dục, tức tức dĩ.
 Ân dục báo, oán dục vong;
 Báo oán đoản, báo ân trường.

- 26 **Mình có tài, chớ ích kỷ;
Người có tài, chớ chê bai.
Không nịnh giàu, chớ khinh nghèo;
Không ghét cũ, chớ thích mới.
Người không rảnh, chớ làm phiền;
Người không an, chớ nhiều lời.**
- 27 **Khuyết điểm người, đừng bới móc;
Chuyện riêng người, chớ nói ra**
- 28 **Khen làm lành, đó là thiện,
Người khác biết, càng khích lệ.
Chê người ác, là việc ác,
Chê càng nhiều, họa tự chuốc.
Cùng khuyến thiện, cùng lập đức;
Thấy bạn lỗi, phải khuyên bảo,
 nếu không khuyên, cả đôi bên, đều sai lầm**
- 29 **Cho hoặc nhận, phải rõ ràng;
Cho nên nhiều, nhận nên ít.
Đổi đãi người, trước hỏi mình,
Mình không muốn, phải mau ngưng.
Ân phải báo, oán phải quên;
Báo oán ngắn, báo ân dài.**

- 30 Đãi tỳ bộc, thân quý đoan,
Tuy quý đoan, từ như khoan.
Thế phục nhân, tâm bất nhiên,
Lý phục nhân, phương vô ngôn.

THÂN NHÂN ĐỆ LỤC

- 31 Đồng thị nhân, loại bất tề,
Lưu tục chúng, nhân giả hy.
Quả nhân giả, nhân đa úy,
Ngôn bất hủ, sắc bất mị.
Năng thân nhân, vô hạn hảo,
Đức nhật tiến, quá nhật thiếu.
Bất thân nhân, vô hạn hại,
Tiểu nhân tiến, bách sự hoại.

DƯ LỰC HỌC VĂN ĐỆ THẤT

- 32 Bất lực hành, dẫn học văn;
Trưởng phù hoa, thành hà nhân.
Đẫn lực hành, bất học văn;
Nhiệm kỹ kiến, muội lý chân.

- 30 Đối đầy tớ, phải nghiêm trang
Tuy nghiêm trang, lòng nhân từ, lại độ lượng.
Dùng quyền phục, họ không phục,
Dùng lý phục, họ mới phục.**

CHƯƠNG VI

THÂN CẬN NGƯỜI ĐỨC HẠNH, NHÂN TỪ

- 31 Cùng là người, khác tánh tình,
Thô tục nhiều, nhân từ ít.
Người nhân đức, người kính sợ,
Lời nói thẳng, không xu nịnh.
Gần người nhân, tốt vô hạn,
Đức tiến dần, lỗi ngày giảm.
Xa người nhân, hại vô cùng,
Tiểu nhân đến, trăm việc hư.**

CHƯƠNG VII

CÓ DƯ SỨC THÌ HỌC VĂN

- 32 Không thực hành, chỉ học văn;
Tăng hình thức, thành người gì.
Chỉ thực hành, không học tiếp;
Tự tin mình, thì không hiểu, được chân lý.**

- 33 Độc thư pháp, hữu tam đao,
 Tâm nhãn khẩu, tín giai yếu.
 Phương độc thử, vật mộ bỉ,
 Thử vị chung, bỉ vật khởi.
 Khoan vi hạn, khẩn dụng công,
 Công phu đao, trệ tắc thông.
 Tâm hữu nghi, tùy trát ký,
 Tựu nhân vấn, cầu xác nghĩa.
- 34 Phòng thất thanh, tường bích tịnh,
 Kỷ án khiết, bút nghiên chánh,
 Mặc ma thiên, tâm bất đoan,
 Tự bất kính, tâm tiên bệnh.
 Liệt điển tịch, hữu định xứ;
 Độc khán tất, hoàn nguyên xứ.
 Tuy hữu cấp, quyển thúc tề;
 Hữu khuyết hoại, tựu bổ chi.
 Phi Thánh thư, bính vật thị,
 Tế thông minh, hoại tâm trí.
- Vật tự bạo, vật tự khí;
Thánh dữ Hiền, khả tuần chí.**

- 33 Cách đọc sách, phải tập trung,
Tâm, mắt, miệng, tín đều trọng.
Đang đọc đây, chớ thích kia,
Đây chưa xong, kia chớ đọc.
Thời gian ít, cần chăm chỉ,
Công phu đủ, liền hiểu thông.
Tâm có nghi, thì chép lại,
Hỏi đúng người, cầu xác nghĩa.**
- 34 Phòng yên tĩnh, tường vách sạch;
Bàn học sạch, bút mực gọn.
Mực mài nghiêng, tâm không chánh;
Chữ viết ẩu, tâm không định.
Phân kinh sách, cho thứ tự;
Đọc sách xong, trả chỗ cũ.
Dù có vội, cũng xếp kỹ;
Sách có rách, phải tu bổ.
Không phải sách, của Thánh Hiền,
 không xem đọc,
Hại thông minh, hư tâm trí.
Đừng cam chịu, không thua kém;
Thánh và Hiền, dần làm được.**

MỤC B

NHẬP MÔN ĐỆ TỬ QUY

I. PHƯƠNG PHÁP HỌC “ĐỆ TỬ QUY”

I-1. “Nhất môn thâm nhập”⁵⁸

1. Chữ “Nhất môn”

Đã nắm được cương lĩnh đạo đức rồi, nắm được Đệ Tử Quy thì nắm được cương lĩnh của đạo đức. Cho nên chúng ta học tập trước tiên từ một môn “Đệ Tử Quy” này mà thâm nhập.

2. Chữ “Thâm nhập”

Làm thế nào thâm nhập? Thâm nhập phải làm đến “Giải, Hành tương ưng”⁵⁹.

Sau khi lý giải rồi, nhất định phải đi thực tiễn. Bạn thực tiễn nó sẽ giúp cho bạn thể hội đến đạo lý Thánh Hiền. Thể hội được càng sâu thì giải sẽ được càng sâu. Giải được

⁵⁸ Một môn thâm nhập

⁵⁹ Thực hành và lý giải tương ưng với nhau

càng sâu thì bạn hành được càng thiết thực. Cho nên giải giúp cho hành, hành lại giúp cho giải. Vì vậy, chúng ta học một câu, nhất định phải biết mau đi thực hành.

II-2. “Trường thời huân tu”⁶⁰

1. Chữ “Trường thời”

Là chỉ từng giờ từng phút, sáng, tối đọc “Đệ Tử Quy”.

Tôi thường hay nói với bạn bè, chỉ cần bạn liên tục không ngừng nghỉ, mỗi ngày sớm tối đem Đệ Tử Quy đọc qua một lần, bảo đảm sau ba tháng, bạn sẽ cảm thấy đạo đức học vấn có tiến bộ rất nhiều. Thang thuốc này trước mắt người uống vào, hiệu quả đều rất tốt. Các vị có muốn uống thử không?

Khi tôi ở Hải Khẩu, có một vị thầy giáo thật sự đã làm được. Vị thầy giáo này lần đầu tiên lên lớp, tôi có ấn tượng rất sâu. Vào tiết nguyên tiêu năm ngoái, khi ông nghe giảng mắt không hề dao động. Tôi giảng rất nhiều câu chuyện của thánh triết, ông đều cố gắng ghi chép lại. Ông học được hơn ba tháng thì đi đến trước mặt tôi nói:

- Thầy Thái ơi! Giáo dục Thánh Hiền tốt như vậy, không thể chỉ có gia đình tôi được lợi ích, tôi mong muốn quay về quê hương của tôi để dạy Đệ Tử Quy.

Cho nên vì ông có lập chí, vì ông có thời gian dài không gián đoạn, sáng và tối đọc qua một lần, cho nên nâng cao được rất nhanh.

⁶⁰ Huân tu dài lâu

- Buổi sáng đọc, nhắc nhở chính mình, hôm nay phải làm được những giáo huấn ngay trong Đệ Tử Quy.
- Buổi tối khi đọc, chúng ta phản tỉnh một lúc, ngày hôm nay đã làm được điều gì, khích lệ cho mình một chút; Những điều nào chưa làm được phải cố gắng hơn, sau không làm nữa, sau không tái phạm.

Như vậy liền có thể nhận được kết quả rất tốt, có thể “trường thời huân tu”.

2. Chữ “Tu”

Là tu sửa cách nghĩ, cách làm, cách nói, từng giờ nhắc nhở chính mình tu sửa.

Tu sửa ngay lúc bạn đối diện với người qua lại với bạn, tu sửa ngay lúc đó.

Có một người bạn, anh ấy chia sẻ với tôi, anh nói anh khó sửa nhất chính là hay nói lời người. Vì mấy mươi năm nay nói thị phi quen rồi. Anh cũng rất dụng công, sớm tối đọc qua một lần, kết quả mỗi lần ngay khi anh muốn nói xấu, tốt, đột nhiên câu kinh văn trong Đệ Tử Quy liền xuất hiện ra, câu **“Nhân hữu đoản, thiết mạc yết; Nhân hữu tư, thiết mạc thuyết”** (Khuyết điểm người đừng bôi móc; Chuyện riêng người, chớ nói ra), liền hiện lên trong đầu của anh, miệng của anh lập tức đóng bít lại.

Đây gọi là trải sự luyện tâm, trải qua những sự việc này, không ngừng ở nơi đó tu sửa cách nghĩ cách nhìn, tu sửa ngay trong cách nghĩ cách nhìn.

I-3. Tổng kết lại thái độ học tập.

- (1) Phải lập chí
- (2) Phải thực hành: Học một câu, hành một câu
- (3) Học tập phải có thứ tự: Trước tiên nhất định phải xây dựng nền tảng đạo đức, sau đó đọc các kinh điển khác⁶¹
- (4) Phương pháp học tập: Phải có thể “*Nhất môn thâm nhập, trường thời huân tu*” (Một môn thâm nhập, huân tu dài lâu).

Nếu chúng ta có thái độ chuẩn xác rồi, tiếp theo chúng ta phải bước vào học tập Đệ Tử Quy.

II. GIẢNG GIẢI TIÊU ĐỀ “ĐỆ TỬ QUY”

Học Đệ Tử Quy, thông thường người ta nghe đến “Đệ Tử”, họ liền có nhận xét sai lầm là cảm thấy chỉ dành cho con cái học.

II-1. “Đệ tử” là gì?

Kỳ thật, “Đệ Tử” không phải là chỉ trẻ nhỏ, “Đệ Tử” là chỉ học trò của Thánh Hiền nhân.

II-2. “Quy” là gì?

Chữ “Quy” cũng là chữ hội ý, một là chữ “Phu”, một bên là chữ “Kiến”, nên gọi là “Kiến Giải” của “Đại trượng phu”. Kiến giải của đại trượng phu nhất định là tùy thuận

⁶¹ Trước học thành thật, sau mới học linh hoạt; Trước học thái độ làm người làm việc, sau mới học trí thức.

giáo huấn của Thánh Hiền, cũng chính là chân lý của nhân sinh, để làm việc, để đối nhân xử thế.

Cho nên chúng ta cùng học Đệ Tử Quy mới có thể dạy tốt được con cái. Người xưa có dạy “*Giáo nhi, giáo nữ tiên giáo kỷ*”, nghĩa là: muốn dạy tốt con trai con gái, trước tiên phải nâng cao chính mình, chính mình phải làm tốt trước, như vậy mới có thể làm tốt được công tác của thân giáo.

MỤC C

GIẢNG GIẢI ĐỆ TỬ QUY

Trước tiên chúng ta đọc qua “Tổng Mục” một lần. Chúng ta cùng nhau đọc:

TỔNG QUAN ĐỆ TỬ QUY

CHÁNH VĂN 1

**Đệ Tử Quy, thánh nhân huấn:
Thủ “Hiếu”, “Đễ”, thứ “Cần”, “Tín”.
“Phiếm ái chúng”, “Nhi thân nhân”,
“Hữu dư lực, tắc học văn”.**

DỊCH NGHĨA:

Đệ Tử Quy, Thánh nhân dạy:

Trước “Hiếu”, “Đễ”, sau “Cần”, “Tín”.

“Thương chúng sanh”, “Gần người nhân”;

“Có dư sức, thì học văn”.

Các bạn! Nếu quý vị trở về nhà ngồi vào bàn đọc sách, đọc được có tinh thần như vậy, nhất định sẽ làm cho con cái quý vị đối với quý vị như thế nào? Nghiêm túc cẩn trọng. Sự hiếu học của quý vị sẽ khiến cho con cái cảm động.

Tiết học này chúng ta chỉ học đến đây thôi, xin cảm ơn!

(VCD 06)

Xin chào mọi người, buổi tối tốt đẹp!

Lần giảng trước chúng ta đã bước vào Đệ Tử Quy, chúng ta đã đem Tổng mục đọc qua một lần. Chúng ta đã nói đến:

“*Đệ tử*”, không phải là chỉ trẻ nhỏ, mà là mỗi một người chúng ta muốn học tập giáo huấn của Thánh Hiền, thì đều tự xưng là đệ tử.

“*Quy*” là quy phạm. Chúng ta tuân thủ quy phạm như vậy, thì có thể làm cho đạo nghiệp của chính mình ngày một nâng cao.

1-1. “Đệ Tử Quy, Thánh nhân huấn” (Đệ Tử Quy, Thánh nhân dạy)

Đây là giáo huấn của Thánh Hiền.

Câu giáo huấn này được tiết lộ ra từ trong giáo huấn của Khổng Phu Tử, trong Luận Ngữ chúng ta thấy có câu này, ở trong Luận Ngữ Học Nhi - Đệ Nhất có.

1-2. “Thủ Hiếu, Đễ, thứ Cẩn Tín” (Trước Hiếu, Đễ; Sau Cẩn Tín)

Câu 1: **“Thủ Hiếu, Đễ”** (Trước Hiếu, Đễ)

Chữ “*Thủ*” này nghĩa là nói căn bản làm người ở chỗ nào? Ở “hiếu đạo” và “đễ”.

Chữ “*Đễ*” là:

- Thương yêu anh em chị em;
- Tôn kính trưởng bối: Chính là nói ở trong “đễ” còn bao gồm một thái độ rất quan trọng, chính là tâm cung kính, cung kính đối với trưởng bối.

Đạo đức học vấn của một người đều là từ ngay “Hiếu” và “Kính” mà không ngừng nâng cao, không ngừng lưu xuất ra.

Kỳ thật, một người chỉ cần làm được hiếu và đễ, tin rằng họ có thể “*Tề gia, Trị quốc, Bình thiên hạ*”⁶².

Các bạn! Các vị có cảm thấy nói như vậy hơi quá chăng? Kỳ thật “*Đại đạo chí giản*” (Đạo lớn cực giản dị), đạo lý rất thâm sâu nhưng đều là rất căn bản, rất đơn giản.

1. Quốc gia thịnh trị dài lâu đều do “Hiếu, Đễ”

⁶² Sắp đặt gia đình; Sắp đặt đất nước; Dẹp yên, thái bình thiên hạ.

Chúng ta hồi tưởng lại lịch sử: Mấy ngàn năm lịch sử, triều đại nào là có lịch sử dài nhất, quốc vận hưng thịnh nhất? Triều nhà Chu. Bao nhiêu năm vậy? 800 năm. Vậy xin hỏi vì sao triều nhà Chu có thể kéo dài được 800 năm? Chúng ta chỉ đọc qua “triều nhà Chu 800 năm”, biết được lẽ đương nhiên mà không biết được nguyên nhân của nó.

Chúng ta cũng thường hay xem thấy con cháu của người khác, vì sao ưu tú như vậy? Chỉ nhìn thấy kết quả thì không giúp gì lớn cho chính mình, nhất định phải tìm ra được nguyên nhân, chúng ta liền có thể từ trong đó có được khai thị hay.

Thứ nhất: Bắt đầu “hiếu, đễ” từ vua trước

Đời thứ nhất: Thái Vương

Triều nhà Chu, khai quốc là Chu Văn Vương, Chu Võ Vương. Ông nội của Chu Văn Vương là Thái Vương. Thái Vương sanh được ba người con trai, anh cả là Thái Bá, anh thứ hai là Trung Dung, người thứ ba là Vương Quý. Vương Quý sanh ra Chu Văn Vương, Chu Văn Vương lại sanh ra Chu Võ Vương và Chu Công⁶³.

⁶³Phả tộc nhà Chu:

1. Đời ông: Thái Vương – Sinh ra: Thái bá, Trung Dung, Vương Quý
2. Đời cha: Vương Quý – Sinh ra: Chu Văn Vương
3. Đời con: Chu Văn Vương – Sinh ra: Chu Võ Vương, Chu Công
4. Đời cháu: Chu Võ Vương – Sinh ra: Chu Thành Vương

1- Chữ “Hiếu”

Khi Chu Văn Vương mới sanh ra, Thái Vương vừa nhìn thấy đã cảm thấy Chu Văn Vương có tướng đế vương, có tướng thánh chủ, thế nhưng phụ thân của Chu Văn Vương lại là Vương Quý, xếp ở hàng thứ ba.

Kết quả là con lớn (Thái Bá) và con kế (Trung Dung) của ông, nhìn thấy phụ thân mình mỗi khi thấy cháu nội (con của Vương quý) thì trên mặt liền vui vẻ. Họ liền hiểu rõ phụ thân của họ muốn đem ngôi vua truyền cho đứa cháu nội này.

Người bác Thái Bá này rất hiểu tâm cảnh của phụ thân, cho nên ông không nói không rằng dựa vào lý do giúp phụ thân đi hái thuốc, liền hẹn với người em kế của ông là Trung Dung cùng nhau đi lên núi. Sau khi đi rồi thì không còn trở lại nữa, vì họ hy vọng phụ thân có thể làm tốt được ý nguyện của mình mà không cần phải bận lòng bởi họ là con lớn, để phụ thân có thể trực tiếp truyền ngôi cho Vương Quý là con trai thứ ba, sau đó Vương Quý truyền ngôi cho Chu Văn Vương.

Các bạn! Gia tộc này cái gì cũng đều có thể nhường, thiên hạ mà cũng có thể nhường được, động tác nhường thiên hạ này thành tựu được cái đức hạnh gì? Hiếu đạo! Hiếu được tâm của phụ thân, có thể viên mãn tâm ý của phụ thân.

2- Chữ “Đễ”

Hơn nữa, họ không chỉ làm được hiếu đạo, mà còn làm được điều gì? Anh em thương yêu nhau. Ngay đến thiên hạ cũng có thể nhường, thì còn có thứ gì mà anh em không thể nhường nhau chứ? Ngoài việc làm được “hiếu”, làm ra được “đễ”, còn làm được điều gì?

3- Chữ “Trung”

Làm ra được trung, trung với nhân dân trong thiên hạ. Vì họ nhường như vậy, nên có thể cho một thánh chủ lãnh đạo nhân dân toàn quốc. Cho nên cái nhường này là đức hạnh chân thật, gia phong chân thật.

Vì vậy Khổng Lão Phu Tử đối với Thái Bá và Trung Dung tán thán rằng: “*Đức chi chí dã*” (Là người chí đức)⁶⁴. Không có được chí đức như vậy, tuyệt đối không làm được hành vi như vậy, cho nên có hiếu có lễ.

Đời thứ 3: Chu Văn Vương

Chữ “Hiếu”

Chu Văn Vương đối với phụ thân của ông là Vương Quý, đều sáng sớm, buổi trưa, buổi tối, một ngày ba lần thăm hỏi, nên gọi là “**Thần hôn, định tỉnh**” (Sáng thăm, tối viếng). Ba lần thăm viếng phụ thân này: Thứ nhất là đến xem thần sắc của phụ thân; Tiếp theo là xem tình hình ăn uống của phụ thân. Nếu phụ thân ăn uống được tốt, ông liền cảm thấy rất là an tâm. Nếu phụ thân ăn ít, thì ông rất lo lắng.

Đời thứ 4: Chu Võ Vương

⁶⁴ Xt: “**Tri kỳ bất khả nại hà nhi an chi nhược mệnh, đức chi chí dã**” [Trang Tử, Nhân Gian Thế].

Dịch: Biết sự tình đã hết cách sửa đổi mà lòng vẫn cứ vui vẻ chấp nhận nó, vậy là người chí đức.

Cũng lại chữ “Hiếu”

Do có được thân giáo như vậy, cho nên con trai của ông là Chu Võ Vương và Chu Công cũng học được rất tốt. Chu Võ Vương cũng rất là hiếu kính đối với Chu Văn Vương. Có lần Chu Văn Vương bị bệnh, Chu Võ Vương hầu ở bên cạnh mười hai ngày không hề thay áo cởi đai, mũ trên đầu cũng không lấy xuống, hầu hạ phụ thân ông mười hai ngày. Do hiếu tâm như vậy, phụ thân ông rất mau khỏi bệnh.

Tục ngữ có câu: *“Người gặp việc vui tinh thần phấn chấn”*, còn việc gì có thể làm cho cha mẹ vui hơn so với con cái hiếu thảo? Khi một người vui vẻ, công năng của hệ thống miễn dịch sẽ được nâng cao, đây đều là có căn cứ của khoa học.

Thứ hai: “Thức tỉnh” người trong thiên hạ “Hiếu, Đễ”

Hiếu đạo của họ được truyền thừa, một nhà hiếu thì một nước liền hưng hiếu. Khi họ nhìn thấy người lãnh đạo mà họ sùng kính, đều là hiếu thảo như vậy, họ sẽ rất cảm động, sẽ bắt chước làm theo.

Cho nên trong “Đại Học” có nói: *“Một nhà nhân hậu thì cả nước nhân hậu. Một nhà lễ nhượng thì cả nước ăn ở đều có lễ nhượng. Một người tham lam thì cả nước bị rối loạn”* (Đại học, chương IX). “Lễ”, “Nhượng” của họ sẽ dẫn dắt nhân dân toàn quốc biết lễ nhượng, rất nhiều việc tranh giành tự nhiên liền sẽ giảm ít, cho nên trên làm dưới bắt chước, việc này đích thực là cảm ứng không thể nghĩ bàn.

Chữ “Đề”

Ngoài truyền thừa hiệu đạo của Chu Võ Vương ra, Chu Văn Vương và Chu Võ Vương cũng nhận được truyền thừa hữu ái của huynh đệ từ bá phụ của ông là Thái Bá và Trung Dung và Chu Công.

Có một lần Chu Võ Vương bị bệnh, Chu Công liền ở ngay trước mặt của tổ tông họ, vào lúc đó gọi là Thái miếu, viết ra một bài cầu nguyện, mong cầu giảm bớt đi thọ mạng của chính mình, để cho huynh trưởng của ông có thể trường thọ.

Chúng ta cảm nhận được, ông không chỉ là hữu ái đối với anh em của mình mà còn cảm nhận được mong muốn huynh trưởng được khỏe mạnh sống lâu, để có thể trị lý thiên hạ được tốt. Cho nên khi Chu Công đọc xong văn cầu nguyện này, chí thành có thể cảm thông, vì vậy sức khỏe của Chu Võ Vương liền được phục hồi. Bài văn cầu nguyện này còn đề ở trong Thái miếu^{ix}.

Đời thứ năm: Chu Thành Vương – Chữ “Đề”

Trải qua một khoảng thời gian, Chu Võ Vương qua đời, tiếp theo là Chu Thành Vương kế vị.

Chu Công (là chú) giúp đỡ Chu Thành Vương. Bởi vì Thành Vương vẫn còn trẻ, Chu Võ Vương giúp Chu Thành Vương chọn được mấy vị thầy giáo: Thái Sư là Khương Thái Công, Thái Bảo⁶⁵ chính là Chu Công.

⁶⁵ “Tam công, tể tướng”: Thái sư, Thái phó, Thái bảo và Tể tướng là 4 chức vị cao nhất trong triều đình.

Nếu con cái của bạn có Khương Thái Công dạy, lại có Chu Công dạy, có tốt không vậy? Tốt phải không! Cho nên chúng ta phải tìm thầy giáo tốt cho con cái. Các bạn không nên gấp, chỉ cần quý vị có tâm chí thành, nhất định sẽ có nhân duyên tốt đến.

Ngày nay con của chúng ta, ngoài chúng ta ra, đã có một thầy giáo tốt, đó là Đệ Tử Quy. Quyển sách này khiến cho gia phong của gia đình bạn nâng cao lên rất tốt, tiếp nối dài lâu.

Sau này Chu Thành Vương lớn lên, vì có được thầy giáo tốt như vậy dạy bảo ông nên cũng có thể trị vì thiên hạ. Lúc đó quốc gia có những lời giáo ngôn, đều nói là:

- Có phải Chu Công muốn đoạt lấy thiên hạ hay không?

Có rất nhiều lời đồn đại như vậy. Chu Công không đợi cháu của ông lên tiếng, tự ông dời đến Sơn Đông, để cho cháu ông dễ làm người, không nên bị những lời sàm ngôn này ảnh hưởng. Ông liền tự mình đi về Sơn Đông.

Một hôm, khi Chu Thành Vương đang đi trên đường, đột nhiên xem thấy trên không có một số dị tượng, trời trong xanh mà có sấm chớp. Người xưa có thái độ phản tỉnh, xem thấy trên không có dị tượng, nói lên điều gì? “Liệu có phải là thiên tử ta đã làm việc gì sai rồi không?”.

Các bạn! Đó có phải là mê tín không? Không phải vậy. Vì lòng người và thiên địa vạn vật là có giao cảm, lòng người thiện thì mưa hòa gió thuận, lòng người ác thì tai nạn triền miên.

Lòng người hiện tại của chúng ta là thiện hay là ác? (Tôi không nói chúng ta) Lòng người ác mới có tai họa, thiên tai nhân họa nhiều đến như vậy. Cho nên chúng ta xem thấy những dị tượng này phải phản quan nội tỉnh, phải bắt đầu cố gắng gìn giữ tốt cái tâm này để cho nó hướng thiện.

Vì vậy Chu Thành Vương nhìn thấy hiện tượng này, khi trở về cố gắng phản tỉnh, liền nghĩ đến “Liệu có phải việc ta để cho chú ta rời khỏi nơi đây là không đúng chăng?” Cho nên Chu Thành Vương đến Thái Miếu để sám hối với tổ tông.

Lòng người của ngày trước rất thuần phác, “*Thận chung trụy viễn, dân đức quy hậu*” (Thận trọng lo tang lễ cho cha mẹ, kính thành lo cúng tế tổ tiên, tất phong tục dân tình sẽ quay về thiện lương), đều sẽ căn ghi những lời giáo huấn của tổ tông.

Khi Chu Thành Vương sám hối, ông thấy được văn cầu nguyện của Chu Công, cầu nguyện cho anh ông là Chu Võ Vương. Ông cầm lên xem, thấy chú mình vì muốn huynh trưởng của mình có thể kéo dài tuổi thọ mà cầu xin ông trời giảm bớt đi tuổi thọ của chính mình. Chu Thành Vương xem rồi rất cảm động, lập tức với địa vị thiên tử đích thân dẫn văn võ bá quan đến nghinh đón Chu Công trở về.

Tình anh em của Chu Võ Vương và Chu Công cũng đã truyền cho con cháu đời sau của họ. Triều nhà Chu vì có hiếu đạo mới có thể kéo dài đến 800 năm.

2. Gia tộc hưng thịnh dài lâu do đâu? Hiếu, Đễ, Ham học

Một gia đình có hiếu để có thể kéo dài được bao lâu? Trong nhiều thời đại của Trung Quốc, đức hạnh của Khổng Lão Phu Tử là tốt nhất. Đức hạnh của ông cũng có thể cảm hóa con cháu nhiều đời nhiều thế hệ, cho nên gia phong của ông hơn 2.000 năm không suy.

Các bạn! Nếu hôm nay đột nhiên bạn nhận được một thông tin, bạn là hậu duệ của Khổng Lão Phu Tử. Bạn có cảm thấy hôm nay và ngày mai tuyệt đối không giống nhau chẳng? Đột nhiên sẽ cảm thấy ta không thể làm mất mặt Khổng Lão Phu Tử, khi đi ra lời nói hành vi đều sẽ rất cẩn trọng. Cho nên đức phong có thể ảnh hưởng dài lâu như vậy đây.

Khi tôi dạy học ở Hạ Môn gặp được một thầy giáo. Vì chúng tôi giảng qua năm ngày, thì sẽ mời những thầy giáo này lên bục để chia sẻ cảm tưởng. Có mười vị thầy giáo làm đại diện. Khi vị thầy giáo này vừa lên bục, ông liền nói:

- Qua năm ngày nghe giảng bài mới làm cho tôi hiểu được căn bản của đức hạnh ở chỗ nào? Hiếu đạo! Điều này có từ Hiếu kinh - Khai tông minh nghĩa chương đệ nhất: *“Phù hiếu đức chi bốn dã”* (Đạo phụng thờ cha mẹ, đó là gốc của đức).

Tiếp theo ông nói:

- Tôi có một cảm xúc sâu sắc đối với câu nói này, vì trong thôn xóm của tôi có bốn mươi mấy căn hộ đều cùng một họ, đó là họ Ngô, chữ Ngô có bộ khẩu. Bốn mươi mấy hộ nhà này sanh ra 109 người thế hệ sau, trong đó có 108

người tốt nghiệp đại học, tố chất rất tốt, còn người thứ 109 này là đã thi lên đại học, nhưng học qua hai năm, do một nhân tố mà không học tiếp. Có thể nói thế hệ sau của họ hoàn toàn có trình độ học thức, trình độ tốt nghiệp đại học.

Thứ nhất: Hiếu

Tiếp theo ông lại nói:

- Cuối cùng ông biết được vì sao thế hệ sau của họ có thể hưng thịnh như vậy. Vì phụ huynh trong thôn xóm của họ đều nói với họ rằng “Đi học, làm việc, nhưng chỉ cần có ngày nghỉ thì phải nhớ đến trở về nhà thăm cha mẹ”. Cho nên ngày mừng một mỗi năm họ nhất định phải đi theo cha mẹ đến chùa miếu để lễ lạy, để cầu phước, không hề làm những việc nào khác.

Hiện nay bạn nào có con cháu ngày mừng một năm nay đi theo bạn vào chùa lạy Phật xin đưa tay?

Quý vị xem hết thầy gia tộc của họ đều làm được như vậy.

Thứ hai: Đễ

Ngoài việc đi theo cha mẹ đến chùa ra, sau khi trở về liền đi đến những nhà hàng xóm lân cận để chúc tết các bậc trưởng bối, đến những nhà trong thôn xóm để mừng tuổi cho các bậc trưởng bối. Họ làm được điều gì? Tôn kính trưởng bối. Đây là “Đễ”.

Thứ ba: Ham học

Sau khi mừng tuổi cho các trưởng bối xong, số thanh niên đó tuổi tác gần như đồng lứa với nhau, chúng tụ hợp lại với nhau trong trường tiểu học ở trong thôn, cùng nhau thảo luận là “Năm nay bạn đi học có được thu hoạch gì? Năm nay bạn làm việc có được kinh nghiệm gì?” Mọi người cùng nhau thảo luận, giúp đỡ lẫn nhau. Việc này đã làm được việc gì? Ham học.

Có “hiếu”, có “đễ” lại “ham học”, cho nên vì sao con cháu đời sau ở trong thôn này, có thể có phát triển được tốt như vậy. Tuyệt đối không phải là ngẫu nhiên, tuyệt đối không thể nói bên đó là có long huyết, phong thủy tốt, không phải như vậy. Hơn nữa, hết thấy hoàn cảnh, hết thấy phong thủy cũng sẽ do lòng người mà chuyển biến.

Cho nên Khổng Lão Phu Tử nói: “**Thủ hiếu dễ**” (Trước hiếu, dễ). Khi một người có thể làm được hiếu và dễ rồi, một người có lòng hiếu thảo, họ sẽ làm gương cho mọi người. Khi họ hiếu thảo đối với cha mẹ, họ xem thấy cha mẹ của người khác cũng sẽ cung kính tiếp đãi giống như vậy. Cho nên Đệ Tử Quy có dạy: “**Sự chư phụ, như sự phụ, sự chư huynh, như sự huynh**” (Kính chú bác, như cha mẹ, anh em họ, cũng xem như, anh em ruột).

3. Cách học đệ tử quy

Các bạn! Vì tôi lúc trước dạy học, có một thói quen xấu là rất thích thi cử, cho nên bài giảng của mấy ngày qua, tôi đều sẽ khảo xem chúng ta thế nào.

Thứ nhất: Ôn bài, chuẩn bị bài

Chúng ta cầu học vấn, có một thái độ rất quan trọng là phải ôn tập, phải trả bài, còn phải chuẩn bị trước bài vẫn chưa giảng đến. Hy vọng các vị bằng hữu mấy ngày này đem Đệ Tử Quy học thuộc, như vậy ngay trong lúc học, khi nhắc đến những câu kinh này, bạn liền nhận ra “Câu này tôi biết”. Hiệu quả học tập của bạn nhất định sẽ rất tốt.

Thứ hai: Sáng tối đọc “Đệ Tử Quy”

Vì có một số bạn buổi sáng không đến nghe giảng, nên vào buổi trưa tôi sẽ đưa ra một toa thuốc trung y, rất có hiệu nghiệm cho bạn, khi uống vào bảo đảm sẽ tăng thêm học vấn đạo đức. Đó chính là sáng sớm và buổi tối đều đem Đệ Tử Quy đọc qua một lần.

Khi buổi sáng đọc nhắc nhở chính mình, hôm nay phải căn cứ vào những lời giáo huấn này mà làm. Vào buổi tối đọc qua một lần, phản tỉnh những hành vi việc làm của ngày hôm nay, những việc gì tương ứng với kinh điển thì tự ta khích lệ, những việc gì vẫn chưa làm đến được thì phải mau nhắc nhở chính mình tu sửa. Sáng sớm một lần, buổi tối một lần.

Buổi tối thì không nên để trước khi đi ngủ mới đọc, nếu không thì khi đang đọc đã ngủ rồi. Tốt nhất là khi đi làm về, rửa tay rửa chân xong, sau đó trước khi ăn cơm thì đọc, vừa vắn liền có thể đối chiếu hành vi của một ngày hôm nay.

Câu 2: “**Thứ cần, tín**” (Sau cần, tín)

“**Cần**”: “Cần” là cần thận: “*Cần ngôn, thận hạnh*” (Cần thận lời nói, thận trọng hành động).

Đối với đời sống của chính mình phải có quy luật, không nên làm nó lộn xộn rối rắm, vì nếu như bạn ngay đến năng lực chăm sóc chính mình cũng không có, thì đừng nói đến gánh vác trọng trách gia đình.

“Tín”: “Tín” là chữ hội ý, nói lên điều gì? “Nhân”⁶⁶ và “Ngôn”⁶⁷!

Cho nên Đệ Tử Quy nói **“Phàm xuất ngôn, tín vi tiên”** (Phàm nói ra, tín trước tiên).

Khổng Lão Phu Tử nói: *“Nhân vô tín bất lập”* (Người mà không biết trọng chữ tín, thì không làm nên được việc gì): Nếu như một người không có tín thì rất khó đứng được trong xã hội. Giáo huấn của Khổng Lão Phu Tử là xem trọng bốn điều:

- Thứ nhất là Đức hạnh;
- Thứ hai là Ngôn ngữ;
- Thứ ba là Chính sự (Chính trị);
- Thứ tư là Văn học.

Ngôn ngữ vì sao đứng ở vị trí thứ hai, chỉ sau Đức hạnh? Vì giữa người với người qua lại giúp lẫn nhau thì sử dụng nhiều nhất là ngôn ngữ. Một lời nói có thể hưng nước, một lời nói có thể mất nước, một lời nói có thể làm cho gia đình hòa vui, một lời nói có thể làm cho gia đình không ngừng đấu tranh. Cho nên ngôn ngữ phải học tập, rất quan trọng.

⁶⁶ Người

⁶⁷ Lời nói, Ngôn ngữ

1-3. “**Phiếm ái chúng, nhi thân nhân**” (Thương chúng sanh; Gần người nhân)

“**Phiếm ái chúng**” (Thương chúng sanh): Yêu thương mọi người. Nếu dùng cách nói hiện nay, gọi là quan hệ ứng xử, làm thế nào có thể cùng ở với người rất hòa vui. Đệ Tử Quy cũng đi kịp với thời đại, rất chú trọng học cách quan hệ với người.

“**Nhi thân nhân**” (Gần người nhân): Thân cận người nhân đức. Vì từng giờ từng phút chúng ta thân cận người có nhân đức thì liền có thể nâng cao học vấn đạo đức của chính mình.

Cho nên gọi là “*Nhập chi lan kỳ thất, cửu nhi bất văn kỳ hương*”⁶⁸, mỗi ngày bạn tiếp xúc đều là những người thiện, thì ngay trong vô hình đức hạnh của chúng ta sẽ được nâng cao.

Nếu như bên cạnh đều là người tâm địa xấu ác, ngôn ngữ hành vi của chúng ta sẽ ngày càng thô lỗ. Đúng như gọi là “*Nhập bào ngư chi tứ, cửu nhi bất văn kỳ sù*” (Thì cũng giống như vào chợ cá, ở lâu thì mình không còn biết mùi tanh nữa).

Cho nên thân cận người nhân đức là việc rất quan trọng. Thân cận người nhân đức cũng có thể thêm lớn trí huệ của chúng ta. Nhân sanh có trí huệ mới có thể đưa ra chọn lựa đúng, nhân sanh mới có thể càng đi càng nhẹ nhàng. Nếu

⁶⁸ “*Vào vườn lan ở lâu thì không còn nhận thấy mùi thơm*”. Nghĩa là: Vào nhà có hoa chi hoa lan, lâu ngày mà không nghe thấy mùi thơm của nó tức đã cùng giống như hoa ấy.

như không đưa ra chọn lựa đúng, vậy nhân sanh càng đi sẽ càng nặng nề.

1-4. “Hữu dư lực, tắc học văn” (Có dư sức, thì học văn)

Khi chúng ta đem những hành vi lập thân xử thế, những đức hạnh này đều đã thật sự học được tốt rồi, nếu còn có dư thời gian vẫn có thể xem nhiều những văn chương hay.

“Học văn”: Văn chương của thời xưa là “*Văn dĩ tải đạo, văn dĩ minh đạo*”⁶⁹. Cho nên người xưa viết văn rất là cẩn trọng, đều thật sự nắm chắc có thể lợi ích người sau thì họ mới đem nó lưu lại.

Người thời này viết văn thì như thế nào? Họ muốn gì thì viết ra thứ đó, họ mặc kệ thiên hạ có đại loạn hay không, cho nên không đủ cẩn trọng đối với ngôn hạnh của chính mình.

Vì vậy, “Học văn” nên xem văn chương của cổ thánh tiên hiền thì chắc ăn hơn, vì những văn chương này đều là trải qua mấy ngàn năm ấn chứng, đích thực có thể khởi phát trí huệ con người. Đó là “Dư lực học văn”.

Các bạn! Quý vị có cảm thấy thời gian của một ngày là không đủ dùng hay không? Có cảm giác này hay không? Có.

Hiện nay chúng ta thật hiếm có, một ngày bỏ ra hai giờ đồng hồ để học, không dễ dàng, cho nên việc có dư sức ra thì học văn, chữ “dư” này, chúng ta cũng có thể đem nó hóa

⁶⁹ “Văn dĩ tải đạo”, “Văn dĩ minh đạo”: Văn chương phải chuyên chở đạo lý, mà đạo ở đây là đạo của Thánh hiền; Văn chương phải làm sáng đạo đức thánh hiền.

thành con số không. Do vậy chúng ta luôn mang theo bên mình quyển Đệ Tử Quy để chúng ta có thể lợi dụng những lúc rảnh rỗi có thể mang nó ra đọc.

Tôi có quyển sách Cách Ngôn Chính Bích, mỗi lần đi đâu tôi đều để ở trong túi xách, khi nào rảnh mang ra học thuộc vài câu, gọi là tích lũy lâu ngày thì giọt nước có thể xuyên đá. Không nên xem thường một ngày tích lũy mười phút, hai mươi phút, gọi là: **“Khoan vi hạn, khẩn dụng công, công phu đáo, trệ tắc thông”** (Thời gian ít, cần chăm chỉ; Công phu đủ, liền hiểu thông). Chúng ta bước vào chương thứ nhất: **“Nhập tắc hiếu”** (Ở nhà phải hiếu).

CHƯƠNG I

NHẬP TẮC HIẾU

(Ở NHÀ PHẢI HIẾU)

I. GIẢI THÍCH ĐỀ CHƯƠNG “NHẬP TẮC HIẾU”

I-1. Ý nghĩa chữ “Hiếu”?

Chúng ta cùng xem chữ “Hiếu”, là chữ hội ý, bên trên là chữ “lão”, bên dưới là chữ “tử”.

“Lão” là chỉ cho thế hệ trước, “Tu” là chỉ cho thế hệ sau, thế hệ trước và thế hệ sau hợp thành một thế, chính là một chữ hiếu này.

Chúng ta cùng nhau xem, thế hệ trước lúc nào cũng nhớ đến phải làm thế nào để dạy tốt cho thế hệ sau.

I-2. Cha mẹ phải có trách nhiệm giáo dục con?

Ngày nay người làm cha mẹ có được cái thái độ này hay không? Trong quá trình dạy học, tôi thường nghe được các vị phụ huynh có học lực không cao, nhưng họ đã bật mí ra tâm trạng của mình. Họ nói:

- Tôi chỉ hy vọng con của tôi không trở thành gánh nặng xã hội, đó là trách nhiệm cha mẹ của tôi đối với chúng.

Học lực của họ không cao, nhưng khi họ nói câu này khiến tôi rất cung kính. Quý vị xem, họ hiểu được giáo dục tốt con cái là bổn phận cả đời này của họ.

Giáo dục cái gì?

Cha mẹ luôn luôn nghĩ đến phải dạy tốt con cái, nhưng muốn dạy bảo con cái, nhất định phải có phương pháp tốt.

Phát huy ưu điểm, sửa chữa sai lầm

Trung Quốc có một bài giáo dục triết học rất quan trọng, tựa đề là Lễ Ký - Học Ký, bên trong có nhắc đến thế nào là giáo dục: “*Giáo dã giả, trưởng thiện nhi cầu kỳ thất*” (Giáo dục chính là cách làm cho con người phát huy được ưu điểm; và sửa chữa được sai).

Câu này đã nắm lấy được hai cái trục lớn của giáo dục. Ngày nay chúng ta muốn dạy tốt con cái, nhất định phải rõ ràng:

- Phải dạy lớn cái thiện của chúng;
- Sau đó phải phòng ngừa, thậm chí phải dạy bảo chúng những gì là sai lầm.

Vì “*Cầu bất giáo, tính nãi thiên*” (Nếu không dạy dỗ, tính sẽ đồi đồi nhiều). Cho nên có rất nhiều trẻ nhỏ có những thói quen không đúng, chúng ta phải mau chỉnh đốn chúng trở lại. Chỉnh đốn lúc nào? Ngay tức thì, không chậm một giây, vì học cũng như chèo thuyền ngược nước, không tiến thì là lùi.

I-3. Những thói quen xấu nào cần được sửa chữa

Các bạn! Chúng ta cùng suy xét một chút, trẻ nhỏ ngày nay có những thói quen gì, có những hành vi gì nhất định cần phải mau tu sửa? Các bạn! Xin nói ra nghe thử, các vị phải có kinh nghiệm hơn so với tôi:

1. Đốp chất cha mẹ

Nghe nói người xưa là “*Nhất ngôn cửu đỉnh*” (Một lời nói thốt ra như nặng như chín cái đỉnh - Một lời không đổi). Con cái hiện tại cũng là “*Nhất ngôn cửu đỉnh*”, nhưng hai chữ “đỉnh” này không giống nhau. Con cái hiện nay là “đỉnh” của đỉnh quay đầu, rất biết cãi lại. Tiếp theo còn gì nữa không?

2. Lười nhác

3. Phản nghịch

Còn gì nữa không?

4. Tự tư

Còn gì nữa không? Vì sao ở đây các bạn đều là người nữ nói, còn phụ thân (người cha) không hề phát hiện ra sao? Như vậy thì không được rồi, phải rất quan tâm đến con cái của mình. Còn nữa hay không vậy?

5. Qua loa

Nghĩa là không có trách nhiệm phải không? Chúng ta thêm một điều thì tốt, “*Lục lục đại thuận*”⁷⁰ mà. Thói quen xấu, cái nào là thói quen xấu?

6. Đời sống không có phép tắc

Quy luật của đời sống, chỉ sáu chữ này thì tốt. Đôi khi có nhiều bạn bè nhiều nhạy cảm, liệt kê ra mười loại tội trạng lớn.

I-4. Nguyên nhân & cách khắc phục thói quen xấu của trẻ

Chúng ta ở Hải Khẩu thành lập Trung Tâm Quốc Học Khởi Mông, có rất nhiều phụ huynh đến thảo luận với chúng tôi vấn đề của con cái. Cũng may là diện tích của trung tâm vì dùng để lên lớp nên rộng lớn, từ cửa chính đến văn phòng

⁷⁰ Nguồn gốc từ Kinh Dịch, trong Kinh Dịch có nói đến 6 nét (6 đại biểu cho nét âm, 9 đại biểu cho nét dương), sáu sáu hợp lại thành quẻ “Khôn” - Đại cát đại lợi, mặc dù có lận đận nhưng nếu cố gắng thì cuối cùng cũng sẽ có kết quả viên mãn; Còn một cách giải thích khác là: Thuận lợi trôi chảy.

đại khái cũng phải đi 30 giây. Tôi đi cùng với họ vào, họ vừa thấy tôi liền thì liên thao thao bất tuyệt:

- Con của tôi tự tư, rất thích cãi lại, lại rất lười biếng, không hề chịu lắng nghe, luôn luôn cãi lại.

Tôi sợ họ quá khát nước nên vội vàng nói:

- Xin mời ngồi.

Tôi rót một ly nước mời anh uống. Đợi anh ấy uống nước xong rồi, tôi liền bắt đầu hỏi anh ấy.

Tôi nói:

- Con cái tự tư là kết quả. Các bạn có biết nguyên nhân do đâu không? Quý vị thấy có em bé nào khi vừa sanh ra, ở trên trán liền có hai chữ “tự tư” hay không?

Con cái lười biếng cũng là kết quả. Nguyên nhân này do đâu? Quý vị có thấy qua trẻ nhỏ một hai tuổi nói: “Ôi không động đây nổi nữa”. Có không? Một hai tuổi đều là hoạt bát chạy nhảy, vì sao sau đó lại biến ra lười nhác như vậy?

Chúng ta xem tiếp, con cái phản nghịch cũng là kết quả. Nguyên nhân này do đâu? Chúng ta cùng nhau suy nghĩ xem. Nghe có người nói “Trẻ con phản nghịch này là bình thường”, có cách nói này hay không? Có à! Nghe ai nói vậy? Phải tìm ra cho bằng được. Phản nghịch do dạy sai rồi.

1. Phản nghịch

Thứ nhất: Nguyên nhân do trẻ không có tâm hiếu, kính

Xin hỏi 50 năm trước, quý vị có nghe thấy hai chữ phản nghịch [đối với con cái] này hay không? Lịch sử mấy ngàn năm của tổ tông ta, quý vị có thấy hai chữ phản nghịch này hay không? Quý vị xem đều không thấy qua. Lịch sử nhân loại hơn 4.000 năm đều không phản nghịch. Chúng ta chỉ trong thời gian 20-30 năm liền sinh ra phản nghịch, quý vị xem có lợi hại không? Vì sao hơn 4.000 năm trước không hề sanh ra thế hệ sau phản nghịch?

Một là: Trẻ không được dạy đạo Thánh Hiền

Vì sao chỉ ngay trong mấy mươi năm lại vội sanh ra con cái phản nghịch? Không phải là ngẫu nhiên, mà vì con cái bây giờ không được tiếp nhận giáo huấn của Thánh Hiền, không được tiếp nhận dạy bảo “Hiếu, Đễ”, nên chúng không có hiếu tâm, không có tâm cung kính thì lẽ đương nhiên hành vi ngôn ngữ đối với cha mẹ sẽ có mạo phạm.

Tôi nhớ, tôi đã rất thận trọng hỏi mẹ tôi:

- Mẹ ơi! Con có phản nghịch hay không.

Làm cho mẹ tôi nghĩ đến nửa ngày.

- Không hề có!

Thái độ của chúng tôi đối với phụ thân (cha) như thế nào? Vừa kính, vừa sợ, rất tôn kính, lại rất sợ sệt, cho nên phụ thân đều là rất uy nghiêm. Khi rất kính sợ đối với phụ thân, thì không thể nào dám phản nghịch.

Vì sao phụ thân có thể làm cho chúng tôi kính sợ đối với ông vậy? Quan trọng nhất là “Ngôn hành đồng nhất”

(Lời nói việc làm đi đôi với nhau). Ông rất hiếu thảo, ông làm gương tốt để cho chúng tôi xem, cho nên ngay từ nhỏ thái độ đối với phụ thân chính là tôn kính, không thể nào có phản nghịch.

Hai là: Cha mẹ không thể làm gương cho trẻ

Vì vậy, nếu như con cái hiện nay có thể phản nghịch? Thì chúng ta làm phụ huynh phải suy xét lại xem vì sao con cái đối với chúng ta không có tâm cung kính?

1- Nói một đằng, làm một nẻo, nên trẻ không phục

Có khả năng chúng ta nói một đường lại làm một nẻo. Ở đó đánh bạc nhưng lại nói với con:

- Mau đi học bài, ta đếm đến ba!

Đứa con vẫn không muốn rời khỏi, từ từ rời khỏi màn hình ti vi, còn đứng ôm lấy vách tường, không muốn rời khỏi. Người mẹ rất tức giận nói:

- Nhắc lại lần cuối, nếu không thì ta sẽ mang roi ra ngay.

Đứa con không cam tâm đi lên trên lầu. Khi chúng ngồi trên ghế, xin hỏi, thân thể của chúng ngồi ngay trước bàn sách, tâm của chúng ở chỗ nào?

Truyền hình.

Sao quý vị biết? Điều ở trong tiết mục của truyền hình, không biết là vai diễn của người nam như thế nào, vai nữ như thế nào?

Cho nên khi cha mẹ không làm tấm gương để cho chúng xem, vậy thì nội tâm của chúng có phục hay không? Không phục!

2- Cha mẹ không lễ phép với ông bà, nên trẻ vô lễ?

Quý vị nói với con là khi nói chuyện với cha mẹ phải lễ phép. Vậy khi quý vị nói chuyện với ông bà có lễ phép hay không? Khi những việc không phục dần dần tích lũy, đến một ngày nào đó bộc phát. Đến khi thân của chúng cao giống như thân của quý vị, nắm tay cũng lớn như nắm tay của quý vị, chúng có còn nghe lời của quý vị nữa hay không? Chúng sẽ không nghe lời quý vị nữa.

Cho nên phản nghịch là kết quả, còn căn nguyên là con cái từ nhỏ không có sanh khởi tâm hiếu kính, tâm cung kính đối với cha mẹ, đó là nguyên nhân căn bản.

Ba là: Hoàn cảnh bên ngoài ô nhiễm tới trẻ

Nguyên nhân này cộng thêm vào hoàn cảnh bên ngoài rất nhiều ô nhiễm, chúng đi bắt chước những bạn học không tốt, bè bạn không tốt, đến sau cùng hiện tượng phản nghịch sẽ càng ngày càng nhiều.

Thứ hai: Làm thế nào để chỉnh đốn lại?

Nếu muốn hiện tượng phản nghịch tiêu mất, thì chúng ta cần phải:

Một là: Kéo chúng về giáo dục Thánh Hiền

Quan trọng nhất là phải kéo dài giáo dục Thánh Hiền;

Hai là: Lấy mình làm gương

Sau đó phụ huynh phải hiểu được lấy mình làm gương, làm tấm gương tốt cho trẻ nhỏ.

Chúng ta tiếp tục xem “tự tư” hình thành như thế nào?

2. Tự tư

Các bạn! Bắt đầu từ hôm nay, khi bạn thường gặp phải những sự việc này, bạn hãy nghĩ:

- Hôm nay đồng sự chửi ta là kết quả. Nguyên nhân ở chỗ nào?
- Hôm nay con của người khác dạy được tốt là kết quả. Nguyên nhân này do đâu?
- Hôm nay vợ chồng người ta chung sống hòa vui là kết quả. Nguyên nhân này do đâu?

Từng giờ từng phút bạn hiểu được đi tìm nguyên nhân, vậy thì mỗi ngày bạn đều đang thêm lớn trí huệ. Khi bạn tìm ra nguyên nhân thì liền có thể tùy bệnh mà cho thuốc, thì nhiều tình huống có thể chuyển biến phát triển theo chiều hướng tốt.

Thứ nhất: Nguyên nhân

Một là: Cả nhà phục vụ trẻ như ông “hoàng”

Chúng ta hồi tưởng lại một chút, hôm nay vợ chồng và con cái bạn cùng nhau ăn cơm, ông bà nội cũng có mặt. Người mẹ gấp một đĩa thức ăn đầu tiên lên, các bạn, cho ai ăn vậy?

- Con!

- Đáp án chính xác, xin vỗ tay tán thưởng!

Đây là hiện tượng phổ biến, thế nhưng khi gấp đĩa thức ăn này sẽ sanh ra hiệu quả gì?

- Tiểu Minh à! Đây là mẹ đặc biệt nấu để cho con ăn đây, ăn nhiều một chút nhé.

Ông bà nội nhìn thấy rồi cũng không để thua kém:

- Cháu nội à, món ăn ngon này cũng rất ngon

Ông bà nội cũng giúp cháu gấp thức ăn. Thức ăn của ai tràn đầy? Cháu nội! Vì vậy trong một gia đình ai là lớn nhất? Cháu nội là lớn nhất. Như vậy có điên đảo hay không? Đã điên đảo rồi thì con cái cũng liền điên đảo, như vậy có hợp lý hay không? Nếu hết thấy mọi người đều phải phục vụ chúng thì chúng liền trở thành hoàng đế nhỏ, công chúa nhỏ. Xin hỏi, điểm đặc biệt của hoàng đế nhỏ cùng công chúa nhỏ là gì nào? Tự tư! Bởi vì tất cả mọi người đều phục vụ chúng, cho nên chúng chỉ nghĩ đến chính mình.

Hai là: Cưng chiều với mọi yêu cầu của trẻ

Tục ngữ có câu: *“Làm bạn với vua như làm bạn với hổ”*, vì vậy trẻ nhỏ hiện tại tánh tình đều rất nông nổi, khi bạn hết mực nuông chiều chúng, mười việc thì vừa lòng chúng đến chín, việc thứ mười không chiều chúng thì chúng sẽ khóc la quấy rầy. Bạn lại không có nguyên tắc, chúng vừa giận thì bạn lại nói:

- Được rồi, được rồi, sẽ mua cho con.

Vậy thì chúng liền thắng thế lấn chiếm, bạn sẽ từng bước nhượng bộ.

Thứ hai: Làm thế nào để chỉnh đốn lại?

Một là: Dạy trẻ biết thứ tự “trước, sau”

Các bạn, dạy trẻ nhỏ phải bắt đầu từ chỗ nào? Ngay từ chỗ gấp thức ăn, đại học vấn ở ngay chỗ nhỏ này. Mỗi động tác đều là tấm gương cho con cái học tập.

Hôm nay khi bạn gấp thức ăn, trước tiên lập tức gấp cho cha mẹ bạn:

- Cha ơi, ăn nhiều một chút.

Con cái nhìn thấy rồi thì không thể nói:

- Cha ơi! Sao cha không nghĩ đến con.

Không thể! Chúng nhìn thấy phụ thân của mình đang hành hiếu đạo, trong lòng chúng sẽ rất cảm động, vì mỗi một người đều có tâm thiện.

Trong Đại Học nói: “*Biết được trước sau thì gần với đạo vậy*”. Làm bất cứ việc gì, thứ tự trước sau đúng thì bạn mới xây dựng được cái đạo. Vì vậy bạn gấp thức ăn đúng thì bạn liền dạy cho con mình đạo làm con một cách chính xác.

Khi chúng ta mở tủ lạnh, lấy trái cây ra, đưa cho ai ăn trước? Cha của tôi đã lấy trái cây đúng. Từ nhỏ chúng tôi nhìn thấy cha mẹ lấy đồ từ trong tủ lạnh ra, đưa cho ông bà nội ăn trước, chúng tôi rất tự nhiên liền sẽ bắt chước, liền học theo. Nếu như khi tôi còn nhỏ, phụ thân tôi lấy trái cây sai, vậy thì hôm nay tôi không thể đứng ở đây nói chuyện cùng với các vị. Tục ngữ có câu “*Sai một ly đi ngàn dặm*”. Nếu bạn hỏi tôi:

- Thầy Thái ơi, có nghiêm trọng đến như vậy hay không? Lấy trái cây thôi mà có thể ảnh hưởng lớn đến như vậy à?

Có ảnh hưởng hay không? Thật có.

Hai là: Dạy trẻ biết bốn phận, trách nhiệm của mình

Kỳ thật, tôi rất có khả năng biến thành “*Bại gia chi tử*” (Đứa con “phá” hỏng nhà). Các vị nhận ra hay không? Vì tôi là con một, lại là cháu đích tôn, lại là cháu đích tôn, bởi vì ông nội của tôi cũng là trưởng tử.

Tôi nhớ lại lúc tôi còn nhỏ, đi tảo mộ cho bà cố nội tôi, vào lúc đó hai ba tuổi. Khi quỳ xuống đầu ngẩng lên, đột nhiên nhìn thấy hai chữ thì cặp mắt sáng lên. Đó là hai chữ gì? Nhìn thấy tên của chính mình khắc ở hàng thứ nhất trên bia mộ, đột nhiên ngẩng đầu thẳng người, có lòng trách nhiệm

vì biết rằng “Về sau hưng suy của gia tộc này chính mình phải tận tâm tận lực”.

Người xưa xem trọng trường tử, xem trọng trường tôn, không phải không có đạo lý. Vì mỗi người, con cháu ngay đời này của họ phải có người làm tấm gương tốt dẫn dắt chúng, như vậy gia tộc mới có thể hưng thịnh. Nếu như cha mẹ tôi cưng chiều tôi, ông nội bà nội cũng cưng chiều tôi, vậy thì tôi không thể nào có được ngày hôm nay, biết học tập đạo của Thánh Hiền, mà có thể đã lưu lạc không biết đến nơi nào rồi.

Cho nên giáo dục con cái rất quan trọng.

Ba là: Cha mẹ làm gương “Hiếu” với ông bà

Phụ huynh hiện tại lấy trái cây ra, không biết là có đưa cho ông bà nội ăn trước hay không? Tôi còn nghe nói có một số bà mẹ mua một số trái cây rất đắt tiền, sau đó cất giấu nó đi.

Vì sao có một số bạn mỉm cười vậy? Có phải trong lòng bạn cũng có điều này chăng?

Đem cất nó đi. Khi ông nội bà nội đi ngủ thì liền lấy nó ra:

- Con ơi mau đến đây, đây là mẹ đặc biệt mua cho con ăn đó.

Con trai ăn rất là hứng thú, chúng cũng học được rất triết để. Kết quả là “*Người tính không bằng trời tính*”, cho

nên về sau chúng có tiền thì mua trái cây cho ai ăn? Cho con của chúng ăn.

Có một số bạn lập tức trả lời là “Mua cho vợ chúng ăn”. Đúng! Bạn dùng tâm ác thì con của bạn liền học được tâm ác, chứ không phải học được tình nghĩa, ân nghĩa.

Cho nên chúng ta vẫn phải theo thiên đạo mà đi, phải biểu diễn hiếu đạo, khai phát cái tâm vốn thiện của con cái. Như vậy, cái “tự tư” này, hiện nay tìm được căn nguyên của vấn đề, vẫn là từ hiếu đạo, vẫn là từ chỗ phải nghĩ tới người khác.

Thứ ba: Trẻ nào cũng dạy được kể cả là người lớn

Một là: Phải có lòng tin khi dạy trẻ

Các bạn! Nếu như con cái chúng ta đã hơn mười tuổi rồi thì còn kịp nữa hay không? Bạn phải tin tưởng câu thứ nhất trong Tam Tự Kinh: “*Nhân chi sơ, tánh bản thiện*”.

Kỳ thật không phải là người khác không thể thay đổi, mà là chính mình bị chính mình công kích trước tiên, chính mình không tin tưởng người khác có thể thay đổi. Ngay khi bạn không có lòng tin, rất nhiều việc bạn nhất định sẽ làm không được.

Hai là: Cha mẹ phải tự dạy con, không y lại thầy

Chúng ta có rất nhiều tiết giảng ở Đại lục, người tham dự đến từ các giai cấp trong xã hội, tuổi tác khác nhau. Tôi nhớ, có rất nhiều học sinh trung học cũng đến, có một học sinh trung học đến lớp năm ngày liền, mỗi ngày đi về đều có

tiến bộ rất lớn. Dì của chú cảm thấy rất thắc mắc, vì sao đứa trẻ mười mấy tuổi, nghe giảng năm ngày thì có được thay đổi lớn như vậy. Đến ngày thứ năm, dì của chú liền đi đến chỗ chúng tôi lên lớp để tìm chúng tôi, đúng lúc chúng tôi đã đi khỏi rồi. Cô lại đến khách sạn hỏi được số điện thoại của chúng tôi. Sau đó cô liền gọi điện đến. Cô nói:

- Cháu của tôi mỗi ngày đến lớp học về đều có tiến bộ rất lớn, bất luận là đối với cha mẹ hay đối với người trong nhà, thái độ đều rất tốt.

Cô cảm nhận được văn hóa xưa đích thực là có sức mạnh rất lớn. Cho nên cô hỏi:

- Con của tôi một đứa hai tuổi, một đứa bốn tuổi, có thể giao cho các vị dạy hay không?

Quý vị xem, phụ huynh hiện nay khi gặp được cái tốt, lập tức không nghĩ đến chính mình làm trước, liền đẩy ngay cho thầy giáo. Chúng tôi liền nói với cô ấy:

- Những vị thầy giáo này của chúng tôi đều từ Hải Khẩu, từ Thẩm Quyến đến, một nơi quá xa.

Rốt cuộc vị mẫu thân này nói:

- Không hề gì, tôi từ Bắc Kinh sẽ đưa chúng đến Thẩm Quyến.

Cho nên đích thực là đứa trẻ hơn mười tuổi cũng có thể nhận được huân tu rất tốt.

Ba là: Phải tự nhận biết lỗi lầm của bản thân

Còn có một vị nam sĩ khoảng 40 tuổi, khi tôi giảng ở Thiên Mục Sơn Hàng Châu, ông được đơn vị chủ quản sắp đặt đến làm bảo vệ cho tôi. Bởi vì trên núi chúng tôi có đến bốn năm trăm người, anh giúp tôi ngăn lại một ít chương ngại. Như vào lúc tôi cần phải nghỉ ngơi thì anh ấy nói:

- Thầy giáo cần phải nghỉ ngơi, hiện tại không tiện nói chuyện.

Anh ấy giúp tôi xử lý những việc này, hơn nữa anh ấy còn học qua võ thuật, anh đã làm qua hơn mười năm cảnh vệ. Khi anh nghe giảng được ba ngày, khi giảng xong, anh mời chúng tôi đi ăn cơm. Trên đường đi anh liền nói:

- Quá tốt rồi, quá tốt rồi, thật sự quá tốt!

Đích thực là chúng tôi cũng không biết anh đang nói gì, thế nhưng chỉ cảm thấy nội tâm của anh rất hoan hỷ. Ngay khi đến nhà ăn, anh liền nói:

- Thầy Thái ơi, tâm trạng hiện tại của tôi chỉ có thể dùng lời nói của trẻ nhỏ ba tuổi để biểu đạt, chính là quá tốt rồi. Tiếp theo anh nói:

- Tôi đã sống qua 40 năm rồi, cuối cùng tôi biết đời sống của tôi sai ở chỗ nào.

Kỳ thật, chúng tôi nghe câu nói này của anh ấy, trong lòng cảm thấy rất là chua xót. Một nam tử hán 40 tuổi, không phải anh ấy không muốn học mà là không có người dạy. Cho nên ngày nay khi có người dạy thì lập tức thái độ của anh tốt như vậy, học liền thì sẽ giống như “Xích Tử” (một đứa trẻ), rất hoan hỷ. Anh nói:

- Cuối cùng tôi đã biết tại vì sao người vợ ly hôn với tôi, vì sao con cái không thể nói chuyện với tôi, đồng sự thì có một cự ly cách xa với tôi, đều rất sợ tôi. Cuối cùng thì tôi đã tìm ra được vấn đề.

Anh còn nói khi anh quay về, việc thứ nhất là phải tìm người vợ trước của anh để giải bày. “*Nhân phi Thánh Hiền, thực năng vô quá, quá nhi năng cải, thiện mạc đại yên*” (Con người nào phải Thánh Hiền, ai chẳng làm lỗi? Có lỗi biết sửa, còn gì tốt hơn).

Đến ngày thứ tư, buổi sáng ăn cơm, anh nói:

- Thầy Thái ơi, thầy hãy ngồi đây một chút, tôi nói với thầy một chút.

Tôi liền cảm thấy không khí là lạ.

(VCD 07)⁷¹

⁷²Chúng ta vừa mới giảng đến, có vị cư sĩ 40 tuổi tiếp nhận năm ngày giáo huấn Thánh Hiền, trong lòng sanh khởi niềm hoan hỷ lớn, có sự cảm nhận lớn. Cho nên vào ngày thứ tư, sáng sớm khi cơm sáng chưa chuẩn bị xong, anh ta hẹn tôi, nói anh ta muốn nói chuyện với tôi. Tôi cảm thấy có chút kỳ

⁷¹ Trong VCD 07, có một số nội dung thầy Thái có giảng bổ sung ở VCD 08. Cho nên để các đồng tu tiện theo dõi chúng tôi cắt từ VCD 08 từng phần tương ứng lên VCD 07 này và đều có chú thích chỉ rõ để bạn đọc tiện theo dõi.

⁷² VCD 07–Đoạn 1; VCD 08–Đoạn 2; VCD 07–Đoạn 2; VCD 08–Đoạn 3; VCD 07–Đoạn 3; VCD 08–Đoạn 4; VCD 07–Đoạn 4; VCD 08–Đoạn 5

lạ, tôi ngồi xuống cảm thấy như ngồi trên cây kim. Anh ta lập tức đến trước mặt tôi nói:

- Trong đời tôi chỉ lạy cha mẹ, chỉ lạy thầy.

Tôi vừa thấy biết rằng có điều không tốt, lập tức đứng dậy, đích thực là vì giáo huấn của Thánh Hiền khiến anh ta rất cảm động, còn chúng tôi không có công lao gì nên không nhận nổi.

Cuối cùng nam tử hán 40 tuổi này, nắm chặt hai vai tôi không cho tôi đứng dậy, tôi không biết phải làm sao, thấy anh ta thành ý như vậy, tôi mới cảm thấy yên tâm, thành tựu tâm cung kính này của anh ta.

Chúng tôi cũng cảm nhận được trách nhiệm trên vai mình rất nặng. Hy vọng thông qua những bài học này của chúng tôi, có thể thật sự khiến nhiều người hiểu được, đích thực cổ thánh tiên hiền của chúng vô cùng vĩ đại, cổ thánh tiên hiền nhất định có thể khiến chúng ta thông qua giáo huấn của họ, để tương lai trong thế kỷ 21 có thể đạt được gia đình êm ấm, xã hội an định.

Thế nên các bạn, mặc dù quý vị hiện nay đã bốn năm mươi tuổi, mặc dù con cái quý vị đã hai mươi mấy tuổi, quý vị cũng không nên sợ hãi, vì “*Tinh thành sở chí, kim thạch vi khai*” (Chân thành đến cực điểm, vàng đá cũng phải tan). Cho nên chỉ cần hỏi đạo đức và học vấn của chúng ta có đủ hay không, còn tuyệt đối không nên lo người khác không thay đổi.

Chúng ta tiếp tục xem những thứ khác, vì sao trẻ em thường biếng nhác?

3. Lười nhác

Thứ nhất: Nguyên nhân

Nguyên nhân ở đâu? Các bạn, tôi nghĩ hiện nay quý vị cũng rất biết phân tích. Trẻ làm biếng không phải lớn lên mới tập thành lười nhác, có câu: *“Thiếu thành nhược thiên tánh, tập quán thành tự nhiên”* (tập thành từ lúc nhỏ, trở thành giống như tánh tình bẩm sinh, tập quen cũng thành tự nhiên)

Một là: Ngăn cấm con lao động từ nhỏ

Khi trẻ còn nhỏ đang thích tập bắt chước người lớn lao động. Làm một người mẹ, nếu như chỉ chạy đến vô cùng giận dữ nói:

- Trời ơi! Con đang làm gì vậy, ra mau! Không nên ở đây làm rộn.

Hai là: Tác hại của việc cấm con lao động

1- Lười nhác, không biết làm việc

Quý vị dùng tay đẩy nó hai lần, ba lần, như vậy lần sau chúng có đến nữa chẳng? Không bao giờ.

Làm cha mẹ phải nắm bắt cơ hội giáo dục, bằng không rất nhiều cơ hội đã bỏ qua ngay trước mắt. Đến khi chúng không biết giúp quý vị làm việc nhà, lúc đó quý vị có giận dữ cũng vô ích.

2- Với bản thân: Trẻ không tin vào năng lực mình

Rất nhiều phụ huynh đều nói:

- Chỉ cần con học hành chăm chỉ là được, ngoài ra không cần quan tâm.

Như vậy có tốt chăng? Quý vị thấy chúng chỉ biết học hành, ngoài ra không biết làm gì cả.

Đối với chúng mà nói, liệu chúng có tin tưởng năng lực làm việc của mình chăng? Không tin tưởng.

3- Với mọi người: Trẻ sống không có trách nhiệm

Chúng càng không tin nhiệm mình, thì lại càng không giám đảm đương công việc. Càng không đảm đương, như vậy có tâm trách nhiệm chăng? Không có. Cho nên đây đều là quan hệ liên đới.

Thứ hai: Làm thế nào để chỉnh đốn lại?

Một là: Dạy trẻ lao động càng sớm càng tốt

Cho nên vì sao giáo dục nhất định phải nắm bắt càng sớm càng tốt, vì một khi đã thành tập quán sẽ không dễ thay đổi.

Tôi nhớ đứa cháu ngoại của tôi khi còn nhỏ, khi chú nhìn thấy mẹ lau bàn, vừa lau được một nửa thì có việc phải đi xử lý. Đứa bé đã đứng nhìn mẹ mình lau rất lâu, cho nên khi mẹ vừa ngừng thì nó liền đến lấy khăn cũng bắt chước lau.

Hai là: Động viên, khẳng định hiếu tâm khi trẻ làm việc

Sau đó chị tôi đến. Các bạn, quý vị nên xử lý thế nào? Chị tôi liền nói với con trai, chị nói:

- Vĩ Vĩ à, con còn nhỏ như vậy mà đã hiểu được hiếu thảo với cha mẹ rồi, còn biết giúp mẹ lau bàn, con thật là ngoan.

Nó vốn là chỉ lau lau vậy thôi nhưng càng lau càng có tinh thần. Cho nên bọn trẻ phải thông qua sự động viên khuyến khích và khẳng định của chúng ta sẽ khiến tiềm năng của chúng bộc phát.

Ba là: Hướng dẫn trẻ phương pháp làm việc

Sau khi nó lau xong bàn, chị tôi lại nói với nó:

- Tiểu Vĩ khi lau bàn nếu như bốn góc này con đều lau cho kỹ lưỡng sạch sẽ thì cái bàn này con đã lau một cách hoàn mỹ.

Thứ nhất là khẳng định hiếu tâm của chúng, thứ hai là dạy chúng phương pháp làm việc. Cho nên đứa cháu ngoại này của tôi rất thích sạch sẽ, ba bốn tuổi nhưng đều tự xếp mền, xem ra rất sạch sẽ chỉnh tề.

Cho nên từ nhỏ đã dạy chúng thái độ làm việc là quan trọng.

Thứ ba: Trẻ lao động có những điều tốt gì?

Một là: Khỏe gân cốt

Chúng ta phải suy nghĩ chín chắn, bọn trẻ hoạt động nhiều giúp ích rất lớn cho gân cốt của chúng.

Hai là: Biết tri ân với công lao của cha mẹ

Trong khi hoạt động, chúng sẽ cảm nhận được thì ra mẹ chăm sóc một gia đình thật không dễ. Chúng sẽ thấy “ta mới lau phòng khách đã mệt thế này, mẹ phải đi làm, trở về còn nấu cơm và làm rất nhiều việc”. Chúng vừa lau nhà, trong lòng lại sanh khởi cảm ân. Vì thế tục ngữ nói “tích lao”, chúng thật sự bỏ công sức ra, thật sự lao động mới biết cảm ân, mới biết sự cực nhọc của người bỏ công sức. Thế nên phải để bọn trẻ lao động, tuyệt đối không để chúng tập thành thói biếng nhác.

4. Sống không có quy luật

Thứ nhất: Nguyên nhân

Chúng ta thử xem quy luật của cuộc sống, vì sao bọn trẻ sống không có quy luật?

Một là: Cha mẹ cũng sống không có quy luật

Tôi từng hỏi học sinh của tôi:

- Hôm nay ai không ăn cơm sáng giờ tay?

Rất nhiều, hầu như gần một nửa không ăn. Tôi hỏi tiếp:

- Do mẹ các em không nấu ư?

Chúng nói:

- Mẹ em còn đang ngủ.

Cơm sáng của chúng chính là mấy đồng tiền để trên bàn, trên đó viết hai chữ “cơm sáng” mà cha mẹ chúng bỏ tiền ra.

Hai là: Cho tiền để con ăn sáng có tác hại gì?

Xin hỏi phụ huynh bỏ tiền ra liệu thật sự thấu hiểu mấy đồng tiền đó có thật sự chuyển thành cơm sáng hay không? Có hay không? Không! Làm sao quý vị biết?

1- Không ăn sáng, chơi điện tử

Chuyển thành điều gì? Trở thành trò chơi điện tử.

2- Sức khỏe yếu vì ăn vặt

Hoặc trở thành một đồng thức ăn vặt có sắc tố. Nếu trẻ em ăn những thứ này, ăn khoảng một năm đến hai năm, thể chất nhất định sẽ yếu dần đi.

Rất nhiều em đi chơi điện tử, hoặc ăn vặt mà đều không ăn sáng.

Vì sao tôi biết? Vì tôi làm thầy giáo cần phải quan tâm bọn trẻ, quan tâm học trò nên tôi phát hiện ra. Tôi dạy là học sinh lớp sáu, lớp sáu là giai đoạn đang phát dục, đặc biệt là rất dễ đói bụng, khoảng gần mười giờ là bụng sôi lên ục ục rồi. Vì thế trong học bàn của tôi lúc nào cũng có ổ bánh, vì chúng đều rất thích bánh của tôi, những bạn nhỏ này đều đến. Về cơ bản, quý vị xem khi chúng đang ngồi học thì rất nhiều em khoảng hơn chín mười giờ, sắc mặt bắt đầu tái xanh vì đói

bụng. Khi hiểu ra, tiền của chúng không phải để ăn sáng mà đã tiêu pha hết.

Thứ hai: Làm thế nào để chỉnh đốn lại?

Thế nên chúng ta làm cha mẹ phải để con cái sống có quy luật. Muốn vậy:

- Phải tự mình phải làm gương sống có quy củ
- Phải để con mình ăn ba bữa đầy đủ.

Cha mẹ cũng phải bỏ công sức nhiều hơn một chút. Quý vị bỏ những công sức này đối với con cái ảnh hưởng suốt cả đời, bất luận là vì thân thể của chúng hay là làm gương đối với chúng đều rất quan trọng.

I-5. Giải quyết mọi vấn đề bằng chữ “Hiếu”

Thứ nhất: Trừ bỏ mọi tính xấu

Các bạn, những thói quen xấu này quý vị có tin hay không, chỉ cần một điều thiện tăng trưởng thì tất cả đều giải quyết? Điều thiện nào tăng trưởng? “*Trăm điều thiện Hiếu đứng đầu*”⁷³. Câu này tùy theo mức độ thâm nhập giáo huấn Thánh Hiền của quý vị mà lãnh hội ngày càng sâu sắc. Câu này có hai nghĩa:

- Trong trăm điều thiện “Hiếu” đứng đầu;
- Hiếu tâm khai mở, trăm điều thiện liền tự nhiên khai mở.

⁷³ “**Bách thiện hiếu vi tiên**”: Trăm điều thiện hiếu đứng đầu

Chúng ta thử xem một người hiếu tâm, liệu có tự tư chẳng? Không! Người có hiếu tâm có biết cãi lại người lớn chẳng? **“Phụ mẫu hô, ứng vật hoãn. Phụ mẫu mệnh, hành vật lãn”** (Cha mẹ gọi, phải đến ngay; Cha mẹ sai, chớ lười biếng)⁷⁴.

Các bạn, chúng ta không nên xem thường Đệ Tử Quy, một điều **“Nhập tắc hiếu”** (Ở nhà phải hiếu) liền giải quyết được tất cả vấn đề của bọn trẻ.

Khi chúng biết **“Thân hữu thương, di thân ưu”** (Thân bị thương, cha mẹ lo), thì cuộc sống của chúng có bị điên đảo chẳng? Không bao giờ⁷⁵.

Chúng có trách nhiệm chẳng? Chúng biết **“Đức hữu thương, di thân tu”** (Đức hạnh kém, cha mẹ tui), thì chắc chắn chúng sẽ có trách nhiệm⁷⁶.

Chúng sẽ rất cần cù vì **“Thân sở hiếu, lực vi cụ”** (Cha mẹ thích, dốc lòng làm), hy vọng có thể khiến cha mẹ vui lòng, để cha mẹ được an ủi⁷⁷.

Thứ hai: Tăng trưởng mọi việc thiện

Khi hiếu tâm mở ra, ngoài việc hiếu kính đối với cha mẹ, đối với anh chị em thì sao? Thân mật. Vì chúng cũng biết khi huynh đệ phát sinh xung đột, ai đau lòng nhất? Cha mẹ. Thế nên **“Huynh đạo hữu, đệ đạo cung. Huynh đệ**

⁷⁴ Chữa được bệnh **Lười nhác**

⁷⁵ Chữa được bệnh **Sống không có quy luật**

⁷⁶ Chữa được bệnh **Phản nghịch**

⁷⁷ Chữa được bệnh **“Tự tư”**

mục, hiếu tại trung” (Anh thương em, em kính anh; Anh em hòa, là hiếu kính).

Chúng ta cũng lãnh hội được một người thật sự có hiếu tâm, thì họ đối với cha mẹ người khác cũng có tâm cung kính, cho nên nó thúc đẩy rộng ra phần hiếu này, phần kính này của họ sẽ là đối với tất cả các bậc trưởng bối.

Chúng có hiệp đáp những đứa trẻ khác chăng? Không bao giờ, vì chúng biết khi những đứa trẻ khác bị tổn thương thì cha mẹ nó là người đau khổ nhất. Đây là chúng biết đứng trên lập trường của người khác để suy nghĩ, nên tự nhiên mà được mở rộng ra. Vì thế lòng nhân từ của một người là từ khởi nhân này, từ “*Phụ tử hữu thân*” (Cha con thân thiết), hiếu đạo này được lan truyền ra. Cho nên học “**Nhập tắc hiếu**” (Ở nhà phải hiếu) rất quan trọng.

I-6. Làm thế nào để dạy trẻ chữ “Hiếu”?

Như vậy chúng ta đi vào “**Nhập tắc hiếu**” (Ở nhà phải hiếu) dạy con trẻ về hiếu đạo.

1. Dạy cho trẻ biết công ơn trời biển của cha mẹ

Đầu tiên phải nói với chúng vì sao cần phải hiếu? Thường nói có “tri ân” mới biết “báo ân”. Chúng ta phải dẫn dắt con trẻ nhớ về ân đức của cha mẹ.

Thứ nhất: *Cưu mang nặng nhọc, gìn giữ bảo toàn cho con*

Bắt đầu chúng ta nói:

- Trong hai ba ngàn năm trước có một bậc thánh nhân người ta thường gọi ngài là Đức Phật. Một hôm ngài thống

lãnh đệ tử đi ra ngoại thành, đúng lúc gặp một đồng xương khô. Đức Phật chia đồng xương này thành hai loại, một loại xương trắng sạch, một loại màu sắc đen hơn. Đệ tử ngài cũng rất hiếu học, họ biết **“Tâm hữu nghi, tùy trát ký, tựu nhân vấn, cầu xác nghĩa”** (Tâm có nghi, thì chép lại; Hỏi đúng người, cầu xác nghĩa), cho nên họ hiểu về học vấn, biết cách đưa ra câu hỏi. Đức Phật liền nói với đệ tử. Ngài nói:

- Vì sao hai đồng xương khô này một đồng thì xương trắng nhẹ? Một đồng thì màu sắc đen hơn? Xương cốt màu đen này là của người nữ, xương của người nữ vì sao mà đen? Vì người mẹ khi mang thai mười tháng trường, trong quá trình mang thai mười tháng, tất cả dinh dưỡng của thai nhi đều từ trong máu huyết của người mẹ, chuyển qua cho thai nhi. Khi đưa trẻ chất vôi không đủ, phải cần chất vôi từ trong xương cốt người mẹ rỉ ra, cho nên mười tháng cưu mang rất cực nhọc.

Chúng tôi từng bày trò chơi cho học trò, kêu chúng cầm một quả trứng, sau đó để trên người, gọi là trò chơi bảo vệ quả trứng một ngày. Nói với chúng hôm nay em cầm nhận một chút, cảm giác bảo hộ một quả trứng. Chỉ cần một ngày, xem em có thể bảo vệ tốt cho nó chăng. Mới bắt đầu chúng rất cẩn thận, nhưng khoảng một hai tiếng đồng hồ thì hầu như quên mất vì thế nghe rất nhiều âm thanh “A” đến tiết học cuối cùng của ngày hôm đó, thì còn lại không được mấy quả nguyên vẹn.

Thế nên thầy cô hướng dẫn chúng. Họ nói:

- Các em xem, các em mới giữ một ngày mà không giữ được. Nếu mẹ các em cũng như các em, ngày nào cũng nhảy

nhót thì khi các em vừa sinh ra bên này xanh một chỗ, bên kia tím một chỗ. Các em xem người mẹ mang thai mười tháng đều phải bảo vệ các em rất cẩn thận, hơn nữa trọng lượng cơ thể các em ngày càng nặng.

Khi mẹ mang thai thường có phản ứng sinh lý như nôn mửa, không ăn được cơm, nhưng khi mẹ ăn cơm không nổi vẫn miễn cưỡng ép mình cố gắng ăn. Nay các em, vì sao mẹ không muốn ăn nhưng phải cố gắng ăn? Vì sao? Vì để cơ thể mình có dinh dưỡng để truyền qua cho các em, nên mặc dù rất khó chịu, nhưng người mẹ cũng cố gắng ăn uống đầy đủ.

Thế nên các em à, các em có thể kén ăn được chăng? Các em xem, mẹ đã vì các em mà chịu khó ăn uống, các em cũng nên báo đáp mẹ, không nên kén ăn. Những gì cần ăn để có dinh dưỡng phải cố gắng ăn, để thân thể mạnh khỏe, khiến mẹ yên lòng.

Chúng tôi hướng dẫn như vậy, bọn trẻ cảm thấy như chính thân mình chịu khi mang thai mười tháng, trọng lượng cơ thể rất nặng, đi lại thật không dễ. Chúng tôi cũng từng đem quả bóng rổ cho các em để vào người, khiến chúng cảm nhận được (Vì còn rất nhiều điều quý vị cần phải cảm nhận mới sanh ra cảm xúc).

Thứ hai: Sinh đẻ đón đau, muôn ngàn cay đắng!

Tiếp theo chúng tôi lại hướng dẫn học sinh, tôi nói:

- Thầy từng tìm hiểu giường bên trong phòng sinh, có hai cây nhôm, to chừng này. Kết quả hai cây to như vậy đều cong hết. Nay các em, sức mạnh gì khiến hai cây nhôm này cong vậy?

Các em nói:

- Là sức mạnh của sự đau đớn.

- Đúng! Vì người mẹ khi sinh sản rất đau đớn nên nắm chặt vào hai cây nhôm đó. Lâu ngày chày tháng, khiến cây nhôm này bị những sức mạnh này kéo cong. Khi sinh nở còn đau đớn hơn cả bệnh ung thư.

Vì sao nhiều người mang bệnh ung thư tự sát? Không chịu đựng được nỗi đau. Như vậy mà người mẹ đã chịu đựng nỗi đau khổ còn hơn cả ung thư, để sanh đứa bé ra. Vậy mà, câu đầu tiên, ý niệm đầu tiên là gì? Đó là gì?

- Đứa bé có mạnh khỏe hay không?

Tình thương yêu của mẹ đối với các em, có thể quên đi tất cả nỗi đau mà mình phải chịu. Thế nên ân đức này, suốt đời này chúng ta phải ghi nhớ trong lòng.

Thứ ba: Dưỡng dục và giáo dục con

Việc này còn gian nan hơn.

Có một người bạn nói khi chưa sinh con, thường muốn nhanh đến ngày sinh, nhưng khi sanh rồi cảm thấy rất muốn đem nó “trở lại trong bụng”. Cho nên công dưỡng dục lớn hơn công sinh thành, vì biết bao đêm trường phải chăm nom những đứa con này. Nếu như ban đêm chúng không ngủ, người trong nhà phải như thế nào? Luân phiên ra trận để tiếp sức.

Vì tôi cũng đã từng như vậy. Khi cháu ngoại không ngủ, tôi cũng đến lượt, nhưng khi đến phiên tôi khoảng 20 phút thì không chịu được, tay như muốn gãy. Tôi bồng đứa cháu và nói với nó:

- Sau này con mà bất hiếu với mẹ con, cậu sẽ là người đầu tiên trừng phạt con.

Vì không biết bao đêm người mẹ khổ nhọc ru chúng vào giấc ngủ, bồng chúng thức qua đêm. Bao nhiêu lần bị bệnh, đều là cha mẹ nửa đêm đem con đi khám bác sĩ. Bao nhiêu ngày lo lắng bữa cơm sau của con phải như thế nào. Những áp lực trong cuộc sống, trọng trách của giáo dục từng giờ từng phút đều đặt nặng trên vai cha mẹ.

Cho nên Đức Phật nói với các đệ tử:

- Ân đức của cha mẹ trong đời này chúng ta không sao báo đáp được. Chúng ta nên tận tâm tận lực để làm một người con hiếu đạo.

Chúng ta nói với bọn trẻ tất cả những nỗi gian truân của cha mẹ. Trong quá trình nói, có một số em cảm động rơi nước mắt. Chúng tôi lại thêm một bước nói với học sinh, chúng ta rất cảm động trước nỗi gian truân của cha mẹ, sau khi rơi nước mắt rồi thì phải làm gì?

2. Khởi lên hành vi hiếu thảo báo ân cha mẹ

Các em thật sự đã cảm nhận được ân đức của cha mẹ, thì nên khởi lên hành vi hiếu thảo cho các em:

- Khi các em có thể làm được một điều trong Đệ Tử Quy, chính là đã tận được một phần hiếu tâm. Khi các em đã làm theo tất cả những gì trong Đệ Tử Quy thì chữ hiếu của các em đã làm một cách rất viên mãn.

Vì thế khi chúng đã khởi tâm tri ân, chúng ta tiến thêm một bước hướng dẫn chúng cách báo ân, phải nỗ lực thực hành hiếu đạo. Bắt đầu từ đâu? Chúng ta xem Đệ Tử Quy.

II. GIẢNG GIẢI NỘI DUNG CHƯƠNG “NHẬP TẮC HIẾU”

Đoạn văn này, chúng ta cùng đọc qua một lượt.

CHÁNH VĂN 2:

Phụ mẫu hô, ứng vật hoãn;

Phụ mẫu mệnh, hành vật lãn.

Phụ mẫu giáo, tu kính thính;

Phụ mẫu trách, tu thuận thừa.

DỊCH NGHĨA:

Cha mẹ gọi, phải đến ngay;

Cha mẹ sai, chớ lười biếng.

Cha mẹ dạy, phải kính nghe;

Cha mẹ trách, phải thuận sửa.

2-1. “Phụ mẫu hô, ứng vật hoãn” (Cha mẹ gọi, phải đến ngay)

Điều này nói đến thái độ nói chuyện với cha mẹ. Thái
--

độ cung kính. Rất quan trọng!

1. Đạo đức học vấn một người nhận biết từ đâu?

Thứ nhất: Từ lời nói, hành vi

Thật ra đạo đức và học vấn của một người nhận ra được từ đâu? Từ lời nói, hành vi của họ.

Thứ hai: Lời nói hành vi nào đầu tiên? Hiếu kính cha mẹ

Cho nên thái độ nói chuyện của cha mẹ đối với trẻ ảnh hưởng rất sâu xa. Nếu những gì chúng hình thành là hiếu tâm, là cung kính tâm thì học vấn của chúng đã cảm được căn bản rất tốt.

Khi chúng không có hiếu và kính này, thì chúng sẽ khởi tâm như thế nào? Có thể là ngạo mạn, có thể là bất kính. Rất có thể điều này sẽ hủy đạo nghiệp cả một đời của chúng.

2. Hiếu kính là khởi đầu của tu thân

Thứ nhất: Muốn thành tựu đạo nghiệp phải tu thân

Tôi nói như vậy không khoa trương. Trong Đại Học có đề cập đến, một người nếu muốn cống hiến cho xã hội, quốc gia “*Cổ chi dục minh minh đức ư thiên hạ giả*” (Điều mong muốn của người xưa là làm tỏ đức sáng của mọi người trong thiên hạ)⁷⁸, trước nên như thế nào?

⁷⁸ *Cổ chi dục minh minh đức ư thiên hạ giả* (Chú thích trang 152)

Trước trị nước mình (“trị quốc”). Người muốn trị quốc, trước phải “tề gia” (Sắp đặt nhà mình). Người muốn tề gia, trước phải “tu thân” (tu sửa bản thân mình).

Thứ hai: Tu thân phải bắt đầu từ “Chánh tâm”

Người muốn tu thân, trước phải “chánh tâm” (Giữ cho lòng mình ngay thẳng). Người muốn “chánh tâm” thì phải “thành ý”. Cho nên bọn trẻ phải “thành ý” (chân thật với điều mình nghĩ) mới “chánh tâm”, chúng mới có thể “tu thân”, “tề gia”.

Trưởng dưỡng tâm hiếu kính là “Chánh tâm”

Trưởng dưỡng hiếu và kính cho trẻ chính là chánh tâm của chúng.

Như thế nào để thành ý, chánh tâm? Cần phải nghiên cứu đến cùng để biết nguồn gốc của sự vật (trí tri)⁷⁹.

⁷⁹ Muốn thành ý thì phải *trí tri* (Nghiên cứu để biết tận gốc rễ của sự vật) trước. Trí tri ở *cách vật* (phân tích suy xét sự vật).

“*Tư Mã Quang là tín đồ Phật giáo, tín đồ Phật giáo thuần thành, ông nói thì rất có đạo lý, ông giải thích về hai chữ “Cách vật”: Chữ “Vật” chính là “Vật dục”. Giải thích của ông không giống như giải thích của người trước. Vật là vật dục, chính là thị phi, nhân ngã, danh vọng, lợi dưỡng, năm dục, sáu trần. Cách giải thích này của ông cùng giải thích của Phật pháp là như nhau; Còn chữ “Cách” là gì vậy? “Cách” là “Cách đấu”, cũng chính là nói, chúng ta chính mình phải đấu tranh với năm dục, sáu trần, chúng ta phải chiến thắng nó, không nên bị nó chiến thắng chúng ta. Bạn phải có thể khắc phục năm dục sáu trần, thì đây chính là nhà Phật nói “Đoạn phiền não” là câu nói này. (Trích Phật thuyết đại thừa Vô Lượng Thọ Trang nghiêm, Thanh tịnh, Bình đẳng, Giác kinh – Tịnh Không Pháp sư chủ giảng - Lần thứ 10 – Tại đạo tràng Cư sĩ Lâm Tân Gia Ba).*

Thứ ba: “Chánh tâm” phải bắt đầu từ “Cách vật”

Phế trừ tập tánh xấu là “Cách vật”

Truy tìm nguồn gốc, chính là khai trừ vật dục của chúng (cách vật); [chính là] phế trừ tập tánh xấu của chúng. Ví dụ không chịu khó mà kiêu mạn chính là tập tánh xấu.

Từ nhỏ là có thể chuyển hóa tập tánh này của chúng, chính là truy nguyên, chính là có thể thành ý, chánh tâm. Cho nên đại học vấn đề bắt đầu cảm rỗi từ chỗ nhỏ nhất.

3. Tu thân bắt đầu từ việc nhỏ nhất

Thứ nhất: Cha mẹ gọi đến ngay – thái độ cung kính

Một là: Thái độ trẻ ngày nay tùy tiện, bất kính

Chúng ta thử nghĩ mà xem, trẻ em bây giờ chúng sẽ trả lời như thế nào khi quý vị gọi chúng?

- Tiểu Minh à.

Chúng trả lời như thế nào?

-Ồ!

Đáp án chính xác! Ví dụ như hiện nay nếu có đứa trẻ, khi quý vị gọi chúng, chúng liền đi đến rồi nói:

- Chú à, có chuyện gì vậy?

Quý vị sẽ đối với nó như thế nào? Đột nhiên kính nể. Hiện nay bọn trẻ thật sự là người “tài”, cho nên bọn trẻ phải dạy. Tôi nói:

- Bọn trẻ từ nhỏ phải dạy chúng lễ phép. Nhìn thấy trưởng bối phải chào hỏi.

Rất nhiều phụ huynh nói:

- Chào hỏi? Chúng có thể cười với quý vị là tốt rồi, còn phải chào hỏi nữa à.

Chư vị, thái độ đó đối với chúng đúng hay sai?

Quý vị xem, chúng ta hiện nay nếu dạy bọn trẻ hạ thấp tiêu chuẩn thì sẽ tạo thành kết quả như thế nào? Đời này không được như đời trước, kém hơn đời trước, kết quả không phải đều đã hiện ra rồi sao?

Cho nên tiêu chuẩn dạy trẻ em tuyệt đối không thể vì thời đại mà thay đổi, mà thay đổi, phải nắm bắt nguyên tắc để dạy trẻ, vì bọn trẻ có thể học đến trình độ này.

Hai là: Phải dạy trẻ thái độ nói chuyện với cha mẹ

▪ *Thái độ cung kính*

Vì thế chúng ta phải hướng dẫn chúng:

- Khi cha mẹ kêu các con phải lập tức đi đến, ba mẹ có việc gì không ạ?

Đương nhiên chúng ta làm phụ huynh, trước tiên phải làm để cho chúng nhìn thấy. Khi ông bà gọi, chúng ta làm cha mẹ nhất định phải cung kính, diễn cho các con xem. Mặc dù hiện nay quý vị không diễn được thì cũng phải tập dần, tập quán thành tự nhiên. Khi chúng ta có thái độ như vậy,

không khí hiếu tâm và cung kính này sẽ lan tràn, hình thành nếp sống của gia đình quý vị.

⁸⁰**“Phụ mẫu hô”**: Nghĩa là lời gọi của cha mẹ; **“Ứng vật hoãn”**: Chúng ta lập tức đến ngay.

▪ *Lời nói nhẹ nhàng*

Cũng như thế, trong khi nói chuyện cùng cha mẹ chúng ta cũng nên vui vẻ thoải mái, tiếng nói nhẹ nhàng. Có khi thấy ngoài mặt đang ứng đối với cha mẹ, âm thanh khẩu khí không lớn, nhưng trong lòng có cảm giác chán nản. Lúc này chúng ta thường có thể quán chiếu tâm mình, khi thấy bức mình lập tức thay đổi.

Cho nên đạo đức học vấn, căn bản nhất là chỗ hạ thủ, nghĩa là từng giờ từng phút có thể quán chiếu tốt tâm của mình. Khi ý niệm không đúng lập tức chỉnh đốn lại, như vậy ngôn ngữ hành vi của chúng ta sẽ không đến nỗi sai lệch quá lớn.

Có lần tôi đến tìm người bạn, đúng lúc anh ta đang đối diện với sự chọn lựa trong cuộc đời, phải từ một trường đại học tư lập, chuyển đến trường đại học công lập. Anh ta đang nói với cha cách chọn lựa của mình, hy vọng ba anh ta có thể ủng hộ anh ta làm như vậy. Đúng lúc tôi bước vào anh ta vừa nói đến một nửa. Khi tôi bước vào anh ta liền nói:

- Mời anh ngồi, tôi nói chuyện với ba tôi trước.

⁸⁰ VCD 08 – Đoạn 2

Khi đó tôi ngồi bên cạnh, thấy đây là một người con rất cung kính trình bày với ba mình về tình hình công việc của mình hiện tại. Cách nói êm tai và thái độ lễ kính đó lưu lại trong tôi một ấn tượng rất sâu sắc. Tin rằng con cái anh ta được huấn tập trong một gia đình như vậy cũng là một quân tử nhanh nhẹn.

Chúng ta hồi tưởng một chút, lớp thanh niên hiện nay khi quyết định về cuộc đời, có đi hỏi qua ý kiến của cha mẹ chẳng? Có đem tình hình của mình nói rõ ràng với cha mẹ, để giảm thiểu sự lo lắng của cha mẹ. Nếu trong lòng cha mẹ thường không biết con mình đang làm gì, như vậy không biết khiến họ lo lắng đến chừng nào.

Cho nên khi một người thật sự rất cung kính với cha mẹ, nhất định sẽ làm cảm động những người thấy được.

Thứ hai: Chồng (vợ) gọi thì thái độ nên thế nào?

Một là: Cũng không được chậm trễ

Ngoài việc ở nhà phải cung kính với cha mẹ ra, trên thực tế “lão bà hô”, vợ kêu cũng phải như thế nào? Cũng không được chậm trễ.

Hai là: Lời lẽ tôn trọng

Giữa vợ chồng ngôn ngữ lời nói cũng phải “*Tương kính như tân*” (Kính trọng lẫn nhau như với khách), rất tôn trọng. Như vậy đã làm tấm gương tốt nhất cho con cái rồi. Hiện nay giữa vợ chồng nói chuyện có chú ý đến điểm này chẳng? Làm người càng thân càng không được tùy tiện, càng

thân phải càng tôn trọng, vì thế lễ không thể mất. Cho dù người thân đến đâu nhưng lễ phép bao giờ cũng phải giữ.

Có một bạn nhỏ khi nghe mẹ nó nói chuyện. Nói chuyện xong người mẹ cúp điện thoại, đứa con liền nói với bà:

- Mẹ à, có phải mẹ mới nói chuyện với ba không?

Quý vị xem đứa bé này từ nơi khẩu khí nói chuyện của người mẹ, là nó liền biết được nhất định là nói chuyện với ba, vì sao? Khi vợ nói chuyện với chồng đều là khẩu khí như thế nào? Tốt hay không tốt?

Cho nên người mẹ vừa nghe đứa con hỏi thì trong lòng thấy giật mình. Quý vị xem thái độ của chúng ta đối với chồng, con cái đều có thể nhận ra nên cần phải điều chỉnh lại. Có khi thấy số điện thoại hiện lên là của chồng, vừa cầm lên:

- A lô! Gì thế?

Quý vị thấy, khẩu khí này con cái đều có thể phân biệt được là “ba gọi về”. Thế nên người mẹ lập tức thay đổi. Hôm đó, chồng cô lại gọi điện về, cô rất lễ phép.

- A lô! Anh à!

Chồng cô nói:

- Xin lỗi tôi gọi nhầm, và cúp điện thoại.

Sau đó người chồng gọi lại, chồng cô nói:

- Vậy vừa rồi là em hả?

Khi thái độ chúng ta thay đổi thì gia đình cũng sẽ thay đổi, nên đừng xem thường thái độ của ngôn ngữ lời nói.

Lần này đón năm mới, có một vài thầy cô giáo đem 40 tập Hạnh Phúc Nhân Sinh tôi giảng ở Hồng Kông, đem về quê cho số học trò của họ xem. Trong đó có một vị trở về Ninh Ba liền tặng cho cô bạn học của mình. Vì chồng của cô bạn này chưa về nhà ăn tết mặc dù đã là mừng 5 tết. Vì đúng lúc công ty đang bận nên chồng người bạn này tối ba mươi tết mà quên gọi điện về, rốt cuộc vừa sợ bị vợ la, lại về trễ đến hai ngày, nên đến ngày mùng hai tết muốn gọi về lại nghĩ rằng nhất định sẽ bị la, nên tiếp tục kéo dài, kéo dài đến ngày mùng năm mới gọi về. Đúng lúc cô đang xem đĩa giảng về Hạnh Phúc Nhân Sinh, xem được một nửa thì chồng cô gọi về. Vừa bắt điện thoại, ông chồng có chút lo sợ, sợ nhất định bị vợ mắng. Người chồng nói:

- Xin lỗi, đến bây giờ anh mới gọi điện về.

Người vợ lập tức nói:

- Anh quá vất vả quá, đến tết mà cũng không được về nhà. Mẹ con em rất cảm ơn anh ở bên ngoài làm việc cực khổ.

Người chồng nghe vậy cảm thấy kỳ lạ, sau đó cúp điện thoại. Không bao lâu người chồng lại gọi điện thoại về. Anh ta nói:

- Hay là em cứ mắng anh vài câu, như vậy anh thấy dễ chịu hơn.

Cho nên vợ chồng sống với nhau, sẽ trực tiếp ảnh hưởng đến nếp sống gia đình. Quan hệ vợ chồng tốt, nhất định phải bắt đầu từ thái độ của lời nói ngôn ngữ.

Thứ ba: *Trường bối gọi đến ngay, thái độ cung kính*

Ngoài “**Phụ mẫu hô, ứng vật hoãn**” (Cha mẹ gọi, phải đến ngay). Lòng cung kính như vậy ngoài đối với cha mẹ còn phải đối với ai?

Đối với sư trưởng, cũng phải “Sư trưởng hô, ứng vật hoãn” (Bậc thầy gọi, lập tức thưa);

Còn đối với ai nữa?

“Trường bối hô, ứng vật hoãn” (Người trên gọi, lập tức thưa),

“Thượng ty hô, ứng vật hoãn” (Lãnh đạo gọi, lập tức thưa).

Nếu như ngày mai đi làm, cấp trên gọi quý vị lập tức chạy đến:

- Giám đốc, ông gọi tôi có chuyện gì chẳng?

Giám đốc quý vị sẽ ngạc nhiên mà nói:

- Hôm nay quý vị có bị “sốt” chẳng?

Không sao, bắt đầu thay đổi từ chúng ta thì toàn thể địa cầu đều thay đổi, không nên xem thường sức mạnh của chính mình. Cho nên học tập phải học một biết mười, phải từ nội tâm chúng ta.

Người xưa thường nói “*Tâm hành nhất như*”. Tâm là căn bản, tất cả hành vi đều từ tâm quý vị mà hiển lộ ra. Khi một người nội tâm thật sự cung kính, họ sẽ đối với mọi người đều cung kính.

Thứ tư: Dạy trẻ “Không gì không cung kính”

Bài thứ nhất trong Lễ Ký, mở đầu Khúc Lễ liền nói: “*Khúc lễ viết, vô bất kính*” (Không gì là không kính)⁸¹ đối với tất cả người, sự, vật đều phải cung kính.

Chư vị bằng hữu, một người đối với cha mẹ, đối với anh em, trưởng bối đều cung kính. Vậy thì đối với việc cha mẹ giao phó, chúng sẽ như thế nào? Cũng tận tâm tận lực.

Khi chúng cung kính người khác thì đối với việc sẽ cung kính.

Khi chúng cung kính với người khác, vậy thì cha mẹ gian khổ kiếm tiền mua vật thực, chúng có xem thường chẳng? Không bao giờ.

⁸¹Lễ Ký, câu đầu tiên là “**Khúc Lễ viết, vô bất kính**”: Khúc Lễ nói: “Không gì là chẳng kính”.

Quý vị thấy, [cổ nhân] đặt lễ kính vào hàng đầu, bèn biết pháp môn này trọng yếu ngàn ấy! (Khúc Lễ là một cuốn sách nhỏ, không rõ ai là tác giả, được ghép thành một bộ phận của Lễ Ký. Khúc Lễ ghi chép chi tiết về những ứng xử nhằm đúng lễ, đúng mực, kể cả những câu châm ngôn dạy thái độ sống như “**Ngạo bất khả trưởng, Dục bất khả túng, Chí bất khả mẫn, Lạc bất khả cực**”: Chớ nên tăng trưởng lòng kiêu ngạo, Chớ nên chạy theo lòng ham muốn, Chớ nên đắc chí, Chớ nên vui sướng quá mức. (Trích: *Tịnh Độ Đại Kinh Giải Diễn Nghĩa - Phần 47 - Chủ giảng: Lão pháp sư Thích Tịnh Không - Chuyển ngữ: Bửu Quang Tự đệ tử Như Hòa - Giáo duyệt: Huệ Trang và Đức Phong*)

Cho nên khi bọn trẻ biết cách cung kính với người, sự, vật thì tâm tự nhiên sẽ sanh cung kính. Thế nên chư vị bằng hữu, tâm cung kính này rất quan trọng.

4. Dạy trẻ cung kính với cha mẹ thế nào?

Thứ nhất: *Khi trẻ gọi, người lớn có cần đến ngay?*

Đối với bọn trẻ có cần “Nhi tử hô, ứng vật hoãn” (Con cái gọi, phải đến ngay)? Quý vị không nên nói thầy Thái nói:

- Đối với tất cả mọi người đều phải cung kính.

Cho nên hôm nay trở về con quý vị gọi, quý vị lập tức chạy đến:

- Con à có chuyện gì chẳng?

Như vậy là quý vị đã học đến ngu ngơ rồi. Đối với con cái, chúng ta là cha mẹ, chúng là con cái, chúng ta phải để chúng cung kính chúng ta, phải thành tựu tâm cung kính của chúng. Thế nên nếu bọn trẻ nói:

- Ba ơi qua đây một chút.

Quý vị có nên đến không? Không thể.

Nếu nó nói:

- Sao ba không đến?

Bạn vẫn là không đến chỗ chúng. Vậy thì sau đó chúng đến chỗ bạn, lúc này bạn nói:

- Chúng ta cùng nhau học Đệ Tử Quy.

Quý vị không nên trách cứ chúng ngay, không nên, phải dần dần từng bước, cùng học với chúng. Tự nhiên trong các câu chuyện thánh triết này, nó sẽ muốn học theo.

Cho nên chúng ta đối diện với các mẫu người khác nhau, cần phải hiểu làm sao để vận dụng học vấn.

Thứ hai: *Khi trẻ bất kính với ông bà, cha mẹ lập tức xử lý*

Có một cô giáo, một hôm con cô ấy đứng trước cửa gọi cô. Vừa lúc đó, mẹ chồng cô ấy đi đến liền nói:

- Chắc là gọi cháu đi ăn.

Không ngờ đưa cháu trả lời bà một câu:

- Bà đừng ồn nữa!

Làm sao đây? Quý vị xem, nó đối với bà nội không cung kính. Vì thế giáo dục rất quan trọng, phải cẩn thận khi ban đầu (“thận y thì”). Khi quý vị phát hiện trẻ như vậy thì cần phải xử lý gấp, nếu không khi chúng thành thói quen sẽ rất khó thay đổi.

Cô giáo này rất nhạy cảm, lập tức cô mở cửa nói với con:

- Đến xin lỗi bà nội ngay

Lập tức chỉnh đốn thái độ bất kính và nói chuyện ngạo mạn của chúng. Đứa trẻ này chết cũng không xin lỗi, không muốn xin lỗi. Mẹ chồng cô ấy nói:

- Khí hậu nóng thế này, xin lỗi cái gì.

Lúc này nên làm sao? Điều này đang khảo nghiệm trí huệ của những bậc cha mẹ. Cuối cùng thấy con không xin lỗi, mẹ nó (cô ấy) liền nói:

- Mẹ à, không dạy tốt con cái là sai lầm của con, con xin lỗi mẹ.

Cô giáo này vừa nói xong thì đứa trẻ đã rơi nước mắt. Rơi nước mắt nói lên điều gì? Thấy xấu hổ. Sau đó cô giáo lại nói với con mình:

- Con xem, con không cung kính với bà nội nhưng bà nội không lúc nào không nhớ đến con, sợ con quá nóng. Con có thấy được tấm lòng của bà nội chẳng, đều từng giây từng phút lo cho con.

Làm con dâu phải nói thay cho bà nội, bà nội nghe xong rất cảm động. Cho nên quan hệ mẹ chồng nàng dâu vì chuyện này mà phát triển rất tốt, vì bà nội cảm thấy đứa con dâu này hiểu được lòng bà. Tiếp theo cô giáo nói với nó:

- Tối nay con nên viết nhật ký, để tự kiểm điểm lại xem.

Rốt cuộc đứa bé này tới đến đã viết nhật ký, nói nó “Có hai cái tôi: Một cái tôi rất lương thiện, còn một cái là không lương thiện. Cái không lương thiện và lương thiện đang ở đó giằng co”.

Các bạn, tuổi nhỏ như vậy đã có sự đấu tranh lớn như vậy, sau khi lớn lên có sự tranh đấu càng lớn hơn, nhưng nếu

tâm hiếu được cảm rễ từ nhỏ, thì cuộc đời chúng sẽ không có mâu thuẫn như vậy. Cuộc đời chúng cũng không vì không cung kính, vì tính xấu mà làm những việc khiến mình hối hận. Cho nên khi con cái phạm sai lầm, chúng ta làm cha mẹ cũng phải rất nhạy cảm, nên lập tức xử lý.

Câu giáo huấn, cả khổ 4 câu này đều là cung kính với cha mẹ:

- **“Phụ mẫu hô, ứng vật hoãn”** (Cha mẹ gọi, phải đến ngay), phải cung kính
- **“Phụ mẫu mệnh, hành vật lãn”** (Cha mẹ sai, chớ lười biếng) cũng là cung kính
- **“Phụ mẫu giáo, tu kính thính.”** (Cha mẹ dạy, phải kính nghe)
- **“Phụ mẫu trách, tu thuận thừa”** (Cha mẹ trách, phải thuận sửa)

Đều là một phần tâm cung kính đối với cha mẹ.

Thứ 3: *Dạy trẻ luôn nhớ ân đức cha mẹ, tự nhiên sẽ cung kính*

Thật ra làm một người, nếu có thể lãnh hội được ân đức cha mẹ một cách sâu sắc thì tâm cảnh của họ sẽ tự nhiên nhu nhuyến, tự nhiên cung kính.

Tôi nhớ khi chị tôi lấy chồng. Tôi là con trai duy nhất nên tôi là người giúp anh rể mở cửa. Trên đường có rất nhiều nghi lễ đón dâu. Thật ra những nghi thức đón dâu này đều có ý nghĩa của nó, trong đó có một nghi thức, khiến tôi có ấn tượng sâu sắc nhất, chính là rước dâu, sau cùng anh rể dẫn

chị tôi bá biệt cha mẹ. Tôi đứng một bên xem lễ. Khi chị tôi và anh rể quỳ xuống, ba tôi trong chốc lát nước mắt đã trào ra. Giọt nước mắt của ba tôi trào ra, trong chốc lát nước mắt tôi cũng trào ra. Khoảnh khắc đó, tôi cảm nhận được tâm trạng của người làm cha. Cha chăm sóc con gái suốt hơn 20 năm, không biết đã khổ tâm biết bao nhiêu, không biết lo lắng biết bao nhiêu điều. Mỗi niệm đều hy vọng con cái sống tốt, con cái học hành tốt, con cái có thể có một nơi yên ấm, nên giọt nước mắt đó của ba là có một chút an ủi này, rồi cuộc hôm nay cũng giúp con gái tìm được nơi trở về tốt đẹp, là giọt nước mắt an ủi, nước mắt cảm động mà sự quan tâm và gian nan của cha mẹ đối với con cái. Phải chăng là gả đi rồi sẽ không còn lo lắng nữa? Không phải! Mà là yêu thương bảo bọc suốt cả đời. Cho nên trong Kinh Phật Thuyết Phụ Mẫu Ân Trọng kinh có câu: “*Mẫu niên nhất bách tuế, trường ưu bát thập nhi*” (Mẹ cha trăm tuổi già, vẫn thương con tám chục)⁸². Mẹ già mặc dù sống đến trăm tuổi, nhưng con cái dù có 80 tuổi, thì trong mắt mẹ vẫn là đứa trẻ của bà.

Khi nội tâm tôi cảm nhận được nỗi cực nhọc gian truân của người làm cha. Tôi nói với chính mình, suốt đời này

⁸² Xt: CHÁNH KINH:

Phụ mẫu ân hà tử
Cao thâm tỷ nhĩ nghi
Hành tàn tâm bại trực
Viễn cận ý tương tùy
Mẫu niên nhất bách tuế
Trường ưu bát thập nhi
Dục tri ân ái đoạn
Mạng tận thì phân ly.

(Trích Kinh báo hiếu phụ mẫu)

Dịch nghĩa:

Công đức mẹ cùng cha
Cao thâm tỷ hải hà
Đứng, đi lòng thương trẻ
Nhớ nghĩ lúc gần xa
Mong cho ân oán hết
Mẹ cha trăm tuổi già
Vẫn thương con tám chục
Đến chết còn thiết tha.

(Hòa Thượng Thích Huyền Tôn)

cũng không báo đáp hết được ân đức của cha mẹ. Tuyệt đối không thể nói lời ngỗ nghịch, nói lời bất kính đối với cha mẹ.

Vì có một phần lãnh hội này, nên tự nhiên thấy ba mình liền sinh tâm cung kính, tâm sanh hoan hỷ. Vì thế rất quan trọng là chúng ta phải luôn luôn để ân đức cha mẹ trong lòng, thì tự nhiên “*Thành ư trung, hình ư ngoại*” (Trong lòng thành thực thì sự thành thực hiện ra mặt), ngôn ngữ và hành vi cung kính của chúng ta, sẽ biểu hiện ra bên ngoài.

⁸³**2-2. “Phụ mẫu mệnh, hành vật lãn”** (Cha mẹ sai, chớ lười biếng)

1. Khi cha mẹ sai bảo, phải giữ chữ tín khi hứa với cha mẹ

Chúng ta bằng lòng làm việc giúp cha mẹ thì không thể biếng nhác, đã đồng ý thì phải làm.

Điều này chúng ta yêu cầu bọn trẻ lại rất dễ:

- Không phải con nói muốn đi tắm ư? Đi tắm nhanh.

Mệnh lệnh của cha mẹ không được làm biếng (Cha mẹ sai, chớ lười biếng). Khi quý vị và con cái đều có chung một ngôn ngữ, chúng ta đều phải cùng nhau tuân thủ giáo huấn của Khổng Lão Phu Tử, con cái và quý vị có cùng chung ngôn ngữ, như vậy rất dễ câu thông.

⁸³ VCD 07 – Tiếp theo – Đoạn 2

Nhưng chúng ta nên suy nghĩ lại, chúng ta lớn như vậy nhưng mệnh lệnh và những việc cha mẹ giao phó, chúng ta có biếng nhác chẳng?

Việc mà chúng ta đáp ứng trước thân hữu, việc dễ “bất tuân”⁸⁴ nhất là với ai? Là với những người thân nhất với ta như cha mẹ, thậm chí là thân như chồng hay vợ. Thân nhất với chúng ta đều là người quan trọng nhất, có ân đức nhất đối với cuộc đời chúng ta, nhưng rốt cuộc chúng ta trái lại rất dễ không giữ chữ tín với họ.

Nguyên nhân gì? Vì nếu bạn không giữ chữ tín với khách hàng thì không kiếm được tiền. Nhưng không giữ chữ tín đối với cha mẹ còn có thể mượn cớ:

- Ôi chao, con gần đây rất bận, thật xin lỗi, thật ngại quá!

Cho nên con người nên phản tỉnh, chúng ta càng phải giữ chữ tín với cha mẹ, thái độ như vậy mới đúng đắn.

Đương nhiên giữ chữ tín với cha mẹ thì cũng phải nên giữ chữ tín với tất cả mọi người. Hôm nay học xong tiết học này, chúng ta nên nghĩ xem có việc gì đã hứa với cha mẹ, đến nay vẫn chưa làm thì nên làm nhanh.

Ở Thâm Quyển có một thầy giáo, đúng lúc thầy cũng nghe giảng, liền nói:

- Mấy ngày trước đúng lúc tôi trở về nhà, thấy ba tôi cầm cây dao cạo râu rất xấu. Tôi nói: “Ba à cây dao này đã

⁸⁴ Không làm

quá cũ, đừng dùng nữa để con đi mua cái khác cho ba”. Nói xong cầm cây dao cạo râu của ba vút vào trong giỏ rác, nhưng sau đó lại quên mất không mua. Ba tôi giận mất mấy ngày.

Cho nên khi nghe xong bài giảng thầy đột nhiên nhớ lại. Lập tức gọi điện về xin lỗi ba và mua gấp cây dao gửi về.

Rốt cuộc không chỉ có một thầy, mà có một vị thầy khác cũng phát hiện mình hứa mua dao cạo râu cho ba nhưng cũng không mua.

Cho nên người cần phải có người nhắc nhở, vì thế cạnh mình cần có bạn tốt. Bạn tốt ở đâu? Nếu quý vị thường thường có thể xem kinh sách thì liền có thể phát hiện mình còn có điểm nào còn thiếu sót.

2. Không đờ ỉa cha mẹ sai bảo, tự cảm nhận rồi làm

Thời cổ đại có rất nhiều hiếu tử, họ không đờ ỉa cha mẹ sai bảo, họ có thể cảm nhận được cha mẹ cần gì, tự mình chủ động làm.

Vào thời Tam Quốc, có một người con hiếu thảo gọi là Mạnh Tông. Có thể mọi người đã nghe qua “*Mạnh Tông Khấp Trúc Sanh Duẫn*” (Mạnh Tông khóc tới khi trúc mọc măng), anh ta thấy mẹ đã một thời gian dài không ăn được gì, đột nhiên rất muốn ăn canh măng hầm. Vì bao tử mẹ đau lâu ngày, tỳ vị đều suy nhược, nay đột nhiên rất muốn ăn một cái gì đó, cho nên nếu như không ăn được thì như thế nào? Rất đau khổ! Vì lúc đó là mùa đông nên làm gì có măng, nên anh ta thấy thế, tự mình không biết phải làm sao liền vào trong vườn tre khóc. Hiếu tâm này, tâm chân thành này, nước mắt chảy xuống đã làm cảm động điều gì? Làm

cảm động cây tre. Nước mắt chúng ta giọt từng giọt xem có thể cảm động hay không? Lúc đó là mùa đông, về cơ bản thì măng không mọc vào mùa này, nhưng vì hiếu tâm của anh ta nên “*Chân thành dẫn đến vàng đá cũng phải tan*”⁸⁵, trong khi tre là thực vật.

Theo tiến sĩ Giang Bồn Thắng (người Nhật) đã nghiên cứu ra, ý niệm con người có thể ảnh hưởng khoáng vật, có thể ảnh hưởng nước⁸⁶. Khi con người có thiện niệm, nước sẽ kết tinh rất đẹp; Khi con người có thiện niệm, đến hồ nước rất dơ bẩn đều trở thành rất thanh tịnh, nên đại tự nhiên và nhân tâm xuất hiện sự hỗ tương lẫn nhau, xuất hiện động thái.

Thế nên cổ đại có nhiều hiếu tử như vậy, vì sao có thể cảm động được cây tre, có thể cảm động rất nhiều động vật, thậm chí cảm động cả con cọp hung hãn nhất? Đều dựa vào điều gì của họ? Lòng hiếu thảo.

Kịch hay như vậy, các bậc tổ tông chúng ta đã diễn mấy ngàn năm. Kịch hay như vậy, chúng ta có nên tiếp tục giảng chăng? Nên! Chỉ cần chúng ta có thể học được lòng hiếu thảo của họ, nhất định có thể ngay trong cuộc đời chúng ta trở thành kịch hay, diễn cho mọi người cảm động rơi nước mắt.

Thế nên khi mẹ anh ta ăn canh măng hầm này xong thì bệnh liền lành. Người có lòng hiếu thảo thật sự có thể khiến cha mẹ khuây khỏa, khiến cha mẹ thân thể mạnh khỏe nên mệnh lệnh cha mẹ không nên biếng nhác.

⁸⁵ “**Tinh thành sở chí, kim thạch vi khai**”: Chân thành đến cực điểm, vàng đá cũng phải tan

⁸⁶ Qua thí nghiệm “**Messages From Water**” (thông điệp của nước) của Tiến sĩ Masaru Emoto – Nhật Bản

⁸⁷3. Cha mẹ cũng phải giữ chữ tín với con cái

Chúng ta đối với việc mà cha mẹ giao phó, không thể thất tín. Cũng thế đối với việc đã hứa với vợ và con cái, chúng ta cũng phải nói là giữ lời. Khi chúng ta nói biết giữ lời, con cái đối với chúng ta vô cùng tôn kính.

4. Thầy cô giáo cũng phải giữ chữ tín với học sinh

Thật ra trước đây khi tôi dạy học, chúng tôi không xem thường câu nói nào, nhất định phải ghi nhớ, không thể thất tín với học sinh. Khi quý vị làm được tất cả những gì mình nói ra, học sinh đối với quý vị đều rất tôn trọng.

Tôi nhớ năm đầu tiên làm chủ nhiệm lớp, có lần đúng lúc có hội thể thao. Tất cả học sinh đều đến thao trường sắp hàng, đương nhiên chúng tôi cũng ở đó cùng học sinh. Đúng lúc tôi cần lấy đồ liền trở về phòng làm việc, liền gặp được một vị phụ huynh, đó là một người cha. Ông cầm một số nước uống muốn đi lên lầu bốn để đem đến phòng học của chúng tôi. Vị phụ huynh này vì sao đợi lúc học sinh đều đi tập trung mới đem nước uống lên? Vì sao? Vì cảm thấy ngại. Có thể thấy được, vị phụ huynh này rất ít đến trường. Rất ít khi đến trường nói lên rằng rất ít khi nói chuyện với thầy cô giáo.

Vì sao phụ huynh ít khi nói chuyện với thầy cô giáo? Chúng ta làm thầy cô cũng phải tự mình phản tỉnh xem, khi chúng ta quan tâm tới con cái họ, có thể làm khởi dậy ở họ sự chủ động liên lạc nói chuyện, đây là tánh lương thiện tuần hoàn. Cho nên phải thường lợi dụng sổ liên lạc, khen ngợi con họ nhiều hơn, tự nhiên cây cầu này có thể nối được.

⁸⁷ VCD 08 - Đoạn 3 - Tiếp theo

Người cha này cũng không quen nói chuyện với thầy cô giáo, nên đã lợi dụng lúc không có ai ở đó để thể hiện một chút tâm ý, đem số nước uống này để ở lớp học rồi ra về, gặp đúng lúc tôi trở lại lấy đồ nên đã gặp được ông. Vừa gặp, ông ta liền thoái lui mấy bước, giống như là rất ngại vậy đó. Tôi bắt đầu nói chuyện với ông.

Chúng ta nói chuyện với bất cứ ai cần phải nắm bắt một nguyên tắc, đó là: khi gặp người khác là phải khen. Quý vị có thể khen ngợi con họ, có thể khen ngợi ưu điểm của họ. Chúng ta đều thích người khác tán thán mình, cho nên khi mình khen ngợi con cái họ, thì trong lòng của họ sẽ rất vui, sẽ cảm thấy được tôn trọng. Còn nếu như vừa gặp phụ huynh là bắt đầu đem vấn đề của con họ nói ra hết, như vậy họ cảm thấy không dễ chịu. Thế nên nhân tình không thể xem nhẹ, chúng ta cần tùy thuận nhân tình, khi nói chuyện với người khác. Tôi liền bắt đầu đem những biểu hiện tốt của con ông trong thời gian gần đây chia sẻ với ông ta, cũng để ông hiểu thêm. Trong quá trình nói chuyện, vị phụ huynh này nói:

- Thầy giáo à, con tôi rất tôn trọng thầy, nhưng nó lại không tôn trọng thầy giáo trước của nó.

Vì tôi dạy học sinh lớp sáu, lớp năm là thầy khác dạy. Ông nói tiếp:

- Thầy giáo trước đây nói: “Khi ăn cơm trưa mọi người cùng ăn”. Nhưng học sinh còn khoảng một nửa chưa bắt đầu ăn thì thầy ở sau đã ăn rồi. Còn thầy Thái thì đều là cùng ăn với học sinh.

Thật ra tôi không phải cùng ăn với học trò mà là đợi học trò ngồi xong, tôi dạy chúng một câu tục ngữ địa phương (vì tục ngữ địa phương đều bao hàm triết học nhân sinh rất sâu sắc). Ví dụ như tiếng địa phương có câu: “*Đầu cây đứng vững, không sợ đuôi cây bị gió thổi*”, câu này dùng vào giáo dục đức hạnh của chúng ta, rất thích hợp.

Khi căn bản đức hạnh của con cái không được cắm vững, thì năng lực của chúng càng cao càng nguy hiểm. Vì sao? Vì bên ngoài rất dễ bị mê hoặc, càng có năng lực đến lúc đó lại không chịu giữ được trước những sự mê hoặc bên ngoài, nên có câu “*Trèo càng cao thì té càng nặng*”.

Những câu tục ngữ địa phương này đối với nhân sinh đều có khai thị rất lớn. Thế nên đầu tiên tôi dạy chúng một câu tục ngữ địa phương, khi dạy xong, chúng mới bắt đầu ăn. Đến lúc này tôi đi quanh xem một vòng xem chúng ăn uống thế nào. Đối với ẩm thực không nên lựa chọn, tôi dùng Đệ Tử Quy (“**Đối ẩm thực, vật giản trạch**” - Với ăn uống, chớ kén chọn) để làm mạnh thêm quy tắc cuộc sống của chúng, cho nên không thể kén chọn thức ăn. Nếu như thấy học sinh món ăn đó chỉ gấp một ít (ví dụ như món rau), tôi liền nói với chúng:

- Có cần thầy phục vụ các em chăng?

Chúng liền rất sợ hãi, liền tự mình đi gấp một ít rau xanh, ăn uống như vậy mới quân bình được.

Cho nên thường khi chúng tôi ngồi vào bàn ăn, chuẩn bị ăn thì đã có hai ba học sinh ăn no.

Vì thế chúng ta không thể xem thường một câu nói, học sinh đều nhìn thấy hết và ghi nhớ trong đầu. Chúng ta phải “Ngôn hành đồng nhất” (lời nói phải đi đôi với việc làm), thì mới thật sự nhận được sự tôn trọng của học sinh và con cái đối với mình.

⁸⁸2-3. “Phụ mẫu giáo, tu kính thánh” (Cha mẹ dạy, phải kính nghe)

1. Cha mẹ dạy phải cung kính lắng nghe

Thứ nhất: Tuyệt đối không cãi lại

Khi cha mẹ dạy bảo, chúng ta cần phải cung kính lắng nghe. Tuyệt đối không thể mẹ nói một lời, con đáp chín lời.

Thứ hai: Dù cha mẹ dạy sai cũng không được cãi lại

Nếu như khi cha trách mắng chúng ta, nói mười việc, trong đó chỉ có hai điều là thật, còn tám việc quý vị cảm thấy là họ hiểu lầm mình, như vậy có cần lập tức cãi lại chẳng? Có cần làm như vậy chẳng? Không nên. Vì khi trách mắng chúng ta, chính là lúc rất giận, cho nên lúc này chúng ta chỉ nên nói “ạ”, có thể cha chúng ta vốn là lửa giận bùng bùng nhưng dần dần nhẹ xuống.

Thứ ba: Đợi lúc thuận tiện, để cha mẹ nhận ra

Đợi khi họ la xong, cảm xúc của họ đã điều chỉnh lại, đột nhiên nghĩ lại không biết mình mắng con như thế nào rồi? Mắng hơi quá đáng. Có thể họ chủ động cắt ít trái cây rồi nói:

⁸⁸ VCD 07 - Tiếp theo - Đoạn 3

- Đến đây cùng ăn trái cây nào.

Làm hòa! Lúc này quý vị cũng rất tự nhiên đi đến, coi như không có việc gì xảy ra. Tuyệt đối không nên nói:

- Ba à, sao rồi, muốn làm hòa với con à?

Không nên ngốc như vậy, chúng ta nên tùy thuận.

Nên khi cha mẹ trách mắng, chúng ta đều không cãi lại. Những sự hiểu lầm của cha mẹ đối với mình đều có thể bình tâm tĩnh khí tiếp nhận, thì lòng tôn kính bội phục của cha mẹ đối với chúng ta sẽ như thế nào? Nâng cao! Khi cha mẹ càng tôn kính quý vị, thì sau này quý vị cùng cha mẹ rất dễ câu thông. Họ từ từ cảm thấy, ai đáng để mình tín nhiệm? Chính là con trai mình, chính là con gái mình. Cho nên cha mẹ dạy, cần phải cung kính lắng nghe.

Tuy nhiên, chúng ta cũng phải xem tình huống mà định: Ví dụ ba mình bị bệnh tim, cha nhìn thấy quý vị, la mắng rất hung dữ, bệnh tim của cha sắp phát tác. Quý vị vẫn đứng đó, “Cha mẹ dạy cần phải lắng nghe”, nên như vậy chăng?

Nên cầu học vấn là phải học một cách linh hoạt, phải thường nghĩ cho cha mẹ, thì chúng ta sẽ biết điều này nên làm như thế nào, như vậy tiến thoái mới thích hợp.

⁸⁹**2. Thầy (cô) giáo dạy, phải cung kính lắng nghe**

Ngoài việc cha mẹ dạy phải cung kính lắng nghe ra, thầy cô giáo dạy cũng phải cung kính lắng nghe.

⁸⁹ VCD 08 - Đoạn 4

Một người muốn có đạo đức và học vấn tốt, ngoài việc có thầy cô giáo giỏi ra, một nhân tố quan trọng hơn là thái độ học tập của chính mình. Nhất định phải có tâm “kiền thành” (Chân thành, cung kính) cung kính đối với thầy cô giáo, tuyệt đối không được bằng mặt không bằng lòng.

Học vấn thành tựu đến mức độ nào, có thể từ trong tâm cung kính mà đoán ra được. “*Một phần thành kính một phần lợi ích, mười phần thành kính mười phần lợi ích*”. Vì mỗi việc mà thầy cô giáo dặn dò hay giao phó, rất có thể chúng ta vẫn chưa hiểu thấu đáo.

Học vấn giống như 20 tầng lầu, thầy cô giáo có thể ở tầng lầu mười mấy, chúng ta chỉ ở tầng lầu thứ 2, thứ 3. Ở tầng thứ mười mấy của lầu có thể nhìn thấy cảnh vật, chúng ta có thể thấy được chăng? Không thấy được. Thầy cô giáo chỉ dạy đều là mục tiêu lâu xa. Quý vị nói:

- Thầy à, em không sao thấy được.

Cho nên chúng ta không cảm nhận được là tại sao phải làm như vậy? Lúc này chúng ta không thật thà “Y giáo phụng hành” thì không đạt được lợi ích.

Người hiện nay vì sao khó thành tựu học vấn? Đều phạm một sai lầm rất nghiêm trọng, chính là chúng ta thường “Dùng tâm tiểu nhân đo lòng quân tử”, đem đạo lý trong Luận Ngữ đều hiểu theo cách nghĩ của mình. Lấy cảnh giới của Khổng Tử từ tầng lầu thứ 20 kéo xuống bao nhiêu? Kéo xuống tầng 2 tầng 3. Có khi còn cảm thấy câu này Khổng Tử nói không đúng.

Cho nên bắt đầu học với thầy cô giáo tuyệt đối không được phê phán. Trước nên thật thà làm theo, quý vị chân thật làm liền cảm nhận được một phần. Khi cảnh giới nâng cao, dần dần sẽ lý giải được:

- Ô! Những gì thầy giáo nói đích thực là chân thật “bất hư” (không dối).

Cho nên thầy cô giáo dạy cũng phải cung kính lắng nghe.

3. Cấp trên nói, phải cung kính lắng nghe.

Một người trên đường học vấn hay trên sự nghiệp, có thể có thành tựu hay không trước tiên phải từ trong tâm cung kính khiêm tốn của họ mà cầu được. Cho nên con người “co” được mới có thể “đuổi”.

Vì thế con cái chúng ta cũng phải dạy dỗ chúng biết cung kính, khiêm tốn, biết cách nơi nơi học tập. Đến một hoàn cảnh xa lạ không nên quá nhiều oán trách, mà trước nên học thấy nhiều, nghe nhiều, làm nhiều. Cấp trên nói như thế nào chúng ta trước phải thật thà đi làm, đợi khi học vấn và thấu hiểu càng nhiều đối với công ty, mới đưa một vài kiến nghị thích đáng cho cấp trên, như vậy sẽ thích hợp hơn.

⁹⁰**2-4. “Phụ mẫu trách, tu thuận thừa”** (Cha mẹ trách, phải thuận sửa)

1. Phải thường nghĩ cho cha mẹ

⁹⁰ VCD 07 – Tiếp theo – Đoạn 4

Cha mẹ có trách phạt, thậm chí đánh, chúng ta cũng nên tự nhiên tiếp nhận. Thử nghĩ lại vì sao cha mẹ giận dữ như thế, rốt cuộc chúng ta sai ở chỗ nào?

Có một lần Tăng Tử phạm sai lầm, cha của Tăng Tử - ông rất giận dữ cầm cây roi rất lớn đánh Tăng Tử. Tăng Tử nói:

- Cha mẹ trách phải đón nhận.

Cho nên đứng yên để ba đánh. Rốt cuộc vì ba xuất lực quá mạnh, đánh Tăng Tử ngất đi.

Chuyện này truyền đến tai Khổng Lão Phu Tử, ông liền nói với học trò:

- Tăng Tử làm như vậy là bất hiếu.

Vì sao vậy? Khổng Phu tử nói:

- Khi cha mẹ đang giận, không không chế được cảm xúc, nếu lỡ tay đánh một roi vào đầu quý vị, con cái chết đi ai thương tâm nhất? Là cha mẹ? Đúng vậy.

Cho nên Khổng Phu tử nói: “*Tiểu trượng tắc thọ, đại trượng tắc tẩu*”. Cầm cây roi nhỏ có thể ngoan ngoãn chịu phạt, còn nếu là cầm roi lớn thì nên chạy đi. Người xưa rất nho nhã, cho nên khi thấy ba cầm cây roi to, có thể đánh chết người, vậy thì phải chạy nhanh, không nên để ba mẹ rơi vào chỗ bất nghĩa.

Các bạn, học học vấn của Thánh Hiền phải vận dụng thật linh hoạt “Cha mẹ dạy phải cung kính lắng nghe, cha mẹ trách mắng phải đón nhận”.

2. Phải hiểu cha mẹ đánh mắng là đổi lấy sự tiến bộ

Tôi thường hỏi học sinh, tôi nói:

- Mỗi lần các em bị cha mẹ la, trong lòng các em nghĩ gì? Đáp án của các em là gì?

- Xui quá, bị cha mẹ nhìn thấy, lần sau không để họ bắt gặp nữa.

Thế nên làm thầy cô giáo như chúng ta, nếu quan sát được khi bọn trẻ tiếp nhận sự giáo huấn của cha mẹ với thái độ không đúng, thì quý vị phải nói thay cha mẹ đúng lúc, sửa đổi thái độ của chúng. Chúng tôi thường nói với học sinh:

- Khi ba mẹ các em trách phạt các em, khi họ đang giận dữ, các em có biết rằng thân thể ba mẹ đã bị thương hay không? Vì sao bị thương vậy? Vì một lần nóng giận, cần mấy ngày thân thể mới khôi phục bình thường? Phải cần trên dưới ba ngày.

Quý vị thấy có ai thích mắng người chẳng? Mắng người không tốt cho sức khỏe như thế, cho nên cha mẹ chúng ta vì để chúng ta nhớ giáo huấn này, sau này không nên làm việc bất hiếu như vậy, cũng không muốn thấy chúng ta học những thói hư tật xấu, nên họ thà tức giận, tổn thương chính mình.

Chúng ta cần phải thấu hiểu khổ tâm này của cha mẹ, vì muốn đạo đức và học vấn chúng ta ngày càng tăng tiến, không bị đọa lạc nên họ mới dạy bảo, trách phạt chúng ta như thế. Cho nên quý vị không được phụ tấm lòng yêu thương chăm sóc này của cha mẹ.

Cách yêu thương con cái của cha mẹ, có khi là nhỏ nhẹ khuyên lơn con cái, có khi lại vô cùng hung dữ, nhưng tất cả đều đối với quý vị rất mực yêu thương, chúng ta phải lãnh hội điều này.

Chúng ta phải xứng đáng với sự dạy dỗ của cha mẹ, không để cha mẹ uổng công nóng giận, không thể để cha mẹ tổn thương thân thể một cách vô ích. Chúng ta ghi nhớ sai lầm này, phải biết được bị đánh mắng có thể đổi được điều gì? Tiến bộ.

Chúng ta cần học tập học sinh tốt của Không Lão Phu Tử, đó là đức hạnh của Nhan Uyên, không thể “*Sai bất quá nhị*” (Sai không quá hai lần). Lần này bị cha mẹ la xong, nhất định phải ghi nhớ, lần sau không được tái phạm điều khiến cha mẹ nóng giận thương tâm.

Khi con cái có thái độ như vậy, chúng không còn cảm thấy mình “xui xẻo”. Những gì chúng ghi nhớ chính là lần sau không được tái phạm.

⁹¹3. Phải tùy thuận để sửa khi bị cha mẹ trách

Chúng ta cần hiểu rõ về chữ “thuận” một chút. Tất cả sự trách mắng của cha mẹ, yêu cầu của cha mẹ phải chăng chúng ta đều nên thuận làm theo?

Trong mấy mươi năm nay, rất nhiều người đã ngộ nhận về văn hóa xưa, họ cảm thấy “Nho gia nói hiếu thuận, chính là cái gì cũng phải thuận theo, nên đó là ngu hiếu”. Nói như vậy có đạo lý chăng? Thật ra người nói lời như vậy,

⁹¹ VCD 08 - Đoạn 5

có thể họ đến một cuốn kinh cũng không xem từ đầu đến cuối. Các bậc Thánh Hiền tuyệt đối không dạy như vậy.

Thứ nhất: Phải dùng lý trí phân biệt được đúng sai

Hiếu thuận của Trung Quốc, “thuận” ở đây tuyệt đối không phải là như những người ngộ nhận văn hóa xưa đã nói, đó là “Tất cả những yêu cầu của ba mẹ chúng ta đều phải làm”. Chúng ta trước tiên phải phân biệt đúng sai, hiếu thuận nhưng phải dùng lý trí. Khi cha mẹ có sai lầm nếu chúng ta không khuyên can mà chỉ nhắm mắt làm theo thì như vậy chúng ta là người con bất hiếu, đây không phải là cách làm người con hiếu, mà chúng ta cần phải có thái độ. Cho nên chữ “Thuận” (theo) có hai tình hình:

Thứ hai: Nếu cha mẹ trách đúng phải làm theo

Khi cha mẹ trách cứ chúng ta đều là chính xác: Chúng ta phải nhanh ghi nhớ và thực hành cho tốt, lúc này phải thuận.

Thứ ba: Cha mẹ trách sai cũng không được cãi ngay

Khi cha mẹ trách mắng và yêu cầu không đúng: Lúc này không nên cãi lại, phải biết cách thuận thế mà làm. Tình hình trước mắt quý vị muốn lý sự, chỉ khiến giữa cha con xung đột càng lớn.

Cho nên chúng ta phải lùi một bước trước mới, rồi mới tính tiếp, đợi thời cơ tốt mới thương lượng với cha mẹ.

Cho nên phía sau Đệ Tử Quy nói đến: **“Thân hữu quá, gián sử canh; Di ngô sắc, nhu ngô thanh”** (Cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi, mặt vui tươi, lời hiền hòa).

Hôm qua chúng ta học đến:

- (1) Cha mẹ gọi không nên chậm trễ;
- (2) Mệnh lệnh cha mẹ không nên biếng nhác;
- (3) Cha mẹ dạy phải cung kính lắng nghe;
- (4) Cha mẹ trách phạt phải thuận theo.

Toàn đoạn văn này quan trọng nhất là có tâm cung kính đối với cha mẹ, bất luận là lời nói hay hành động cũng vậy. Tâm cung kính này không chỉ đối với cha mẹ mà đối với tất cả những người ta gặp được đều không mất đi sự cung kính.

(VCD 08)⁹²

⁹³Chúng ta xem tiếp một câu văn, chúng ta cùng đọc qua một lượt.

CHÁNH VĂN 3:

**Đông tắc ôn, hạ tắc thanh;
Thần tắc tĩnh, hôn tắc định,**

⁹² VCD 08 gồm có: VCD 08 - Đoạn 6

Trong VCD 08 này, đã có một số đoạn cắt lên VCD 07, Đoạn 1 cắt xuống VCD 09 như chúng tôi giải thích ở chú thích số 49 nêu trên.

⁹³ VCD 08 – Đoạn 6 (Các đoạn 2, 3, 4, 5 đã cắt lên VCD 07)

**Xuất tất cáo, phản tất diện;
Cư hữu thường, nghiệp vô biến.**

DỊCH NGHĨA:

*Đông phải ấm, hạ phải mát;
Sáng phải thăm, tối phải viếng.
Đi phải thưa, về phải trình;
Thường ổn định, chớ danh lợi, mà đổi nghề.*

“Hạ tắc thanh” (Hạ phải mát), đây là một chữ cổ; **“Xuất tất cáo, phản tất diện”** (Đi phải thưa, về phải trình): Chữ này là đọc âm, là âm từ cổ xưa truyền lại. Hiện nay thông thường khẩu ngữ chúng ta đều đọc “Cáo”, cả hai cách đọc đều được.

3-1. “Đông tắc ôn, hạ tắc thanh” (Đông phải ấm, hạ phải mát)

Đây là có một câu chuyện: Vào thời Đông Hán có một đứa bé chín tuổi, tên là Hoàng Hương. Vì mẹ mất sớm, nên nó và cha, hai người nương tựa nhau mà sống.

Sức khỏe cha không tốt nên vào mùa đông sợ cha lạnh, nó thường vào nằm trong mền, ủ cho mền ấm lên sau đó mới mời cha lên ngủ. Mùa hạ thời tiết quá nóng, nó lấy quạt quạt cho giường mát, sau đó mới mời cha lên giường ngủ.

1. Phải quan tâm đến tất cả nhu cầu của cha mẹ

Từ đây chúng ta có thể thấy được, Hoàng Hương lúc nào cũng quan sát nhu cầu của ba mẹ.

Phải chăng Hoàng Hương chỉ làm đông ấm hạ mát? Khi nó có trái tim lúc nào cũng biết quan tâm cha mẹ, tin rằng tất cả sinh hoạt trong cuộc sống của cha mẹ nó đều tận tâm tận lực để làm.

Thấy đứa trẻ chín tuổi có thể tận được phần hiếu tâm này, nên quan địa phương nơi Hoàng Hương ở nhìn thấy rất cảm động. Khi Hoàng Hương đến tuổi làm quan, quan viên địa phương liền cử Hoàng Hương làm Hiếu Liêm⁹⁴, về sau ông làm quan đến thượng thư.

Cho nên đích thực người có lòng hiếu thảo, họ cũng có thể tận trung với quốc gia, trung với nhân dân. Có câu “*Trung thần xuất ư hiếu tử chi môn*” (Cầu bề tôi trung tại cửa con hiếu), thật sự không sai. Vì tấm lòng người con hiếu, nhất định có thể thúc đẩy rộng ra, nên có thể thương yêu cha mẹ của mọi người, con cái của tất cả mọi người.

Lúc đó nhà vua tán thán Hoàng Hương nói: “*Giang hạ Hoàng Hương, cử thế vô song*” (thế gian này không có người thứ hai). Câu chuyện về Hoàng Hương lưu truyền đến thiên cổ. Nhà vua làm như vậy đối với nhân dân có ảnh hưởng chẳng? Tin rằng ông có thể lôi kéo nhân dân toàn quốc học

⁹⁴ “**Hiếu Liêm**”: Là một chức quan nắm quyền cai trị ở cấp bậc trung bình của chính quyền địa phương. Chức Hiếu Liêm là sản phẩm của nền hành chính Hán Triều. Đời Hán Vũ Đế đặt ra lệ bắt các trưởng quan địa phương mỗi năm phải chọn và đề cử một người thanh liêm, hay một người con hiếu ra chấp chính.

theo Hoàng Hương. Vì thế từng lời nói hành động của người lãnh đạo, đều lôi kéo theo nếp sống của cả quốc gia.

Cũng như chúng ta làm phụ huynh, làm thầy cô giáo, những gì chúng ta cường điệu, những gì chúng ta yêu thích, cũng sẽ đồng thời ảnh hưởng đến con cái và học sinh của mình. Khi cha mẹ coi trọng đức hạnh, thì con cái cũng coi trọng đức hạnh. Khi thầy cô giáo xem trọng đức hạnh, con em cũng học theo như thế.

Hình thức có thể thay đổi, bản chất không đổi

Chúng ta từ trường hợp của Hoàng Hương, không chỉ là học được quạt nồng ấp lạnh, mà quan trọng hơn nữa là phải lãnh hội được chủ tâm của Hoàng Hương. Chủ tâm là bản chất của Hoàng Hương, quạt nồng ấp lạnh là hành vi của ông, là hình thức, còn bản chất tuyệt đối không vì thời đại mà thay đổi, nhưng hình thức có thể sẽ thay đổi vì tất cả phương thức sinh hoạt giữa người và người đều vì thời đại mà bất đồng.

Ví dụ, ngày xưa nếu gặp nhà vua phải hành lễ như thế nào? “*Tam quỳ cửu khấu lễ*” (Ba lần quỳ, chín lần lạy). Bản chất của nó là gì? Tâm cung kính, vì vua là người lãnh đạo quốc gia mỗi ngày phải xử lý hàng trăm hàng ngàn công việc, lúc nào cũng nghĩ cho nhân dân, cho nên chúng ta hành lễ như vậy là do chúng ta cung kính sự cống hiến của người lãnh đạo đối với nhân dân nên chúng ta mới hành lễ với họ. Đây là lễ ngày xưa lễ là ba quỳ chín lạy.

Hiện nay gặp thủ tướng, tổng thống ở nơi phi trường, liệu chúng ta có thể lập tức quỳ xuống ba quỳ chín lạy, như

vậy được chăng? Nếu bạn làm vậy, thì nhất định người lãnh đạo quốc gia này sẽ nói:

- Ai bày làm như vậy? Sao lại dạy như vậy?

Hình thức như vậy sẽ không phù hợp với thời đại hiện nay nên cần phải thay đổi, nhưng bản chất có thay đổi chăng? Không. Có rất nhiều người nói:

- Thời đại khác rồi, tất cả đều phải thay đổi.

Không phải vậy, chỉ là hình thức thay đổi chứ không phải bản chất thay đổi. Thế nên văn hóa xưa nếu chúng ta ví nó như một cây đại thọ 5.000 năm thì tất cả bản chất và nguyên tắc giống như thân cây này vậy, thân cây này là thẳng đứng, bốn năm ngàn năm không đổ; Nhưng mỗi năm nó đều lên mầm mới, đều phải thay lá và nhánh mới, lá mới và nhánh mới này đều tùy theo ánh mặt trời, không khí của năm đó, cộng với nguồn nước mới, nảy mầm ra những lá mới và nhánh mới, nên những cành lá này nhất định thích hợp khí hậu lúc đó.

Thế nên chúng ta học tập bất cứ kinh văn nào, chúng ta cũng phải nắm bắt bản chất của nó để học, học tập như vậy chúng ta có thể nắm chắc được cương lĩnh.

2. Phải quan tâm cha mẹ những phương diện nào?

Từ “Quạt nồng, ấp lạnh” chúng ta liền lãnh hội được, Hoàng Hương lúc nào cũng có thể thấy được nhu cầu của cha mẹ. Vậy cha mẹ ở phương diện nào cần chúng ta luôn quan tâm?

Chúng ta đem nó quy nạp lại: “*Dưỡng phụ mẫu chi thân, Dưỡng phụ mẫu chi tâm; Dưỡng phụ mẫu chi chí*” (Chăm sóc cha mẹ về thân thể; Chăm sóc cha mẹ về cái tâm; Chăm sóc cha mẹ về cái chí), chữ chí này cũng có thể xem như là tâm nguyện.

Thứ nhất: “*Dưỡng phụ mẫu chi thân*” (Chăm sóc thân thể cha mẹ)

Một là: Mọi việc sinh hoạt đều phải quan tâm

Nếu chúng ta sống cùng cha mẹ hoặc ở gần. Về phương diện thực vật, khi chúng ta trở về đem theo một ít trái cây, một ít rau tươi.

Lúc nhỏ tôi thường thấy mẹ tôi, khoảng hai ba tuần là trở về nhà ông bà ngoại, tôi cũng có tiêu chuẩn đi theo. Cho nên mỗi lần theo mẹ về cùng, thứ nhất có thể học tập hiếu tâm của mẹ, thứ hai là vì mỗi lần trở về, ông bà ngoại rất vui, thường đem rất nhiều thức ăn cho tôi. Tôi uống hết một lon nước, họ lập tức lấy thêm lon nữa, có khi uống liền hai ba lon, trong lúc tôi uống cũng có thể cảm nhận được tình thương yêu của ông bà nội ngoại đối với mình.

Thật ra để con trẻ thường tiếp xúc ông bà nội ngoại, họ có thể cảm nhận được niềm vui ruột rà, điều này cũng rất quan trọng.

Khi trở về trong nhà có thể quan sát được gạo sắp hết, dầu cũng sắp hết, chúng ta đều chủ động mua giúp cha mẹ, như vậy nhất định cha mẹ cảm thấy vô cùng ấm áp.

Hai là: Cung cấp tri thức “Sức khỏe người già” cho cha mẹ

Ngoài ra người già thường sợ không có sức khỏe vì “Sinh, lão, bệnh, tử” nên chúng ta cũng phải thường thảo luận với cha mẹ một vài quan niệm về sức khỏe. Cha mẹ có tri thức về sức khỏe mới có thể đưa ra lựa chọn và phán đoán về sức khỏe.

Chúng ta gặp mặt cha mẹ thì phải nói thế nào? Người ta nói người già khi gặp mặt đều nói:

- Ăn nhạt một chút mới không cao huyết áp, mới không bị ung thư.

Vì tuổi lớn ăn càng thanh đạm, thì bệnh ốm càng ít, gánh nặng đối với sức khỏe càng ít. Nhưng quý vị phải thông qua thảo luận với cha mẹ, rồi dần dần mới nói với họ rằng “Ăn uống thanh đạm tốt”.

Vì thời đại trước chúng ta nghèo nên đã rất sợ, họ cảm thấy nếu không ăn nhiều cá thịt hình như không đủ dinh dưỡng. Thậm chí hiện nay, chúng ta đều nên đề xướng với cha mẹ nên ăn gạo lức, gạo mầm có dinh dưỡng hơn, vì đó toàn là tổ chất dinh dưỡng, còn cơm gạo trắng sẽ bị nhiều đường, không tốt cho sức khỏe người già.

Ba là: Thay đổi quan niệm của cha mẹ, không thể chốc lát

Nhưng nếu như chúng ta đem gạo lức, thậm chí lấy khoai lang (vì những thứ này đều nhiều dinh dưỡng hơn) đem cho cha mẹ ăn, thì họ sẽ nghĩ rằng “Hiện nay cuộc sống

của ta đã tốt hơn rồi, còn bắt ta ăn những thứ này, ta muốn ăn cơm trắng”. Cho nên quan niệm của họ nhất thời không thay đổi được, quý vị phải thảo luận với họ và hướng dẫn từng bước. Chúng ta phải kiến lập cho cha mẹ, kiến lập cho người nhà quan niệm chính xác, để họ thân thể tốt hơn. Nhưng kiến lập quan niệm này cũng không phải một lần là được “*Dục tốc bất đạt*” (Muốn nhanh tắt không thành).

Cho nên chúng ta không thể quá gấp gáp, không được áp đặt người quá đáng:

- Các vị phải ăn cái này mới được, đừng nói năng lời thôi.

Như vậy cha mẹ hay là người nhà, trong lòng có cảm thấy dễ chịu chăng? Không dễ chịu. Khi trong lòng không dễ chịu, thức ăn dù có dinh dưỡng cũng không dễ tiêu hóa.

Bốn là: Làm thế nào “hóa độ” người nhà ăn chay?

1- Không áp đặt, dần dần từng bước

Có một người bạn, là một cô gái, vừa lúc cô ta nghe bài giảng của chúng tôi, hiểu được ăn uống nên giảm bớt thức ăn về thịt, nên ăn nhiều rau, có lợi ích rất lớn cho sức khỏe. Cô ta nghe xong rất vui, khi trở về nói với chồng:

- Bắt đầu từ hôm nay em sẽ không nấu thịt cho anh ăn, vì em lo cho sức khỏe của anh, nên anh phải cảm kích.

Từ ngày đó trở đi, có dứt khoát chăng? Rất dứt khoát, nhưng quá gấp gáp nên có hiệu quả ngược lại. Cho nên một

hai tuần sau, cô ta đến trung tâm tìm tôi, sắc mặt không được tốt. Cô ta nói:

- Chồng tôi thật sự không tiếp nhận. Tôi vì muốn tốt cho anh ấy, hy vọng anh được mạnh khỏe, nên không nấu thịt cho anh ăn, vậy mà anh ấy không tiếp nhận.

Cô ta nói một hồi, tôi liền rót cho cô ta một ly nước. Khi cô ta đang uống nước, tôi liền nói với cô ta. Tôi nói:

- Nếu như chồng cô có bạn gái, cô phải chịu trách nhiệm.

Cô ta giật mình. Tôi nói:

- Nếu chồng cô mắc bệnh cao huyết áp, cô cũng phải chịu trách nhiệm; Con cái cô ngày càng ít cơ hội gần gũi cha, quan hệ cha con sẽ bị ảnh hưởng cô cũng phải chịu trách nhiệm.

Tôi càng nói cô ta càng bực bội:

- Sao lại như vậy?

Tôi lại hỏi cô ấy:

- Hôm nay cô không nấu thịt cho chồng mình ăn, xin hỏi anh ta có ăn không?

Cô ấy nói:

- Có, nhưng anh toàn đi ăn bên ngoài.

Tôi nói:

- Đứng rồi, ra bên ngoài ăn, có thể lại đến quán rượu ăn, ở đó rất nhiều con gái, đứng lúc gặp nhân duyên không tốt, phải chăng có thể sẽ xảy ra chuyện? Nên nếu anh ấy có “bồ” cô phải gánh lấy trách nhiệm. Ra bên ngoài ăn cơm, bên ngoài nấu vừa dầu vừa mặn, có thể ăn khoảng ba năm huyết áp tăng cao, sẽ bị cao huyết áp, cô cũng phải chịu trách nhiệm. Chồng ngày nào cũng ăn bên ngoài, không thể có sự câu thông tốt và yêu thương chăm sóc tốt cho con cái, nên quan hệ cha con cũng là do cô phá hoại, thế nên cô cũng phải chịu trách nhiệm.

Nhìn cô ta giống như rất bị uất ức vậy. Tôi nói:

- Mục đích ban đầu cô làm điều này là gì? Là vì khiến chồng cùng người nhà được mạnh khỏe. Xin hỏi hiện nay cô đã đạt mục đích chưa?

Các bạn! Con người rất nhiều khi mục đích ban đầu là chính xác, nhưng đi đến nửa đường là quên hết, đều xử sự theo cảm tính.
--

2- Về sự: Sao cho đối phương không nhận ra thay đổi

Tôi liền nói với cô ấy:

- Nếu muốn một người tiếp thu một quan niệm, không phải là chuyện trong chốc lát. Cho nên phải làm sao mà không để lại “dấu vết”, tức là làm sao để đối phương không nhận ra.

Ví dụ nói tuần này nấu ba món thịt, tuần sau giảm bớt còn hai món, tháng sau chỉ còn một món, giảm từ từ để chồng mình không cảm thấy được. Nhưng khi không nấu thịt, món

rau đem lên phải ngon. Thế nên cô phải mau học người khác, làm sao để nấu thức ăn chay ngon hơn ăn thịt. Chồng cô vừa ăn vừa nói “Món ăn này là gì, sao ngon thế?” Cô nói “Đây là món rau chay gì gì đó”. Như vậy anh ta đối với thức ăn chay có thể dễ tiếp nhận hơn.

3- Về lý: Thảo luận từng chút quan niệm chính xác

Ngoài ra những quan niệm chính xác này, phải thảo luận từng chút một với anh ta. Ví dụ như người nữ có thể phát huy được sự ôn nhu của mình, nói với chồng:

- Sức khỏe của anh là hạnh phúc của đời em, nên sức khỏe của anh rất quan trọng. Vậy ăn uống như thế nào để được mạnh khỏe? Đây là cuốn sách này của tiến sĩ Lô Cữu Nam viết rất hay (hoặc là vị chuyên gia nào đó viết rất hay) về vấn đề này.

Trong sách đó có quan niệm gì, quý vị từng câu từng câu dần dần truyền tải cho anh ta, như vậy rất dễ tiếp thu.

4- Tạo môi trường cho đối phương nhận biết

Sau đó tôi lại kiến nghị với cô ta. Tôi nói:

- Đôi lúc cô nên dẫn chồng mình cùng đến nghe giảng, học xong buổi trưa ở lại cùng mọi người, cùng ăn cơm với những thầy cô giáo ở trung tâm. Anh ta sẽ cảm thấy người này cũng ăn chay, người kia cũng ăn chay. Như vậy anh ta không cảm thấy ăn chay là việc rất kỳ lạ. Khi ăn thầy cô giáo bên cạnh nói với anh ta “Ăn chay cũng không tồi nhỉ!”. Anh ta liền nói “À, rất ngon, rất ngon”. Từ từ sẽ có nếp sống đoàn thể.

Sau đó chồng cô ta hai ba tháng sau cũng ăn chay rất tự nhiên.

Năm là: Để cha mẹ hiểu, mình phải có tri thức sức khỏe

Vì thế chúng ta quan tâm cha mẹ, quan tâm người nhà cũng không nên quá gấp gáp. Đương nhiên nếu quý vị muốn quan tâm sức khỏe người khác, thì đầu tiên chính mình phải đầy đủ tri thức. Có câu: *“Tri thức chính là sức mạnh”*. Rất nhiều người tri thức của họ trên một phương diện nào đó thì rất phong phú, họ đều là trong cuộc sống khi cần lúc đó mới nâng cao. Ví dụ nói sức khỏe của mẹ có chút vấn đề, chúng ta mới hiểu được lập tức đi nghiên cứu về vấn đề này. Chúng ta không nên đợi đến khi sức khỏe người nhà có vấn đề mới học, lúc này quý vị sẽ cảm thấy rất mệt. Hiện nay chúng ta nên học trước thật tốt, đem những quan niệm này vào trong gia đình. Đây là *“Dưỡng phụ mẫu chi thân”* (Chăm sóc thân thể cha mẹ). Tiếp theo là *“Dưỡng phụ mẫu chi tâm”* (Chăm sóc tinh thần cho cha mẹ).

Thứ hai: *“Dưỡng phụ mẫu chi tâm”* (Chăm sóc tinh thần cho cha mẹ)

Khiến trong lòng cha mẹ có thể thường được vui vẻ tự tại.

Ở đây có một tiền đề chính là tất cả những gì chúng ta làm, nhất định phải khiến cha mẹ yên tâm, không lo nghĩ gì.
--

Một là: Giữ gìn đức hạnh để cha mẹ yên vui

Nếu như đức hạnh chúng ta không tốt, thì dù cho mỗi ngày chúng ta đều để cha mẹ ăn những món ngon, cha mẹ ăn

ről có cảm thấy vui chăng? Không thấy vui. Có thể họ vừa ăn vừa lo lắng cho chúng ta.

Hai là: Giữ gìn thân thể khỏe mạnh để cha mẹ yên tâm

Trong Hiếu Kinh có câu: “*Thân thể tóc tai và da thịt này là nhờ cha mẹ mà có, nên không giám hủy hoại tổn thương, đây là khởi nguồn của hiếu*”⁹⁵. Cho nên chúng ta phải chăm sóc tốt sức khỏe chính mình, đây là việc làm đầu tiên của hiếu đạo.

Ba là: Lãnh hội được ý cha mẹ suy nghĩ cái gì

Các bậc cha mẹ của chúng ta rất nội tâm. Những cảm nhận trong lòng họ đôi khi không để lộ ra trong ngôn ngữ, nên chúng ta phải biết cách lãnh hội tâm cảnh của cha mẹ và những gì cha mẹ cần. Trong Luận Ngữ có nói, quân tử phải có “*Cửu tư*”⁹⁶, có chín điều phải thường biết cách quán chiếu một vài thái độ, chín điều nào?

⁹⁵ “Thân thể phát phu, thụ chi phụ mẫu, bất cảm huỷ thương, hiếu chi thủy dã”

⁹⁶ “Chín điều lo”: Sách Luận Ngữ có câu:

Quân tử hữu cửu tư:

1. Thị tư minh,
2. Thính tư thông,
3. Sắc tư ôn,
4. Mạo tư cung,
5. Ngôn tư trung,
6. Sự tư kính,
7. Nghi tư vấn,
8. Phần tư nạn,
9. Kiến đắc tư nghĩa.

Quân tử có 9 điều thận trọng, suy tư:

1. Lúc nhìn suy nghĩ cho phân minh;
2. Lúc nghe suy nghĩ cho thông suốt;
3. Sắc mặt giữ ôn hòa,
4. Thái độ giữ cung kính,
5. Lời nói giữ trung thực,
6. Làm việc giữ cho kính cẩn,
7. Có điều nghi hoặc phải hỏi,
8. Trước khi tức giận phải nghĩ tới hậu quả tai hại sẽ xảy ra,
9. Thấy mới lợi thì nghĩ đến điều nghĩa.

Thứ nhất là “*Thị tư minh*” (Lúc nhìn suy nghĩ cho phân minh);

Thứ hai là “*Thính tư thông*” (Lúc nghe suy nghĩ cho thông suốt). Cho nên phải nên từ trong cách nói năng của cha mẹ mà nhận ra được những nhu cầu trong lòng họ. Ví dụ chúng ta rất lâu không gọi điện cho cha mẹ, mà đợi mẹ gọi đến, đợi cha mẹ gọi cho chúng ta, chúng ta quả thật quá thất lễ. Cha mẹ đến thăm hỏi quý vị tình hình công việc hiện nay, tuy đang hỏi tình trạng công việc của quý vị, nhưng trên thực tế chúng ta nên nghe ra được là họ đang nhớ chúng ta, thậm chí là đang nhớ cháu chắt. Chúng ta nghe ra được thì không nên đợi cha mẹ mở miệng mà chủ động trở về thăm nom. Thật ra con người chỉ cần trên 60 tuổi thì sự già cả ngày càng rõ ràng, nên khi chúng ta một hai tháng chưa về thăm cha mẹ, khi trở về nhìn thấy có cảm giác như thế nào? Sao lại già đi rất nhiều. Chúng ta cần phải trân quý cơ hội gần gũi cha mẹ, thể hiện nhiều hơn tấm lòng với cha mẹ. Thường quan tâm, hỏi han, đây là “*Dưỡng phụ mẫu chi tâm*”.

Tiếp theo là “*Dưỡng phụ mẫu chi chí*” (Chăm sóc cái chí của cha mẹ), tâm nguyện của cha mẹ.

Thứ ba: “*Dưỡng phụ mẫu chi chí*” (Chăm sóc cái “*Chí*” của cha mẹ)

Thành danh đức hạnh bản thân

Để làm cha mẹ nở mặt là việc hiếu sau cùng⁹⁷. Nếu chúng ta dùng đức hạnh của mình công hiến cho gia đình, cho xã hội, ai là người hạnh phúc nhất, mãn nguyện nhất? Là cha mẹ, ngoài ra còn có thầy cô, đây là “*Dưỡng phụ mẫu chi chí*”.

Mỗi người thật ra đều có một phần thiện tâm, hy vọng có thể công hiến cho xã hội. Nhưng rất nhiều bậc cha mẹ vì toàn tâm toàn ý vun bồi cho con cái, vì ở rất nhiều phương diện trong xã hội, họ muốn tận lực, nhưng đôi khi “*Lực bất tòng tâm*”, cho nên khi con cái họ có thể công hiến lớn lao cho xã hội, họ sẽ cảm thấy rất an ủi.

Ở Hải Khẩu có một cô giáo, cô học Đệ Tử Quy hơn ba tháng, sáng tối cô nhất định đọc qua một lần. Sau hơn ba tháng cô ta chủ động đến nói với tôi.

Cô nói:

- Thầy Thái à, bài học hay như vậy không thể chỉ có tôi và con tôi được lợi ích, phải để cho nhiều đứa trẻ có thể nghe được giáo huấn của Thánh Hiền.

Cho nên cô ta quyết định trở về quê nhà, phổ biến rộng Đệ Tử Quy, cô ta có chí hướng như vậy. Tục ngữ nói: “*Nhân hữu thiện nguyện, thiên tất tùng chi*” (Người có nguyện lành, thì Trời mới ứng giúp cho), cho nên con người chỉ cần dũng cảm gánh vác, bỏ công sức. Khi cô bắt đầu bước đi, cô không sợ mình đứng không vững. Vì cô bước đi bước đó, bên cạnh nhất định có người giúp cô giữ vững, sợ cô làm hư

⁹⁷ “**Lập thân hành đạo, dương danh ư hậu thế, dĩ hiển phụ mẫu, hiếu chi chung dã**”: Lập thân hành đạo, để lại được tiếng thơm muôn đời, làm rạng rỡ đức hạnh của cha mẹ, đó là mục đích cuối cùng của đạo Hiếu

công việc, bởi đây là việc tốt. Khi cô chủ động đề cập, ở trung tâm rất nhiều thầy cô lập tức đem kinh nghiệm dạy học chia sẻ với cô ấy. Tôi cũng đem một bộ Đức Dục Khóa Bôn, có hơn 700 câu chuyện thánh triết tặng cô, cô cũng rất hoan hỷ, liền bắt đầu dạy.

Khi học đến Chương II: **“Xuất tắc dĩ”** (Lễ độ và khiêm nhường), trong đó có một câu là: **“Sự chư phụ, như sự phụ. Sự chư huynh, như sự huynh”** (Kính chú bác, như cha mẹ; Anh em họ, cũng xem như, anh em ruột), vì bản thân cô giáo này làm việc ở phi trường, chưa từng tiếp nhận qua sự huấn luyện về sự phạm của học đường, nhưng vì có thiện tâm này, tấm lòng thương yêu giáo dục nên cô bỏ ra rất nhiều thời gian để nghiên cứu câu này dạy như thế nào. Rất nhiều tâm cảnh cần phải thông suốt, và trên thực tế hành vi phải bỏ ra mới cảm nhận được.

Cho nên cô ta liền mua một thùng vải, sau đó trở về quê dạy câu này cho bọn trẻ. **“Sự chư phụ, như sự phụ. Sự chư huynh, như sự huynh”** (Kính chú bác, như cha mẹ; Anh em họ, cũng xem như, anh em ruột), cô nói với học sinh:

- Chúng ta học xong **“Nhập tắc hiếu”** đã hiểu được người làm cha mẹ vô cùng cực khổ gian lao. Thế nên chúng ta cần phải tôn kính cha mẹ mình. Cũng vậy, cha mẹ người khác cũng gian nan như thế cũng rất cực nhọc, nên chúng ta đối diện với tất cả các bậc cha mẹ và trưởng bối cũng phải tôn kính họ; Không chỉ là cha mẹ người khác mà tất cả người già cũng đều dùng tuổi xuân của họ, công hiến cho xã hội này, nên chúng ta cũng đều phải tôn kính họ. Đó là **“Sự chư phụ, như sự phụ. Sự chư huynh, như sự huynh”** (Kính

chú bác, như cha mẹ; Anh em họ, cũng xem như, anh em ruột).

Giảng xong bài này cô nói với học sinh:

- Bây giờ chúng ta đem số vải này cho những trưởng bối trong thôn chúng ta ăn. Khi các con đem cho họ, cần phải có lễ phép, cần phải hành lễ hỏi han họ.

Các em nhỏ nghe xong rất vui mừng, chúng lập tức như ong vỡ tổ chạy tới chạy lui trong thôn này, toàn bộ thôn này rất náo nhiệt. Toàn bộ thôn này tràn ngập nếp sống như thế nào? Kính lão tôn hiền, nếp sống kính già yêu trẻ. Tin rằng mỗi bậc trưởng bối, trưởng giả khi nhận được chòm vải này, trong lòng nhất định rất vui.

Còn khi bọn trẻ nhìn thấy các bậc trưởng bối hoan hỷ như vậy, nhất định sẽ ghi dấu trong lòng chúng. Về sau khi chúng cung kính với người, chúng sẽ sinh tâm hoan hỷ. Sau ngày hôm đó, cách hai ngày cha cô gọi điện cho cô, ông nói với con gái.

Ông nói:

- Con gái à, rất nhiều trưởng bối trong thôn đều gọi điện thoại đến nhà, các vị trưởng bối này nói “Con gái ở quê mình đã gả đi, xưa nay chưa có ai yêu thương quê hương mình như vậy. Đã gả đi rồi mà vẫn quan tâm quê hương mình như vậy”.

Thế nên các bậc trưởng bối này đều rất cảm động.

Các bạn, trong lòng cha cô ấy cảm thấy như thế nào? Cảm thấy rất vinh quang, đây là “*Dưỡng phụ mẫu chi chí*” (Chăm sóc cái chí của cha mẹ).

Cha cô ta lại nói:

- Con gái à, con có thể tìm thấy giá trị của nhân sinh, cha rất vui vì con.

Các bạn, hành vi này của con gái đem niềm vui đến cho cha là một ngày hay là hai ngày? Là bao lâu? Là an ủi suốt cả đời. So với chúng ta cầm một bao thức ăn ngon cho cha mẹ ăn, đó là hai việc hoàn toàn không giống nhau.

Cho nên chúng ta đang học tập “**Thần tắc tĩnh, hôn tắc định**” (Sáng quan tâm, tối an lòng), chúng ta phải khéo léo để lãnh hội, đem sự quan tâm đối với cha mẹ, từng chút từng chút lan rộng vào trong cuộc sống, lan rộng đến “*Dưỡng phụ mẫu chi thân, dưỡng phụ mẫu chi tâm, dưỡng phụ mẫu chi chí*”.

(VCD 09)⁹⁸

⁹⁹Các bạn, chào buổi chiều. Chúng ta tiếp theo bài học buổi sáng. Câu tiếp theo:

⁹⁸ VCD 09 – Đoạn 1; VCD 10–Đoạn 1; VCD 09 – Đoạn 2.

Trong VCD 09, có một số nội dung thầy Thái có giảng bổ sung ở VCD 10. Cho nên để các đồng tu tiện theo dõi chúng tôi cắt từ VCD 10 từng phần tương ứng lên VCD 09 này và đều có chú thích chỉ rõ để bạn đọc tiện theo dõi.

3-2. “Thần tắc tỉnh, hôn tắc định” (Sáng phải thăm, tối phải viếng)

“Thần hôn, định tỉnh” (Sáng thăm, tối viếng) ở bài trước, chúng ta có đề cập đến Chu Văn Vương đối với cha ông là Vương Quý đã làm được “Thần hôn, định tỉnh”. Do lòng hiếu thảo này đã cảm động, khiến nhân dân toàn quốc đều học theo.

Quan trọng nhất là làm cho cha mẹ thực sự yên lòng

Khi tôi đối diện với thầy cô giáo, từng có một thầy giáo đề cập với tôi. Ông nói:

- Trong Đệ Tử Quy có “Vỏ trấu”.

“Vỏ trấu” chính là gạo đã xử lý xong, những “Vỏ trấu” đó là những thứ hoàn toàn không ăn được. Ông nói có vỏ trấu.

Các bạn, nếu có người nói Đệ Tử Quy có vỏ trấu, quý vị nên như thế nào? Có cần lập tức biện luận với họ hay không? Biện luận có thể không có hiệu quả gì. Chúng ta trước là dùng thái độ khiêm cung thỉnh giáo họ:

- Xin hỏi câu nào là vỏ trấu? Tôi thỉnh giáo ông.

Ông liền nói:

- “Thần tắc tỉnh, hôn tắc định” là vỏ trấu.

Tôi tiếp tục hỏi ông:

⁹⁹ VCD 09 – Đoạn 1.

- Vì sao ông cảm thấy đây là vô trấu?

Ông ta nói:

- Một ngày phải hỏi hai lần, quá phiền phức.

Tôi lại nói với vị thầy này, tôi nói:

- Những đứa trẻ sáng sớm thức dậy, liền đến cung kính vấn an cha mẹ: “Chào cha mẹ buổi sáng”. Mẹ thấy trên đầu con trai phát sáng, chứng minh hôm qua ngủ rất ngon nên cha mẹ rất yên tâm. Sáng sớm có sự hỏi han của con cái khiến tinh thần người mẹ rất vui vẻ, công việc trong ngày rất có động lực. Đây là ưu điểm của việc chào hỏi buổi sáng.

Buổi tối hay là chúng đi học về báo cáo với cha mẹ, “Thưa ba mẹ con mới về, hôm nay cha mẹ khỏe không?” Khi chúng hỏi thăm cha mẹ, cha mẹ nhìn thấy sắc mặt của con rất tốt chứng tỏ hôm nay ở trường học hành rất tốt, chắc không có xung đột với các bạn học, cha mẹ cũng rất yên lòng.

Cho nên buổi sáng hỏi một lần, tối đến thăm hỏi một lần, khiến cho cha mẹ yên lòng hơn và được an ủi thật nhiều.

Làm con cái như chúng ta một ngày chỉ nhớ cha mẹ hai lần, thử hỏi một ngày cha mẹ nhớ chúng ta bao nhiêu lần? Có một bà mẹ từng nói với tôi, bà nói:

- Trong mùa xuân và mùa thu, nhiệt độ thay đổi rất lớn, vì sợ con mình nửa đêm đắp mền bị nhiễm lạnh. Bản thân tôi đắp mền rất mỏng, vì đắp mền mỏng nên ngủ đến nửa đêm thì cảm thấy rất lạnh, nên lập tức thức dậy đi xem

các con có đắp mền hay không. Kết quả là đích thực đắp không đàng hoàng, nên tôi đắp lại mền cho các con.

Các bạn, cha mẹ đến trong lúc ngủ cũng không quên quan tâm đến con cái. Thử nghĩ cũng có thể biết cha mẹ một ngày nhớ chúng ta bao nhiêu lần? Từng giờ từng phút đều quan tâm. Nói đến đây, trong ký ức của tôi cũng có ấn tượng rất sâu sắc, nửa đêm đều đột nhiên cảm thấy có người giúp chúng tôi đắp mền. Mất mơ hồ mở ra có khi là ba, có khi là mẹ đắp. Thân tình giữa cha con, mẹ con ở trong điều này có một loại hồ tương qua lại rất tự nhiên.

Tôi lại nói với thầy giáo này:

- Phận làm con như chúng ta, đặc biệt là khi tuổi còn nhỏ, rất khó nói là trong cuộc sống hay trong công việc, thậm chí là trong việc kiếm tiền khó có thể ủng hộ cho cha mẹ gì đó, vì chúng ta còn nhỏ không làm được những điều này. Nhưng ít nhất là đừng để cha mẹ lo lắng quá nhiều vì mình, phải để cha mẹ yên lòng. **“Thần hôn, định tỉnh”** (Sáng thăm, tối viếng) chính là có thể thực sự khiến cha mẹ yên lòng.

Sau khi thầy giáo này nghe xong liền nói:

- Thầy Thái à, văn hóa xưa thầy học không tệ.

Đương nhiên là tôi không giám nhận, rất sợ hãi. Cuối cùng đột nhiên ông lại hỏi:

- Thầy Thái à, chính thầy cũng chưa làm được **“Thần hôn, định tỉnh”** (Sáng thăm, tối viếng).

Chúng ta là người đọc sách Thánh Hiền rất sợ người khác nói “Chính quý vị cũng chưa làm được”, đột nhiên rất sợ hãi.

Tôi hỏi ông ta:

- Vì sao ông cảm thấy tôi chưa làm được?

Ông nói:

- Hiền nay thầy ở xa nhà như vậy làm sao thầy có thể sáng sớm thăm hỏi một lần, tối đến thăm một lần?

Hiền nay điện thoại rất phương tiện, sáng sớm có thể gọi, tối đến cũng có thể gọi. Vậy vì sao ông ta nói “Chính thầy cũng chưa làm được”? Tôi liền nói với ông, tôi nói:

- Nếu như buổi sáng tôi gọi một cuộc điện thoại, tối đến lại gọi một cuộc điện thoại. Mẹ tôi nhất định sẽ la tôi, bà nói “Con không biết tiền điện thoại đường dài mắc lắm sao?”. Cho nên chúng ta học câu “Thần hôn, định tĩnh” này, quan trọng nhất là phải yên lòng cha mẹ. Chỉ cần chúng ta cố định, ví dụ mỗi tối thứ bảy gọi điện thoại về nhà, mẹ đã ngồi đó đợi. Thậm chí điện thoại vừa mới reo, bà liền có thể đoán được con gọi về. Trong mỗi lần gọi điện về, chúng ta nhất định đem tình hình công việc, tình hình cuộc sống trong tuần đó nói cho mẹ biết, khiến bà hiểu rõ để không cần lo lắng.

Quan trọng nhất là ngôn ngữ, hành vi và đức hạnh của mình không nên để cha mẹ lo, điều này quan trọng nhất. Nếu như chúng ta đối mặt với công việc, đối mặt với gia đình mà không có cách nào xử lý tốt. Cho dù mỗi ngày gọi điện cho mẹ quý vị ba lần, mẹ quý vị có yên tâm không? Nên chúng

ta học tập, phải nắm bắt bản chất của mỗi câu giáo huấn nên thực hành thật tốt. Đó là **“Thần tắc tĩnh, hôn tắc định”**.

3-3. **“Xuất tất cáo, phản tất diện”** (Đi phải thưa, về phải trình)

1. **Đi thưa về trình với cha mẹ**

Khi có việc ra khỏi nhà, phải nói với cha mẹ mình con đi đâu; Khi trở về cũng phải cho cha mẹ biết con đã trở về.

Thật ra những thói quen này của bọn trẻ cũng rất quan trọng, chúng ta không nên xem thường những chi tiết nhỏ. Khi con cái hiểu được **“Thần hôn, định tĩnh”** (Sáng thắm, tối vắng) rồi, thì mỗi một câu thăm hỏi đối với cha mẹ đều nâng cao tình hữu nghị giữa cha con; Mỗi lần đi thưa về trình là để chúng hiểu thêm tất cả hành vi của mình, đều không nên khiến cha mẹ lo lắng.

Đã từng có một học sinh, sau khi học xong trở về nhà không bao giờ chào hỏi người nhà, lập tức đi vào phòng sách chơi điện tử. Hơn một tiếng sau, mẹ em cho rằng em chưa trở về nhà liền gọi điện đến trường, hỏi xem liệu phải chăng em đã bị thầy cô giáo giữ lại trường? Khi gọi đến, tôi vừa bắt máy. Mẹ của em rất lo lắng nói:

- Giờ đã tan học hơn một tiếng sao có thể chưa về nhà? Có cần báo cảnh sát hay chăng?

Tôi nói:

- Khoan đã, bà nên tìm kỹ trong nhà xem.

Khi xem lại thì ra là ở trong phòng chơi điện tử nên đã khiến cha mẹ lo lắng nhiều.

Cho nên một thói quen tốt nhất định phải tập.

2. Đi thưa về trình đối với tất cả người thân

Ngoài việc đối với cha mẹ cần phải đi thưa về trình, còn đối với người trong nhà cũng phải như vậy. Ví dụ nói: Đối với vợ có cần đi thưa về trình chẳng? Cần! Vì sao? Vì đối với người quan tâm mình, chúng ta nên để họ an tâm mới đúng, đây là việc làm người nên thông cảm lẫn nhau. Thế nên đi đâu cũng cần nói cho vợ biết.

Nhưng hiện nay giữa vợ chồng có chân thành thẳng thắn như vậy chẳng? Nếu như giữa vợ chồng không thẳng thắn chân thành, còn phải che đậy giấu giếm, như vậy sống với nhau mấy mươi năm sẽ vô cùng đau khổ. Duy trì gia đình có một nguyên tắc rất quan trọng, tức là không có bí mật. Sống với nhau chân thành, bao dung lẫn nhau, rất nhẹ nhàng tự tại, đi đâu cần nói cho vợ biết.

Khi chúng ta xác định không về nhà ăn cơm, nhất định nên nói sớm với vợ. Quý vị không nên đã quyết định không ăn cơm mà đến 12 giờ mới gọi về, vợ ở nhà đã chuẩn bị cơm cho quý vị xong rồi. Chúng ta không nên lãng phí công sức và sự quan tâm của người khác dành cho mình, chúng ta nên quý trọng, thông cảm, vì thế nên gọi điện về nhà sớm nói với mẹ hoặc là nói với vợ, nói với người trong nhà để họ không cần uống công bận rộn. Khi giữa người thân đều có sự thông cảm lẫn nhau, đó chính là “*Gia hòa vạn sự hưng*” (Gia đình hòa thuận vạn sự hưng thịnh).

3. Đi thưa về trình với lãnh đạo

Ngoài việc ở nhà phải đi thưa về trình ra, chúng ta trong công việc, ở trong công ty thật ra cũng nên đi thưa về trình.

Ví dụ quý vị có việc đột xuất cần đi xử lý, nếu quý vị không nói với ai, đến lúc đó đột nhiên có việc cần hỏi quý vị, như vậy họ không biết quý vị đi đâu, vậy sẽ ra sao? Mọi người sẽ vô cùng nóng ruột, cấp trên sẽ có lời nói trách mắng với quý vị, đến lúc đó cảm thấy không tín nhiệm đối với quý vị, làm việc không chắc chắn. Cho nên chúng ta phải biết nói:

- Bây giờ tôi cần đi đâu, 20 phút sau sẽ trở lại.

Hoặc nói:

- Hiện nay tôi cần đi xử lý chút việc, nếu có việc đột xuất cần tôi xử lý, thì lập tức gọi điện thoại cho tôi nhé.

Lúc này chỉ cần quý vị mở máy điện thoại, nếu không đến lúc đó tắt máy, người ta lại không tìm được quý vị, không khí sẽ không tốt.

- Cho nên đi thưa về trình, chính là khiến chúng ta nhạy bén thấu hiểu được những người quanh mình, không nên vì không biết chúng ta đi đâu mà nóng ruột.
- Sau đó chúng ta cũng thường lãnh hội được ngôn ngữ hành vi của mình, có tạo thành gánh nặng cho người khác không. Nên dụng tâm nỗ lực ở điểm này.

3-4. “**Cư hữu thường, nghiệp vô biên**” (Thường ổn định, chớ danh lợi, mà đổi nghề)

Chữ “cư” này, chúng ta có thể đứng trên nhiều góc độ để xem “**Cư hữu thường, nghiệp vô biên**”.

Trong con đường học vấn: Thời học sinh là Học nghiệp, ra xã hội là Sự nghiệp, kết hôn thì có Gia nghiệp. Người xưa có câu “*Không có quy tắc không thành trọn vẹn*”¹⁰⁰, cho nên cuộc sống cần phải có quy luật, như vậy học nghiệp, sự nghiệp, gia nghiệp của quý vị mới có thể tiến hành thỏa đáng.

1. “**Học nghiệp**” ổn định - Là giữ quy củ trong sinh hoạt

Chúng ta xem một chút các em nhỏ, các em học sinh hiện nay có “**Cư hữu thường**” (Thường ổn định) chăng?

Thứ nhất: *Quy củ trong sinh hoạt, học tập cả ngày nghỉ*

Thường đến ngày thứ sáu nghỉ học, bắt đầu rất phóng túng. Có khi xem ti vi đến nửa đêm, có em thì đi khiêu vũ thâu đêm. Hai ngày thứ bảy và chủ nhật làm gì? Ngủ! Ngủ rồi mà bù đắp được thì cũng tốt, nhưng nếu không bù đắp được thì thân thể đang hao tổn từng chút một.

Những người làm cha mẹ như chúng ta, nhìn thấy những hành vi đó của con cái nên như thế nào? Không thể để cho con phóng túng, phải kịp thời sửa đổi ngay bắt đầu từ khi chúng còn nhỏ, không nên vào tối thứ sáu để chúng xem

¹⁰⁰ “Bất y quy củ, bất thành phương viên”.

ti vi tùy tiện thoải mái, vì chỉ cần có một điều ngoại lệ, thì sẽ có hai, có hai thì sẽ có ba...sẽ không thành lệ.

Chúng ta phải hiểu rõ ràng, thói xấu của một người khi đã quen thì khó mà bỏ được. Có câu “*Chơi bời lâu lóng măt cả ý chí*”¹⁰¹, cho nên lớp trẻ hiện nay đều không có chí hướng, vì đó là chúng đang chơi bời, thật sự là ham muốn khiến thần trí mê muội, thật sự đều đang đắm chìm vào trong sự chơi bời mà không thể nào thoát ra được.

Thứ hai: Đề phòng những ảnh hưởng tiêu cực từ Internet, Truyền hình

Chúng ta sống trong thời đại này, làm bậc phụ huynh phải đặc biệt cẩn thận, vì rất nhiều thứ có công nghệ khoa học kỹ thuật cao, chúng ta chưa hưởng được lợi ích đã bị nó hại trước rồi.

Học sinh tiếp xúc với mạng internet rất sớm, hiện nay chúng ta thấy rất nhiều báo chí nói đến một số học sinh lên mạng đến nửa đêm, điều này diễn biến thành những vấn đề nào?

Xin hỏi tinh thần học tập nghiên cứu của học sinh tiến bộ được chăng? Đạo đức, học vấn của chúng cũng tiến bộ ư? Không hề! Vì sao?

- Vì định tánh của chúng không đủ, nên chúng thường bị mê hoặc bởi những thứ không hay;

¹⁰¹ “**Ngoạn nhân táng đức, ngoạn vật táng chí**”: Đùa giỡn người thì hỏng đức; Ham thú chơi bời hỏng chí (mê muội mất cả chí)

- Trong khi quý vị lại không tìm hiểu chúng lên mạng như thế nào. Thường thường có thể quen biết những người bạn trên mạng không tốt, chúng lại không có sức phán đoán, lại không có lý trí vì chúng chưa từng học kinh điển, cho nên bạn trên mạng nói vài lời ngon ngọt, có thể dẫn chúng vào trong mê lầm đó.

Đời người rất có thể là “*Một bước sa chân, thành thiên cổ hận*”¹⁰², khi các em thật sự phạm sai lầm không thể sửa đổi, thì đó là tiếc nuối cả đời của cha mẹ, thế nên không thể không cẩn thận.

Còn có một sinh viên đại học ở Sơn Đông, nửa đêm thường chơi điện tử, đều là chơi trò giết nhau bắn nhau, chơi đến mức thần kinh não bị khác thường, bình thường cũng cảm thấy rất nhiều người đang giết mình. Anh ta liền đem tình trạng đó nói với thầy giáo, thầy giáo nghe xong cảm thấy không ổn, bèn thông báo cha mẹ anh ta. Cha mẹ anh ta đến gấp đón, nhưng chưa kịp đón được thì sinh viên này đã cầm dao chém bị thương rất nhiều người trên đường, trong đó có vài người thiệt mạng.

Một là: Rèn luyện cho con thói quen đọc sách

Quý vị xem, chơi bời sa đọa mất hết chí hướng, sai lầm này sẽ hủy cả cuộc đời.

Thế nên các bậc phụ huynh phải để “Học nghiệp” của các em vào quỹ đạo, cho nên phải để cuộc sống của trẻ có quy luật, phải có thói quen đọc sách cố định.

¹⁰² “Nhất thất túc thành thiên cổ hận”

Rất nhiều phụ huynh lại nghĩ “rất khó”, vì hiện nay bọn trẻ ham chơi như vậy. Chúng ta hình như đều nghĩ đến điểm không tốt, nếu nghĩ đến điểm xấu, đương nhiên bọn trẻ sẽ bị chúng ta “*Tâm tưởng sự thành*”.

Hai là: Cha mẹ phải thân giáo cho con

Tôi hồi tưởng lại tôi với hai người chị, từ nhỏ không xem ti vi, lúc đó ti vi cũng rất dễ, nhưng vì sao chúng tôi không xem ti vi? Cha mẹ tôi chưa từng nói:

- Con không được xem ti vi.

Chỉ cần ăn cơm xong, hai ông bà liền vào phòng xem sách. Lúc đó tôi còn nhỏ, mở phòng cha mẹ thấy cha mẹ đang đọc sách. Tuổi còn nhỏ như vậy, có dám ngồi trước ti vi nghênh ngang xem ti vi hay chẳng? Có dám chẳng? Không dám! Cho nên rất tự nhiên cả tôi và hai chị, cả ba chúng tôi cùng nhau đi lên lầu học bài. Tôi nhớ khoảng thời gian học cấp hai và cấp ba, mẹ tôi đi lên lầu không phải bảo chúng tôi học bài, mà bảo chúng tôi đi ngủ đừng học nữa, nên thói quen thành tự nhiên.

Thật ra giáo dục lớp nhỏ, không khó khăn như mình thường nghĩ, quan trọng nhất là tự mình làm gương. Cha mẹ đối với học tập thường như vậy thì các con cũng sẽ học theo.

2. Sự nghiệp ổn định – Không vì danh lợi mà đổi việc

Đôi mắt với sự nghiệp cũng phải “**Cư hữu thường**” (Thường ổn định). Nếu như chúng ta công việc không ổn

định, thường đôi tới đôi lui, thì lo lắng nhất không ai bằng cha mẹ.

Thứ nhất: Ngành nghề nên chọn thích hợp với mình

Nói đến đây cảm thấy xấu hổ vì tôi tốt nghiệp khoảng một hai năm đã thay đổi gần mười công việc. Cho nên ở đây sám hối.

Nhưng các bạn, quý vị nên thông cảm cho tôi, vì sao tôi thay đổi mười công việc? Vì tôi đang tìm tòi, cảm thấy không biết ngành nào là mình thật sự muốn đeo đuổi, nên nói ra cũng rất đáng thương, học hành mười mấy năm, cũng không biết cuộc đời nên đi theo hướng nào. Ba tôi rất tốt, ông duy trì một thái độ nói với tôi:

- Con cứ đi tìm kiếm xem, chỉ cần trong phạm vi mà ba có thể gánh vác được, ba đều ủng hộ con.

Có một người cha tốt như vậy, tôi liền có thể liều mình đi thương thức. Đương nhiên trong quá trình này cũng đã thử cả việc buôn bán, tiêu hết của ông một số tiền. Cũng may ba tôi nói:

- Coi như là tiền học thêm của con.

Sau đó nhân duyên đầy đủ, tôi đi dạy thay hai tháng, dạy các em lớp một. Trẻ đứng còn thấp hơn hông của tôi, nhưng vì xưa nay chưa có ai bảo tôi đi làm thầy giáo, tôi cũng không biết tôi thích hợp hay không, nên cũng rất sợ. Tôi nói với người mời:

- Anh đi mời người khác, đừng mời tôi, tôi xưa nay chưa từng nghĩ đến việc làm thầy giáo.

Thứ hai: *Ngành nghề phải thật sự giúp ích cho xã hội nhiều nhất*

Nhân sinh thật vi diệu, thường thường đều có những điều rất kịch tính mà ta không ngờ được trước. Lúc này quý vị nên ổn định tâm xem, biết đâu cơ hội tốt đã đến.

Sau khi tôi từ chối họ, một tuần sau họ lại đến nói:

- Thật sự tìm không được người dạy thế.

Lúc này trong lòng tôi nghĩ, không nên cự tuyệt người từ xa đến, nên nghiên chặt rằng đi thay thế. Dạy thay được mấy ngày rất mệt, làm thầy giáo thật sự rất mệt, đặc biệt là gánh nặng tâm lý. Mỗi ngày đều hy vọng các em trưởng thành và an toàn. Nhưng một mấy ngày xong đột nhiên rất cao hứng, tôi nói:

- Cuối cùng tôi đã tìm được công việc thật sự giúp ích được cho xã hội.

Cho nên an tâm dạy xong hai tháng này. Khi trở về nhà, tôi lập tức chuẩn bị đề thi vào trường sư phạm, sau đó cũng rất thuận lợi và cứ đi một đường như vậy. Đương nhiên trong đó phải kèm theo lòng tin. Vì chúng tôi tuyệt đối không thể vì thu nhập mà đến, mà vì sứ mạng giáo dục mà đến.

Thứ ba: *Sau đó tận tâm tận lực phát triển*

Tôi tin rằng Không Tử, Mạnh Tử trong vô hình đã gia hộ cho tôi, tôi lại chưa có bạn gái nên có thể chuyên tâm vào công việc, rất nhiều bạn học đều đã có bạn gái, nên họ không chuyên tâm. Con người nếu có chí hướng thì đều tìm được phương pháp, cho nên lúc đó khi lên lớp, tuyệt đối phải nỗ lực hơn khi học cấp hai và cấp ba. Mục tiêu lúc đó chính là nghe xong bài giảng này, tuyệt đối phải nắm bắt tất cả, không thể để đem về nhà mới nắm bắt, nên trạng thái đi học lúc đó rất tốt.

Thật sự chí hướng đối với một người rất quan trọng, vì thế tôi thi tuyển cũng rất thuận lợi. Một con đường, là giáo dục, cho nên do tự mình đã tìm được phương hướng cuộc đời, cũng có thể gọi là **“Cư hữu thường, nghiệp vô biến”** (Thường ổn định, chớ danh lợi, mà đổi nghề). Cho nên hiện nay cha mẹ tôi rất yên tâm về tôi.

Tôi ở Hải Khẩu làm hơn bốn tháng, đúng lúc nghỉ tết về nhà. Vừa vào cửa tôi liền nói với mẹ, tôi nói:

- Mẹ ơi, mẹ tu hành rất giỏi.

Mẹ tôi nghe vậy rất ngạc nhiên:

- Con đang nói gì?

Tôi nói:

- Công việc hơn bốn tháng này, trong lòng con đều không có lo lắng gì, đều rất tích cực nỗ lực, điều này chứng tỏ hơn bốn tháng này, mẹ ở nhà không lo lắng gì, đều không lo lắng cho con, khiến con cũng bớt lo âu.

Thật ra cha mẹ lo lắng cho chúng ta, chúng ta có nhận được chẳng? Nhận được! Nếu như chúng ta không nhận được thì chúng tỏ chúng ta quan tâm đến cha mẹ chưa đủ.

Ngày xưa Tăng Sâm học trò của Khổng Tử, có lần ông ta lên núi đốn củi, đúng lúc ở nhà có người bạn phương xa đến. Mẹ ông ta nghĩ, người ta từ phương xa đến nếu cứ để họ đợi, thậm chí không gặp được, như vậy thì rất thất lễ. Nhưng Tăng Sâm không biết khi nào trở về, nên mẹ anh ta lấy kim chích vào đầu ngón tay mình. Tăng Sâm ở trên núi lập tức cảm thấy tim mình nhói đau, nhất định ở nhà có chuyện, nên liền nhanh chân đi về nhà. Vừa nhìn thấy mẹ, liền quỳ xuống:

- Mẹ à, có chuyện gì chẳng? Mẹ có sao không?

Mẹ anh ta nói:

- Vì có bạn đến tìm, tình hình gấp quá nên mẹ mới chích tay mình.

Dùng kim chích vào tay mình. Các bạn, mẹ con đích thực có cảm ứng. Tôi ở Hải Khẩu thời gian đó, có một lần 12 giờ đêm đang nằm trên giường, đột nhiên cảm thấy trong lòng không thoải mái. Vì tôi không có bệnh tim nên cảm thấy rất kỳ lạ, nhưng đã nửa đêm, gọi điện về nhà không tiện, nên sớm ngày hôm sau tôi mới gọi về nhà.

Mẹ tôi nói:

- Nửa đêm hôm qua, mẹ định đi uống thuốc, để thuốc có thể khiến mình ngủ ngon, nào ngờ uống thành chất trong máu tăng cao, nên nửa đêm rất khó chịu.

Thế nên phận làm con như chúng ta, đích thực có thể cảm nhận được. Cho nên học nghiệp, sự nghiệp của chúng ta phải làm cha mẹ yên lòng.

Thứ tư: *Không vì mục tiêu danh lợi mà đổi việc*

¹⁰³Thưa quý vị, chúng ta tiếp theo bài giảng trước. **“Cư hữu thường, nghiệp vô biến”** (Thường ổn định, chớ danh lợi, mà đổi nghề), nên học nghiệp, sự nghiệp và gia nghiệp của chúng ta cần phải kinh doanh cho thật tốt, khiến cha mẹ có thể yên tâm.

Lúc này cũng vừa đề cập đến ngành nghề cũng nên chọn thích hợp với mình, sau đó tận tâm tận lực phát triển, tuyệt đối không nên đeo đuổi mục tiêu không thiết thực.

Rất nhiều người ở trong thời đại này, đều muốn mình mau giàu. Thật ra thiên hạ làm gì có ai cho không ai bữa cơm trưa nào, cho nên khi có ý này, hãy nhớ câu: **“Dục tốc tắc bất đạt”** (Muốn mau thì không đạt).

Thông thường trong khi họ thay đổi công việc, thật ra tâm họ vô cùng vội vàng nóng nảy. Khi tâm một người vội vàng nóng nảy, lựa chọn có đúng chăng? Rất khó! Khi họ thay đổi công việc, rất có thể lại khiến cha mẹ bắt đầu lo lắng. Hơn nữa mỗi lần họ đổi công việc, trên sự thật đối với họ, đều là một kiểu ảnh hưởng tới niềm tin của xã hội.

Ví dụ: Vốn đã kinh doanh tốt với một vài người mới, nhưng họ vừa động sẽ ra sao? Ví dụ nói việc mở bệnh viện, giả dụ họ là bác sĩ nổi tiếng của bệnh viện này, người đến

¹⁰³ VCD 10 - Đoạn 1

khám bệnh rất đông. Nhưng chúng ta thử nghĩ xem, người đến khám đông không chỉ là vì chúng ta y thuật giỏi, mà còn là do bệnh viện có rất nhiều cấp trên giỏi lãnh đạo, có tổng giám đốc đã thành tựu công việc này của chúng ta.

Chúng ta cũng phải biết rằng ta ở bệnh viện này một thời gian dài như vậy, thì trong thời gian này đã có rất nhiều người thành tựu cho chúng ta được công việc ổn định. Cho nên việc thành công của bệnh viện quyết không thể nghĩ chỉ là do mình giỏi. Còn nếu bạn có cách nghĩ là do mình giỏi thì bạn thấy mình nên cần phải phát triển rộng. Sau đó lập tức mở một nhà khám bệnh đối diện bệnh viện, rồi tự mình làm chủ.

Cách làm này có khả năng sẽ mất đi điều gì? Nhân hòa! Lại có thể dẫn đến các đồng sự khác cùng nhau đi mở.

Làm người phải làm đâu chắc đó, không nên nông nổi. “Tự” quan trọng hơn là “Tán”. Nếu như tán, những oán khí này sẽ trở ngại quý vị phát triển sự nghiệp trong tương lai. Khi chúng ta làm đâu chắc đó, thì sẽ khiến những cơ hội này nước chảy thành sông.

Tài phú trong sanh mạng tuyệt đối không phải quý vị có thể tranh giành được. Tục ngữ nói: *“Trong số mạng có thì trước sau cũng có, số mạng không có đừng nên cưỡng cầu”*¹⁰⁴.

Muốn thu hoạch ra sao? Quan trọng nhất trước hết phải trông như thế nào? Mấy tiết học trước chúng ta cũng có đề

¹⁰⁴ “**Vạn sự hữu nhân, Cưỡng cầu bất đắc**”: Vạn sự đều có nhân duyên Cưỡng cầu cũng không đạt được.

cập đến nguyên nhân để được giàu có, thật sự là phải làm nhiều việc bố thí, cống hiến nhiều cho xã hội. Tài bố thí tự nhiên có thể đạt được của cải.

Ví dụ như ông Lý Gia Thành giàu nhất Hong Kong, nguyên nhân là do ông bố thí tài rất lớn, những khoản tiền mà ông ta quyên góp hàng năm cho việc bố thí rất lớn. Tôi từng đến diễn giảng ở Sơn Đầu, ông ta là người Sơn Đầu, nên biết ông quyên cho rất nhiều công trình công cộng, xây dựng quê hương.

Cho nên chúng ta đối mặt với công việc cũng phải làm đầu chắc đó, không thể làm điều không thiết thực, không thể nông nổi, vì chúng ta vừa động sẽ tác động tất cả thân hữu bên cạnh chúng ta, còn nếu chúng ta làm việc càng vững vàng sẽ khiến thân hữu chúng ta họ càng an tâm.

¹⁰⁵3. Gia nghiệp ổn định - Là gia đình êm ấm

Còn gia nghiệp của chúng ta, vợ chồng sống êm ấm, cha mẹ yên lòng. Con cháu đời sau giáo dục tốt, cũng khiến cha mẹ yên tâm.

Thứ nhất: *Giáo dục con cái tốt để ông bà yên tâm*

Mạnh Tử nói “*Bất hiếu hữu tam, vô hậu vi đại*” (Trong ba tội bất hiếu, không có con nối dõi là tội lớn nhất)¹⁰⁶. Các bạn, thế nào gọi là “*Vô hậu vi đại*” (Không con

¹⁰⁵ VCD 09 – Tiếp theo – Đoạn 2

¹⁰⁶ Xt: Mạnh Tử viết:

1. A ý khúc tòng, hãm thân bất nghĩa, nhất bất hiếu dã.
2. Lương cùng thân lão, bất vi lộc sĩ, nhị bất hiếu dã.

nổi dãi là tội nặng nhất)? Vậy chỉ cần sanh được đứa con trai chính là có “hậu” rồi sao? Hiểu quá nông cạn. Ví dụ như sanh được một đứa “*Bại gia chi tử*” (Đứa con phá hoại gia đình), ông bà nội có khi cảm thấy giận đến chết.

Cho nên “Vô hậu vi đại” ý nghĩa rất thâm sâu, chính là không giáo dục con cái tốt đẹp, khiến chúng làm mất mặt cha mẹ, tổ tông, đó mới thật là “Vô hậu vi đại”.

Thứ hai: Vợ chồng phải hòa hợp

Phải để cha mẹ yên tâm về gia đình chúng ta. Muốn vậy chúng ta đích thực phải cố gắng tăng trưởng trí tuệ, sống hòa hợp với vợ. Chỉ cần vợ chồng hòa hợp, thì con cái đều có thể dạy tốt.

Vợ chồng sống với nhau hòa hợp như thế nào? Hiện nay sự thật không tránh được, tần suất ly hôn rất cao.

Vì sao tỷ lệ ly hôn cao?

Tôi nhớ lần đầu tiên tôi ở Hải Khẩu, ngồi với một nhóm bạn. Sau đó trong khi ăn cơm, tôi biết được trong bàn

3. Bất thú vô tử, tuyệt tổ tiên tự, tam bất hiếu dã.

4. Bất hiếu hữu tam, vô hậu vi đại.

Dịch nghĩa:

1. Nghe lời mù quáng, đem thân hy sinh cho việc không chánh nghĩa, là điều bất hiếu thứ nhất.
2. Thương cha mẹ già, không ra làm việc giúp đời, là điều bất hiếu thứ hai.
3. Không lấy vợ, sanh con, để dòng họ không người nối dãi, là điều bất hiếu thứ ba.
4. Trong ba điều bất hiếu, không con là tội nặng nhất.

có bốn cô gái, trong đó ba người đã ly hôn, còn một người con mới hơn một tuổi nhưng chuẩn bị ly hôn.

Các bạn, thấy được tình cảnh như vậy thì như thế nào? Chúng tôi thật không nhẫn tâm nhìn thấy, vì lại có một đứa trẻ vì cha mẹ ly dị, mà tạo thành sự nuối tiếc trong cuộc đời nó. Thế nên tôi muốn tìm cơ hội để thảo luận về vấn đề chung sống giữa vợ chồng, hy vọng có thể cứu vãn chút tình hình, xoay chuyển ý niệm muốn ly hôn của cô ta. Cho nên vừa ăn cơm, tôi vừa thay đổi chiều hướng nói chuyện.

Tôi nói:

- Vợ chồng sống với nhau, chỉ cần giữ một câu châm ngôn, bảo đảm vợ chồng sống bên nhau tới đầu bạc răng long.

Khi chúng ta nói chuyện phải có lòng tin. Kết quả người đồng sự này mắt mở lớn, hai tai dựng lên, yên lặng nghe tôi nói. Tôi nói:

- Từ khi kết hôn đến già, chỉ xem ưu điểm của đối phương, không xem khuyết điểm của đối phương.

Khi tôi nói xong cô gái này nhăn trán lại. Bạn đã từng thấy trán nhú lại chưa? Có khi còn có thể kẹp chết cả ruồi đó. Cô ta nói một câu:

- Thầy Thái à, khó quá!

Các bạn, có khó chăng? Chiêm ngưỡng người khác, chiêm ngưỡng vợ hoặc chồng khó đến vậy ư?

Có lần tôi diễn giảng ở Châu Hải, tôi vừa mới nói xong “Chỉ xem ưu điểm của đối phương”. Sau khi giảng xong, có một cô nói với tôi:

- Thầy Thái à, chồng tôi không có ưu điểm.

Tôi liền nói:

- Tôi thật khâm phục cô, chồng cô không có ưu điểm nào, vậy mà cô còn dám cưới anh ta?

Cho nên quý vị thấy, con người rất dễ quên, đều làm việc theo cảm tính.

1- Trước khi kết hôn: Luôn hy sinh vì đối phương

Tôi liền hướng dẫn họ, tôi nói:

- Quý vị trở lại khi hai vợ chồng mới bắt đầu yêu nhau, khi đang nói chuyện yêu đương. Quý vị có nghe người nào, họ nói họ đang yêu tha thiết, sau đó nói “tôi rất đau khổ” có như vậy chẳng? Không thể. Vì sao? Vì khi đang yêu cuồng nhiệt có thể trong mắt tình nhân đều là Tây Thi? Cốt yếu của câu này không phải quý vị đã nắm được rồi sao? Vì đều thấy ưu điểm đối phương.

Hơn nữa lúc nào cũng nghĩ đến “Tôi có thể làm gì cho người ấy”. Mở báo ra, mắt luôn tìm kiếm xem bộ phim nào đặc biệt hay, ở đâu có triển lãm sách, lại có hoạt động gì đó, có thể dẫn bạn gái đi chơi. Thời gian đang đi làm, luôn nhìn đồng hồ xem “Sao mới có 4 giờ rưỡi? Sao thời gian qua chậm thế? Năm giờ phải ăn cơm với bạn gái”.

Cho nên lúc đó chỉ có một ý niệm “tôi có thể làm gì được cho đối phương”.

Thái độ đó phù hợp với chữ nào mà hôm qua chúng ta nói? “Yêu”! Là dùng tâm cảm nhận nhu cầu của đối phương. Khi đối phương đối đãi với quý vị như thế, đương nhiên trong lòng quý vị vô cùng vui thích. Đây là khi đang yêu tha thiết “Tôi có thể làm được gì cho đối phương”.

2- Sau khi kết hôn: Luôn đòi đối phương phải vì tôi

Khi đã kết hôn, giấy kết hôn đã đóng dấu, ý niệm liền thay đổi. Vốn là “Tôi có thể làm gì cho đối phương”, sau khi ký xong giấy kết hôn liền trở thành “Người ấy phải làm gì cho tôi”. Nghĩa là lúc nào cũng yêu cầu, nên sau khi kết hôn áp lực rất lớn.

Cho nên sống với nhau lâu ngày sẽ sản sinh những xung đột, dần dần không biết cảm ơn những gì đối phương bỏ ra, không hiểu được bao dung tha thứ cho nhau.

Thứ ba: *Làm gì để hóa giải mâu thuẫn vợ chồng?*

Các bạn, một niệm sai khác, từ đâu đến đâu? Từ thiên đường đến địa ngục. Cho nên thiên đường và địa ngục không phức tạp, chỉ trong khoảng một niệm.

Một là: Trước tiên là chuyển ý niệm vì người

Có người đúng lúc có cơ duyên gặp được tiểu thiên sứ, tiểu thiên sứ nói với anh ta:

- Tôi đem anh đi xem thiên đường và địa ngục. Anh muốn xem thiên đường hay địa ngục trước?

Người này nói:

- Tôi xem địa ngục trước.

Khi đến địa ngục, nhìn thấy một hàng bàn dài, rộng khoảng một mét. Có hai hàng người ngồi đối diện nhau, cả hai hàng dài đều ngồi đầy người, ở giữa bày rất nhiều thức ăn. Vừa kêu bắt đầu (vì đĩa của họ đều dài một mét), vừa hô “Bắt đầu”, họ nghĩ đến ai? Nghĩ đến mình đói bụng. Cho nên rau kẹp xong lập tức đưa vào miệng mình, nhưng vì đĩa quá dài nên thức ăn mới đến nửa đường, chưa đưa được vào miệng mình thì đĩa của hai bên đã đầu vào nhau nên không thể cho vào miệng được. Kết quả là người ngồi đối diện nhau của hai bên dây bàn liền đánh nhau. Người chưa gấp được rất giận dữ vừa mắng đối phương, càng mắng càng hung dữ, thức ăn rơi đầy trên mặt đất. Họ sống ở đâu? Địa ngục, chỉ trích lẫn nhau, chửi bới lẫn nhau.

Người này nhìn thấy trong lòng rất khó chịu nói:

- Tôi không xem nữa, tôi muốn xem thiên đường.

Tiểu thiên sứ dẫn anh ta đến thiên đường, vẫn thấy bàn vẫn sắp hàng dài như vậy, đĩa cũng dài như vậy, rau cũng những thứ đó. Anh ta thấy rất ngờ vực, yên tĩnh xem tiếp. Kết quả vừa nghe hô “Bắt đầu”, mọi người cùng cầm đĩa lên, thông thả điềm tĩnh, gấp rau lên đưa vào miệng đối phương trước, giúp đối phương gấp rau. Có một người nhân duyên rất tốt, đột nhiên có ba người gấp rau cho anh ta, anh ta nói:

- Chậm một chút, tôi sắp ghen rồi.

Quý vị xem, khi mỗi người điều gì cũng nghĩ cho người khác, thì ăn miếng thức ăn đó không chỉ no bụng, còn cái gì no? Tâm tình cũng rất hoan hỷ.

Câu chuyện này đã hiển lộ ra, thiên đường và địa ngục chỉ trong một niệm.

Tôi từng đến các vùng nông thôn ở Hải Khẩu để diễn giảng, lần diễn giảng đó rất thú vị, có dân theo phiên dịch. Vì ở đó là người Hải Nam, họ nói tiếng Hải Nam tôi nghe không hiểu. Cho nên trưởng thôn và phó trưởng thôn của họ cùng đến tham dự. “Quan phụ mẫu” như vậy cũng rất hiếm có. Trưởng thôn nghe tôi giảng xong, liền phiên dịch cho họ nghe, nên khi tôi kể chuyện cười phải đi quanh một vòng, sau đó họ mới cười. Đúng lúc cũng giảng đến điều này, nên tôi cũng kể về câu chuyện về thiên đường và địa ngục.

Tối hôm đó, vì hơn bảy giờ còn có một bài giảng cho các em tiểu học trong thôn của họ, nên tối đó trưởng thôn, phó trưởng thôn ăn cơm với chúng tôi. Rót cuộc trưởng thôn cùng phó trưởng thôn cứ gắp rau để vào chén chúng tôi.

Bên cạnh có vị thầy nói:

- Chúng ta đã đến thiên đường rồi.

Quý vị xem, khi chúng ta học được những điều xử sự làm người, mọi người lập tức đem nó dùng trong giao tiếp giữa người và người, dùng trong cuộc sống. Đó là sự tác động qua lại giữa người với người, sẽ vô cùng vui vẻ.

Hai là: Nâng cấp lên là học lễ kính với người

Tin rằng các bạn, hiện nay quý vị ăn cơm cũng cảm thấy rất vui, vì nghe được có một vị đồng học của chúng ta nói:

- Mời mọi người dùng tự nhiên.

Khi người khác lấy lễ đối với chúng ta, chúng ta sẽ rất dễ chịu. Các bạn, không nên xem thường động tác này. Một đứa trẻ từ nhỏ đã có thể suy nghĩ chu đáo, hành vi của chúng sẽ ảnh hưởng đến người khác. Ví dụ hôm nay đồng sự cùng nhau ăn cơm, ăn no không nói tiếng nào lập tức đứng dậy đi, cho người khác ấn tượng như thế nào? Người xung quanh nói:

- Vừa rồi tôi có đắc tội với anh ta sao?

Đồng sự khác nói:

- Có phải hôm qua cãi nhau với bạn trai không?

Nên lễ phép là cự ly tốt đẹp giữa người với người, cho nên chúng ta đứng lên có thể quan tâm đến người khác:

- Quý vị dùng tự nhiên, tôi xin đi trước.

Như vậy người với người sống với nhau rất hòa hợp. Cho nên từ chi tiết nhỏ trong cuộc sống, có thể giúp họ luôn hiểu được lấy lễ đối đãi người.

Tôi kể xong câu chuyện này, chủ yếu nhất là cần nói với mọi người, thật ra vợ chồng sống với nhau quan trọng nhất là ở thái độ.

Ba là: Đối đãi vợ chồng quan trọng nhất là thái độ

Khi chúng ta luôn hiểu chiêm ngưỡng ưu điểm của đối phương, thì đối phương cũng cảm thấy “Tôi cần phải ngày càng tốt mới đúng”.

Tuy tôi chưa kết hôn nhưng nghe mọi người nói, tôi nói hay nhất chính là nói về vợ chồng chung sống với nhau. Một người không nhất định phải tự thân trải qua mới có kinh nghiệm, chúng ta có thể học tập thật nhiều ở người khác.

1- Không thờ ơ lạnh nhạt với đối phương

Vì tôi từng ở nhà thầy Dương nửa năm, thường nhìn thấy một vài bí quyết thầy khi vợ chồng họ chung sống. Tôi nhớ, bất luận cô hay là chồng cô vừa bước vào cửa, họ nhất định nói:

- Tôi về rồi đây.

Người trong nhà không kể là đang bận chuyện gì, nhất định như thế nào? Bỏ hết công việc đang làm:

- A! Anh (em) về rồi à!

Không nên xem thường những câu thăm hỏi nhẹ nhàng này. Khi những câu thăm hỏi này không còn, cự ly giữa người với người ngày càng xa.

Rất nhiều người, khi người nhà vừa bước vào cửa, thì đầu của họ như thế nào? Vẫn tiếp tục cúi rất thấp và tiếp tục ở đó xem báo, không có chút biểu cảm nào.

Mặt trái của yêu không phải hận mà là thờ ơ, lạnh nhạt so với hận tổn thương nhiều hơn. Hận có khi nổi nóng chửi rủa nhưng vẫn có thể giao lưu tình cảm, phải thế chẳng? Nhưng nếu như đối với những gì đối phương bỏ ra đều xem như không có gì, kiểu thờ ơ lạnh nhạt đó thật khiến người khác đau lòng.

Tôi nhớ có lần tôi đang dạy cho các em nhỏ. Có một vài phụ huynh đi theo cũng ngồi nghe. Có một đứa trẻ ngồi ở giữa, cha mẹ nó ngồi hai bên. Lúc đó tôi đề cập đến, một niệm thiện của chúng ta có thể làm cho nước kết tinh rất đẹp nên khi quý vị nói với nó: “Tôi rất cảm ơn và rất yêu bạn”, nước đó kết tinh rất đẹp, nhưng ví dụ nếu quý vị nói: “Tôi rất ghét và rất hận bạn”, thì nước đó kết tinh rất xấu xa.

Sau đó chúng tôi lấy trái táo để làm thí nghiệm: Một trái táo để cửa trước, một trái táo để cửa sau. Cửa trước đều khen ngợi trái táo này, cửa sau thì mắng trái táo này. Chân lý cần dựa vào điều gì? Dựa vào sự ấn chứng của mình. Kết quả sau một tuần, đích thực trái táo ở trước rất tươi mịn, trái táo ở sau đã nhăn nheo. Một người bạn của tôi nói:

- Đây, trái táo bị mắng cho anh ăn.

Quý vị có ăn không? Ăn trái đó phải chăng là nuốt hết những ngôn ngữ la mắng này vào.

Còn có một thí nghiệm là lấy cơm trắng làm thí nghiệm. Đem ba bát cơm trắng, một bát là khen ngợi nó rằng:

- Vì có bạn nên thân thể chúng tôi mới có dinh dưỡng.

Bát thứ hai là mắng nó:

- Sao mà mảy khó ăn quá.

Bát thứ ba, chúng ta không để ý đến nó, không nói chuyện với nó.

Một tuần sau bát cơm thứ nhất lên men, rất thom. Bát thứ hai bị thiu, đổi sang màu đen. Bát thứ ba cũng thiu mà còn thiu hơn cả bát thứ hai. Vì sao vậy? Vì thờ ơ lạnh nhạt, vì quý vị không để ý đến nó.

Thế nên các bạn, chiến tranh lạnh đáng sợ hay là chiến tranh nóng đáng sợ? Chiến tranh nóng sẽ không mắc bệnh ung thư, còn chiến tranh lạnh dễ bị bệnh ung thư, rất cực khổ, rất đau khổ.

2- Không nói lời của đối phương

Khi tôi nói đến điều này, cha mẹ ngồi hai bên đưa bé, ông chồng liền nhìn nhìn vợ mình, tay còn đưa qua vỗ vỗ trên vai vợ, sau đó nhìn cô ấy. Tôi tuy không biết anh ta nói gì nhưng từ đôi mắt anh ta tôi cũng hiểu được. Anh ta nói:

- Em xem, thầy giáo đang nói em đấy.

Tôi ở trên bục giảng thay anh ta đổ mồ hôi lạnh. Tôi thấy vợ anh ta quay đầu qua trừng mắt anh ta một cái. Lúc đó tôi nghĩ: “Anh này thật không mẫn cảm, thiếu một sợi gân”. Anh ta hoàn toàn không lãnh hội được, vì sao vợ chiến tranh lạnh với mình? Thật ra phụ nữ đâu đến nỗi khó gần. Tôi nghĩ, nhất định người vợ đã bỏ nhiều công sức, nhưng anh ta đến một lời khăng định, khen ngợi cũng

không có. Thế nên người vợ này thường thấy bức bối, bức bối lâu trở thành ngày càng nghiêm trọng.

3- Thường tán thán ưu điểm của đối phương

Cho nên nam giới nên ghi nhớ câu: “*Một câu nói hay dù làm trâu làm ngựa cũng bằng lòng*”, phải thường khẳng định vợ mình. Chẳng hạn như hôm nay ăn cơm, khi ăn nhất định như thế nào?

- Món ăn này nấu sao mà ngon quá, cơm này nấu sao mà thơm ghê.

Không chừng vợ quý vị lại nói:

- Em đi nấu thêm cho anh một món.

Còn nếu quý vị ăn cũng đã sắp no, rồi nói:

- Sao lại khó ăn như vậy?

Có thể vợ quý vị cho quý vị nghỉ ăn ba ngày, nên cần phải thường khẳng định đối phương.

Có một lần chồng cô giáo Dương bước vào cửa, cô Dương đi đến nói:

- A, anh về rồi à.

Thấy chồng cô giáo cầm trên tay một số đồ dùng, cô lập tức bước đến cầm giúp thầy, sau đó nói với người chồng:

- Về thì về, khách sáo làm gì, còn mang theo nhiều thứ như vậy.

Cho nên tôi nói vợ chồng sống với nhau, người nhà sống với nhau, cần thêm một chút gì? Tính hài hước. Nhưng phải nhớ rằng, dù người chồng mua gì về đi nữa, không thể chê này chê nọ. Biết đâu anh ta đã lựa cả buổi, mới lựa được mấy cái ly đẹp. Quý vị lập tức không lo cảm giúp anh ta, còn nói:

- Sao anh lại mua nhiều thứ không dùng đến thế.

Như vậy anh ta sẽ cảm thấy sự nhiệt tình của mình như bị một thùng nước lạnh dội vào.

Vì chồng cô Dương tay nghề rất giỏi, vừa biết nấu cơm, vừa biết pha trà. Theo tôi quan sát có thể đều là do cô Dương khen ngợi mà ra. Thầy pha trà, cô uống xong liền nói:

- Sao lại có người pha trà thơm thế?

Có khi gọt trái cây, cắt cam, ăn vào liền nói:

- Ôi, cam này cắt ngọt ghê!

Thường chiêm ngưỡng đối phương, đối phương sẽ ngày càng cảm thấy mình rất có giá trị, ngày càng biết giúp quý vị.

Còn như hôm nay chồng quý vị nhiệt tình dâng trà, giúp quý vị rửa chén, quý vị nên làm như thế nào? Quý vị bước đến:

- Sao chén bát rửa còn dơ vậy nè.

Vậy có được không? Không nên! Lúc này quý vị nên kiềm chế sự không vui của quý vị. Ví dụ đã rửa năm sáu cái, biết đâu trong đó có một cái rửa rất sạch, quý vị liền cầm cái đó ra.

- Anh xem cái này rửa rất sạch, em lần đầu tiên rửa chén bát cũng rửa không được sạch như anh.

Quý vị nói thử xem lần sau anh ta có giúp quý vị rửa chẳng? Lần sau anh ta nhất định giúp quý vị, vì anh ta đã được khẳng định.

Vì thế bao dung hơn một chút, khẳng định nhiều một chút. Như vậy quan hệ vợ chồng sống với nhau sẽ rất tốt.

Bốn là: Dùng “Tứ nhiếp pháp” thu phục đối phương

Người với người sống với nhau chỉ cần quý vị giữ một phương pháp, gọi là “Tứ Nhiếp Pháp”¹⁰⁷ thì nhất định có thể sống với người rất hòa hợp, đây là phương pháp sống với người.

1- Pháp thứ nhất là: Bố Thí¹⁰⁸

Nói như hiện nay gọi là mời khách nhiều, tặng lễ vật nhiều.

Giữa vợ chồng với nhau, nếu như thường có thể tặng vài món quà nhỏ, như vậy trong lòng người vợ cảm thấy,

¹⁰⁷ Bốn điều để thu phục lòng người quay về với Phật pháp.

¹⁰⁸ **Bố thí nhiếp:** Nghĩa là phải làm hạnh bố thí. Do sự bố thí ấy mà mình cảm phục được người chung quanh, người chung quanh mới gần gũi thân mến mình và mong cầu học đạo giải thoát. Có 3 lối Tài thí, Pháp thí và Vô úy thí.

chồng mình đi đến đâu cũng nghĩ đến vợ. Thế nên khi chúng ta đi công tác, cái gì cũng có thể quên nhưng tuyệt đối không thể không mua quà cho vợ. Quý vị không thể mua là mua một hạt trân châu, như vậy tiền đâu chịu cho nổi, nhưng có thể mua món quà dù nhỏ, lễ bạc nhưng tình nghĩa nặng.

Đúng lúc sinh nhật vợ, hoặc là kỷ niệm ngày kết hôn, phải dẫn vợ đi ăn quán.

- Em nấu cơm quả thật rất cực khổ, thôi chúng ta đi ăn quán một bữa.

Tâm ý này của quý vị sẽ khiến cô ấy cảm thấy những gì mình bỏ ra rất đáng.

2- Pháp thứ hai là: Ái Ngữ¹⁰⁹

Như chúng tôi vừa nói, khẳng định nhiều hơn về đối phương, dùng nhiều ngôn ngữ an ủi đối phương. Đương nhiên ái ngữ không nhất định đều là lời dễ nghe. “Ái” là thật lòng quan tâm đối phương. Người vợ phải giúp chồng dạy con, khi chồng có một vài sai lầm, chúng ta là vợ cũng phải khuyên nhủ. Đương nhiên khuyên nhủ cũng cần chú ý thái độ, chú ý phương pháp, nên dùng thái độ gì?

¹⁰⁹ “**Ái ngữ nhiếp**”: Là tùy theo căn cơ tánh chúng sanh mà khôn khéo nói năng, an ủi, khuyên lon, nhân thế khiến cho họ sinh lòng thân mến, cảm phục, rồi từ đó họ mới theo ta mà học đạo.

3- Pháp thứ ba là: Lợi Hành¹¹⁰

Lợi hành: Vì người thường quên điều này điều nọ, chúng ta thường giúp đối phương ghi nhớ một vài điều quan trọng, có thể đột nhiên họ cảm thấy: “Cũng may có em nhắc, nếu không đến lúc đó không biết phải mất bao nhiêu thời gian và tiền bạc một cách oan uổng”. Cho nên “lợi hành” chính là mọi lúc mọi nơi nghĩ làm sao để đối phương được dễ dàng, lợi ích đối phương.

Ví dụ hôm nay người chồng đi làm về trễ, chúng ta cần phải biểu đạt tâm ý, nên bật sáng đèn ngoài hiên, khiến anh ta không cảm thấy trở về nhà đen như mực. Sau đó viết tờ giấy để trên bàn nói: “Em đã nấu cho anh tô mì, anh vất vả quá, ăn xong rồi ngủ”. Như vậy cũng là lợi hành. Khiến họ cảm thấy, dù công việc có cực khổ nhưng luôn có một người đi cùng anh ta.

4- Pháp thứ tư là: Đồng Sự¹¹¹

Điều sau cùng là Đồng Sự. Vợ chồng cùng có sự nghiệp gì? Gia nghiệp, xây dựng gia đình thật tốt, giáo dục đời sau thật tốt. Thế nên vợ chồng thường có thể thảo luận nhiều về vấn đề giáo dục con cái. Vấn đề này thật ra rất nhiều phụ huynh cảm thấy là vấn đề cần đột phá. Chúng ta đem những

¹¹⁰ **“Lợi hành nhiếp”**: Là làm lợi ích cho người bằng ý nghĩ, lời nói hay hành động, khiến cho người ta sinh lòng thân mến mà theo ta học đạo.

¹¹¹ **“Đồng sự nhiếp”**: Đồng sự nhiếp là tùy theo căn cơ, hoài bão, địa vị, nghề nghiệp của người mà lặn lội vào công việc của họ, cộng tác với họ, đề một mặt giúp đỡ họ trong nghề nghiệp, một mặt nêu cao gương lành, làm cho họ cảm mến mà theo ta đến gần đạo cả. (Phật học phổ thông – Hòa Thượng Thích Thiện Hoa)

quan niệm chính xác này, nói với một nửa của mình, thái độ cũng không nên quá mạnh mẽ.

Quý vị không thể nói với chồng mình khi vừa về:

- Bắt đầu từ hôm nay, vấn đề dạy con cái anh đều phải nghe theo em.

Có thể như vậy chẳng? Không thể. Quý vị cũng không thể nói:

- Em từng nghe thầy Thái giảng bài, sau này đều phải nghe theo em.

Nếu quý vị nói như thế, lần sau tôi không dám đến. Vì tôi đang đi trên đường, nhất định có người đến nói:

- Phải chăng ông là thầy giáo Thái?

Tôi nhất định sẽ nói:

- Tôi không phải.

Vì anh ta mang theo sát khí đến.

1) Dùng “Đệ Tử Quy” giải quyết mâu thuẫn

Trong Đệ Tử Quy có dạy chẳng? Đệ Tử Quy có thể giải quyết vấn đề của vợ chồng chẳng? Được.

Ưu điểm của đối phương phải thấy

Quý vị xem “**Thiện tương khuyến, đức giai kiến**” (Cùng khuyến thiện, cùng lập đức)¹¹², “**Kiến nhân thiện, tức tư tề**” (Thấy người thiện, ta học theo). Vì quý vị chỉ thấy ưu điểm của đối phương, nên họ rất vui.

Khuyết điểm của đối phương phải quên

Tiếp theo “**Ân đức báo, oán đức vong**” (Ân phải báo, oán phải quên). Lúc nào quý vị cũng đều nghĩ đến sự gian nan của vợ, cực nhọc của chồng, quan hệ đó nhất định rất tốt đẹp. Tục ngữ có câu: “*Răng thường cắn trúng lưỡi*”, huống gì là vợ chồng làm sao có thể không có đụng độ? Nhưng chỉ cần quý vị không để trong tâm, đó chính là “Oán đức vong”. Thế nên các bạn, không nên coi thường Đệ Tử Quy, có thể giải quyết rất nhiều vấn đề trong cuộc sống của quý vị, nên ái ngữ cũng bao gồm khuyên nhủ đối phương.

2) Vợ chồng cùng xây dựng quan niệm chính xác

Cho nên đồng sự cần phải xây dựng trên cùng một quan niệm chính xác. Chúng ta có thể thông qua một vài băng đĩa như băng đĩa của cô Dương, băng đĩa về Đệ Tử Quy hoặc là băng đĩa tôi đang giảng, dần dần kiến lập nhận thức chung.

(VCD 10)¹¹³

¹¹⁴Chúng ta xem tiếp câu sau, cùng nhau đọc qua:

¹¹²Xt: “**Thiện tương khuyến, đức giai kiến, Quá bất quy, đạo lưỡng khuy**”: Cùng khuyến thiện, cùng lập đức, Thấy bạn lỗi, phải khuyên bảo, nếu không khuyên, cả đôi bên, đều sai lầm.

¹¹³ VCD 10 gồm có: (VCD 10 - Đoạn 1 đã cắt lên VCD 09);

CHÁNH VĂN 4

Sự tuy tiểu, vật thiện vi,
Cầu thiện vi, tử đạo khuy.
Vật tuy tiểu, vật tư tàng;
Cầu tư tàng, thân tâm thương.

DỊCH NGHĨA

*Việc xấu nhỏ, cũng chẳng làm,
Tùy tiện làm, thì bất hiếu.
Vật tuy nhỏ, chớ cất riêng;
Tự cất riêng, cha mẹ buồn.*

4-1&2. “Sự tuy tiểu, vật thiện vi; Cầu thiện vi, tử đạo khuy” (Việc xấu nhỏ, cũng chẳng làm; Tùy tiện làm, thì bất hiếu)

Kỳ thật rất nhiều bậc đại thiện đều bắt đầu làm từ việc thiện nhỏ. Rất nhiều người đại ác cũng là tích lũy từ việc ác nhỏ. Lưu Bị có một câu động viên con ông rất quan trọng: “*Đừng cho việc thiện nhỏ mà không làm, đừng tưởng việc ác nhỏ nên cứ làm*”¹¹⁵.

Ngôn ngữ hành vi của quý vị trong gia đình đều không thể cầu thả, quá tùy tiện sau này đi ra ngoài sẽ có khả năng phạm sai lầm lớn.

¹¹⁴ VCD 10 – Tiếp theo - Đoạn 2

¹¹⁵ “**Vật dĩ thiện tiểu nhi bất vi, vật dĩ ác tiểu nhi vi chi**”: Đừng cho việc thiện nhỏ mà không làm, đừng cho việc ác nhỏ mà lại làm.

Đương nhiên muốn để bọn trẻ “**Vật thiện vi**” (chẳng nên làm) thì đầu tiên phụ huynh chúng ta phải “**Vật thiện vi**” trước, phải làm gương cho con trẻ noi theo.

1. Cha mẹ cũng không được làm “Việc xấu nhỏ”

Ví dụ như khi xem ti vi có thể gác chân lên trên bàn chẳng? Tuy chỉ là một việc nhỏ nhưng đem đến cho bọn trẻ một mô phạm rất tùy tiện.

Ví dụ như khi lái xe: Tôi nhớ ở Thẩm Quyền có một thầy giáo, hôm đó ông ta dẫn theo một em nhỏ, hơn năm tuổi. Vừa chạy xe, đúng lúc gặp đèn đỏ ông ta liền dừng lại. Em nhỏ này thấy thầy dừng lại, liền nói với thầy:

- Thưa thầy, thầy không cần dừng, cứ trực tiếp chạy qua sau đó quẹo lại.

Học từ đâu vậy? Mẹ đứa bé là cảnh sát. Cho nên việc tuy nhỏ, nhưng đừng vì thế mà làm.

Thầy giáo này nghe xong cũng rất có miễn cảm. Điều này nhất định phải thảo luận với phụ huynh gấp. Con cái chúng ta vẫn chưa có thể phán đoán đúng sai, vậy mà chúng ta đã làm mô phạm sai lầm cho chúng xem thì điều này thật đáng sợ.

Thầy giáo này nói chuyện cũng rất có nghệ thuật, ông ta đi đến và nói với phụ huynh. Ông nói:

- Hôm nay con quý vị dạy tôi lái xe.

Mẹ đứa bé lập tức cười to, chắc trong lòng đã biết.

Cho nên thưa quý vị, chúng ta làm phụ huynh không thể biết sai mà vẫn phạm sai, như vậy thật không tốt.

Từ rất nhiều chi tiết nhỏ, chúng ta cần phải có độ mẫn cảm, phải làm gương cho bọn trẻ. Khi quý vị có thái độ như vậy, chắc chắn quý vị đột nhiên cảm thấy đức hạnh và học vấn của con mình ngày càng tăng trưởng.

2. Cảnh tỉnh trẻ những việc nào là việc xấu nhỏ

Thứ nhất: *Hành vi có thể gây nguy hiểm cho trẻ*

Đối với trẻ con có rất nhiều chuyện chúng ta cần phải dặn dò, đặc biệt là phương diện an toàn. Chỉ cần những động tác tạo thành sự nguy hiểm cho sinh mạng, nhất định phải thường xuyên cảnh tỉnh, mà có khi còn không thể chỉ nhắc nhở một lần, cần phải nhắc nhở không mệt mỏi.

Các bậc cha mẹ à, phương diện nào cần cảnh tỉnh? Đi qua đường, điều này thứ nhất là an toàn, thứ hai là giữ thái độ có quy củ. Chỉ cần là vấn đề an toàn, hoặc là vấn đề giữ quy tắc, thì nhất định phải tuân thủ.

Như thời gian nghỉ hè thường phát sinh một vài chuyện ngoài ý muốn. Các em nhỏ chơi pháo hoa tạo thành hỏa hoạn, hoặc là chúng hẹn nhau đi bơi, lại không đi thưa về trình.

Cho nên các bậc tổ tông thường nói: “*Lạc bất khả cực, lạc cực sanh ai*” (Vui không nên quá mức, vui quá mức đi đến cái buồn) hoặc ví dụ như khi bùng nước nóng, quý vị phải đề chúng cẩn thận một chút. Những điều này đều phải dặn dò từ nhỏ, nếu thường dặn dò bọn trẻ như vậy, độ mẫn

cảm của chúng đối với sự an toàn sẽ rất cao, như vậy có thể giảm đi rất nhiều phát sinh ngoài ý muốn.

Thứ hai: Hành vi gây nguy hiểm cho người khác

Ngoài việc phải chú ý an toàn chính mình ra, cũng phải nhắc nhở con cái, chỉ cần động tác gây sự nguy hiểm cho người khác, tuyệt đối không nên làm. Khi chúng có thái độ như vậy thì lúc nào chúng cũng quán chiếu được ngôn ngữ hành vi của mình có gây thương tổn cho người khác hay không.

Tôi nhớ có lần đọc được một bài báo, có một đứa bé vì ham đùa, bạn học nó muốn ngồi bàn này, nó lập tức kéo ghế ra khỏi chỗ ngồi, người bạn không chú ý đến nên đã ngồi xuống, xương sống rơi xuống đất rất nghiêm trọng, tạo thành chung thân tàn phế, suốt đời tàn phế. Mượn trường hợp này, chúng ta có cơ hội giáo dục nói với học sinh:

- Các em xem, một động tác rất nhỏ gây nên nỗi đau rất lớn cho người khác, mấy người đau khổ? Các em xem, người bạn học này không biết phải mất bao nhiêu năm tháng, phải nằm trên giường bệnh. Các bạn nhỏ à, tự mình nằm thử xem, các em chỉ cần nằm ba ngày thì toàn thân mệt mỏi. Vậy mà việc này không chỉ mình người bạn học đó đau khổ, còn có người đau khổ hơn bạn ấy, là cha mẹ bạn ấy, nhìn thấy một đứa trẻ nuôi hơn mười năm, nay trở thành như vậy. Mỗi lần nhìn thấy, tin rằng đây là một kiểu giày vò, nên đối với cha mẹ cũng là sự tổn thương suốt đời.

Tôi nói tiếp:

- Một người không chỉ cha mẹ quan tâm họ, tất cả những thân hữu yêu thương họ đều vô cùng thương tâm. Thế nên các

em nhỏ à, các em xem chỉ một động tác nhỏ, đã tạo thành nỗi đau cho rất nhiều người, điều này tuyệt đối không được làm, nên **“Sự tuy tiểu, vật thiện vi”** (Việc xấu nhỏ, cũng chẳng làm), đây là vấn đề về phương diện an toàn.

Thứ ba: Hành vi không được tùy tiện ở nơi công cộng

Chúng ta cũng phải nói với các bạn nhỏ, cần phải giữ quy tắc. **“Sự tuy tiểu, vật thiện vi”** (Việc xấu nhỏ, cũng chẳng làm), nên không thể tùy tiện vứt rác lung tung, vứt rác xem ra chỉ là một chuyện rất nhỏ, nhưng khi vứt rác trở thành thói quen, như vậy tương lai không chỉ làm mất mặt gia đình mà còn có thể sẽ mất mặt quốc gia.

Một là: Đối với đại tự nhiên

Tôi đã từng nói qua, khi leo núi, nếu quý vị không biết đường đi thì như thế nào? Trèo như thế nào? Trèo theo chỗ có rác, chính là chỗ có người. Vì đó là hành vi bi ai của con người, không chỉ không có lòng hổ thẹn, mà đối với đại tự nhiên cũng không biết yêu thương bảo vệ.

Mấy ngàn năm trước có như vậy chẳng? Có không? Người xưa mấy ngàn năm tiếp thu giáo huấn của Thánh Hiền **“Thiên vi phụ, địa vi mẫu”** (Trời là cha, đất là mẹ), phải yêu thương quý trọng mảnh đất đã trưởng dưỡng chúng ta. Cho nên dù là vứt rác cũng không thể tùy tiện.

Hai là: Đối với mọi người ở nơi công cộng

Trên mạng internet, từng đưa ba bản tin:

Thứ nhất: Ở cảng Trân Châu nước Mỹ, trên thùng rác đều viết một hàng chữ Trung Quốc. Cảng Trân Châu là nói bằng tiếng Anh, vậy mà ở đây viết “Xin bỏ rác vào đây” bằng tiếng Trung Quốc. Vậy viết ở đây là viết cho ai xem?

Thứ hai: Ở hoàng cung Thái Lan cũng là trọng điểm du lịch có tính quốc tế, ở nhà vệ sinh cũng viết một hàng chữ: “Đi xong nhớ dội nước”, cũng là viết bằng chữ Trung Quốc. Viết cho ai xem? Viết cho người Trung Quốc xem;

Thứ ba: Ở viện thánh mẫu Paris, cũng viết một hàng chữ Trung Quốc: “Xin đừng nói chuyện lớn tiếng”.

Như vậy có thể thấy những điều này đều là chuyện nhỏ: Một là nói chuyện lớn tiếng, hai là dội nước nhà vệ sinh, ba là vứt rác. Nhưng ba việc nhỏ đã hình thành nên một chuyện lớn, chuyện lớn như thế nào? Người Trung Quốc đã bị những động tác nhỏ này làm mất mặt trên toàn thế giới.

Khi tôi nói với các em nhỏ những điều này, các em đều nói:

- Thưa thầy, vậy thì xóa nó đi.

Tôi nói:

- Xóa như thế nào? Một người làm việc sai lầm, người ta nói quý vị, quý vị bịt miệng họ lại, họ sẽ không nói nữa sao?

Quý vị bịt miệng của một người, nhưng có thể bịt được miệng tất cả mọi người chăng? Không thể! Chúng ta nên cảm thấy xấu hổ, không thể làm mất mặt đất nước mình.

Cho nên phải bắt đầu làm cho tốt từ chính mình, không nên vứt rác lung tung, phải duy trì vệ sinh công cộng, an ninh công cộng.

3. Phải giáo dục trẻ ngay từ nhỏ

Thứ nhất: Học lực cao chưa chắc đã có “Giáo dục”¹¹⁶

Thưa các bạn, chúng ta suy nghĩ thêm một chút. Quý vị đã đến hoàng cung Thái Lan chưa? Có à! Quý vị đều rất có phước báo, đều đã đến đó; Quý vị đã từng đến Paris thủ đô nước Pháp chẳng? Tôi tin rằng đại đa số người Trung Quốc đều chưa đi. Vậy có thể đi đều là hạng người nào? Lưu học sinh, đây phần lớn là tầng lớp những người giàu có, địa vị xã hội không kém. Còn có thấy người nông phu ở nông thôn đi Viện Thánh Mẫu nước Pháp chẳng? Rất ít!

Cho nên những người đi đều là có địa vị trong xã hội, lại là người học thức cao, vậy mà hành vi biểu hiện ra, đến quy phạm trong sinh hoạt cũng không làm tốt. Điều này nói lên rằng, học lực không nói lên là có giáo dục. Học lực cao chưa chắc đã biết làm người.

¹¹⁶ “Giáo dục là đạo lý dạy bạn làm người, các vị đã học qua chưa? Giáo dục cổ xưa của Trung Quốc, từ Hạ, Thương, Châu ba đời, mãi đến năm cuối đời nhà Thanh, tông chỉ đều không có thay đổi. Trong giáo dục có ba mục đích:

- Thứ nhất là dạy bạn quan hệ giữa người và người. Hiếu thuận phụ mẫu, tôn kính sư trưởng, thương yêu anh em, thân ái bạn bè, dạy bạn những thứ này.
- Thứ hai là dạy bạn hiểu rõ quan hệ giữa người và đại tự nhiên.
- Thứ ba là dạy bạn hiểu rõ quan hệ giữa con người và trời đất quỷ thần”

(Trích Thái Thượng cảm ứng thiên – tập 1 - Chủ giảng: Lão pháp sư Tịnh Không – Chuyển ngữ: Cư sĩ Nguyễn Minh Tiến)

Thứ hai: “Giáo dục” gì? Thái độ làm người, làm việc

Cho nên giáo dục quan trọng nhất chính là hướng dẫn một người có thái độ làm người, làm việc chính xác mới đúng. Trong trường học nếu không thể dạy điều này, thì rất quan trọng chính là giáo dục của gia đình, trước tiên phải **cắm chặt căn bản** mới được.

Thứ ba: Phương pháp giáo dục

Một là: Cha mẹ phải kết hợp với thầy giáo

Thật ra thầy cô giáo ở trường, đều dạy rất tận tâm tận lực, nhưng vì họ một người, phải đối diện với mấy chục em, đích thực không dễ. Cho nên phụ huynh tích cực phối hợp nhiều với thầy giáo thì hành vi sinh hoạt của con cái sẽ dễ theo nề nếp quy củ. Ở phương diện an toàn, phương diện quy củ đều nên nhớ, việc tuy nhỏ cũng không nên tùy tiện. Nếu làm thì **“Cầu thiện vi, tử đạo khuy”** (Tùy tiện làm, thì bất hiếu).

Hai là: Dạy trẻ phải có lòng hổ thẹn

Quan trọng là phải dạy trẻ có lòng hổ thẹn. Chúng ta làm chức trách của con cháu Viêm Hoàng cũng là “thiệt thòi”. Lúc nhỏ rất sợ người khác nói mình:

- Hành vi này của bạn thật không có gia giáo.

Khi nghe đến không có “gia giáo” (giáo dục của gia đình), thì bất luận chúng ta làm gì, lập tức sẽ trở thành bốt phóng túng, vì sinh ra sợ hành vi của chính mình khiến cha mẹ mất mặt. **“Thân hữu thương, di thân ưu”** (Thân bị

thương, cha mẹ lo), **“Đức hữu thương”** (Đức hạnh kém) sẽ **“Di thân tu”** (Cha mẹ tủi). Cho nên lòng hổ thẹn đối với một người vô cùng quan trọng. Chúng ta xem tiếp câu sau:

4-3&4. “Vật tuy tiểu, vật tự tàng; Cầu tự tàng, thân tâm thương” (Vật tuy nhỏ, chứ cất riêng; Tự cất riêng, cha mẹ buồn)

1. Tài vật của người dù vật nhỏ cũng không được lấy

Khi trẻ em chúng chưa có thể phán đoán đúng sai, có khi thuận tay lấy cắp đồ vật, có khi chúng cảm thấy rất vui.

Làm cha mẹ dạy dỗ con cái, đích thực phải rất dụng tâm, vì con cái khi làm một vài hành vi không tốt, lập tức biểu hiện ở đâu? Trên mặt, chúng sẽ chột dạ.

Có một bà mẹ đã phát giác, hôm nay con mình trở về sắc mặt có khác. Bà liền đến mở túi sách, kết quả phát hiện trong đó có mấy trái táo. “Kỳ lạ, sao lại có mấy trái táo?”, bà lập tức hỏi con mình, đương nhiên đứa bé có thể trong một lúc không phản ứng kịp rất lo lắng nên lắp ba lắp bắp. Sau cùng cũng khai, cùng mấy người bạn học đi qua tiệm trái cây, thuận tay nên lấy. Thật ra chúng không nhất định muốn ăn, mà là vì vài người bạn học như tổ ong, không khí đó khiến nó cảm thấy thích thú.

Người mẹ này không nói lời nào, lập tức dẫn con mình đến tiệm trái cây. Khi đến, trước là cúi đầu trước chủ tiệm, sau đó xin lỗi họ. Chủ tiệm vẫn đang bận, cũng không biết xảy ra chuyện gì. Bà nói:

- Con trai tôi lấy của quý vị mấy trái táo.

Ông chủ này còn cảm thấy không sao. Bà mẹ liền lấy tiền trả cho ông, sau đó yêu cầu con trai xin lỗi ông chủ.

Khi lần đầu chúng phạm sai lầm, quý vị lập tức ngăn chặn, chúng sẽ ghi nhớ suốt đời, không bao giờ tái phạm. Khi chúng nhìn thấy mẹ cúi mình chuộc tội trước người ta, thật ra trong lòng đứa trẻ sẽ như thế nào? Cảm thấy rất xấu hổ, nên thân giáo của người mẹ làm thức dậy lòng hổ thẹn, nhục nhã của đứa bé.

Thứ nhất: Trưởng dưỡng tâm liêm khiết cho trẻ

Một là: Khi trẻ phạm sai lầm là cơ hội giáo dục trẻ

Bọn trẻ không thể không phạm sai lầm, nhưng chỉ cần chúng phạm sai, chúng ta có thể đúng lúc hướng dẫn chúng, thì trái lại đều là cơ hội giáo dục rất tốt.

Có một bà mẹ khác dẫn con đi dạo nhà sách. Sau khi đi dạo, vì rất nhiều cuốn sổ đều có để một chìa khóa nhỏ, đứa bé liền cầm chìa khóa nhỏ này. Khi hai mẹ con đã đi ra ngoài, bà mẹ liền phát hiện đứa trẻ đã lấy của người ta cái chìa khóa. Bà liền cầm trở lại trả cho cô thu ngân. Cô thu ngân nói:

- Cái này trả lại cũng không biết để ở đâu, thôi tặng cho quý vị.

Lúc đó bà mẹ cũng không lưu tâm nên cầm về nhà. Sau đó đứa con đi học, bà ta đột nhiên phát hiện được, con mình thường thuận tay lấy một vài đồ vật của bạn học về nhà.

Khi con còn chưa phán đoán được đúng sai, cho nên khi chúng làm một động tác sai lầm, nếu quý vị không chỉnh sửa nó, có thể về sau chúng sẽ trở thành thói quen. Cho nên làm cha mẹ khi con trước năm sáu tuổi nên bỏ nhiều công sức, cẩn thận hướng dẫn trẻ thì tin rằng những chuyện tốt xấu đúng sai, được cảm rõ thật vững chắc.

Hai là: Giáo dục tính liêm khiết cho trẻ thế nào?

Không cất giấu, lấy đồ người để dùng dù vật nhỏ

Các bà mẹ thời xưa đều ghi nhớ, giáo huấn con cái phải “*Nhất qua, nhất quả chi bất tham*”, dù chỉ một quả cây cũng không được tham; “*Bất ty bất hào chi bất cầu*”, tuyệt đối không để con cái tập thành hành vi tham lợi dù rất nhỏ. Tục ngữ nói: “*Lúc nhỏ ăn cắp cây kim, lớn lên có thể cắp vàng*”.

Dạy dỗ con cái vật tuy nhỏ cũng đừng cất giấu, không nên lấy đồ dùng của người khác, như vậy lâu ngày sẽ ảnh hưởng rất sâu xa.

Còn nếu bạn không dạy thì vì tập tánh của chúng ta là tham nên chúng tham là chuyện đương nhiên, đến sau cùng rất có thể thứ mà chúng muốn, chúng sẽ không từ thủ đoạn để trộm cướp.

Thứ hai: *Giáo dục thái độ làm người, làm việc là gì? Là hiếu liêm*

Nên tập cho con thói không tham, về sau chúng sẽ nuôi dưỡng thành tâm liêm khiết. Liêm khiết vô cùng quan trọng, thời xưa nói “*Giữ hiếu liêm*”.

Một là: “Hiếu” là căn bản của làm người

Vì sao phải dùng “hiếu” và “liêm” để đo lường một người? Vì có thể phục vụ cho quốc gia hay không?

Chúng ta xem “*Hiếu - đức chi bản*”¹¹⁷

Hai là: “Liêm” là căn bản của làm việc

Khi có liêm khiết, trong lúc họ làm việc mới không mưu đồ tư lợi cho mình, mới có thể đại công vô tư làm tốt công việc.

Cho nên căn bản làm người và làm việc chính là ở “hiếu” và “liêm”.

Ba là: “Liêm” là căn bản của sự ổn định chính trị quốc gia

Chính trị của một quốc gia tốt hay không, tốt nhìn từ đâu? Từ liêm khiết hay không. Cho nên “liêm” chính là căn bản của chính trị. Ngày nay chúng ta thấy, nếu người theo chính trị không liêm khiết thì nhân dân quốc gia này sinh hoạt sẽ rất cực khổ.

Hiện nay xã hội có rất nhiều hiện tượng, chúng ta thử quay đầu nhìn lại, căn bản đều là vấn đề giáo dục. Vì giáo dục đã lãng quên một thời gian, hiện nay chúng ta oán trách cũng vô dụng. Cần phải bắt đầu từ chính mình, bắt đầu từ mỗi vị phụ huynh, từ mỗi thầy cô giáo, dạy bọn trẻ không tham,

¹¹⁷“**Phù hiếu, đức chi bản dã**”: Đạo phụng thờ cha mẹ, đó là gốc của đức.

trưởng dưỡng lòng liêm khiết cho chúng. Như vậy xã hội của mấy mươi năm sau mới ngày càng tốt đẹp.

Khi mấy mươi năm sau xã hội ngày càng liêm khiết, ngày càng biết hiếu kính cha mẹ trưởng bối. Như vậy tuổi già của chúng ta mới như thế nào? Mới có tiền đồ để nói. Cho nên công sức của các bậc cha mẹ và của thầy cô giáo, tuyệt đối sẽ không uổng phí.

2. Tài vật của mình phải biết để người cùng hưởng

Tôi nhớ có mấy em nhỏ cùng đi học, chúng ở cùng nhau. Trong đó có mẹ của một em đem mấy hộp sữa đến cho con mình, đem đến đâu cho nó? Đem vào trong phòng, sau đó nói với con:

- Những thứ này để riêng cho con uống.

Rất sợ các bạn nhỏ khác thấy. Khi con bà uống hộp sữa này cũng phải như thế nào? Lén lén lút lút. Không sai, dinh dưỡng này đích thực để cho nó uống, nhưng đối với nhân cách của nó là ảnh hưởng như thế nào? Tôi tin rằng nó uống mấy hộp sữa đó cũng không thoải mái, trạng thái hấp thu cũng không tốt vì phải lén lén lút lút.

Thầy giáo của chúng rất tỉ mỉ, quan sát được điểm này, tối hôm đó liền nói với đứa bé:

- Con có nhiều sữa như vậy mà chỉ thưởng thức một mình, không cùng mọi người thưởng thức. Có gì ngon nên chia sẻ với bạn bè, con có đồng ý đem ra để mọi người uống chẳng?

Đứa bé cũng rất đơn thuần, nó nói:

- Được!

Liền đem tất cả sữa đổ vào trong cái bình. Các bạn học khác đều rất hoan hỷ vì có người mời uống sữa. Sau đó mỗi người rót một ít, một hiện tượng rất vi diệu phát sinh. Khi có người rất bằng lòng bỏ ra, liền thức tỉnh lòng hoan hỷ của rất nhiều người, cũng biết nghĩ cho người khác. Khi sữa rót quá nhiều, các bạn nhỏ này liền nói:

- Được rồi, được rồi, các bạn học khác vẫn còn muốn uống.

Khi mỗi người đều đã rót xong sữa thì cùng nhau uống. Cho ra so với nhận vào càng có phước. Vì khi mấy người bạn học này uống đều cùng nói:

- Cảm ơn!

Đứa bé này cảm thấy rất vui. Tối hôm đó nó viết nhật ký, liền nhắc đến chuyện hôm nay mời mọi người uống sữa, cảm thấy ly sữa đó có mùi thơm rất đặc biệt, uống rất ngon. Khi mẹ nó coi nhật ký của nó, thì ra con mình khăng khái như vậy còn cảm thấy mời người khác rất hoan hỷ. Người mẹ đột nhiên cảm thấy, phải chăng mình đã làm điều không đúng.

“*Tài tán tắc nhân tự*”, con người phải khăng khái mới có thể được nhân hòa, nhân sinh và sự nghiệp mới phát triển. Cho nên khăng khái không tham của chúng ta đều có thể làm tấm gương tốt cho con.

3. Tài vật được cho, tặng, biếu cũng không tham

Ngày xưa có một người tên là Dương Chấn, Dương Chấn thời nhà Hán. Ông làm quan rất thanh liêm, thường giúp quốc gia tuyển một số nhân tài tốt, cùng phục vụ cho đất nước.

Khi ông làm thái thú ở Đông Lai đã giới thiệu một người có học tên là Vương Mật, giới thiệu anh ta làm “Xướng áp lệnh”, cũng là một chức quan.

Vương Mật rất cảm tạ ông nên một hôm nọ đã đem một số vàng đến tặng Dương Chấn. Dương Chấn thấy Vương Mật muốn tặng vàng cho mình nên nói với Vương Mật. Ông nói:

- Tôi rất hiểu anh, nên giới thiệu anh làm quan. Nhưng tại sao anh không hiểu tôi mà còn đem vàng tặng cho tôi.

Vương Mật nói với ông:

- Điều này không liên quan gì, đây chỉ là một chút tâm ý của tôi, bây giờ tuyết đối không có ai biết.

Dương Chấn liền nói:

- Sao lại không có ai biết? Trời biết, đất biết, anh biết, tôi cũng biết.

Thế nên phẩm chất của một người, từ đâu nhận ra được? Chỗ mà không ai nhìn thấy, mới có thể hiện hiện tiết tháo của một người. Sau khi Vương Mật nghe xong, cảm thấy rất xấu hổ liền ra về.

Vì Dương Chân vô cùng thanh liêm nên tấm gương này cũng truyền lại cho con cháu đời sau của ông. Con ông là Bình, cháu ông là Tư, cháu tôn của ông là Bưu, tất cả đều làm quan đến vị trí tam công đều là quan lớn của quốc gia.

Không tham lam vàng bạc, nên không nhận vàng bạc, tuy không được vàng bạc nhưng đã đạt được lớn hơn là công đức và phúc phần. Có câu “*Tích thiện chi gia, tất hữu dư khánh*” (Nhà tích chứa điều thiện ắt sẽ có nhiều niềm vui)¹¹⁸, ngoài hồi báo phước báo, càng quan trọng là gương mẫu của đức hạnh. Cho nên chúng ta cũng cần làm gương tốt cho con.

4. Tài vật công cộng không được lấy dùng riêng

Lại dẫn dắt bọn trẻ, đối với vật công cộng cũng phải yêu thương, vật công cộng không thể lấy dùng riêng, đây cũng là điểm rất quan trọng.

Tôi từng gặp qua rất nhiều người thành công, họ đều đề cập đến việc cha mẹ họ khi làm công chức, chỉ cần là không phải việc công ty, tuyệt đối không dùng xe công ty đi làm, thậm chí điện thoại ở nhà cũng không dùng cho riêng mình, vô cùng liêm khiết, cho nên đã để lại cho con cái ấn tượng rất sâu sắc.

Tôi thường nói với các bạn nhỏ, ghế ở trường các em do ai mua? Đồ dùng công cộng trong trường do ai mua? Trẻ con rất đơn thuần, chúng sẽ nói như thế nào?

¹¹⁸Xt: “*Tích thiện chi gia, tất hữu dư khánh, tích bất thiện chi gia tất hữu dư ương*”: Nhà tích chứa điều thiện ắt sẽ có nhiều niềm vui, nhà tích chứa điều ác ắt sẽ có nhiều tai ương.

- Là hiệu trưởng mua.

Chúng tôi hỏi tiếp:

- Tiền của hiệu trưởng từ đâu mà có?

Tư duy của chúng không nhanh nhẹn. Chúng nói:

- Chính phủ cho.

- Tiền của chính phủ từ đâu mà có?

- Từ người nộp thuế.

- Người nộp thuế có bao nhiêu?

Các em nhỏ ở Đại Lục nói:

- 13 ức.

- Không nhiều như vậy đâu.

Tôi nói:

- Các em đã nộp thuế chưa?

Chúng nói:

- Chưa.

- Ít nhất cũng có số ức người nộp thuế, nên đồ dùng công cộng của trường, như cái ghế này hay bất cứ đồ dùng nào, chúng có bao nhiêu chủ nhân? Số ức chủ nhân.

Thế nên nếu ăn cắp vật công cộng là quý vị mắc nợ vô số người. Sau này làm trâu làm ngựa cũng không trả hết được. Cho nên chúng ta hướng dẫn các em, bất cứ vật gì đều

có chủ nhân. Tuyệt đối không thể vì mình yêu thích mà lấy đi.

“Vật tư tàng” (không tự cất)

- Thứ nhất là không tham:
 - Vật của người không tham.
 - Không phải vật của mình, không nên chiếm làm của mình để mình hưởng thụ.
- Thứ hai phải biết bỏ ra: Vật của mình phải biết cách bỏ ra, sau đó bồi dưỡng con cái có một thái độ khảng khái. Nếu không bọn trẻ thích vật gì, tất cả chỉ hy vọng mình ăn một mình, như vậy bụng dạ chúng ngày thêm hẹp hòi.

Đây là **“Vật tuy tiểu, vật tư tàng. Cầu tư tàng, thân tâm thương”** (Vật tuy nhỏ, không tự cất; Nếu tự cất, cha mẹ buồn).

¹¹⁹Chào các bạn buổi sáng.

Sáng hôm nay mọi người có đọc qua một lượt Đệ Tử Quy chăng? Có!

Câu học vấn, quan trọng là phải kiên trì

“Hiếu học cận hồ trí” (Kẻ ham học sẽ có trí tuệ). Chỉ cần mọi người giữ mãi tâm hiếu học này, thì đạo đức và học vấn nhất định có thể thành tựu.

¹¹⁹ VCD 08 – Đoạn 1

Tô Cách La Đệ là một nhà triết học rất nổi tiếng của cổ Hy Lạp. Lần đầu tiên dạy học sinh, ông nói:

- Hôm nay chỉ dạy một động tác, cũng rất đơn giản. Chính là đưa tay tới trước, sau đó đưa về sau, cứ đánh tay như vậy, làm 300 cái. Khi làm xong ông nói với học sinh:

- Các em nhớ mỗi ngày đều làm một lần.

Học sinh cảm thấy như thế nào? Rất đơn giản.

Nhưng sau một tháng, ông hỏi học sinh:

- Hiện nay ai còn đánh tay mỗi ngày thì đưa tay lên thầy xem?

Chiếm khoảng 90% mà thôi. Sau hai tháng hỏi lại chỉ còn lại 30% mà thôi. Một năm sau hỏi lại chỉ còn lại một người duy nhất, người đó là ai? Bác La Đê¹²⁰, chính là thừa truyền của Tô Cách La Đệ¹²¹, nhà triết học quan trọng thứ hai của phương Tây. Trong chỉ điểm của Tô Cách La Đệ, chúng ta sẽ biết thật ra cầu học vấn, quan trọng nhất chính là kiên trì. Khi chúng ta mỗi ngày đều có thể tranh thủ thời gian để thâm nhập kinh điển Thánh Hiền, “Nước chảy đá mòn” nhất định có thể thành tựu. Chúng ta cũng nên duy trì thái độ như vậy. Ví dụ nói mỗi ngày học thuộc năm câu Luận Ngữ hoặc là thuộc lòng ba câu. Cứ như vậy suốt một năm, có thể thuộc hết toàn bộ cuốn Luận Ngữ. Thế nên chúng ta nhất

¹²⁰ Socrates (470-399 TCN) là một triết gia thời Hy Lạp cổ đại

¹²¹ Pla-tông, 428/427 hay 424/423 - 348/347 TCN) là [nhà triết học](#) người [Athens](#)

định phải duy trì thái độ học tập như thế. Tôi thường giao lưu với rất nhiều thầy cô giáo sau buổi học. Tôi hỏi họ:

- Trạng thái học tập năm ngày này, so với cuộc đời của quý vị, có khi nào siêng năng hơn năm ngày này chăng?

Họ đều nói:

- Không có!

Họ đều cảm thấy năm ngày này là thời gian học tập chuyên chú nhất trong đời họ. Tôi nói:

- Đây là điểm bắt đầu, nhưng chắc chắn không phải kết thúc, mà quý vị nên giữ mãi thái độ học tập này.

Cầu học vẫn phải nỗ lực, khai phát tiềm lực

Có một vị chủ nhiệm giáo vụ đến học năm ngày. Sau khi học xong ông ta mời tôi đến diễn giảng ở trường ông. Ông nói những gì ông ghi chép trong năm ngày này, số lượng ghi chép nhiều hơn ông học đại học bốn năm. Cho nên tiềm lực học tập thật sự của một người là không có hạn lượng.

Nhưng vì sao năm ngày này thái độ học tập của họ tốt như vậy. Tra cứu nguyên nhân của nó là vì họ cảm thấy học vấn của Thánh Hiền đích thực có thể lợi ích học sinh, khiến phân trách nhiệm của họ được khởi dậy.

Cho nên cuộc sống có chí hướng, nhất định có thể khai phát tiềm lực. Ngoài duy trì ra chúng ta phải nỗ lực thực hiện.

Chúng ta xem tiếp câu sau và đọc qua một lượt:

CHÁNH VĂN 5

**Thân sở hiếu, lực vi cụ;
Thân sở ố, cần vi khứ.
Thân hữu thương, di thân ưu
Đức hữu thương, di thân tu.
Thân ái ngã, hiếu hà nan;
Thân tăng ngã, hiếu phương hiền.**

DỊCH NGHĨA

*Cha mẹ thích, dốc lòng làm;
Cha mẹ ghét, cần thận bỏ.
Thân bị thương, cha mẹ lo;
Đức hạnh kém, cha mẹ tủi.
Cha mẹ thương, dễ hiếu thuận;
Cha mẹ ghét, vẫn hiếu kính.*

5-1. “Thân sở hiếu, lực vi cụ” (Cha mẹ thích, dốc lòng làm)

1. Đáp ứng sở thích cha mẹ phải hợp đạo lý nhân sinh

Cha mẹ thường hy vọng chúng ta, ví dụ hy vọng học nghiệp chúng ta tốt đẹp, hy vọng chúng ta học tập tốt, chúng ta đều phải tận tâm tận lực hoàn thành “**Thân sở hiếu**” (cha mẹ thích) này.

Nhưng chúng ta phải tư duy một chút, hiện nay cha mẹ rốt cuộc là “háo” (thích) điều gì?

Nếu “háo” của cha mẹ là “háo” danh, “háo” lợi thì như vậy đối với con cái có ảnh hưởng không tốt, có thể con cái cũng ham danh ham lợi. Khi thái độ này của chúng hình thành thì suốt cuộc đời của chúng sẽ có ảnh hưởng không tốt. Cho nên sở thích của cha mẹ phải “thích” theo giá trị quan đúng đắn của nhân sinh.

Ngày xưa, Sở Vương rất thích thiếu nữ eo thon, rốt cuộc trong cung rất nhiều thiếu nữ đói mà chết. Trên thích gì, người ở dưới đều làm theo sở thích của họ, nên dẫn đến một nếp sống sai lầm. Một gia đình dẫn đến sai nếp sống, nhà sẽ sụp đổ; Vua của một nước có nếp sống sai lạc thì nước sẽ mất. Cho nên *“Nhất gia nhân, nhất quốc hưng nhân. Nhất gia nhường, nhất quốc hưng nhường”* (Một nhà làm điều “nhân”, một nước cũng đẩy lên điều “nhân”; Một nhà có sự “nhường” nhịn, một nước cũng đẩy lên sự “nhường” nhịn): Một người tham ác, cả nước làm loạn; Một vị vua nếu tham tiền tài, kết cuộc sau cùng rất có thể là phát sinh xung đột với nhân dân.

Thời xưa, khi Trụ Vương sủng ái Đát Kỷ, trong triều có một vị hiền thần là Cơ Tử. Cơ Tử nhìn thấy một động tác của vua, ông ta lập tức nghĩ “Nhà Thương chắc không giữ được”. Động tác gì của Trụ Vương vậy? Thấy Trụ Vương tặng Đát Kỷ một đôi ngựa làm bằng ngà voi. Mới thấy một động tác thôi mà đã biết được như vậy. Thật ra vào thời đại Trụ Vương có hiền thần phò trợ chẳng? Có! Đương thời rất nhiều hiền thần đều rất có học vấn, vì ngày xưa người đọc sách đều có thể học một biết mười, nhìn thấy một vài chi tiết

nhỏ, liền có thể liên tưởng đến về sau sẽ có ảnh hưởng không tốt.

Thưa các bạn, vì sao Cơ Tử nhìn thấy một đôi đĩa ngà voi, liền có thể đoán định nhà Thương sắp mất? Còn chúng ta sẽ nói:

- Một đôi đĩa ngà mà nghiêm trọng đến như vậy sao?

Chúng ta cân nhắc tỉ mỉ xem, khi Đát Kỷ cầm đôi đĩa ngà voi, xin hỏi cô ta dùng ly rượu gì? Có thể là ly ngọc tê giác. Khi phối với ly ngọc tê giác, xin hỏi nên dùng đĩa gì? Có thể là đĩa dùng kim ngân chế tạo ra. Đĩa dùng kim ngân chế tạo ra, phải chăng dùng để đựng đậu hũ rau xanh? Phải như vậy chăng? Nhất định là gì? Sơn hào hải vị. Đựng là sơn hào hải vị. Quý vị mặc một chiếc áo sơ mi, quý vị có ở đó dùng sơn hào hải vị chăng? Sẽ mặc như thế nào? Gấm vóc lụa là. Mặc gấm vóc lụa là, ăn sơn hào hải vị, có ở trong ngôi nhà gỗ nhỏ chăng? Sẽ ở đâu? Cung điện hào hoa. Những thứ này đều cần tiền, từ đâu mà có? Không ngừng áp bức nhân dân, của cải xương máu của nhân dân. Cuối cùng nhân dân nhất định sẽ khởi lên đấu kháng với họ. Cho nên một người tham tàn, một nước sẽ làm loạn.

Thế nên ngày xưa các bậc hiền triết, đích thực rất có trí huệ, họ biết cách phân tích sự vật rất tường tận, có thể nhìn ra sau này có ảnh hưởng không tốt. Sau đó nhà Thương bị Chu Võ Vương lật đổ.

Nhưng những quân vương của quân khởi nghĩa thời cổ đại, sự thật thì cũng rất nhân hậu. Khi Chu Võ Vương làm nhà Thương bị diệt vong, có phá hoại con dân nhà Thương

hay con cháu Trụ Vương chẳng? Không hề, mà đều quy định chia một chỗ, để đời sau của Trụ Vương tiếp tục sinh tồn. Vì quân vương ngày xưa coi trọng là lòng dạ của thiên hạ, nên lấy nhân đức phục người, còn nếu phải chiến tranh chẳng qua là bắt đết dĩ. Thời nhà Chu vì có lòng dạ như vậy nên lấy được sự quy thuận của người trong thiên hạ rất nhanh.

Nên khi sở thích của các bậc làm cha mẹ là danh lợi, đối với một gia đình cũng ảnh hưởng rất lớn.

2. Sở thích của phàm phu là gì? Danh & Lợi

Người thế gian nói: “*Mục tiêu của đời người chính là cầu phú quý*”. Rốt cuộc là phú quý như thế nào? Nhưng thế nào là phú quý chân chánh? Chúng ta là bậc cha mẹ, là bậc trưởng thượng, cần nhận thức rõ ràng thế nào mới là phú quý chân chánh?

Thứ nhất: Quan niệm “Phú, Quý” của người đời

Một là: “Phú” là nhiều tiền, giàu có – Là lợi

Nếu quý vị hỏi:

- Phú là gì?

Đáp án này nếu hỏi học sinh trung học, thì nó sẽ trả lời như thế nào?

- Có nhiều tiền gọi là phú.

Vì sao đáp án của chúng nó chính xác như vậy? Nó bị ảnh hưởng ai?

Hai là: “Quý” là làm quan lớn – Là danh

Quý vị lại hỏi nó:

- Quý là gì?

Nó sẽ trả lời như thế nào?

- Làm quan lớn gọi là quý.

Thứ hai: Nhiều tiền chưa hẳn phú

Con người bận rộn suốt một đời chính là muốn hưởng thụ phú quý. Nhưng rốt cuộc họ có hưởng được phú quý thật sự chăng? Không hề!

Đời sống của con người hiện tại đều bị ngộ nhận. Chúng ta xem thấy những cuốn sách trên thị trường có viết: *“Như thế nào gọi là thành công?”*, *“Làm sao để thành người thứ nhất kiếm được 500 vạn trong cuộc đời”*, *“Người thứ nhất 1.000 vạn”*, những loại sách này đều bán rất chạy. Còn những sách *“Làm sao để quan hệ vợ chồng được tốt đẹp”*, *“Làm sao để giáo dục con cái được tốt”* thì bán không chạy bằng sách này.

Điểm này cho thấy điểm chuyên chú của con người đều là tiền, hình như là cảm thấy khi có tiền thì cuộc sống sẽ tốt đẹp.

Nào ngờ dục vọng vừa mở ra thì nhìn không thấy đáy, cho nên cổ nhân có câu *“Tham dục là vực thẳm”*. Rất nhiều người cảm thấy có nhiều tiền gọi là giàu. Thật ra càng có tiền thì lại càng lo lắng rằng tiền của mình sẽ bị ít đi; Càng có

tiền thì khi thấy người bên cạnh có tiền nhiều hơn mình, họ lại cảm thấy mình rất nghèo.

Ví dụ thấy người ta có 5.000 vạn, họ có được 1.000 vạn nên cảm thấy rất nghèo. Khi mình có 5.000 vạn, lại thấy người khác có một ức (10.000), họ lại cảm thấy mình rất nghèo. Người như vậy có lúc nào cảm thấy mình giàu chẳng? Không có.

Khi đời người có tiền mà không có trí huệ, thì tiền chỉ có thể là họa hoạn. Vì sao? Khi có tiền bên ngoài nhiều sự mê hoặc như vậy, thì có thể vì có tiền mà bắt đầu những sự hưởng thụ này và thế là bắt đầu chà đạp cuộc đời mình.

Một là: Những kết cục của việc “xông” đi kiếm tiền

Từng có một nghiên cứu, các chủ đại xí nghiệp có mấy kết cuộc. Kết cuộc thứ nhất gọi là:

1- Lao tâm, lao lực

Mỗi ngày làm việc rất nỗ lực, làm việc hơn 8 tiếng, hơn 10 tiếng đồng hồ. Nhưng đến trung niên, đột nhiên phát hiện mình bị ung thư, sanh bệnh nghiêm trọng. Nỗ lực suốt mười, hai mươi năm, đến cuối cùng cái gì cũng không mang theo được, đây gọi là lao tâm lao lực.

Họ nằm trong bệnh viện, trong lòng có vui gì? Không có gì vui “Tôi nhiều tiền như vậy, không biết vào tay người đàn ông nào?”, vì vợ của họ còn rất trẻ. Họ cũng nghĩ “Tôi kiếm tiền hơn nửa đời người, đến cuối cùng tôi không dùng được”. Lúc này trong lòng họ cảm thấy như thế nào? Chỉ tự đâm ngực đâm chân. Kết cuộc này có tốt chẳng? Không tốt! Nhưng hiện

nay có rất nhiều người, đích thực là “xông” về hướng này. Tôi thường nói đời người là “mang, manh, mang”. Ba chữ này là sao?

2- Bạn rộn đến mức người thân xem như “đã chết”

Một chữ có nghĩa là bạn rộn. Đây là chữ hội ý, bên trái chữ “tâm”, bên phải chữ “vong”, nói lên tâm như thế nào? Đã chết. Mỗi ngày bạn rộn không sao nói được, đến mức không thể cảm nhận nhu cầu của cha mẹ và vợ con bên cạnh. Bạn rộn lâu ngày sẽ đi vào giai đoạn thứ hai, mắt không nhìn thấy, nên tất cả bốn phận công việc của mình đều quên hết, chỉ biết kiếm tiền. Đợi đến sau tuổi trung niên, mới nhận ra “Kỳ lạ vợ mình sao lại nói chuyện với mình không hợp, con cái cũng không câu thông với tôi. Tôi hết mình như vậy không phải đều là vì cả nhà này sao? Sao cuối cùng lại có kết cuộc này”. Họ cảm thấy cuộc đời rất mờ mịt, “Rốt cuộc tôi đang làm gì?” Đây là “mang, manh, mang”.

Rất nhiều phụ huynh bạn đến mức con mình học lớp mấy cũng không biết. Thành Long có một lần đứng lúc ông ta rảnh, vì hôm đó ông không đóng phim nên liền đi đón con, đến trường đợi con trai tan học, trong lòng thầm nghĩ chắc con trai mình sẽ rất vui mừng. Đợi cả nửa ngày mà con trai cũng không ra. Đột nhiên gặp được thầy giáo của con, thầy giáo liền bước đến nói với ông rằng:

- Con trai anh đã lên cấp hai rồi, vậy mà anh còn đến trường tiểu học đợi.

Thế nên chúng ta cần hồi tưởng, mục đích nỗ lực thật sự của cuộc đời ở đâu? Không phải là chơi trò chơi kiếm
--

tiền, đó không phải mục tiêu nỗ lực thật sự ban đầu. Mà mục tiêu nỗ lực thật sự ban đầu không phải chính là hy vọng có thể có cuộc sống tốt cho gia đình sao? Thế nên chúng ta cần nhớ rõ mục tiêu của mình, không nên đi đến nửa đường mà không biết phương hướng.

Nhưng điều này đích thực không dễ, vì xã hội hiện nay hiện tượng so sánh nhìn lên trên cao quá nhiều “Y phục của người ta mặc đắt hơn tôi rất nhiều, xe họ đi nổi tiếng hơn xe tôi”, nên lòng mình bị ảnh hưởng. Vì thế không nên đi vào mang, mang, mang, đây là tình trạng thứ nhất.

3- “Lang đang nhập ngục”

Tình trạng thứ hai của các chủ xí nghiệp là “Lang đang nhập ngục”. Vì trong quá trình kiếm tiền thường là bí quá hóa liều, nên xúc phạm quốc pháp.

Tôi nhớ lúc đó, tôi từ Bắc Kinh đi máy bay trở về. Trên máy bay nhìn thấy người giàu nhất Nga La Tư, còn rất trẻ, xem ra ông ta chỉ khoảng trên dưới 40 tuổi mà thôi. Vậy mà hiện nay đã trở thành phạm nhân, đã bị nhốt trong tù.

Cho nên cuộc đời tuyệt đối không nên tham lam, vì thành tích kinh doanh sự nghiệp chính là bỏ công sức một cách thật thà, tin rằng sẽ có hồi báo rất tốt.

Đương nhiên nếu bạn muốn con cái sau này không bí quá hóa liều, thì quan trọng hơn là từ nhỏ nên dạy chúng “**Vật tuy tiểu, vật tư tàng**” (Vật tuy nhỏ, chớ cất riêng), không được lấy dùng riêng, dạy chúng liêm khiết giữ quy tắc. Đây mới là căn bản của thái độ làm việc.

4- Thân thể bệnh hoạn

Chữ thứ ba: Thân thể bệnh hoạn. Các chủ xí nghiệp cũng có thể kiếm được một số tiền, nhưng lại khiến thân thể bệnh hoạn, vì thường thường phải có rất nhiều giao tiếp khiến thân thể không tốt.

Nếu một người đến tuổi trung niên mà sức khỏe không tốt, như vậy họ hưởng phước được ư? Có thể suốt đời, nửa đời sau đều phải làm bạn với thuốc men, như vậy cũng không phải là cuộc sống tốt đẹp.

Hai là: Thành công là kiêm cả sự nghiệp, gia đình

Sau cùng các chủ xí nghiệp thành tựu, thành công chính là có thể kiêm bị cả sự nghiệp lẫn gia đình, đây là hoàn mỹ nhất.

Tôi có một bậc trưởng bối, ông ta họ Lô, tôi gọi ông là chú Lô. Trong giới xí nghiệp ông cũng tương đối thành tựu, từng làm tổng tài của YAMAHA, nhân công có tám vạn người, một xí nghiệp tương đối thành công. Nhưng ông làm việc rất có nguyên tắc, ông đề cập đến chỉ cần là trưa chủ nhật, ông nhất định ăn cơm cùng vợ con, ông từ chối tất cả mọi giao tiếp. Khi ông kiên trì làm như vậy, ông đã đem đến cho vợ và con cái cảm nhận ấm áp! “Ba tôi, chồng tôi rất quan tâm đến gia đình”, nên sức đoàn kết của gia đình đó rất tốt.

Thật ra khi chúng ta nhận thức được gia đình là quan trọng, tự nhiên chúng ta sẽ tích cực làm. Cho nên việc điều là do người làm nên.

Cho nên tuyệt đối không nên mượn cớ nói: “*Nhân tại giang hồ thân bất do kỷ*” (Người ở trong giang hồ, hành động không thể do mình định), chỉ cần chúng ta kiên trì thì những người bạn này, tự nhiên sẽ điều chỉnh theo nguyên tắc của quý vị.

Thứ ba: Làm quan chưa hẳn quý

Còn người làm quan thì sao? Khi họ được địa vị này thì việc quan trọng nhất là gì? Khi họ có cơ hội làm lãnh đạo nhân dân, làm lãnh đạo công nhân viên, họ tuyệt đối không lấy địa vị đó đi áp bức người khác, cho dù đó việc công hay việc kiếm lợi ích cho bản thân.

Còn nếu như cấp trên, người lãnh đạo có thái độ như vậy, thì không một ai có thể yêu quý họ, đến lúc họ mất chức kết quả như thế nào? Tất cả mọi người đều khinh bỉ họ.

Tiết học hôm nay chúng ta giảng đến đây, cảm ơn mọi người.

HẾT TẬP I

(VCD 01-10)

Chú thích

ⁱ **Phạm Trọng Yên:** (989 - 1052), tự Hy Văn, thụy Văn Chánh, là một nhà chính trị, nhà văn, nhà quân sự, nhà giáo dục thời Bắc Tống. Ông là người huyện Ngô, Tô Châu (nay thuộc Tô Châu, Giang Tô).

Cuộc đời

Ông sinh ra tại Từ Châu. Năm sau (990), bố ông mất, do mẹ ông (người họ Tạ) đã cải giá đến huyện Trường Sơn, Truy Châu, Sơn Đông lấy người họ Chu, nên ông được cải tên thành Chu Thuyết. Sau

đó ông tới chùa Lễ Toàn trên dãy núi Trường Bạch đọc sách, mỗi ngày chỉ thổi nấu một nồi cháo.

Ông là người tự hiểu thân thể của mình, cũng nhân tiện đề từ biệt mẹ đẻ, đã một thân một mình tới Nam Kinh đèn sách. Năm Đại Trung Tường Phù thứ 8 (1015) đời Tống Chân Tông ông đỗ tiến sĩ, tới Quảng Đức quân làm tư lý tham quân (coi công việc hình ngục), liền đón mẹ mình về nuôi dưỡng.

Thời Tống Nhân Tông, ông đảm nhận chức vụ hữu tư gián. Năm 1038, vua Cảnh Tông (Lý Nguyên Hạo) của Tây Hạ sau khi tự lập làm hoàng đế nhà nước Đại Hạ đã phát động chiến tranh Tống Hạ, ông cùng Hàn Kỳ đảm nhận chức vụ kinh lược an phủ chiêu thảo phó sứ Thiểm Tây, trợ giúp Hạ Tung dẹp loạn. Tháng 7 năm Khánh Lịch thứ 3 (1043) ông được thăng chức thành xu mật phó sứ, tham tri chánh sự (phó tể tướng). Trong năm này, ông cùng Phú Bất, Hàn Kỳ đề xuất cải cách công việc triều chính. Nhóm của ông đề xuất cải mà sử sách sau này gọi là “*Đáp thủ chiếu điều trần thập sự*” (10 điều cần cải cách), trong đó có “*Minh truất trặc, quân điền phú, tu võ bị, giảm đao dịch*” (bỏ nhiệm, bãi miễn rõ ràng; thu thuế quân điền; tu sửa võ bị, bớt lao dịch), sử sách Trung Quốc gọi là “*Khánh Lịch tân chính*” hay “*Khánh Lịch chi trị*”.

Năm Hoàng Hữu thứ 4 (1052) ông chết vì bệnh tại Từ Châu.

Tác phẩm văn chương

Về văn chương, tác phẩm đáng chú ý nhất của ông có lẽ là Nhạc Dương lâu kí (ghi chép ở lầu Nhạc Dương), nó nổi tiếng vì đạo đức chính trị mà ông thể hiện ở phần cuối trong câu “*Tiên thiên hạ chi ưu nhi ưu, hậu thiên hạ chi lạc nhi lạc*” (Lo trước cái lo của thiên hạ, vui sau cái vui của thiên hạ).

Ông cũng là người nổi tiếng với thể loại từ, các tác phẩm đáng chú ý có Ngự gia ngạo, Tô mặc già. Âu Dương Tu tán xưng Ngự gia ngạo là “Cùng tác ngoại chi từ” (Ngụy Thái, Đông hiền bút lục, quyển 11).

Khái niệm chủ yếu

“*Thượng hạ thiên quang*” (Trên, dưới, sáng trời) - Phạm Trọng Yêm viết trong bài Nhạc Dương lâu kí: “*Thượng hạ thiên quang, nhất*

bích vạn khoảnh”, nghĩa là “Trời và đất sáng chói, một ngọc bích trên triệu mẫu”.

“*Sơn cao thủy trường*” (Núi cao, sông dài) – Trong bài Suy tôn Thầy Nghiêm quận Đồng Lư, Phạm Trọng Yêm viết: “*Vân sơn thương thương, giang thủy ương ương, Tiên Sinh chi phong, sơn cao thủy trường*”, nghĩa là “Núi xanh sẫm, sông nước sâu thẳm, phong cách của Thầy, như núi cao sông dài”.

ii **Chu Văn Vương** (1090 TCN – 1050 TCN), tên thật Cơ Xương, người đất U (nay thuộc ấp Tuần, huyện Bân, tỉnh Thiểm Tây), là người đã xây nền móng triều đại nhà Chu trong lịch sử Trung Quốc.

Chu Văn Vương đối với phụ thân của ông là Vương Quý, đều sáng sớm, buổi trưa, buổi tối, một ngày ba lần thăm hỏi, nên gọi là “thần hôn định tĩnh” (sớm chiều thăm hỏi sức khỏe của cha mẹ). Ba lần thăm viếng phụ thân này, thứ nhất là đến xem thần sắc của phụ thân, tiếp theo là xem tình hình ăn uống của phụ thân.

iii **Hoàng Hương** sinh vào đời Đông-Hán, năm lên chín tuổi mẹ chết, thương khóc thảm-thiết, trong làng ai cũng khen là người có hiếu. Ở với cha, sớm khuya hầu hạ, không lúc nào rời, mùa đông thì nằm ủ vào chăn chiếu của cha để lấy hơi nóng của mình vào chăn chiếu cho cha khỏi lạnh, mùa hè thì lấy quạt quạt màn gối của cha cho hết hơi nóng, vì thế cha lúc nào cũng được vui vẻ, quanh năm không biết có mùa đông mùa hè. Quan thái thú quận ấy thấy Hương là người hiếu thảo, làm sớ tâu lên vua Hán ban cho Hương tám biển chữ vàng là người con hiếu hạnh. Có thơ rằng:

Hán văn

Dịch Thơ

“Đông nhật ôn khâm noãn,	<i>Đông thì ủ ấm chiếu chăn,</i>
Viên thiên phiến chẩm lương,	<i>Hè thì quạt mát mọi phần nồng oi,</i>
Nhi đồng tri tử chức,	<i>Trẻ thơ đã biết hiếu rồi,</i>
Thiên cổ nhất Hoàng Hương”.	<i>Ngàn thu chỉ có một người không hai</i>

iv **“Viêm – Hoàng”**

Là hai vị vua khai tổ của Trung Quốc: Viêm Đế và Hoàng đế.

Viêm đế - Thần nông: Dạy dân trồng trọt ngũ cốc và trồng thuốc. Thần nông thường được biết với tên gọi Viêm Đế là một vị thần huyền thoại của các dân tộc chịu ảnh hưởng của nền Văn minh Trung Hoa, một trong Tam Hoàng và được xem là một anh hùng văn hóa Trung Hoa. Khác với Phục Hy và Nữ Oa, ông là vị Tam Hoàng duy nhất có hình thù là con người toàn vẹn, không nửa người nửa thú như 2 vị kia.

Theo truyền thuyết, Thần Nông sống cách đây khoảng 5.000 năm và là người đã dạy dân nghề làm ruộng, chế ra cày bừa và là người đầu tiên đã làm lễ Tịch Điền (còn gọi là lễ Thương Điền, tổ chức sau khi gặt hái, thu hoạch mùa màng) hoặc Hạ Điền (lễ tổ chức trước khi gieo trồng), cũng như phát triển nghề làm thuốc trị bệnh, cho nên trong dân gian có câu “Thần Nông thường bách thảo, giáo nhân y liệu dữ nông canh” (Thần Nông nếm trăm cây thuốc, dạy dân trồng ngũ cốc). Vì thế, ông còn được xưng là “Dược vương”, “Ngũ Cốc vương”, “Ngũ Cốc Tiên Đế” hay “Thần Nông đại đế”;

Hoàng Đế: Là vị vua dạy dân chữ viết, lễ nghĩa và tiểu thủ công nghiệp. Hoàng Đế còn gọi là Hiên Viên Hoàng Đế, là một vị vua huyền thoại và anh hùng văn hóa Trung Quốc, được coi là thủy tổ của mọi người Hán. Chữ “hoàng” (黃) ở đây hàm nghĩa sắc vàng, là màu biểu trưng cho hành thổ. Hiểu nôm na “Hoàng Đế” là “Vua Vàng”, khác với chữ “Hoàng” (皇) trong hoàng đế (皇帝) là danh xưng của các vua Trung Quốc kể từ thời nhà Tần.

Hoàng Đế được coi là một trong Ngũ Đế, theo huyền sử Trung Quốc thì ông trị vì trong khoảng 2698 TCN đến 2599 TCN và là người sáng lập ra nền văn minh Trung Quốc. Theo truyền thuyết, việc ông rút về phía tây tại trận Trác Lộc đánh thủ lĩnh Xi Vu là cái mốc hình thành người Hán.

Thời Hoàng Đế có nhiều phát minh sáng tạo của nhiều người nhưng được quy chung cho Hoàng Đế như làm nhà, đóng xe thuyền, may được quần áo ngũ sắc, chế kim chỉ nam, làm lịch, y thuật v.v. Lịch cổ Trung Quốc lấy mốc bắt đầu từ vua Hoàng Đế.

Một khác biệt giữa huyền thoại và khoa học được thể hiện trong thần thoại Trung Hoa: Thần Nông và Hoàng Đế được coi như là những người bạn và đồng học giả, cho dù giữa họ là khoảng thời gian

trên 500 năm giữa vị Thần Nông đầu tiên và Hoàng Đế, và cùng nhau họ chia sẻ những bí quyết giả kim thuật dùng trong y dược, khả năng bắt tử và chế tạo vàng. Theo sự bổ sung của Tư Mã Trinh vào Sử ký thì Thần Nông là bà con với Hoàng Đế và được coi là ông tổ của người Trung Quốc. Người Hán coi cả hai đều là tổ tiên chung của mình với thành ngữ “Viêm Hoàng tử tôn” (con cháu Viêm Hoàng).

^v **Vua Thuấn**, một vị vua huyền thoại thời Trung Quốc cổ đại. Nguyên cha của Thuấn là Cổ Tẩu, người hung bạo. Mẹ của Thuấn mất sớm, Cổ Tẩu tái hôn sinh ra Tượng.

Vì có lời gièm pha của người kẻ mẫu và đưa em ngỗ nghịch cùng cha khác mẹ, Cổ Tẩu không ưa Thuấn, thường tìm cách đày đọa Thuấn, đưa Thuấn đi cày ở những vùng đất thú dữ. Biết thế, nhưng Thuấn vẫn trọn gìn chữ hiếu đối với cha và người dì ghẻ ác nghiệt, không một lời than oán. Tấm lòng hiếu thảo và hòa mục ấy của Thuấn động đến Trời, cả đàn voi ra giúp Thuấn cày đất và vô số chim muông đáp xuống nhặt cỏ họ. Thấy không hại được Thuấn, Cổ Tẩu và người dì ghẻ sai Thuấn đánh cá ở Hồ Lôi Trạch, nơi có nhiều sóng to gió lớn, nhưng khi Thuấn đến thì sóng lặng gió yên.

Sau được vua Đường Nghiêu truyền ngôi, suốt 18 năm trị vì, Đế Thuấn chỉ ngồi gảy đàn hát khúc Nam Phong mà bình trị được thiên hạ, nhà nhà đều lạc nghiệp âu ca. Ông cũng là tấm gương đầu tiên về sự hiếu với dân vậy.

vi **“Bạch Cư Dị”:**

Thời nhà Đường bên Trung Quốc là một thời đại cực thịnh về văn chương thơ phú. Trong số tác giả có những đại thi hào mà quý vị có lẽ cũng đã thưởng thức các tác phẩm của họ như Lý Bạch, Đỗ Phủ, Bạch Cư Dị...

Bạch Cư Dị, tự là Lạc Thiên, đậu tiến sĩ năm mới 27 tuổi, tính tình phóng khoáng, cương trực, nên những khi bàn bạc việc nước trong triều, ông thường làm phật lòng vua và các quan, đã thế, mỗi khi thấy có việc oan khuất là xen vào giúp đỡ, đem lòng ngay thẳng để can gián vua mỗi khi thấy vua sai lầm. Ông thường nói thẳng những điều ông thấy cần phải nói, cho nên vì thế mà có nhiều kẻ thù hãm hại, xam tấu, khiến cho đường công danh cứ bị thăng trầm, có lần bị đày ra tận Giang Châu làm

chức quan tư mã. Thời gian này đã khiến ông tức cảnh sinh thơ.

Trong một đêm trăng nằm trên thuyền nơi bến Tầm Dương, văng nghe tiếng đàn tỳ bà vọng lại, hỏi ra mới biết khúc đàn buồn mênh mông vọng ra từ chiếc thuyền đậu gần bên, được gảy lên từ ngón tay điêu luyện của một kỹ nữ nổi danh xuân sắc một thời, nay về già đành trôi qua ngày tháng bên người chồng lái buôn ham tiền bạc hơn nghệ thuật, quanh năm bôn ba xa xôi, để nàng buồn bã nơi bến sông nhớ về quá khứ. Nhà thơ chạnh nghĩ tới hoàn cảnh mình bị giáng chức đầy ra nơi quê mùa hẻo lánh, tối ngày chỉ nghe tiếng chim kêu vượn hú, còn đâu những cảnh "khi xem hoa nở khi chờ trăng lên" khi xưa, cùng bằng hữu đàn ca thơ phú nơi Đế kinh ngày nào! Chạnh nghĩ tới nỗi niềm hiu quạnh nơi người, nơi mình, nhà thơ cảm tác bài "Tỳ Bà Hành" mà mỗi dòng, mỗi câu đều gọi lên nỗi buồn mang mang day dứt, len lén đi sâu vào lòng người, rất được giới văn nghệ Việt Nam thưởng thức.

vii Trong một buổi dạo chơi, Bạch Cư Dị, lúc đó đang làm chức quan Thứ Sử, đi ngang qua một cây đại thụ, thấy vắt vẻo trên cành cao là một vị tăng ngồi trong cái vòm giống như cái tổ chim. Vị tăng này có biệt danh là Ô Sào thiên sư, ô sào nghĩa là cái tổ quạ.

Thấy lạ, Bạch Cư Dị ngẩng lên hỏi:

- Sao Sư ngồi chỗ chênh vênh nguy hiểm thế?

Ô Sào thiên sư nói vọng xuống:

- Chỗ đại quan ngồi còn nguy hiểm hơn.

Quan Thứ Sử nhìn lại chiếc kiệu của mình đang ngồi, ngạc nhiên:

- Chỗ tôi đang ngồi có gì đáng ngại đâu?

- Thưa, chỗ của đại quan là ở dưới vua mà trên các quan và trăm họ, vua thương thì quần thần ghét, được lòng dân thì mất lòng vua. Tính mạng của đại quan cùng thân quyến đều lệ thuộc vào lòng yêu ghét của vua, sự tạt đổ tỵ hiềm của bạn bè. Một chiếc ghế được kê trên đầu lưỡi của thiên hạ thì làm sao bì được với sự cứng chắc của cội cây này, phải không ạ?

Nhà thơ nghe vị thiên sư nói thì lảo nhảm gật đầu rồi lại cất tiếng hỏi:

- Sư nói cũng có lý, vậy Sư có thể dùng một câu ngắn gọn mà tóm tắt được tinh hoa của Phật pháp chăng?

Thiền sư Ô Sào thùng thẳng:

"Chư ác mạc tác

Chúng thiện phụng hành

Tự tịnh kỳ ý

Thị chư Phật giáo"

Nghĩa là:

“Không làm các điều ác

Vâng làm các việc lành

Thanh tịnh hóa tâm ý

Đó là lời Phật dạy”.

Bạch Cư Dị trả lời:

- Những lời ấy thì đưa con nít lên ba cũng nói được.

Thiền sư mỉm cười:

- Tuy con nít lên ba nói được nhưng ông lão tám mươi chưa chắc làm được đâu ạ.

Sau này Bạch Cư Dị thường tới lui đàm đạo với các tu sĩ Phật giáo, tự xưng là Hương Sơn cư sĩ, từng thổ lộ tâm sự với bằng hữu là: “Tâm tôi nhàn nhã nơi nhà Phật, chân tôi ngao du chốn Lão Trang”.

Ông cũng làm bài thơ nói về chí hướng của mình như sau:

Ta bảy mươi một tuổi

Chẳng ham việc ngâm nga

Coi kinh mỗi con mắt

Làm phước sợ bồn ba

Lấy chi độ tai mắt

Cứ niệm A Di Đà

Đi niệm A Di Đà

Ngồi niệm A Di Đà
Dầu việc chi gấp rút
Chẳng lìa câu Di Đà

Khuyên chúng trong pháp giới
Đồng niệm A Di Đà
Muốn thoát luân hồi khổ
Phải niệm A Di Đà.

Lời nhắc nhở của Hương Sơn cư sĩ tức Bạch Cư Dị rằng phải siêng năng niệm A Di Đà chính là lời khuyên tấn chư Phật tử thực hành lời dạy thứ ba của đức Phật là "Tự tịnh kỳ ý" vậy.

viii **Thế nào là đạo, thế nào là đức**

Kinh dịch:

Đạo trong Kinh Dịch đặt trên nền tảng thiên kinh địa nghĩa: trật tự xã hội phản ánh trật tự vũ trụ. Theo ngôn ngữ hiện đại được hiểu là quy luật khách quan. Nói một cách khác theo ngôn ngữ của chúng ta ngày nay thì Đạo là quy luật xảy ra xung quanh ta không tùy thuộc vào ý nguyện cá nhân của bất cứ ai.

Đức là hiểu Đạo. Đức là mức độ tập trung của Đạo ở một con người. Nói theo ngôn từ ngày nay Đức là trình độ năng lực nắm vững và vận dụng quy luật. Trình độ cao bao nhiêu thì Đức dày bấy nhiêu. Thánh nhân là người có Đức. Theo cách hiểu ngày nay thánh nhân đơn giản chỉ là “Người có trình độ” nắm vững được sự vận động khách quan của quy luật, kể cả quy luật tự nhiên lẫn quy luật xã hội.

Lão Tử:

Trung Quốc thời cổ đại tồn tại 3 tư tưởng triết học lớn, được gọi là Tam giáo, đó là Đạo giáo, Nho giáo và Phật giáo. Trong đó Lão Tử là người đề xuất ra quan điểm chủ đạo của Đạo giáo.

Đạo là nguyên thủy của trời đất, của vạn vật. “Đạo là cái tổng nguyên lý do đó mà muôn vật sinh, Đạo là đường lối muôn vật noi theo, là cái tổng quy luật chi phối sự sinh thành biến hóa của trời đất muôn vật”

Đạo gia đã đưa ra quan điểm về quy luật tự nhiên của vạn vật. Tất cả mọi vật hình thành, biến đổi đều tuân theo quy luật tự nhiên chứ không phải do trời hay các đấng thần linh tối cao quyết định. Và bản chất của mọi vật vốn xuất phát từ tự nhiên, tuân theo quy luật tự nhiên mà biến đổi. Lễ tự nhiên ấy sinh ra Đạo - nguồn gốc của mọi sự vật. Do vậy mọi vật đều phụ thuộc nhau và phụ thuộc tự nhiên (Người noi theo Đất, Đất noi theo Trời, Trời noi theo Đạo mà Đạo thì noi theo lễ tự nhiên). Quan điểm của Đạo gia cho thấy sự nhìn nhận quy luật tự nhiên như là một tất yếu của sự vật.

Đức: Tu thân tới mức hiệp nhất với trời đất, an hòa với mọi người là có Đức.

Khổng Tử:

Đạo là quan hệ Ngũ luân (Tứ 5 loại là: vua-tôi, cha-con, chồng-vợ, anh-em, bạn bè): “Đạo trong thiên hạ có năm quan hệ (Ngũ luân)”.

Về ngũ luân, có người sinh ra đời thì đã biết; có người phải học mới biết; có người gặp nguy khốn mới biết. Tuy nhiên kết quả của sự hiểu biết ấy là một. Có người thi hành đạo ngũ luân rất tự nhiên; có người thi hành nó dễ dàng; có người phải cố gắng lắm mới thi hành được. Tuy nhiên sự thành công của họ thì như nhau.

Đức: Sống đúng luân thường là có Đức.

“*Ngũ luân*”: Tứ 5 loại là “Phụ tử hữu thân, Phu phụ hữu biệt, Quân thần hữu nghĩa, Trưởng ấu hữu tự, Bằng hữu hữu tín”: Cha con có quan hệ thân thiết, vợ chồng có trách nhiệm khác nhau, vua tôi có nghĩa, lớn nhỏ có tôn ty thứ tự, bạn bè giữ chữ tín.

“*Ngũ Thường*”: Nhân; Lễ; Nghĩa; Trí, Tín

Sách Trung Dung (Sách Trung Dung do Tử Tư làm ra cũng trên cơ sở mộ thiên trong Kinh Lễ. Tử Tư là học trò của Tăng Tử, cháu nội của Khổng Tử, thọ được cái học tâm truyền của Tăng Tử) nói rằng:

“*Thiên mệnh chi vị tánh, suất tánh chi vị đạo, tu đạo chi vị giáo*”: Thượng Đế ban tặng bẩm phú cho con người cái gọi là bản

tánh, hành động theo bốn tánh gọi là chánh đạo, tu dưỡng đào tạo nhân tài dựa trên chính đạo gọi là giáo hóa.

^{ix} Sau khi diệt xong nhà Thương, Chu Võ Vương dời đô từ Phong về Cảo Kinh, lập nên triều nhà Chu. Nhằm củng cố thiên hạ của nhà Chu, nhà vua đã phong thân quyền và các công thần làm chư hầu. Thái Công Vọng là người có công danh lớn nhất, nên được phong tại Tề, con của Chu Công Đán thì phong tại Lỗ, còn người con cả của Triệu Công Soảng được phong tại Yến. Nghe nói khi con của Chu Võ Vương thành vương thì cả thầy đã chia phong thành hơn 70 nước chư hầu.

Một ông vua dựng nước thường phải lo toan trăm bề, ghi nhớ công lao sáng nghiệp dựng nước gian khổ của tổ tiên, phải ngày đêm quan sát tình hình của thế lực chống đối, để bảo vệ giang sơn đã giành được, phải cảnh giác trước những âm mưu phục quốc của kẻ địch, khiến đất nước bền vững, lâu dài và chuyển từ đời này sang đời khác. Chu Võ Vương chính là một con người như vậy, ông hàng ngày lo toan việc nước đến ăn không ngon, ngủ không yên.

Do quá lo nghĩ vất vả, sức khỏe của Chu Vũ Vương ngày một suy yếu, bước sang năm thứ hai thì ông lâm bệnh, rồi ngày càng nặng thêm. Chu Võ Vương biết mình chẳng sống được bao lâu nữa, con trai thì còn nhỏ dại, không thể gánh vác được việc lớn nhà nước. Vì cơ nghiệp của Đại Chu, ông có ý muốn đề người em trai của mình là Chu Công Đán lên nối ngôi vua. Chu Công Đán nghe được tin này vô cùng cảm động, một mặt tỏ ý từ chối, mặt khác cung kính cầu khẩn tổ tiên rằng:

- Võ Vương bị bệnh nặng, nhưng việc thiên hạ đang cần người đi lo toan, hãy để tôi chịu bệnh và chết thay người.

Khi cầu niệm xong, ông bèn ghi lại lời cầu nguyện, bỏ vào trong tráp dùng đai chỉ vàng buộc lại, rồi dặn người coi giữ tráp không được nói cho ai biết. Tuy Chu Công Đán và các đại thần đều mong mỏi Chu Võ Vương chóng hồi phục sức khỏe, song bệnh tình của nhà vua đã quá nặng, chẳng bao lâu thì lìa đời.

Bấy giờ người con cả của vua là Tụng mới chỉ có 13 tuổi, được các đại thần như Chu Công, Thái Công, Triệu Công nâng đỡ lên nối ngôi vua và đặt hiệu là Chu Thành Vương. Nhưng thiên hại lúc bấy

giờ còn chưa ổn định, các thế lực cũ của Ân Thương đang ngóc đầu dậy âm mưu làm phản. Xét vì Thành Vương còn nhỏ dại, không thể đối phó với tình hình hiểm ác lúc bấy giờ, nên Chu Công Đán đã quyết định đứng ra làm thay cho Thành Vương, gánh vác việc lớn nhà nước.

Quyết định này của ông đã gây nên làn sóng phản đối trong triều. Quản Thúc và Sái Thúc vốn đã có lòng ghen tỵ với Chu Công Đán, bèn nhân cơ hội này phao tin rằng: "Chu Công toan nhiếp chính, là có ý chờ dịp sau này lên thay thế nhà vua". Lời nói này nhanh chóng đồn đại khắp nơi và có khá đông người bị mê hoặc. Triệu Công, Thái Công thậm trí đến cả Thành Vương cũng sinh lòng hoài nghi Chu Công Đán.

Chu Công Đán được biết tin này, bèn đến nói với Triều Công và Thái Công rằng:

- Tôi sở dĩ né tránh lời đồn đại để gánh vác việc lớn nhà nước, cũng là vì thiên hạ hiện còn chưa thái bình, chúa công thì còn nhỏ thiếu kinh nghiệm, một khi xảy ra phiền loạn, giang sơn bị mất, thì chúng ta còn mặt mũi nào ăn nói với tiên đế? Tôi làm như vậy cũng là vì xã tắc Đại Chu, chứ không có ý gì khác.

Qua đó đã xóa bỏ được mọi nghi kỵ của Triệu Công và Thái Công, khiến mâu thuẫn không khoét sâu thêm. Sau đó, Chu Công Đán mượn cớ thăm viếng rồi đi sang nước Sở.

Bấy giờ, Vũ Canh khi nghe nói trong triều xảy ra lục đục, cho rằng thời cơ đã tới, bèn cùng tập đoàn Quản Thúc và Sái Thúc vốn có âm mưu cướp ngôi, cùng một số nước chư hầu Đông Di, mượn danh nghĩa phản Chu Công rồi khởi binh làm loạn. Đứng trước tình hình nghiêm trọng này, Thành Vương cũng như Triệu Công và Thái Công đầu óc đã tỉnh táo. Nhất là sau khi họ phát hiện tờ giấy đề trong tráp, lại càng thấy rõ được đức tính cao thượng và lòng dạ son sắt của Chu Công Đán, họ tỏ ra rất hối hận, liền cử người sang nước Sở đón Chu Công Đán về.

Nhằm trấn áp quân phiền loạn, bảo vệ giang sơn Đại Chu, Chu Công Đán đã áp dụng biện pháp quả quyết, lập tức tổ chức quân đội đông chinh. Trước lúc xuất phát, Chu Công Đán đã viết một bài văn thảo phạt quân phiền loạn, sau đó dẫn quân rầm rộ tiến về hướng đông. Trải qua 3 năm trình chiến gian khổ, trước sau trải qua các chiến dịch: Bình định được Quản Thúc và Sái Thúc; Thắng Ân, Phạt Hồ

Phương, Bình Hoài Di, Đạp bằng Am và Phở Cô; Bắc trình tiêu diệt được nhà Đường v v. Cuối cùng bình định được toàn bộ thế lực phiên loạn ở phía đông. Quản Thúc bị thua phải tự sát, Vũ Canh bị bắt rồi giết chết, Sái Thúc bị bắt rồi cách chức sung quân. Chu Công Đán lại phong cho em ở đất Ân, lập nên nước Vệ.

Chu Công Đán trở về lại tận tụy phò tá Thành Vương. Trong 7 năm chấp chính, ông lại tiếp tục chia phong chư hầu, đặt ra một loạt quyết sách quan trọng, khiến giang sơn vương triều nhà Chu được củng cố. Đến khi Thành vương 20 tuổi, Chu Công Đán mới bàn giao chính quyền cho nhà vua, rồi ít lâu sau thì mất.
